

СУЧАСНА АНГЛІСТИКА І РОМАНІСТИКА:

ПЕРШИЙ РУБІЖ НОВОГО ТИСЯЧОЛІТТЯ

Тези доповідей

**Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна**

**П'ятий міжнародний
науковий форум**

**СУЧАСНА АНГЛІСТИКА І
РОМАНІСТИКА:
*ПЕРШИЙ РУБІЖ НОВОГО ТИСЯЧОЛІТТЯ***

ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ

Харків 2013

УДК 811.111 (063)
ББК 81.2 Англ я 431
С91

*Затверджено до друку вченою Радою Харківського національного
університету імені В. Н. Каразіна*

Протокол № 6 від 1 червня 2013 р.

Головний редактор В. О. Самохіна, докт. філол. наук, проф., академік
АН ВО України, зав. кафедри англійської філології ХНУ імені В. Н. Каразіна

Заступник головного редактора: А. В. Легейда, канд. філол. наук, доц.
кафедри англійської філології

Редакційна колегія:

О. Д. Міхільов, докт. філол. наук, проф., академік АН ВО України, зав.
кафедри історії зарубіжної літератури і класичної філології, М. Ю. Вороніна,
канд. філол. н., проф., зав. кафедри романської філології і перекладу,
А. М. Пшеничних, канд. філол. наук, доц., Т. К. Варенко, канд. пед. наук, доц.,
С. О. Тарасова, Ю. В. Клименко, асп., О. М. Благодарна, канд. філол. наук, доц.,
В. В. Кукушкін, канд. філол. наук, доц., Ю. А. Жаданов, канд. філол. наук, доц.,
О. М. Кравець, канд. філол. наук, ст. викл., М. В. Котов, асп., І. А. Котова, асп.,
Є. С. Найдіна, асп., О. Г. Зверева, асп., Я. Л. Ковалевська, О. В. Суховірська,
В. С. Білик, О. Г. Лановий; А. Ю. Лукашов; Н. О. Шапарева; М. Ю. Белявська

**С91 П'ятий міжнародний науковий форум. Сучасна англістика і
романістика: перший рубіж нового тисячоліття.** Тези доповідей / За ред.
В. О. Самохіної. – Х. : Харківський національний університет імені
В. Н. Каразіна, 2013. – 222 с.
ISBN 978–966–285–002–4

Збірник присвячений проблемам вивчення англійської та романських мов, а
також актуальним питанням зарубіжної літератури та класичної філології.
Наукова проблематика представлена різноманітністю сучасних напрямків і
парадигм: когнітивної лінгвістики, теорії дискурсу, функціонально-
комунікативної лінгвістики, лінгвокультурології, лінгводидактики та лінгвістики
тексту. Для філологів, фахівців у галузі лінгвістики і методики викладання
англійської та романських мов, зарубіжної літератури та класичної філології,
літературознавства, викладачів, здобувачів та аспірантів.

**УДК 811.111 (063)
ББК 81.2 Англ я 431
С91**

ISBN 978–966–285–002–4

© Харківський національний університет
імені В. Н. Каразіна, 2013
© Колектив авторів, 2013

ЗМІСТ

<i>Андрущенко А. О. (м. Харків)</i> МЕХАНІЗМИ ІНТЕРФЕРЕНЦІЇ РІЗНОМОВНИХ ГРАМАТИЧНИХ НАВИЧОК.....	11
<i>Байбекова Л. О., Довганюк Е. В. (м. Харків)</i> ВРАХУВАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ СТУДЕНТІВ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ ЗАСОБАМИ ІКТ В МЕЖАХ АДАПТАЦІЙНОГО ПЕРІОДУ.....	13
<i>Безугла Л. Р., д.ф.н., Романченко І. О. (м. Харків)</i> МОВНА ДИСКРИМІНАЦІЯ С ПОЗИЦІЙ ДИСКУРСИВНОЇ ЛІНГВОПРАГМАТИКИ ЛІТЕРАТУРНІ ТЕНДЕНЦІЇ МЕЖІ ХХ-ХХІ СТОЛІТЬ.....	15
<i>Бєлявська-Слюсарєва М. Ю. (м. Харків)</i> ЛІТЕРАТУРНІ ТЕНДЕНЦІЇ МЕЖІ ХХ-ХХІ СТОЛІТЬ.....	17
<i>Бехта І. А., д.ф.н. (м. Львів)</i> ЧИ ПОТРІБНО МОДЕЛЮВАТИ ХУДОЖНЮ ДІЙСНІСТЬ?.....	19
<i>Бирюкова Д. В. (г. Днепропетровск)</i> ФУНКЦИОНАЛЬНЫЕ ОСОБЕННОСТИ ОПИСАНИЯ ИНТЕРЬЕРА В ХУДОЖЕСТВЕННОМ ДИСКУРСЕ.....	21
<i>Blagodarna O. M., PhD (Kharkiv)</i> ANCHORED DISCUSSION IN COLLABORATIVE PROCESSING OF ACADEMIC TEXTS.....	23
<i>Богдан В. В. (м. Бердянськ)</i> ТЕКСТОВІ ОДИНИЦІ З ПОЗИЦІЙ ТЕОРІЇ МОВЛЕННЄВИХ АКТІВ.....	26
<i>Bondarenko Y., Doctor of Philology (Kharkiv)</i> FACING INFORMATIONAL AGE CHALLENGES: IT SKILLS FOR AN INSTRUCTOR.....	28
<i>Булкіна А. В. (м. Київ)</i> ДІАЛОГІЧНИЙ ЛЮБОВНИЙ ДИСКУРС: МОВЛЕННЄВИЙ ЖАНР „ПРОПОЗИЦІЯ РУКИ ТА СЕРЦЯ” (НА МАТЕРІАЛІ ТВОРЧОСТІ Т. ГАРДІ).....	31
<i>Варенко Т. К., к.п.н. (м. Харків)</i> КОМПАРАТИВНИЙ АНАЛІЗ ДЕЯКИХ АСПЕКТІВ УКРАЇНОМОВНОГО ТА АНГЛОМОВНОГО АКАДЕМІЧНИХ ДИСКУРСІВ (на матеріалі веб-ресурсів внз України та англомовних країн).....	33

<i>Віндерських С. О. (м. Київ)</i> ОСТАННІ РОМАНИ ХЕЛЛЕРА ТА ВОННЕГУТА: ДІАЛОГ В ІНТЕРТЕКСТІ.....	35
<i>Віротченко С. А., к.ф.н. (м. Харків)</i> ВЕРБАЛЬНІ ТА НЕВЕРБАЛЬНІ МАРКЕРИ КОНФЛІКТНО СПРЯМОВАНОГО СПІЛКУВАННЯ.....	36
<i>Воробйова І. М. (м. Харків)</i> К ПИТАННЮ ТЕМАТИЧНОГО РЕПЕРТУАРУ ВНУТРІШНЬОГО МОВЛЕННЯ.....	39
<i>Вороніна М. Ю., к.ф.н., Рассказова О. О. (м. Харків)</i> ВЗАЄМОДІЯ СИСТЕМИ НОРМИ ТА УЗУСУ В СУЧАСНІЙ ФРАНЦУЗЬКІЙ МОВІ (ГРАМАТИЧНИЙ АСПЕКТ).....	41
<i>Гамахария М. Т. (г. Харьков)</i> ХАРАКТЕРНЫЕ ОСОБЕННОСТИ СНИЖЕННЫХ ФРАЗЕОЛОГИЧЕСКИХ ЕДИНИЦ ВО ФРАНЦУЗСКОМ ЯЗЫКЕ.....	43
<i>Гач Н. О. (м. Київ)</i> КАТЕГОРІЯ КОНОТАТИВНОСТІ ЯК ОСНОВА СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ СЛОВОСПОЛУЧЕНЬ У ПОЕТИЧНОМУ ДИСКУРСІ.....	45
<i>Григор'єв М. В., Щириков В. Ю. (м. Харків)</i> ВИНИКНЕННЯ, СОЦІАЛЬНО-ЛІНГВІСТИЧНЕ ПОХОДЖЕННЯ ТА ВИЗНАЧЕННЯ ВИРАЗУ «ДЕРЕВ'ЯНА МОВА» У ФРАНКОМОВНОМУ ДИСКУРСІ.....	47
<i>Гусєва Г. Г., к.ф.н. (м. Харків)</i> ФУНКЦІОНАЛЬНО-КОМУНІКАТИВНА СПЕЦИФІКА РОЛЕВОГО РЕПЕРТУАРУ ДИТИНИ.....	48
<i>Дев'ятих Ю. В. (м. Чернівці)</i> ПРЯМЕ МОВЛЕННЯ ЯК ТЕКСТОТИП ХУДОЖНЬОЇ ОПОВІДІ.....	50
<i>Дмитренко Ю. А. (Франція)</i> ФРАНЦУЗСКИЙ БЛАГ.....	52
<i>Дубцова О. В. (м. Харків)</i> БАГАТОЗНАЧНІСТЬ ЯК НАСЛІДОК ПОРУШЕННЯ ЛІНГВАЛЬНИХ НОРМ (на матеріалі англомовного кінодискурсу).....	54
<i>Ейгер Г. В., д.ф.н. (г. Хамельн, Германия)</i> СИНЕРГИЯ ГИПОТЕЗ, АЛЬТЕРНАТИВНЫХ ГИПОТЕЗЕ Н. ХОМСКОГО О “ВРОЖДЕННОЙ ГРАММАТИКЕ”.....	56
<i>Еременко А. А. (г. Харьков)</i> МЕТАФОРИКА ДОМЕНА «ЗДРАВООХРАНЕНИЕ» В СОВРЕМЕННОМ АМЕРИКАНСКОМ ПРЕЗИДЕНТСКОМ ДИСКУРСЕ.....	58

<i>Жаданов Ю. А., к.ф.н. (г. Харьков)</i> ПРЕДТЕЧИ ФЕМИНИСТСКОЙ УТОПИЧЕСКОЙ ЛИТЕРАТУРЫ.....	61
<i>Зверева О. Г. (м. Харків)</i> ОПОЗИЦІЯ «СВІЙ» – «ЧУЖИЙ» ЯК МЕХАНІЗМ ГРУПОВОЇ САМОІДЕНТИФІКАЦІЇ У ДИТЯЧОМУ ДИСКУРСІ СІБЛІНГІВ.....	63
<i>Ульфет Закир оглу Ибрагимов (г. Баку, Азербайджан)</i> УПОТРЕБЛЕНИЕ ФРАЗЕОЛОГИЧЕСКИХ ЕДИНИЦ В ЗАГОЛОВКАХ ФРАНЦУЗСКИХ ГАЗЕТ.....	65
<i>Ільченко М. Л. (м. Харків)</i> МОВНА ОБ'ЄКТИВАЦІЯ СТРАТЕГІЇ ЕМОЦІЙНОЇ АРГУМЕНТАЦІЇ В АМЕРИКАНСЬКОМУ ЕЛЕКТОРАЛЬНОМУ ДИСКУРСІ.....	67
<i>Карнаушенко Г. Н., Панасенко Л. О. (м. Харків)</i> ЕТНОЛІНГВІСТИЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ЇХ ПЕДАГОГІЧНИЙ І ЛІНГВІСТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ.....	69
<i>Карп М. А. (м. Львів)</i> КОГЕЗІЯ У СУЧАСНИХ БРИТАНСЬКИХ ХУДОЖНІХ ТЕКСТАХ.....	71
<i>Клименко О. В., к.ф.н (м. Мелітополь)</i> ДО ПИТАННЯ ПРО ФУНКЦІЇ МІРКУВАННЯ В ОПОВІДАННІ АЛЬБЕРА КАМЮ «СТОРОННІЙ».....	73
<i>Клименко Ю. В. (м. Харків)</i> ФРЕЙМОВА МОДЕЛЬ СИТУАЦІЇ ПОПЕРЕДЖЕННЯ.....	75
<i>Коноваленко Т. В. (м. Мелітополь)</i> ВТІЛЕННЯ ПОСТМОДЕРНІЗМУ У РОМАНІ ДЖОНА ФАУЛЗА «ЖІНКА ФРАНЦУЗЬКОГО ЛЕЙТЕНАНТА».....	78
<i>Кононенко Н. В., Тимонин А. М., Уткина Г. Ф. (г. Харьков)</i> ОБ ОСОБЕННОСТЯХ РАБОТЫ С ТЕКСТАМИ ЛИТЕРАТУРНЫХ СКАЗОК НА ЗАНЯТИЯХ ПО ДОМАШНЕМУ ЧТЕНИЮ.....	80
<i>Костина Н. И, Костина Д. М. (г. Белгород)</i> ВЕРБАЛЬНАЯ ЭКСПЛИКАЦИЯ ОЦЕНОЧНЫХ СОСТАВЛЯЮЩИХ КОНЦЕПТА «MULTICULTURALISM».....	82

Котов М. В. (м. Харків) ОСОБЛИВОСТІ КОНСТРУЮВАННЯ СМISЛУ У МІЖКУЛЬТУРНОМУ ДИСКУРСІ: ІНТЕГРОВАНА МОДЕЛЬ СМISЛОТВОРЕННЯ	84
Kotova I. A. (Kharkiv) CHARACTER IN THE FILM NARRATIVE: TERMS OF THE RESEARCH	86
Кравець О. М., к.ф.н. (м. Харків) ФУНКЦІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ КОНЦЕПТУ «ІСТОРІЯ» В РОМАНАХ ДЖ. АПДАЙКА	88
Кривенко В. П., к.ф.н. (м. Харків) СУБ'ЄКТИВНИЙ ХАРАКТЕР ОЦІННИХ СУДЖЕНЬ	91
Кукушкін В. В., к.ф.н. (м. Харків) ЕВОЛЮЦІЯ КОНЦЕПТУ ЗНАМЕНИТІСТЬ	93
Kutoyan A., PhD (UK) WHAT IS ENGLISH FOR ACADEMIC PURPOSES?	95
Kuzmenko A. O. (Dnipropetrovsk) WAYS OF CONCEPTUAL VERBALIZATION OF THE WORLD PICTURE	97
Кузьмина В. С. (г. Харьков) ОПТИМИЗАЦИЯ ПРОЦЕССА ОБУЧЕНИЯ СТУДЕНТОВ ЗАОЧНОГО ОТДЕЛЕНИЯ (ВТОРОЕ ВЫСШЕЕ ОБРАЗОВАНИЕ) НА ЗАНЯТИЯХ ПО АНАЛИТИЧЕСКОМУ ЧТЕНИЮ	99
Ластовка К. І. (м. Харків) АМЕРИКАНСЬКИЙ КОМІЧНИЙ КОГНІТИВНО-КОМУНІКАТИВНИЙ СТИЛЬ У ПОЛІТИЧНІЙ КОМУНІКАЦІЇ	102
Лановий О. Г., Лановий Г. М. (м. Харків) ІДІОМИ, ПРИСЛІВ'Я ТА ПРИКАЗКИ ЯК ПРИКЛАД ІНТЕГРОВАНОГО ФОРМУВАННЯ ГРАМАТИЧНОЇ, СОЦІОЛІНГВІСТИЧНОЇ ТА СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ	104
Легейда А. В., к.ф.н. (м. Харків) ЛІТЕРАТУРА І КІНО: ПРОЦЕС АДАПТАЦІЇ ЯК ДІАЛОГ МЕДІУМ-СЕРЕДОВИЩ	106
Лихожон О. О. (м. Харків) КОНЦЕПТ ЄВРОПИ У ТВОРЧОСТІ МАЛКОЛМА БРЕДБЕРІ	108
Лукашов А. Ю. (м. Харків) БІЛІНГВІЗМ, ЯК ВІДОБРАЖЕННЯ САМОІДЕНТИФІКАЦІЇ У ЛІТЕРАТУРАХ ГАЛІСІЇ ТА КАТАЛОНІЇ (ІСПАНІЯ)	110

<i>Marque-Pucheu, Christiane (Paris, Université Paris-Sorbonne)</i> GRAMMAIRE DES EXPRESSIONS SITUATIONNELLES	112
<i>Матвийчук О. Н. (з. Харьков)</i> ПОНЯТИЕ И ОСОБЕННОСТИ ПОЛИТИЧЕСКОГО ДИСКУРСА СОВРЕМЕННОСТИ	114
<i>Матюхіна Ю. В., к.ф.н. (м. Харків)</i> РЕАЛІЗАЦІЯ ФАТИЧНОЇ ФУНКЦІЇ У ВІРТУАЛЬНОМУ ДИСКУРСІ	116
<i>Миргородова А. В. (м. Харків)</i> ДО ПИТАННЯ АСПЕКТІВ ГРУПОВОЇ ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ	118
<i>Морозова І. І., к.ф.н. (м. Харків)</i> ВІДЕОІЛЮСТРАЦІЇ ДО КУРСУ ЛЕКЦІЙ З ЛІНГВОКРАЇНОЗНАВСТВА ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ	120
<i>Морозова Е. И., д.ф.н. (з. Харьков)</i> ЛИНГВОКОГНИТИВНЫЕ МЕХАНИЗМЫ И ДИСКУРСИВНЫЕ ЭФФЕКТЫ ДИСТАНЦИРОВАНИЯ	122
<i>Мотрохов А. И. (з. Харьков)</i> МИФ И РИТУАЛ КАК ОСНОВА ЯПОНСКОЙ ЛИТЕРАТУРНОЙ ТРАДИЦИИ	123
<i>Мусаєва Р. Ш. (м. Харків)</i> ДРУЖНЯ БЕСІДА У ТЕРМІНАХ ДИСКУРСОЛОГІЇ	125
<i>Набокова І. Ю. (м. Харків)</i> АКТУАЛІЗАЦІЯ ЕТАЛОННОГО ЗМІСТУ КОНЦЕПТУ <i>ПЕРША ЛЕДІ</i> В АНГЛОМОВНОМУ ГАЗЕТНОМУ ДИСКУРСІ (ГЕНЕАЛОГІЧНА МОДЕЛЬ)	127
<i>Найдіна Є. С. (м. Харків)</i> ПОВТОР ЯК КОМУНІКАТИВНА СТРАТЕГІЯ ГУМОРИСТИЧНОГО ДИСКУРСУ	129
<i>Негрич Н. Д. (м. Чернівці)</i> СУЧАСНИЙ ПОГЛЯД НА СТАНОВЛЕННЯ ВІТЧИЗНЯНОЇ ФРАЗЕОЛОГІЇ	132
<i>Нефьодова О. Д., к.ф.н. (м. Харків)</i> КОДОВІ СИСТЕМИ ЯК ПРЕЦЕДЕНТНИЙ ТЕКСТ ДЛЯ ТВОРІВ АНГЛОМОВНОЇ ФЕНТЕЗІ	134
<i>Ніжнік Л. І. (м. Чернівці)</i> ПЕРСОНАЖ З ПОЗИЦІЙ ПОСТКЛАСИЧНИХ НАРАТОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ	136
<i>Носолевская В. Л. (з. Харьков)</i> КЛАССИФИКАЦИЯ ДИНАМИЧЕСКИХ ПРЕДИКАТОВ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА С УЧЕТОМ ПОЛИСЕМИИ	138

<i>Owoeye Samuel Oluwatimileyin (Kharkiv)</i> COGNITIVE AND CONCEPTUAL ASPECTS OF LANGUAGE AND SPEECH.....	140
Омельченко Л. Ф., д.ф.н. (г. Киев) ФУНКЦИОНАЛЬНО-КОММУНИКАТИВНЫЙ ПОДХОД К ИССЛЕДОВАНИЮ КОМПОЗИТ.....	145
<i>Оришук Є. С. (м. Чернівці)</i> НЕВЛАСНЕ-ПРЯМЕ МОВЛЕННЯ КРІЗЬ ПРИЗМУ НОВІТНІХ ФІЛОЛОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН.....	147
<i>Павлова Л. В. (г. Харьков)</i> ОСОБЕННОСТИ ВОСПРИЯТИЯ ПОЛИТИЧЕСКОГО САЙТА КАК МЕДИАТЕКСТА.....	150
<i>Паповяниц Е. Г., к.ф.н. (м. Харків)</i> МОВЛЕННЄВІ АКТИ ЯК ЗАСІБ РЕАЛІЗАЦІЇ АРГУМЕНТАТИВНО-ПЕРСУАЗИВНОЇ СТРАТЕГІЇ В ЦИТАТНОМУ ДИСКУРСІ (на матеріалі англomовної преси).....	152
<i>Паров'як І. І. (м. Чернівці)</i> КОНСТРУКЦІЇ ЕКСПРЕСИВНОГО СИНТАКСИСУ У ХУДОЖНЬОМУ ТЕКСТІ.....	154
<i>Пасинок В. Г., д.п.н. (м. Харків)</i> БАЗОВІ КОМПОНЕНТИ ПРОЦЕСУ СПІЛКУВАННЯ.....	156
<i>Пащикова А. В. (м. Харків)</i> РОЛЬ КОМУНИКАТИВНИХ ВПРАВ ПРИ ВИВЧЕННІ ІСПАНСЬКОЇ МОВИ.....	158
<i>Песоцкая Д. Л., к.філос.н. (г. Харьков)</i> ПРОБЛЕМА ИСТИННОГО/ЛОЖНОГО В ЗАПАДНОЕВРОПЕЙСКОМ ФИЛОСОФСКОМ ДИСКУРСЕ: ГЕНДЕРНЫЙ ПОДХОД.....	160
<i>Попова Н. В. (г. Санкт-Петербург)</i> УЧЕБНИК ПО ИНОСТРАННОМУ ЯЗЫКУ НОВОГО ПОКОЛЕНИЯ КАК ИНТЕГРАТИВНОЕ ЕДИНСТВО ЛИНГВОДИДАКТИЧЕСКОГО И КОМПЬЮТЕРНОГО КОМПОНЕНТОВ.....	162
<i>Попельнух Д. А. (м. Харків)</i> МОВНЕ ВТІЛЕННЯ КОНЦЕПТУ <i>НІЧ</i> В ПОЕТИЧНОМУ ДИСКУРСІ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ 16-18 СТ.....	164
<i>Путиццева Н. К. (г. Харьков)</i> К ВОПРОСУ О ЛЕКСИЧЕСКОЙ ИНТЕНСИВНОСТИ (на материале современного итальянского языка).....	166

<i>Пшеничных А. Н., к.ф.н. (з. Харьков)</i>	ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ХУДОЖЕСТВЕННЫХ ФИЛЬМОВ В ОБУЧЕНИИ ИНОСТРАННЫМ ЯЗЫКАМ.....	168
<i>Руміга І. І. (м. Чернівці)</i>	СКЛАДНЕ СИНТАКСИЧНЕ ЦІЛЕ У КОРЕЛЯЦІЇ ФОРМИ ТА ЗМІСТУ.....	170
<i>Рябенька І. В. (м. Харків)</i>	ОБРАЗНА ТА ЦІННІСНА СКЛАДОВІ КОНЦЕПТУ ЧАС В АНГЛОМОВНОМУ ПІСЕННОМУ ДИСКУРСІ.....	172
<i>Самохіна В. А., д.ф.н. (з. Харьков)</i>	ПОЗНАВАТЕЛЬНАЯ РОЛЬ ЮМОРА.....	174
<i>Inna Saranovska (Kharkiv, Paris)</i>	UN APPORT AU COMMENTAIRE DES MISERABLES.....	176
<i>Сатановська Г. С. (м. Харків)</i>	ПОЕТИКА ТІЛЕСНОСТІ В ПРОСТОРОВІЙ СТРУКТУРІ РОМАНУ МАРГЕРІТ ЮРСЕНАР «СПОГАДИ АДРІАНА».....	179
<i>Самарська А. С. (м. Харків)</i>	ІДІОСТИЛЬ ДЕЙВА БАРРІ В АСПЕКТІ ТЕОРІЇ РЕГУЛЯТИВНОСТІ.....	181
<i>Світлична М. О. (м. Харків)</i>	ЕКОКРИТИЧНИЙ ПІДХІД ДО ВИВЧЕННЯ ТВОРЧОСТІ ОРАСІО КІРОГІ.....	183
<i>Сердюк В. Н., к.ф.н., Кобзарь Е. И. (з. Харьков)</i>	ЛИЧНОСТНО-ОРИЕНТИРОВАННЫЙ ПОДХОД В ПРОЦЕССЕ ГУМАНИЗАЦИИ ОБУЧЕНИЯ СТУДЕНТОВ ИНОСТРАННЫМ ЯЗЫКАМ.....	185
<i>Сердюк О. Ю. (м. Харків)</i>	АНГЛОМОВНИЙ КОМІЧНИЙ ПІСЕННИЙ ДИСКУРС.....	187
<i>Солощук Л. В., д.ф.н. (м. Харків)</i>	ДИСКУРСИВНА ОСОБИСТІСТЬ У СВІТЛІ ТЕОРІЇ ДИСКУРСИВНОЇ ВЗАЄМОДІЇ РІЗНИХ КОДОВИХ СИСТЕМ.....	189
<i>Сушко С. О. (м. Краматорськ)</i>	НАРАТИВНО-ЗОБРАЖУВАЛЬНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ПСИХОЛОГІЧНОГО ДИСКУРСУ В АНГЛОМОВНІЙ ПОСТМОДЕРНІСТСЬКІЙ ТА ПОСТМОДЕРНІЙ ПРОЗІ.....	191
<i>Тарасова С. О. (м. Харків), наук. керівник: д.ф.н., проф. Самохіна В. О.</i>	ПСИХОТЕРАПЕВТИЧНА ФУНКЦІЯ СУЧАСНОГО АНГЛОМОВНОГО МЕДИЧНОГО ДИСКУРСУ З ЕЛЕМЕНТАМИ КОМІЧНОГО.....	193

Ткаля И. А., Волкова А. Г. (г. Харьков) РАССЕКАЯ ГРАНИЦЫ (к 125-летию со дня рождения Т. С. Элиота)	195
Utkina G. F., Libina O. E. (Kharkiv) PARTIE II UKRAINIENS A L'ETRANGER : FRANCE	197
Фель Е. Л. (г. Харьков) ФОРМЫ И ФУНКЦИИ ИНТЕРТЕКСТУАЛЬНОСТИ В ПРОИЗВЕДЕНИЯХ ЖАНА ДЮТУРА	200
Fomenko Elena G. (Zaporizhzhya) STERNIAN ECHO IN JOYCE'S LANGUAGE	202
Холмогорцева І. С. (м. Харків) ТЕОРІЯ ДІАЛОГІЗМУ ЯК ОСНОВА РЕФЕРЕНЦІЇ НА РІВНІ ТЕКСТУ ТА ДИСКУРСУ	204
Чекулай И. В., д.ф.н., Прохорова О. Н., д.ф.н. (г. Белгород) ФРАЗЕОСЕМАНТИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ УСТОЙЧИВЫХ СЛОВСОЧЕТАНИЙ С КОМПОНЕНТАМИ «ДЕНЬГИ» В СЛАВЯНСКИХ И ГЕРМАНСКИХ ЯЗЫКАХ	206
Чорновол-Ткаченко О. О., к.ф.н., Пешкова О. Г. (м. Харків) ПОЛІТИЧНИЙ ТА НАУКОВИЙ РІЗНОВИДИ ІНСТИТУЦІОНАЛЬНОГО ДИСКУРСУ	208
Шнапсєва Н. О. (м. Харків) СПІЛЬНІСТЬ ТВОРЧИХ ЗАСАД Л.-Ф. СЕЛІНА ТА А. БАРБЮСА	210
Шенько М. М. (м. Чернівці) ПРО ІНТЕНЦІЙНИЙ АНАЛІЗ ВИСЛОВЛЕНЬ-ПРИПУЩЕНЬ	212
Шервашидзе В. В., д.ф.н. (г. Москва) РАННЯЯ ДРАМАТУРГИЯ А. КАМЮ («КАЛИГУЛА», «НЕДОРАЗУМЕНИЕ»)	214
Шпак О. В. (м. Харків) КОМУНІКАТИВНА КАТЕГОРІЯ КОНТАКТ ЯК МЕНТАЛЬНЕ ПІДГРУНТЯ ПРОДУКУВАННЯ ІНІЦІАЛЬНИХ ТА ЗАВЕРШАЛЬНИХ ВИСЛОВЛЮВАНЬ	215
Юшина Т. С. (г. Полтава) КОМПЛЕКСНЫЕ ИНДИКАТОРЫ ПРЕСУППОЗИЦИЙ	218
Яценко И. Н. (г. Харьков) ЯЗЫКОВОЕ ПОРТФОЛИО В СОЦИАЛЬНЫХ СЕТЯХ	220

МЕХАНІЗМИ ІНТЕРФЕРЕНЦІЇ РІЗНОМОВНИХ ГРАМАТИЧНИХ НАВИЧОК

Андрущенко А. О. (м. Харків)

Широко вживаною стратегією при засвоєнні другої іноземної мови є застосування механізму переносу як ознаки взаємодії граматичних навичок рідної, першої (англійської) та другої іноземної мов, що формуються і закріплюються у свідомості студентів.

Дві або більше мов вважаються в стані контакту тоді, коли вони по чергову вживаються одними й тими самими особами. Практика такого вживання називається білінгвізмом, а людина, яка її здійснює, – білінгвом [2, с. 22]. Явище двомовності загалом визначається як психологічний механізм (знання, вміння, навички), що дозволяє людині породжувати мовленнєві утворення, які послідовно належать двом мовним системам [3, с. 134].

Дослідження взаємодії мовних систем в умовах дво- або мультимовності, що виражається у відхиленнях від норми й системи однієї мови під впливом іншої, свідчить про наявність інтерференції, поняття якої використовується, щоб вказати на негативний вплив першої мови на вживання другої. При цьому перша мова вважається гальмівним елементом, що, стає, у кращому випадку, фільтром, а в гіршому – перешкодою у засвоєнні другої мови [5, с. 69].

Головними видами репрезентації інтерференції є асоціативне, репродуктивне та ретроактивне гальмування. У тому випадку, коли стара навичка гальмує формування нової навички, але зрештою остання все ж таки формується й відбувається їх ізолювання, можна говорити про асоціативне гальмування. Якщо ж дві навички не ізолювалися й заважають функціонувати одна одній, то це – репродуктивне гальмування. Схожим є й механізм ретроактивного гальмування, коли стара навичка припиняє функціонувати під впливом нової, й поновлює своє функціонування лише звільнившись від згаданого впливу [1, с. 73].

Суттєвим джерелом труднощів є слабкий ступінь оволодіння формальними аспектами мови, що вивчається. Студенти допускають чимало помилок через інтерференцію англійської мови (як першої іноземної) стосовно другої іноземної мови, а також через надгенералізацію правил функціонування другої іноземної мови. Так, студенти типово пропускають допоміжні дієслова, займенники, детермінативи (особливо артиклі, частіше ніж потрібно вживають чоловічий рід, *Imparfait* замість *Passé Composé*, допоміжне дієслово *avoir* замість *être* при утворенні *Passé Composé*, уникають пасивних конструкцій. Суттєві проблеми стосуються синтаксису та оволодіння прийменниками у французькій мові [4, с. 129]. За результатами нашого дослідження, інтерференція у вживанні форм минулих часів французької мови (як другої іноземної) переважно зумовлена дією внутрішньомовних факторів, зокрема хибним вживанням одних афіксів замість інших при утворенні дієслівних форм, помилками при утворенні форми *Participe passé* тощо. Наприклад, у реченні *Adèle a dit qu'elle _____ (réussir) à son examen avant-hier.* – «Адель сказала, що вона успішно склала іспит позавчора» з очікуваною формою *avait réussi*, 53% замін здійснювалися під впливом внутрішньомовної інтерференції за функцією з боку *Passé Composé* (*a réussi*). У 20% випадків зареєстровані невдачі при спробі вживання форм давноминулого часу через невірне утворення дієприкметника минулого часу (*avait réussi*), а ще в 13% він утворювався правильно *réussi*, однак пропускалось допоміжне дієслово. Невелика частка помилок (по 7% на кожну форму) пояснюється внутрішньомовною інтерференцією за функцією з боку *Passé antérieur* (*eut réussi*) та *Futur dans le passé* (*réussirait*). Подібних фактів чимало і вони свідчать про те, що головним джерелом труднощів при формуванні навичок вживання форм минулих часів є внутрішньомовна інтерференція за функцією та за формою.

Література:

1. Балиашвили Т. Интерференция как проблема двуязычия / Т. Балиашвили. – Тбилиси : Тбилисский университет, 1988. – 192 с.
2. Вайнрайх У. Языковые контакты / У. Вайнрайх – К. : Высш. школа, 1979. – 264 с.
3. Верещагин Е.М.

Психологическая и методическая характеристика двуязычия (билингвизма) / Е. М. Верещагин М. : МГУ, 1969. – 160 с. 4. Germain C. Le point sur la grammaire / C. Germain, H. Séguin. – Clé international, 1995. – 215 p. 5. Castellotti V. La langue maternelle en classe de langue étrangère / V. Castellotti // Clé international, 2001. – 124 p.

ВРАХУВАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ СТУДЕНТІВ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ ЗАСОБАМИ ІКТ В МЕЖАХ АДАПТАЦІЙНОГО ПЕРІОДУ

Байбекова Л. О., Довганюк Е. В. (м. Харків)

Оптимальна адаптація студентів до навчання в університеті – запорука подальшого розвитку кожного студента як майбутнього спеціаліста.

Поняття адаптації в педагогічному розумінні визначається як засвоєння змісту та способів діяльності у певній галузі [2]. Ми розглядаємо адаптацію не тільки як процес активного пристосування, але й як процес вольової реалізації засвоєних норм та цінностей в умовах навчального процесу.

Навчання у ВНЗ являється важливим періодом у житті кожної людини, під час якого відбувається процес формування особистості в певних соціальних умовах, в ході якого людина вибірково вводить у свою систему поведінки ті норми і шаблони, які прийняті в певній групі та суспільстві [1, с. 83].

Перші роки навчання характеризуються процесом адаптації колишніх школярів до вузівської системи освіти. Завданням викладача в цей період є сприяння особистісній, соціально-психологічній та дидактичній адаптації студентів переважно шляхом створення для кожного з них ситуацій успіху в будь-якому виді діяльності.

Особливості сучасного етапу розвитку освіти в Україні потребують впровадження розвинених форм і методів навчання, що сприяють становленню особистості студента.

Щоб розвинути особистість, яка б прагнула до навчання протягом усього життя, потрібно сформувати в неї позитивну навчальну мотивацію. У ВНЗ перевага віддається тим методам навчання, які спрямовані на формування у студентів самостійності, гнучкості, варіативності та критичності мислення.

Застосування в навчально-виховному процесі інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) має великі перспективи в плані побудови розвинених моделей навчання та розвитку ідей, форм і методів. Це сприятиме гуманізації освіти, а також підвищенню ефективності навчання та його інтенсифікації в залежності від інтересів, здібностей та власного досвіду студентів, активізації навчально-пізнавальної діяльності за рахунок введення в навчальну роботу елементів дослідницького характеру, збільшенню частки самостійної роботи в навчальній діяльності, що є визначальним для розвитку творчої особистості.

Використання комп'ютерних технологій під час навчально-виховного процесу є одним із основних шляхів удосконалення змісту освіти. Оскільки процес навчання є за своєю сутністю інформаційним, то закономірним є те, що саме ці технології можуть стати потужним інструментом викладача та наряду з іншими навчально-методичними засобами здійснювати підтримку навчального процесу. Врахування індивідуальних особливостей студентів, їх суб'єктивного досвіду дозволяє обрати оптимальний шлях навчання, а доцільне використання комп'ютерів сприяє активізації навчання завдяки використанню швидкозмінних форм подання інформації; підвищенню мотивації та інтересу завдяки новим формам роботи; індивідуалізації навчання – кожен працює в певному режимі, який відповідає його індивідуальним потребам та особливостям.

Не зважаючи на те, що використання засобів ІКТ дає змогу зосередитись на творчих аспектах педагогічної діяльності, навчальний процес, цілком заснований на вербалізації навчального матеріалу, без участі людини, є безперспективним.

Отже, на наш погляд, перспективним шляхом розвитку освіти є поєднання традиційних засобів навчання з новітніми інформаційними технологіями.

Література:

1. Курлянд З. Н. Педагогіка вищої школи: Навч. посіб. / З. Н. Курлянд, Р. І. Хмелюк, А. В. Семенова та ін.; за ред. З. Н. Курлянд. – 3-тє вид., перероб. і доп. – К. : Знання, 2007. – 495 с.
2. Теплов Б. М. Избранные труды / Б. М. Теплов. – М. : Педагогика, 1985. – Т. 1. – 328 с.

МОВНА ДИСКРИМІНАЦІЯ С ПОЗИЦІЙ ДИСКУРСИВНОЇ ЛІНГВОПРАГМАТИКИ

Безугла Л. Р., д.ф.н., Романченко І. О. (м. Харків)

У доповіді презентуються результати дослідження лінгвопрагматичних особливості дискримінаційних висловлень (далі – ДВ) у сучасному німецькомовному публіцистичному дискурсі. Матеріал дослідження – 1200 ДВ, відібрані методом суцільної вибірки з газетних статей та листів читачів австрійських, німецьких та швейцарських газет 2007-2011 рр.

Расова дискримінація як мовленнєвий вплив на людину на ґрунті раси з метою або наслідком перешкоджання рівноправному визнанню в певній галузі суспільного життя у публіцистичному дискурсі знаходить прояв у реалізації дискримінаційних мовленнєвих актів (далі – МА). Дискримінаційний МА передбачає у якості перлокутивної спроби або наслідку дискримінування адресата або інших людей в очах адресата за допомогою ДВ.

Дискримінаційним називаємо висловлення, яке демонструє пропозицію з актантом на позначення соціальної категорії – певної національності, та інтенцію негативної оцінки цієї категорії, і слугує в дискурсі реалізації дискримінаційних МА та стратегії дискримінації. Об'єктами негативної оцінки виступають іноземці (їх поведінка, ментальність, пов'язані з ними події), інші країни, імміграція як

явище, політики власної країни, власна група у контексті еміграційної політики, висловлення або вчинки інших щодо іноземців.

Під стратегією дискримінації розуміємо когнітивно-прагматичну програму спілкування, яка ґрунтується на перешкоджанні рівноправному визнанню людини в певній галузі суспільного життя на ґрунті раси. Виділено 20 тактик дискримінації у німецькомовному публіцистичному дискурсі, які за критерієм агенса поділяються на тактики відносно іноземців, політиків та власної групи.

Дискримінаційні МА є мінімальними одиницями дискурсу, який постає в аналізованому корпусі як дискурс упередження за критерієм модусу та публіцистичний дискурс за критерієм стилю.

Виділяються три типи стратегії дискримінації – негативна, позитивна й антидискримінація. Відповідно, існують три типи ДВ – 1) негативні, в яких категоріальне посилення на іноземців комбінується з їх негативною оцінкою, 2) позитивні, в яких категоріальний посилення на іноземців комбінується з незвичною позитивною оцінкою, 3) антидискримінаційні, які містять вказівки на переваги власної національної групи мовця.

Індикатори стратегії дискримінації – мовні засоби, які вказують на реалізацію мовцем за допомогою висловлення в дискурсі стратегії дискримінації. Вони поділяються на лексико-граматичні (емоційно-оцінна лексика, частки, модальні слова, займенники), морфологічні (умовний спосіб дієслова, безособовий пасив, найвищий ступінь порівняння прикметників), синтаксичні (інверсія, парцеляція, екскламативні речення, риторичні запитання, парентезні звороти, повтори, перерахування, номінативні речення, еліпсис, речення з багатосполучниковим зв'язком) та стилістичні (метафора, метонімія, евфемізація).

Для систематизації пропозицій ДВ за місцем категоріального концепту застосовуються пропозиційні формули на основі семантичних ролей із залученням модального компоненту. Абсолютну більшість склали пропозиції, в яких категоріальний концепт активується як об'єктний або суб'єктний актант.

В німецькомовному публіцистичному дискурсі ДВ реалізують такі іллокутивні типи МА, як асертив, експресив, директив та комісив. У структурі складних МА, реалізованих за допомогою ДВ, виділяються головний МА і МА-обґрунтування. Типи складних МА виділяються за трьома критеріями: за структурним критерієм – одно- двох- та трьох'ярусні складні МА; за критерієм кількості МА-обґрунтувань – моноаргументативні та поліаргументативні; за семантичним критерієм – самостійні та несамостійні.

Таким чином, у німецькомовному публіцистичному дискурсі функціонують ДВ, які слугують реалізації стратегії дискримінації за національною ознакою, що знаходить вербальне вираження в мовних індикаторах та зумовлює реалізацію підпорядкованих їй тактик та МА, які мають перлокутивну природу.

ЛІТЕРАТУРНІ ТЕНДЕНЦІЇ МЕЖІ ХХ-ХХІ СТОЛІТЬ

Белявська-Слюсарєва М. Ю. (м. Харків)

Розмаїття книжкових видань під лозунгом популярної літератури призвели до проблеми рівневого розподілення літературного доробку сьогодення.

Численні дискусії та теорії щодо розмежування текстів на «масові» та «елітарні» призвели до того, що літературні твори межі ХХ-ХХІ століть з перших днів свого існування набувають ярлика масового, «кітчевого» читива, «*littérature de gare*» (вокзальна література), «*pulp fiction*» (бульварне читиво) та ін. із неодмінною негативізацією поняття масової літератури та її протиставлення шедеврам літературної класики.

Натомість, варто було б зважити на те, що художня література завжди була відбиттям соціокультурної складової епохи, зумовлювала смаки та потреби читаючого на той час населення, а також формулювала провідні парадигми творчості майстрів літературного слова.

Спираючись на теоретичні здобутки Ю. Лотмана [1], Ж. Бодріяра [6], І. Боделля [5], М. Фуко [4], Ф. Лежена [7], В. Халізева [3] та Г. Хазагерова [2] щодо теоретизації концепту «масовості», першочерговим критерієм рівневого розмежування є категорія авторства. Вагомим у даному контексті буде дослідження автобіографічних елементів у творах та особливостей авторської позиції наявного реального автора. За М. Фуко [4], своєрідним атрибутом сучасної літератури, що покликана задовольнити смаки більшості, є нівелювання авторської позиції, а часто й самої персоналії автора. Підтвердженням цьому сьогодні є наявність величезної кількості книжних видань анонімних авторів, видань під псевдонімом, номінальних авторів, видань під маркою концерну та ін. За Ф. Леженом [7, с. 14], автобіографічним твором можна вважати ретроспективну оповідь від першої особи про власне життя, у якій акцент робиться на приватному житті, а саме на фактах становлення власної особистості. Тобто ототожнювання в оповіді трьох наративних інстанцій, автора, наратора та персонажу, дозволяє віднести такий твір до автобіографічного жанру.

І. Боделль [5] досліджує прийом транспозиції, тобто перенесення плану невігданих подій у вигаданий світ художнього твору, що може припускати зміни в описах реальних подій для кращої адаптації авторського задуму та тяжіє до такого жанру як автофікція. За наявності таких ознак цільове коло читачів значно звужується.

Відповідно до результатів останніх соціальних досліджень, Г. Хазагеров формулює провідну рису поняття «масовості» у сучасній літературі, пов'язуючи її поширення з атомізацією суспільства. У такому вигляді, якого набуває розшароване на окремі соціальні групи суспільство, зникає суспільний простір, що, в свою чергу, позбавляє взаємозв'язку його представників. Саме цей факт сприяє підвищенню інтересу до усілякого роду «реаліті-шоу», до текстів «нон-фікшн», тобто позбавлених художнього вимислу. Популяризується «література факту», що ґрунтується на художньому синтезі фактів, які мають соціально-

типові властивості. Місце вимислу у такому ракурсі надається тільки у вигляді фантазійного погляду на альтернативну історію. [2; с. 283-288]

Характерною особливістю текстів масової літератури є чистота жанру. Саме це, перш за все, виправдовує читацькі очікування. Пошук-винахід жанрової форми, наявність діалогу із гуманітарними науками дозволяють говорити про відхід від орієнтації на масового читача.

Неодмінно слід зазначити серед розрізнявальних ознак інтертекстуальність, що у масовій літературі перетворюється на «ремейк» сюжетів класиків.

Література:

1. Лотман Ю. М. О русской литературе / Ю. М. Лотман. – С.- Пб : Искусство-СПБ, 1997. – 848 с. 2. Хазагеров Г. Основы теории литературы / Г. Хазагеров, И. Лобанов. – Ростов-на-Дону : Феникс, 2009. – 316 с. 3. Хализев В. Е. Теория литературы / В. Е. Хализев. – М. : Высшая школа, 1999. – 240 с. 4. Фуко М. Що таке автор? / М. Фуко // Слово. Знак. Дискурс: Антологія світової літературно-критичної думки XX ст. / За ред. М. Зубрицької. – Львів : Літопис, 1996. – С. 442–456. 5. Baudelle Y. Du roman autobiographique : problèmes de la transposition fictionnelle / Y. Baudelle // Protée. – 2003. – Volume 31 – Numéro 1. – P. 7-26. 6. Baudrillard Jean. Simulacres et simulation / Jean Baudrillard. – Paris : ÉDITIONS GALILÉE, 1981 – 164 p. 7. Lejeune Ph. Le pacte autobiographique / Ph. Lejeune. – P. : Seuil, 1975. – 164 p.

ЧИ ПОТРІБНО МОДЕЛЮВАТИ ХУДОЖНЮ ДІЙСНІСТЬ?

Бехта І. А., д.ф.н. (м. Львів)

Для лінгвістичного дослідження тексту потрібно мати адекватну форму репрезентації результатів процесу індивідуального пізнання – концептуальної системи, – на основі якої можна досліджувати мовленнєву та розумову діяльність текстових антропоцентрів. Методологічною канвою одного з варіантів

розв'язання такого завдання є вживані у науці поняття *модель* та *моделювання*. Поняття *модель* і значне використання *моделювання* – одне з важливих досягнень загальнонаукової методології сьогодення. *Моделювання* виражає загальний аспект пізнавального процесу. “Пізнати об’єкт – значить змодельовати його” [1], і при зростанні складності й обсягу науково-технічних та соціальних завдань, воно подекуди стає єдиним ефективним способом їхнього розв’язання.

Концепт-моделі, методика моделювання стали найприйнятнішими для вивчення системно-функційної сутності мультимодального художнього мовомислення як органічно впорядкованого цілого, яке будується за творчою нормою психоінтелектуального і діяльнісного означення і не є тотожним ані людині як суб’єкту, ані позаположній дійсності як об’єкту інтерпретації, позаяк закономірності та структури об’єктно-суб’єктного буття відбиваються відповідно трансформуючись, у моделюванні їх культурно і мовно опосередкованих аналогів.

Серед ключових у когнітивній лінгвістиці, визнається поняття *фрейм* найрезультативніший прийом вивчення способів організації знань у мовній системі, котрий увійшов до сфери лінгвістики з когнітивної психології і став контактною ланкою між мовними структурами та їх корелятами у дійсності [2]. Певним прообразом теорії фреймів є вчення Н. А. Берштейна про те, що “мозкове відображення світу будується за типом моделей”, а акт мозкового моделювання за будь-яких умов реалізується активно [3]. Фрейм, багатобічний за значенням термін – це структура даних, в якій відображені знання про стереотипну ситуацію і про текст, що її описує. У текстолінгвістиці ним користуємося для позначення *когнітивної моделі* (моделі розуміння) під час читання та тлумачення тексту.

При вивченні художнього нарративу розрізняємо чотири види оповідних фреймів: 1) *навколотекстовий*: опосереднена іншими рівнями комунікація між реальним автором і реальним читачем; 2) *екстратекстовий*: інформація, сподівання, очікування і захоплення, які читач привносить у текст; 3) *інтратекстовий*: рівень “світу в тексті”, з численними комунікативними ситуаціями між наратором і персонажами; 4) *інтертекстовий* – відношення між

нарацією та іншими текстами, використовуваний читацький досвід у реальному житті. Фактично, фреймова організація художнього мовомислення відзеркалює симбіоз навколотекстових, інтра-, екстра-, і інтертекстових когнітивних моделей які формують схематизоване читацьке уявлення про хід художньої комунікації. Якщо фрейм – схематизація досвіду людини, то слово, речення, висловлення – схематизація мовного досвіду, перше – в семантиці, яка відображена у словникових дефініціях тлумачних словників, друге – в синтактиці, третє – у дискурсі. Когнітивний погляд (через призму моделювання) на художнє мовомислення – це прагнення з'ясувати його роль у матеріальній знаковій системі, якою є інтелект, зреалізований у тексті, це спроба відповісти на запитання, складовими якої загальної концептуальної моделі світу вони є, це, зрештою, питання, яким чином когнітивне членування світу реальності відображається у системі мовних назв. Когнітивний потенціал сучасної мовознавчої науки сприяє моделювати структури і типи свідомості автора за всіма компонентами художнього тексту потрібного для вияву організаційної структури літературних творів, що допоможе у з'ясуванні структури людської свідомості.

Література:

1. Новик Б. И. Вопросы стиля мышления в естествознании / Б. И. Новик. – М.: Политиздат, 1975. – 37 с. 2. Дейк ван Т. А. Язык. Познание. Коммуникация / Т. А. ван Дейк. – М. : Прогресс, 1989. – 191 с. 3. Берштейн Н. А. Очерки по физиологии движений и физиологии активности / Н. А. Берштейн. – М. : Медицина, 1966. – 287с.

ФУНКЦИОНАЛЬНЫЕ ОСОБЕННОСТИ ОПИСАНИЯ ИНТЕРЬЕРА В ХУДОЖЕСТВЕННОМ ДИСКУРСЕ

Бирюкова Д. В. (м. Днепропетровск)

Описание – одна из конструкций монологического текста, традиционно

определяемая как единица сверхфразового уровня в ряду других функционально-смысловых типов речи – "повествование", "рассуждение", "наррация".
Описательные интратексты состоят из нескольких самостоятельных предложений, связанных по форме и по смыслу, которые перечисляют признаки какого-либо объекта [1, с. 78].

Визуальное описание, используемое в прозаических монологических текстах, отражает не только темпоральные свойства существования признаков предметного ряда как объекта описания, но и его пространственные характеристики – те, что присущи объекту физического пространства как глобальной категории мира: свойство трехмерности и вещности [2, с. 134].

Описательный интратекст "интерьер" в составе художественного дискурса связан с указанием на место действия. Являясь средством косвенной характеристики персонажа, он отражает психологически значимые для героя моменты жизни. Интерьерные описания не только создают яркий художественный образ, но и позволяют глубже проникнуть в содержание текста, увидеть специфику авторского мировосприятия, способствуют большей концентрации внимания читателя на определенных деталях того или иного объекта художественной действительности.

Так, роман Л. Даррелла "Жюстин" изобилует описательными контекстами, передающими оценочно-комментирующую информацию. Говоря о той философии жизни, которая руководит поступками героини, автор указывает на ее своеобразное увлечение философией и делает это, сообщая читателю изобразительно-статическую информацию. Подробно описывая спальню Жюстин, Л. Даррелл моделирует чувственно-конкретное восприятие художественного пространства, заставляя читателя увидеть то, что находится в комнате, проникнуться ее атмосферой. Такой синестетический эффект облегчает декодирование фактуальной информации, позволяет понять интенции автора.

Текст типа "описание" в роли средства идентификации и референции отражает точку в топохронном континууме художественного дискурса, которая

позволяет адекватно позиции говорящего выстроить художественные образы, последовательность событий, канву оценок и др. Аналогично и инtratекстовые вкрапления: обладая характерологической, психологической, изобразительной, эстетической, социально-типологической и др. функциями, они могут актуализироваться в дискурсе в соответствии с традиционными и новыми художественными задачами.

Таким образом, описательный интра- и минитекст типа "интерьер" выполняет в художественном дискурсе функцию прагматического средства, указывая на место, время событий, а также является средством идентификации и оценки. Одновременно с этим он может выполнять ряд других функций, обогащая художественный дискурс дополнительными оттенками смысла, характеристиками персонажей и ситуаций, создавая эмоционально-экспрессивную окраску дискурса, придавая динамизм развитию сюжетных линий.

Литература:

1. Хамаганова В. М. Онтологическая основа текста типа «описание» / В. М. Хамаганова // Уч. зап. Забайкальского гос. гум.-пед. ун-та им. Н. Г. Чернышевского. – 2012. – № 2. – С. 77–82.
2. Хамаганова В. М. Функции текста типа «описание» в художественном произведении / В. М. Хамаганова // Вестник Бурятского гос. ун-та. – 2012. – Спец. вып. А. – С. 132–135.

ANCHORED DISCUSSION IN COLLABORATIVE PROCESSING OF ACADEMIC TEXTS

Blagodarna O. M., PhD (Kharkiv)

In higher education processing academic literature can be seen as a central but often quite challenging task, especially for undergraduate students. Assuming that deep processing of the subject matter requires an active construction of knowledge by the

learner [2; 7] for which social interaction may be helpful [8], this study concerns the facilitation of collaborative literature processing.

Combining the advantages of social interaction, such as increased “ownership” of ideas and the opportunity to connect to existing knowledge with the possibilities of delayed communication for (re)reading, (re)writing, and reflection [5], anchored discussion should provide room for a thorough processing of students’ course materials.

The apparent preference of students for sharing opinions and experiences instead of building new understanding of the subject matter can be understood in the following way. The mediated nature of abstract knowledge can cause learning in a university setting to differ from more direct learning as it might take place in other “real” settings [4]. Since the somewhat “unnatural” task of processing academic learning materials might not lie very close to the personal perspectives of the participating students, a link might need to be negotiated between students’ personal and more academic perspectives [6]. Furthermore, constructing new knowledge is a difficult process, as students need to “discover” a new understanding of the subject matter that no one yet possesses individually. As Stahl [9] illustrated in his model of “social knowledge building”, students’ personal understanding or better their “tacit pre-understanding” forms an essential input in the social knowledge-building cycle. A possible effect of a limited personal understanding of the subject matter is that both articulating one’s questions and interpreting those of others and providing them with specific and relevant feedback will require a high amount of mental effort. While this meaning-processing effort seems to be exactly what drives learning [1], it also might sometimes exceed students’ capabilities. Instead, sharing existing opinions and experiences seems to be a less-demanding option for students to participate in online discussions.

It is possible to say that collaborative knowledge construction is a delicate process that in many educational situations will need to be supported in order to be successful. However, deciding how or where to support it requires a thorough understanding of the process itself. Although the complex process of successful collaborative learning may require more than just a strong link between discussion and subject matter and efficient

communication, they can be seen as important prerequisites for a successful collaborative processing of literature.

One way to focus the collaboration and grounding efforts of students would be to change the pedagogical approach. However, introducing additional training or elaborate instructions could increase the already high demand of time and effort in online discussion for both students and teachers. In line with Dillenbourg [3] we believe, that grounding efforts should remain subordinated to the accomplishment of the task and the production of “rich” interactions; it would then seem important to make sure students’ efforts are invested in the most optimal and productive way.

Results show that discussion in the system for anchored discussion is more directed at processing the meaning of the text than discussion in the traditional forum, which is more oriented towards the sharing of personal opinions and experiences. This difference in orientation produces a more constructive collaboration in the system for anchored discussion, versus a more debate-like collaboration in the forum discussion. Additionally, while messages in the traditional forum resemble usual discussion or email conversation and contain social and regulative comments, discussion in the system for anchored discussion is seen to be more efficient and “to-the-point”. We conclude that for collaborative text comprehension by undergraduate students, anchored discussion might be more suitable than traditional forum discussion.

References:

1. Baker M. The role of grounding in collaborative learning tasks / M. Baker, T. Hansen, R. Joiner // Collaborative learning: Cognitive and computational approaches. – Oxford : Pergamon, 1999. – P. 31-63.
2. Boekaerts M. Learning and instruction: Psychology of the student and the learning process / M. Boekaerts, P. R. J. Simons. – Assen : Van Gorcum, 1995. – 230 p.
3. Dillenbourg P. What do you mean by collaborative learning? / P. Dillenbourg // Collaborative-learning: Cognitive and computational approaches. – Oxford : Elsevier, 1999. – P. 1-19.
4. Laurillard D. Rethinking university teaching / D. Laurillard. – London: Routledge, 1993. – 112 p.
5. Moon J. A. Reflection in learning and professional development / J. A. Moon. – London

: Stylus, 1999. – 94 p. 6. Petraglia J. Reality by design: The rhetoric and technology of authenticity in education / J. Petraglia. – Mahwah, NY : Lawrence Erlbaum Associates, 1998. – 118 p. 7. Philips D.C. The good, the bad, the ugly: The many faces of constructivism / D. C. Philips // Educations Researcher, 24 (7). – P. 5-12. 8. Simons P. R. J. New learning: Three ways to learn in a new balance / P. R. J. Simons, J. Van der Linden, T. M. Duffy. – Dordrecht, the Netherlands: Kluwer, 2000. – P. 1-20. 9. Stahl G. A Model of collaborative knowledge-building / G. Stahl // Proceedings of the fourth international conference of the learning sciences. – Mahwah, NJ : Lawrence Erlbaum Associates, 2000. – P.70-77.

ТЕКСТОВІ ОДИНИЦІ З ПОЗИЦІЙ ТЕОРІЇ МОВЛЕННЄВИХ АКТІВ

Богдан В. В., к.ф.н. (м. Бердянськ)

Вирішення одної з актуальних проблем сучасного мовознавства – виявлення засобів поєднання окремих речень у крупніші текстові одиниці – було б неповним без аналізу функціонального аспекту таких часто вживаних текстових синтаксичних одиниць, як приєднувальні конструкції (ПК) і парцельовані речення (ПР), які в цьому плані досліджувалися менш інтенсивно, тому багато питань в цьому плані ще залишаються відкритими.

Під ПК ми розуміємо двокомпонентну текстову одиницю, поділену зовнішнім розділовим знаком на дві частини – автосемантичне базове висловлення (БВ) і другу синсемантичну приєднувану частину (ПЧ), яка оформлена окремим реченням [1; 2]. Під ПР розуміється єдина синтаксична одиниця, представлена кількома комунікативно самостійними одиницями – фразами [4, с. 4] (БВ і парцелятом).

Мовленнєвий акт (МА) тлумачиться в лінгвопрагматиці як мінімальна одиниця мовленнєвого спілкування [5]. Оскільки МА є інтенціонально зумовленою дією, спрямованою на адресата, то він гармонійно взаємодіє з

відповідною соціодискурсивною ситуацією та характеризується в параметрах інтенціональності, конвенціональності, адресат/н/ості, ситуативності, а також іллокутивною силою, перлокутивним ефектом і пропозиціональним змістом [6, 36-43].

О. В. Пустовар у своєму дослідженні ПР наводить приклади таких МА: сполучених (“составных” – у термінології В. І. Карабана [3, с. 13]), комунікативні відношення між якими знаходяться у відношеннях специфічного сприяння, при цьому жодна з двох іллокуцій не перебуває в координативних або субординативних відношеннях, а органічно доповнює одна одну; комполитних, у яких обидві ілокуції перебувають у координативному семантико-прагматичному зв'язку з рівноправним статусом, і комплексних – з субординативним прагмасемантичним зв'язком ілокуцій (головної й підпорядкованої) [4, с. 13].

Але, враховуючи той факт, що друга частина як ПК, так і ПР є залежною від БВ, синсемантичною і не може існувати без нього, то й з позицій теорії МА відношення між іллокуціями складових ПК і ПР не можуть мати рівноправного статусу, а навпаки завжди перебувають у субординативних відношеннях. Відповідно, і ПК, і ПР має відповідати тільки *комплексний* тип складного МА.

На нашу думку, субординативний прагмасемантичний тип зв'язку між складовими текстової одиниці (БВ і ПЧ / парцелятом) не виключає можливості того, що обидві іллокуції можуть або підсилювати одна одну, посилюючи перлокутивний ефект на адресата, як у складених (у іншій термінології – сполучених) МА або навпаки мати різноспрямований характер і, таким чином, послаблювати цей ефект.

Слід зазначити, що в ПР така ситуація неможлива, оскільки парцелят завжди семантично «вкладається» в БВ.

Література:

1. Богдан В. В. Синтактика, семантика, прагматика англійських приєднувальних конструкцій і складних речень з підрядним зв'язком : монографія / В. В. Богдан. – Донецьк : «ЛАНДОН-XXI», 2011. – 263 с. 2. Дмитренко В. А.

Структура, семантика и функции союзных форм связи в смысловых миниатюрах в современном английском языке / В. А. Дмитренко // Вісник Харківськ. нац. ун-ту. Сер. Романо-германська філологія. – 2002. – № 572. – С. 87-93. 3. Карабан В. И. Сложные речевые единицы: прагматика английских асиндетических полипредикативных образований / В. И. Карабан – Киев : Вища школа, 1989. – 131 с. 4. Пустовар О. В. Номінативний і комунікативний аспекти парцеляції в сучасній німецькій мові : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04 "Германські мови" / О. В. Пустовар – Донецьк, 2006. – 20 с. 5. Серль Дж. Р. Классификация иллокутивных актов // Зарубежная лингвистика II. – М. : Прогресс, 1999. – С. 229-253. 6. Шевченко И. С. Историческая динамика прагматики предложения: английское вопросительное предложение 16-20 вв. : Монография / И. С. Шевченко – Харьков : Константа, 1998. – 168 с.

FACING INFORMATIONAL AGE CHALLENGES: IT SKILLS FOR AN INSTRUCTOR

Bondarenko Y., Doctor of Philology (Kharkiv)

European standards of teaching foreign languages nowadays suggest the whole array of requirements encompassing both content and mode of instruction criteria [1]. Focusing on the latter, one may find ample evidence of the fact that the labor market more readily welcomes the graduates with linguistic majors able to cope with the tasks skillfully managing various software and gadgets. Setting aside the ambition to follow the day-to-day dizzy marching forward informational technologies, one may state that eyeing this process should become part and parcel in training ELTs at a university. On the other hand, a student attending lectures is equipped with all possible IT facilities, which now deplorably interfere rather than facilitate efficient language study.

Being ‘digital natives’ (the first generation born with the new technology) contrasted to the instructors, mainly the ‘digital immigrants’ (the old-world settlers, who

have lived in the analogue age and immigrated to the digital world), our students are more and more often considered “no longer the people our educational system was designed to teach” [3]. This factor viewed constructively with an aggregate of all the above conditions makes a good background for introducing methods of instruction involving IT technologies. Combined with a traditional face-to-face method it is labeled as ‘blended’ [2] and extensively practiced in the world for both on-campus and distance learning.

Blended learning offering wide possibilities and proportions of IT technologies inherently imposes greater responsibility on the instructor who is to juxtapose the usual chores of the classroom supervisor and that of the system administrator for the time of the lesson or instruction period. Therefore the net sources focusing on new methods of teaching step forward with the lists of basic IT skills the instructor is supposed to possess and hone in the 2010s [4].

Quite obviously, these skills may be sub-grouped into separate categories according to a single though not exhaustive criterion: the type of the medium used in the process of instruction.

So, the first and the biggest group encompasses the skills of deploying the Internet resources. On Web 2.0 sites which provide interactive online activity and encourage contribution to creating the content [5], the instructor is to have both receptive skills, e.g. to evaluate and select appropriate digital applications and browser plugins to enhance student learning, and productive skills, e.g. to create an online media sharing channel (on YouTube etc.) or to deliver synchronous and asynchronous interactive online presentations and training.

The second group offers the skills of an instructor as a mini system administrator when he/she is to assist the learners in using different software and gadgets, e. g. to aid students in the use of a range of digital tools to help them set goals, plan and organize their learning or to identify and use appropriate features of technology to reduce threats to the students’ e-security.

The third group concerns the variety of gadgets that might be deployed in the educational process, meaning the instructor is to be able, e.g. to exploit webcams for creating teaching and learning materials or to create materials for interactive whiteboards or mobile exploitation.

One's own priorities chosen, the ELT instructor may have these requirements as the guidelines for continuous professional development lest he/she loses the grip of the global educational situation.

References:

1. Davies G., Introduction to Computer Assisted Language Learning (CALL). / G. Davies, R. Walker, H. Rendall, S. Hewer // Information and Communications Technology for Language Teachers (ICT4LT). – Ed. by G. Davies. – Slough, Thames Valley University, 2011. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.ict4lt.org/en/en_mod1-4.htm
2. Jacob A. M. Benefits and Barriers to the Hybridization of Schools / A. M. Jacob // JEPPA: Journal of Education Policy, Planning and Administration. – 2011 – Vol. # 1. – Issue # 1. – P. 61–83. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.jeppa.org/wp-content/uploads/2011/11/November20115.pdf>
3. Prensky M. Digital Immigrants, Digital Natives / M. Prensky // On the Horizon. – 2001. – Vol. 9. – # 5 – MCB University Press. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.marcprensky.com/writing/Prensky - Digital Natives, Digital Immigrants - Part1.pdf>
4. Nik's QuickShout. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://quickshout.blogspot.com/2013/06/what-do-you-feel-are-key-digital.html>
5. Web 2.0. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://web2012.discoveryeducation.com/web20tools.cfm>

**ДІАЛОГІЧНИЙ ЛЮБОВНИЙ ДИСКУРС: МОВЛЕННЄВИЙ ЖАНР
„ПРОПОЗИЦІЯ РУКИ ТА СЕРЦЯ”
(НА МАТЕРІАЛІ ТВОРЧОСТІ Т. ГАРДІ)**

Булкіна А. В. (м. Київ)

Специфіка мовленнєвої взаємодії індивідів, орієнтованої на діалогічне взаєморозуміння у співвідношенні із параметрами мови, середовища та культури, яскраво опроявляється в сфері любовного спілкування. Саме тому поглибленого дослідження потребує оформлення та функціонування діалогічного любовного дискурсу, а також окремих його жанрів.

Мета проведеного аналізу полягає в розгляді специфіки реалізації мовленнєвого жанру «пропозиція руки та серця» у фікціональному любовному дискурсі.

Жанр „пропозиція руки та серця” визначаємо як аргументативно-ритуальний. Його аргументативність визначається загальною комунікативно-прагматичною настановою адресанта (ініціатора ситуації спілкування) переконати адресата за допомогою різноманітних тактик і стратегій аргументації в доцільності прийняття пропозиції руки та серця та наданні згоди одружитися.

Користуючись критеріями, розробленими А.Ізвековою [1, с. 4-5] для характеристики ритуального дискурсу, можемо виділити параметри ритуалізації мовленнєвого жанру «пропозиція руки та серця»: висока тональність, емоційна маркованість, драматургічність (розподіл ролей), метою діалогічної інтеракції є ініціація, тобто зміна соціального стану (в цьому випадку – набуття нового соціального статусу «заручені»), сценарність (повторюваність).

Проведений аналіз засвідчив, що мовленнєвий жанр «пропозиція руки та серця» може характеризуватися жорсткою, або м’якою формалізацією дискурсивних форм, залежно від того, наскільки строго фіксованими є ті чи інші сценарні параметри ситуації ритуальної взаємодії.

Мовленнєвий жанр жорсткої формалізації будується за відповідним фреймовим сценарієм основними етапами розгортання якого є: 1) ініціація/вступ; 2) власне пропозиція; 3) негативна реакція адресанта; 4) розгорнута аргументація; 5) остаточна відповідь адресанта; 6) прохання про дозвіл сподіватися/на повторну пропозицію; 7) відповідь/результат діалогічної взаємодії.

Мовленнєвий жанр «пропозиція руки та серця», завдяки своєму винятковому аксіологічному навантаженню, підвищеній емоційності та знаковості в житті закоханих, допускає варіативність форм виразу відповідних комунікативних дій, а також опущення сценарних стадій спілкування, що дозволяє говорити про його підтип м'якої формалізації.

Реалізації жанру жорсткої формалізації характеризуються негативною, або частково негативною результативністю. Окрім того, в переважній більшості випадків подібні суворо регламентовані комунікативні взаємодії виникають між учасниками, стосунки яких не є інтимізованими, які не проходили етап первісної формалізації романтичних відносин – попереднього освідчення в коханні. Відхилення від жорсткої конвенційності, сценарності та унормованості жанру «пропозиція руки та серця» у м'якій формалізації може набувати низки проявів: недотримання стадійного сценарного розгортання комунікативної ситуації, обмін традиційними гендерними ролями у стосунках адресант-адресант, зміщення смислового центру аргументації щодо прийняття пропозиції від адресанта повідомлення на його адресата, відсутність ядерного питання *Will you marry me?*.

Розгляд мовленнєвого жанру „пропозиція руки та серця” з точки зору типу його формалізації відкриває ширші можливості для аналізу специфіки діалогічної мовленнєвої взаємодії у фікціональному дискурсі.

Література:

1. Извекова А.С. Прагмалингвистические характеристики ритуального дискурса: автореферат дис. ... кандидата филологических наук : спец. 10.02.19 / А. С. Извекова; Волгогр. гос. пед. ун-т. – Волгоград, 2006. – 21 с.

**КОМПАРАТИВНИЙ АНАЛІЗ ДЕЯКИХ АСПЕКТІВ
УКРАЇНОМОВНОГО ТА АНГЛОМОВНОГО АКАДЕМІЧНИХ ДИСКУРСІВ
(на матеріалі веб-ресурсів внз України та англomовних країн)**

Варенко Т. К., к.п.н. (м. Харків)

Пропоноване дослідження зумовлене зростаючою кількістю англomовних версій веб-ресурсів вищих навчальних закладів України при відсутності єдиних стандартів англійської локалізації їх контенту.

Метою дослідження є компаративний аналіз деяких аспектів українomовного та англomовного академічних дискурсів з перспективою розробки практичних рекомендацій щодо адекватного використання та забезпечення єдності термінології, вживаної у межах англomовних версій веб-ресурсів вищих навчальних закладів України.

Матеріалом дослідження слугували веб-ресурси вищих навчальних закладів України та англomовних країн, де англійська мова є рідною.

Аналіз українського академічного дискурсу веб-ресурсів університетів України дозволив переконатися у відсутності будь-яких єдиних стандартів чи вимог до представлення контенту таких веб-ресурсів англійською мовою.

Перш за все, на проаналізованих українських веб-ресурсах виявлені суттєві безсистемні розбіжності у транслітерації прізвищ та імен осіб і місцевих географічних назв українського походження, хоча існує єдиний зразок для їх транслітерації шляхом відтворення кожної літери латиницею, затверджений Постановою Кабінету Міністрів України № 55 від 27.01.2010 р. «Про впорядкування транслітерації українського алфавіту латиницею» [1]. Власні назви іноземного походження відтворюються англійською шляхом використання відповідників мови оригіналу або їхніх усталених англomовних відповідників, наприклад: *Войцех Вжосек* – *Wojciech Wrzosek*, *Університет імені Адама Міцкевича* – *Adam Mickiewicz University*. Крім того, при написанні англійською мовою українських прізвищ, по батькові та імен слід враховувати, що в іноземних

країнах по батькові, здебільшого не використовується, а ім'я передує прізвищу.

Назви структурних підрозділів в українській та англійській мовах також мають певні особливості. Так, в українських назвах центрів, інститутів, університетів з великої літери пишеться лише перше слово, в той час як в англійській мові в таких назвах з великої літери пишуться усі значимі частини мови, а з малої – лише допоміжні, наприклад: *Центр міжнародного співробітництва* – *Center for International Cooperation*. Цей же принцип застосовний в англійській мові й до назв факультетів, кафедр, відділів, лабораторій та інших структурних підрозділів, що не притаманно їхнім україномовним відповідникам, наприклад: *факультет іноземних мов* – *School of Foreign Languages*, *кафедра астрономії* – *Department of Astronomy*. При цьому варто пам'ятати, що відповідниками українських «факультет» та «кафедра» університету найчастіше виступають англійські *School* та *Department* відповідно, в той час як англійське «faculty», співзвучне з українським «факультет», як правило, має значення «професорсько-викладацький склад».

Ще однією відмінністю сучасного англomовного академічного дискурсу є передача назв посад. На відміну від української мови в англійській мові для опису певного виду діяльності, пов'язаного з відповідною посадою, не використовується слово «робота», що є розповсюдженою практикою в українській академічній терміносистемі, наприклад: *проректор з науково-педагогічної роботи* – *Vice-President for Research and Teaching*.

Особливе місце в академічному дискурсі належить термінам-назвам наукових ступенів. Зокрема, суперечності виникають при підборі англomовних еквівалентів для українських наукових ступенів «кандидат наук» та «доктор наук», які є реаліями пострадянського, а отже й українського, академічного дискурсу. В англomовному академічному дискурсі відсутні їх повні відповідники, незважаючи на існування схожих, але не дзеркальних, реалії *PhD (Doctor of Philosophy)* та *DSc (Doctor of Science)*. У ході дослідження було виявлено, що українські поняття «кандидат наук» та «доктор наук» в англійській мові можуть

передаватися відповідно як *Kandidat Nauk* та *Doktor Nauk* або як *Candidate of Sciences* та *Doctor of Sciences*, що закріпилися в англomовному академічному дискурсі з часів Радянського Союзу, причому замість лексеми «Sciences» використовується назва відповідної науки. Другий варіант більш розповсюджений.

Підсумовуючи, зазначимо, що деякі аспекти україномовного та англomовного академічних дискурсів мають свою специфіку, обумовлену особливостями відповідної мови, усталеною практикою вживання та/або історично закріпленими зразками передачі реалій академічного дискурсу, яку необхідно враховувати для забезпечення єдності термінології, вживаної в англomовних версіях веб-ресурсів українських вищих навчальних закладів.

Література:

1. Постанова Кабінету Міністрів України від 27 січня 2010 р. № 55 «Про впорядкування транслітерації українського алфавіту латиницею» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/55-2010-п>

ОСТАННІ РОМАНИ ХЕЛЛЕРА ТА ВОННЕГУТА:

ДІАЛОГ В ІНТЕРТЕКСТІ

Віндерських С. О. (м. Київ)

Останні романи двох видатних американських письменників ХХ століття – Курта Воннегута та Джозефа Хеллера, зі своїми численними алюзіями на історико-культурний контекст та покликами на твори визнаних митців, доволі прозоро натякають на важливість інтертекстуального підходу при їх аналізі. Разом з тим, при зіставленні романів «Часотрус» (1997) та «Портрет художника в старості» (1999), стає очевидним імплікований діалог між письменниками, втілений у просторі цих творів. Мета нашої розвідки – проаналізувати твердження про його достовірність.

У романах прослідковуються кілька рівнів інтертексту: на рівні форми (незвичний тип автобіографічності, особливий для кожного випадку); типу наратора; на рівні ставлення письменників один до одного та творчості кожного; цікавих проявів автоінтертексту у обох авторів; закономірностей творчості та інтертексту на рівні текстуальних маркерів цих двох конкретних романів, їх взаємодії та несподіваних перегуків.

Література:

1. Гончарова Ю. С. Поетика автобіографізму в американській літературі кінця XX – початку XXI ст. : автореф. дис. ... на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04 "Германські мови" / Ю. С. Гончарова. – Дніпропетровськ, 2013. – 21 с. 2. Казакова Л. М. Від багатомірності художнього простору – до взаємодії жанрових форм. Дж. Джойс «Портрет митця замолоду», Дж. Хеллер «Портрет митця в старості» / Л. М. Казакова // Американський модернізм: контекст, постаті. Післяпостмодерністський погляд / відп. Ред. Т. Н. Денисова. – К. : Факт, 2008. – С. 309-319. 3. Казакова Л. М. Творча еволюція Джозефа Хеллера-романіста. : автореф. дис. ... на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04 "Германські мови" / Л. М. Казакова – Дніпропетровськ, 2006. – 19 с. 4. Heller J. Portrait of an Artist, as an Old Man / Joseph Heller. – Simon & Shuster New York, First Scribner Paperback Fiction edition, 2001. – 240 p. 5. Vonnegut K. Timequake / Kurt Vonnegut. – Vintage/Random House, London, 1998. – 226 p.

ВЕРБАЛЬНІ ТА НЕВЕРБАЛЬНІ МАРКЕРИ КОНФЛІКТНО СПРЯМОВАНОГО СПІЛКУВАННЯ

Віротченко С. А., к.ф.н. (м. Харків)

У результаті впровадження нових підходів до вивчення механізму ефективного спілкування у центрі інтересу лінгвістичної науки постає людина з

усіма психологічними, соціальними та індивідуальними характеристиками, що впливають на комунікативний процес. А отже, виникає питання про взаємодію вербальних і невербальних складових у процесі спілкування, принципи їх співіснування та функції, які виконують невербальні компоненти комунікації.

У процесі спілкування досягається взаєморозуміння, злагожденість комунікативних дій, зростає здібність прогнозувати поведінку один одного за тих чи інших обставин або, навпаки, виникають конфлікти та моральні протиріччя, розлад у роботі, виявляється нездібність передбачити поведінку партнера по спілкуванню. Негативний результат у спілкуванні часто виявляється наслідком неадекватного сприйняття співрозмовниками один одного, недостатності та неправильного тлумачення інформації, якою кожен з них володіє [1, с. 7].

Ознаками конфліктно спрямованого спілкування є вживання комунікантами вербальних повідомлень, які мають ознаки мовленнєвої агресії, кінесичних і просодичних компонентів агресивного характеру та скорочення комунікативної дистанції. В такому випадку скорочення дистанції стає вторгненням адресанта в особистий простір адресата. Реакцією останнього є прагнення зберегти дистанцію між собою та комунікативним партнером і захистити свій особистий простір.

Наприклад, у ході конфліктного спілкування при вираженні погрози відзначається різкий лативний інтегральний або партитивний рух-вторгнення адресанта в адресатно-особистий простір, який виступає засобом посилення іллокутивної сили мовленнєвих актів менасивів, директивів, констативів, при цьому погляд адресанта наповнюється злістю та ворожістю, а на його обличчі з'являється посмішка відповідного менасивного характеру. За рахунок зниження контролю за структурою побудови вербального висловлення адресант вживає звертання, виражені інвективними номінаціями адресата, й окличні суб'єктивно-оцінні фрази зі зниженою літературною лексикою, що вимовляються шепотом, пронизаним злістю та ненавистю до адресата:

“Don't you go spreading ideas like that!” she said furiously. “You'd better watch yourself, girl. I'm warning you.” She closed the distance between us, stepping so near

to me that I could smell the smoke on her breath. Her finger shot out and jabbed me in the breastbone again. It really hurt. "I won't forget it was you that started all this," she said angrily. "If it hadn't been for you, I'd never have found out about Norm and Janine" (1, c. 356).

У ситуації конфлікту інтересів комунікантів внаслідок незгоди з твердженнями адресанта відбувається переважно елативний рух адресата під час реалізації мовленнєвих актів констативів і квеситивів, посилених присутністю вигуків, які різко вимовляються або викрикуються. Погляд співрозмовників свідчить, що вони переповнені відчуттям гніву та незгоди один з одним, при цьому має місце інтенсивна та різка жестикуляція, а іноді навіть використовуються контактні жести негативної семантики, що носять брутальний характер і спрямовані на нанесення тілесних пошкоджень опоненту:

"...there is another angle of it, too. There's some politics mixed up, too. You see Mac Murfee wants..."

"Oh, God!" she breathed again, and rose abruptly from the chair, and pressed her hands together in front of her bosom. "Oh, God, politics!" she whispered, and took a distracted step or two from me, and said again. "Politics." Then she swung toward me, and said out loud now, "Oh, God, in this too" (2, c. 89).

Отже, у конфліктно спрямованому спілкуванні як для вербальних, так і для невербальних комунікативних засобів характерним є наявність ознак агресії та різкості.

Література:

1. Бодалев А. А. Восприятие и понимание человека человеком / А. А. Бодалев. – М. : Изд-во Московского университета, 1982. – 200 с.
2. Henderson L. Pretty Boy / L. Henderson. – London : Arrow, 1988. – 410 p.
3. Warren R. All the King's Men / R. Warren. – Moscow : Progress Publishers, 1979. – 447 p.

К ПИТАННЮ ТЕМАТИЧНОГО РЕПЕРТУАРУ ВНУТРІШНЬОГО МОВЛЕННЯ

Воробйова І. М. (м. Харків)

Сучасне мовознавство прагне до вивчення усього багатоманіття використання людиною мови в процесах комунікації. Це зумовлено пріоритетністю антропоцентризму – принципу розгляду мови та мовлення у зв'язку із мисленням людини, котре відображає її внутрішній стан, національно-культурні, соціальні цінності та вивчення мови й мовлення разом з усіма параметрами позамовного середовища.

Під внутрішнім мовленням (ВМ) дослідники розуміють такий різновид мовленнєвої діяльності, у якому відправник та одержувач вербального повідомлення – це одна особа. До особливостей внутрішнього мовлення належить його надзвичайно широка тематика: адже реалізовані в ньому думки та переживання можуть відноситися до будь-якої сфери людського буття. У зв'язку із цим виникає потреба систематизації тематичного репертуару ВМ.

Оскільки ВМ вирізняється широким тематичним репертуаром, його, на наш погляд, доцільно систематизувати за критерієм належності конкретної теми до приватної чи суспільної сфери людського життя. Між цими сферами немає чіткого розподілу, бо у приватному житті людина не перестає бути представником суспільства, а у суспільному бутті виявляє свої особисті риси, але різницю у пропонованому розподілі ми бачимо у тому, чи є конкретна проблема значущого для окремої людини чи для усього суспільства або його частини. На цій підставі у ВМ виокремлюємо дві глобальні теми: «Особисті проблеми» та «Суспільні проблеми».

Для установлення переліку їх локальних тем треба взяти до уваги думку, що локальна тема кореспондує з предметно-референтною ситуацією. Причому, якщо цілий текст «містить у собі цілу «картинку» ситуації в її єдності й нерозчленованості», то кожне окреме висловлювання містить певну частку

цілісної «картинки», – окрему, конкретну референтну ситуацію, про що свідчить визначення висловлювання як мінімальної тематизованої одиниці.

Референтна ситуація представлена у висловленні експліцитно, бо навіть якщо денотат і референт тексту в принципі доступні розумінню, тому що всі слова у тексті актуалізовані, вони виступають як назви конкретних предметів і як реальні висловлення. Це дає можливість виявити, на основі наявних у висловленні слів та й словосполучень відповідну предметну ситуацію та встановлювати локальні теми ВМ.

Так, аналіз глобальної теми «Особисті проблеми» засвідчив, що у ВМ вона подана такими локальними темами, які позначають важливі для особливості події та її внутрішній світ, що дало можливість виокремити такі локальні теми, як: (1) фізичний стан людини, його самопочуття в певних обставинах; (2) психологічний стан особистості, який виникає під впливом важких життєвих обставин та подій; (3) особисті риси людини, які можуть бути або позитивними, або негативними; (4) особисті практичні потреби; (5) міжособисті стосунки, які проявляються у спілкуванні з людьми; (6) духовні потреби, коли людина намагається знайти спільну мову з іншими; (7) важливі події у житті людини; (8) особисті якості, які проявляються скрізь слова та поведінку літературних героїв.

Серед проблем, які з'являються у мовця у ВМ, ми можемо виокремити проблеми, які є важливими для усього суспільства: (1) характеристика групи осіб, з'єднаних між собою ознакою професійної діяльності; (2) групи осіб, які з'єднані разом за допомогою гендерної ознаки; (3) потреба у людському спілкуванні як проблема усього суспільства; (4) проблеми війни та миру; (5) філософські проблеми; (6) відношення у суспільстві між соціальними групами людей; (7) відношення між різними поколіннями у родині та суспільстві.

На наш погляд ці дві глобальні теми широко відображені у ВМ, але тема «Особисті проблеми» вирізняється більш широким тематичним репертуаром.

ВЗАЄМОДІЯ СИСТЕМИ НОРМИ ТА УЗУСУ В СУЧАСНІЙ ФРАНЦУЗЬКІЙ МОВІ (ГРАМАТИЧНИЙ АСПЕКТ)

Вороніна М. Ю., к.ф.н., Рассказова О. О. (м. Харків)

Феномени норми і узусу не можна розглядати поза мовною системою, в рамках якої вони функціонують. Мова – це система, яка з одного боку є сукупністю упорядкованих, пов'язаних між собою наборів елементів, а з іншого боку – це сукупність правил використання цих елементів. При цьому якісне розмежування ознак, на яких базується мовна система і мовна норма, вбачається лише в одному напрямку: якщо перша спирається лише на елементи, які несуть функціональне навантаження, то друга базується як на відношеннях диференціації, так і на відношеннях ідентифікації. Разом з тим, система і норма мови розрізняються не тільки характером, що лежить в основі відношень між мовними елементами, але і загальною кількістю тих ознак, на які вони спираються. Норма, як поняття менш абстрактне, виявляється більш «ємною», вона базується на значно більшій кількості ознак, ніж мовна система.

Феномен узусу розглядається більш широко. Узус – це сукупність того, що ми кажемо чи пишемо, не піклуючись про оціночні судження. Тож це велике поле для дослідження в галузі мови та мовлення, та ціллю цього дослідження є не тільки описати, але й зрозуміти принцип його функціонування.

Норма і узус – це загальноприйняті реалізації системи, коли робиться певний вибір на користь однієї з ряду одиниць, запропонованих системою. Кордон між нормою і узусом різними вченими проводиться на різних підставах. Наприклад, говорять про більш високий ступінь абстракції норми в порівнянні з узусом і про те, що норма – це опозитивна і релятивна сутність, що включає в себе лише деякі позитивні риси, в той час як узус – чисто позитивна сутність. Разом з тим при розгляді співвідношення структурної організації мови та її нормативної реалізації виявляється парадокс, що полягає в тому, що норма одночасно трактується як категорія більш вузька, ніж структура, тому що кількість потенційно існуючих

можливостей реалізації мовних елементів може бути значно більше, ніж те, що реалізовано в конкретній історичній мові для певних словоформ і лексем.

На відповідні нормативні обмеження реалізацій, тобто на їхню вибірковість не раз звертали увагу дослідники мов [1; 2; 3]. Наприклад, гендерний фактор формування професій – *directeur* – *directrice*, *chanteur* – *chanteuse*, але *ministre*, *médecin*, *professeur* тощо – для чоловічого і жіночого роду. Така асиметрія у співвідношенні структури мови та її норми є суттєвим резервом для її зміни і розвитку.

Інші вчені [4; 5] дотримуються точки зору, згідно з якою норму і узус один від одного відрізняють не за яких-небудь формальних параметрах, і не за ступенем абстракції, а по відношенню до них носіїв мови. Норма – це реалізації усвідомлювані як правильні і бажані, тоді як узус – взагалі всі загально прийняті реалізації. Отже, якщо узус – це мовна категорія, то норма включає і психологічно-соціальний фактор, пов'язаний з уявленням носіїв про правильну мову. Тому норма і система не протиставлені. Система може за певних умов виробити норму, а може і не виробити її, так як це залежить не стільки від лінгвістичних, скільки від соціальних умов. Таким чином, узус – обов'язковий елемент у колі мовних явищ, а норма – факультативний. Норма не тільки факультативна, а й певною мірою градуальна, тобто ступінь нормованості багато в чому залежить від ступеня усвідомленості вживання мовних елементів у певному соціумі.

Література:

1. Балли Ш. Общая лингвистика и вопросы французского языка / Ш. Балли– М.: Изд-во иностранной литературы, 1955. – 416 с.
2. Ельмслев Л. Язык и речь / Л. Ельмслев // Звегинцев В.А. История языкознания XIX – XX веков в очерках и извлечениях, ч. II. – М. : Прогресс, 1960. – С. 34–61.
3. Grevisse M. Le Bon Usage. Grammaire française avec des Remarques sur la langue française d'aujourd'hui / Grevisse M.– P.: Duculot, 1986. – 1520 p.
4. Houdebine A.M. Norme, imaginaire linguistique et phonologie du français contemporain / Houdebine A.M. // Le Français

Moderne. – 1982. – № 1. – P. 42–52. 5. Klinkenberg J.-M. Les niveaux de la langue et le filtre du «bon usage» / Klinkenberg J.-M. // Le Français Moderne. – 1982. – № 1. – P. 52–62.

ХАРАКТЕРНЫЕ ОСОБЕННОСТИ СНИЖЕННЫХ ФРАЗЕОЛОГИЧЕСКИХ ЕДИНИЦ ВО ФРАНЦУЗСКОМ ЯЗЫКЕ

Гамахария М. Т. (м. Харьков)

Во французском языке произошли большие изменения за последние десятилетия. Большинство изменений связано с демократизацией языка, изменением языковой нормы и изменением отношения к норме. В связи с этим сниженные единицы языка имеют тенденцию все больше проникать в широкое употребление. Во французских лингвистических трудах традиционно выделяются сниженные регистры языка (*niveaux de langue*): фамильярный, просторечный и арготический. **Фамильярный регистр** употребляется в неофициальной обстановке практически во всех слоях общества. **Просторечие** традиционно понимается как язык необразованной или недостаточно образованной части общества. Существует различное понимание термина арго. В силу исторических причин в XIX веке арго утратило свою функцию секретного языка и смешалось с просторечием, в связи с чем стало трудно провести границу между арго и просторечием. [1, с. 376] Общеупотребительный фразеологический фонд пополняется не только за счет образования новых выражений, но и вследствие перехода фамильярных, просторечных и арготических фразеологизмов в широкое употребление.

Значительная часть разговорно-сниженных ФЕ образована во второй половине XX века и в последние десятилетия. Новые слова и выражения подхватываются средствами массовой информации, что способствует их

распространению. Ощущение новизны, если оно присутствует, также придает определенную экспрессивность неологическим единицам языка.

Так какие же основные характерные черты, определяющие сниженность ФЕ? Мы можем выделить следующие особенности: 1) Образность многих фразеологизмов отличается наглядностью, натуралистичностью. Например: *cracher dans la soupe* [3, с.128] (проявлять неблагодарность), дословно плевать в суп. 2) Обиходно-бытовая отнесенность прямого значения выражения также может создавать сниженность: *passer la brosse à reluire* [2, с. 36] льстить кому-либо, подлизываться (буквально: чистить, полировать щеткой). 3) Образ может быть смешным, комичным, шутливым, забавным, построенным на неожиданном сравнении, соединении несопоставимых элементов, нереальности ситуации, описываемой прямым значением выражения: *être tombé du lit* [2, с.37] встать необычно рано (буквально: упасть с кровати), *avoir les deux pieds dans le même sabot* [2, с. 38] быть пассивным, неспособным действовать (буквально: обе ноги в одном башмаке). Шутливый образ может быть основан на игре слов (каламбуре). Каламбур может создаваться употреблением слов омонимов, синонимов, паронимов, многозначных слов: *se demander si c'est du lard ou du cochon* [2, с. 39] (думать, что это за вещь, в чем тут дело). 4) Сниженность может создаваться грубоватостью образа: *les doigts dans le nez* [2, с. 39] легко, без усилий (буквально: ковыряя в носу).

Многие разговорно-сниженные фразеологизмы арготического происхождения; существуют также ФЕ, возникшие в различных групповых и профессиональных жаргонах (автомобилистов, спортсменов, игроков, завсегдатаев бегов, школьников и студентов), цитатные фразеологизмы и кальки иностранных выражений. Происхождение некоторых разговорно-сниженных фразеологизмов необъяснимо или вызывает различные версии.

Литература:

1. Будагов Р. Л. Литературные языки и языковые стили. / Р. Л. Будагов.— М. : Высш. школа, 1967. — 376 с. 2. Calvet L. et chrome // Le français dans le monde. —

1995. – # 275. – P. 36–39. 3. Gadet F. Le français populaire / F. Gadet. – Paris : Presses Universitaires de France, 1992.–37 p.

КАТЕГОРІЯ КОНОТАТИВНОСТІ ЯК ОСНОВА СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ СЛОВОСПОЛУЧЕНЬ У ПОЕТИЧНОМУ ДИСКУРСІ

Гач Н. О. (м. Київ)

Конотація як семантична сутність, що виражає емотивно-оцінне й стилістично марковане відношення суб'єкта мовлення до дійсності, функціонує на рівні окремих висловлювань та у контексті цілісного твору [2, с. 5]. Як стверджував акад. В. В. Виноградов, у правилах поєднання слів, у закономірностях формування різних видів та типів словосполучень яскраво проявляється національна специфіка мови, адже словосполучення організовується навколо значущого слова, яке виступає його стержнем, що виявляється як у формальній, так і в смисловій його стороні [1, с. 233]. Саме тому об'єктом цього дослідження є словосполучення з огляду на конотативну наповненість та соціолінгвістичну обумовленість.

Методом соціокультурної інтерпретації словосполучень слугує категорія конотативності, що базується на протиставленні мовних одиниць, які мають емоційно-експресивно-оцінні конотації та реалізують функцію впливу, тим мовним одиницям, які реалізують лише функцію повідомлення [3, с. 81]. Такий розподіл функцій словосполучень є основою для виокремлення 1) узуальних словосполучень, які не утворюються в акті мовлення, а привносяться в нього готовими; 2) проміжних словосполучень, значення яких залежить від цілісного контексту поетичного твору, при чому значення окремих компонентів залишається незмінним; 3) вільних словосполучень, які утворюються у певному акті мовлення і є вираженням творчого стилю та настроїв автора [3, с. 28].

Проведений аналіз словосполучень на позначення теми війни у віршованих творах XIX ст. свідчить про таке:

1. Будучи наділеними прямим культурним значенням, узуальні словосполучення виконують функцію повідомлення та використовуються лише для нейтрального змалювання картин військових дій як достовірного фону для розгортання основної теми твору (*funeral mourning; bursting shell; booming of the cannon*).

2. Проміжні та вільні словосполучення здійснюють функцію впливу та представляють різні рівні вираження категорії конотативності, будучи спрямованими на вираження соціокультурної складової вірша та власне авторських інтенцій, оскільки їхнє цілісне значення утворюється шляхом семантичного переносу значення окремих компонентів (*awful symphonies; time-worn battlements; sanctioned sin of blood*), що у структурі цілісного словосполучення сприяє асоціюванню війн и з насиллям, смертю та злом у цілому.

3. Основна тема віршованих творів XIX ст., зокрема тема війни, розгортається на рівні повної взаємодії словосполучень з прямим культурним значенням та стилістично й експресивно маркованих одиниць, притаманних індивідуальній творчості письменника та зумовлених цінностями та вимогами епохи.

Література:

1. Виноградов В. В. Исследования по русской грамматике / В. В. Виноградов. – М. : Наука, 1975. – 559 с. 2. Телия В. Н. Коннотативный аспект семантики номинативных единиц / В. Н. Телия. – М. : Наука, 1986. – 144 с. 3. Тер-Минасова С. Г. Словосочетание в научно-лингвистическом и дидактическом аспектах / С. Г. Тер-Минасова. – М. : Издательство ЛКИ, 2007. – 152 с.

ВИНИКНЕННЯ, СОЦІАЛЬНО-ЛІНГВІСТИЧНЕ ПОХОДЖЕННЯ ТА ВИЗНАЧЕННЯ ВИРАЗУ «ДЕРЕВ'ЯНА МОВА» У ФРАНКОМОВНОМУ ДИСКУРСІ

Григор'єв М. В., Щиrow В. Ю. (м. Харків)

Французькі журналісти і лінгвісти констатують появу виразу «la langue de bois» на початку 80-х років у пресі. Особлива популяризація виразу спостерігається у пресі та публіцистиці Франції у період з 1982 по 1984 роки. Але джерела походження у той період ще залишаються невиявленими.

Навіть на початку досліджень, публіцисти О. Ребуль [4, с. 68] і П. Серио [5, с. 44] визначають наявність ще і першої хвилі використання цього виразу, який дістався Франції наприкінці 70-х років. Виявляються польські та німецькі джерела аналогічного виразу. Його застосування у цей час констатовано у роботі А. Безансона [1, с. 31] «Інтелектуальні джерела ленінізму». Найдавніші використання цього словосполучення зустрічаються у французькій пресі у 1970 – 1974 роках. Публіцист Ле Руа навіть дає визначення цьому виразу у журналі «Nouvel Observateur», як специфічній мові, що поширилася у країнах, які керуються комуністичними режимами. Публіцист Жіль Мартіне [3, с. 114] характеризує це явище і його назву, як мову партійних апаратників, схожу на лікарський жаргон.

У своїх дослідженнях публіцисти і журналісти констатують, що вираз розповсюдився як результат посилянь і ніде не є оригінальним. Але у 1984 році він починає характеризувати вже і мову французьких ліберальних кіл. Журналіст Д. Букен відзначає це явище як «французьку лисенківщину».

Публіцисти встановили, що компонент виразу «de bois» використовувався вже у 17 столітті у таких виразах, як «visage de bois», «chèque de bois» та багато інших, маючи на увазі такі характеристики понять та предметів, як негнучкий, несправжній, шахрайський, нечутливий, що пояснює таку швидку і природну

асиміляцію цього виразу сучасною мовою і доводить на думку дослідників його самотності у французькій мові.

Публіцист М. Турньє відзначає дискурс, до якого належить вираз, як завжди офіційний, що характеризує мову адміністрацій від уряду до університетів [6, с. 18]. До того ж, «дерев'яна мова» виходить за рамки дискурсу і характеризує процес мислення комуніканта. На думку французьких публіцистів вона скоріше є засобом блокування соціальної комунікації через свою утопічність та непрозорість. Типовими рисами «дерев'яної мови», на думку публіцистів, є її схожість на жаргон, який потребує декодування, її стереотипність, відсутність коріння та її існування поза часом. Її мета – створення ілюзій і пропаганда, але її засоби призводять скоріше до провалу дискурсу.

Література:

1. Besançon A. Court traité de soviétologie à l'usage des autorités civiles, militaires et religieuses / A. Besançon. – Paris : Hachette, 1976. – 54 p.
2. Hausmann F. Langue de bois. Etude sur la naissance d'un néologisme / F. Hausmann // Revue Française de Linguistique et de Bon Usage. – Munich, 1986. – №75. – P. 91–102.
3. Martinet G. Les cinq communismes. Russe, yougoslave, chinois, tchèque, cubain / G. Martinet. – Paris : Le Seuil, 1971. – 408 p.
4. Reboul O. Langage et idéologie / O. Reboul. – Paris : PUF, 1980. – 182 p.
5. Sériot P. Langue de bois et discours de vent / P. Sériot // Revue de L'Université de Grenoble III. – 1982. – № 2. – P. 5–39.
6. Tournier M. Lexicologie et lexicométrie politique / M. Tournier // Revue Mots de L'Université de Paris III. – 1986. – №13. – P. 13–24.

ФУНКЦІОНАЛЬНО-КОМУНІКАТИВНА СПЕЦИФІКА РОЛЕВОГО РЕПЕРТУАРУ ДИТИНИ

Гусєва Г. Г., к.ф.н. (м. Харків)

Комічне – це складний культурний феномен, пов'язаний із ключовими

життєвими та вітальними орієнтирами певного соціуму, це органічна захисна характеристика людської психіки. Саме в комічній інтеракції найбільш явно виражені актуальні стереотипи соціальної взаємодії представників певного віку, статі, соціуму, що виявляються у конкретних ситуаціях спілкування. Моделі поведінки актуалізуються насамперед тоді, коли виникає вибір між тією або іншою поведінковою стратегією. Саме у таких випадках комічне постає не стільки як феномен буття людини, а скільки як функція [1, с. 6], ресурс регуляції міжособистісних відносин.

Досліджуючи функціонально-комунікативні особливості англомовного комічного дискурсу дитини, з'ясовано, що комічне виступає активним ресурсом експресивно-емотивної регуляції стану дитини, фактором мотивації когнітивного й лінгвального розвитку та інструментом соціалізації і соціального просування. Ці аспекти діяльності дитини корелюють з відповідними регулятивними функціями її комічного дискурсу: експресивно-емотивною, соціалізуючою, соціальною, а також безпосередньо впливають на стратегічний і ролевий вибір, який здійснює мовна особистість в онтогенезі.

Парадигма комунікативних ролей дитини, репертуар якої складають ініціативні короткотривалі ролі, реалізується в рамках домінантної ролі дитини-жартівника, який корегує свою комічну комунікативну поведінку на базі власних потреб та мотивів обрання стратегій комічного: дитина-пустун отримує задоволення від бешкетування; дитина-дратівник впливає на інших суб'єктів через їх ображення й приниження; дитина-мисливець “полює” на адресата з метою власного психологічного піднесення; дитину-порушника турбує колективне осміяння соціальних тем-табу. Дитина стає наївним жартівником, коли несвідомо порушує різноманітні норми через власну лінгвокультурну компетенцію, яка перебуває в онтогенезі.

Вибір певної ролі дитини-жартівника безпосередньо диктує подальший стратегічний репертуар. Жартівник-чомучка обирає стратегії позитивного емотивного впливу, дратівник-ображальник стратегії негативного емотивного

впливу, наївний жартівник користується стратегіями неінтенціонального інформативного впливу. Обираючи тактики порушень соціальних табу в стратегіях кооперативного соціального впливу, дитина стає кооператором-порушником.

Комічне в стратегіях і тактиках комічного дискурсу дитини експлікується експлуатацією онтологічних, валоративних, логіко-поняттєвих та лінгвальних норм і втілюється лінгвостилістичними засобами (паронімії, омофонії, полісемії, okazionalizmu) та прийомами (обманутого очікування, наївної правди).

Література:

1.Самохіна В. О. Жарт у сучасному комунікативному просторі Великої Британії і США: текстуальний та дискурсивний аспекти: дис. ... док-ра філол. наук: 10.02.04 “германські мови” / Вікторія Опанасівна Самохіна. – Харків, 2010. – 518 с.

ПРЯМЕ МОВЛЕННЯ ЯК ТЕКСТОТИП ХУДОЖНЬОЇ ОПОВІДІ

Дев’ятих Ю. В. (м. Чернівці)

У лінгвістичній літературі існує чимало визначень терміну «тип тексту». Він, зокрема, тлумачиться як «класи текстів, що характеризуються певним набором лінгвістичних і екстралінгвістичних ознак» [6, с. 581]. В деяких лексикографічних джерелах, термін «text type» є синонімом до терміну «genre», що походить з французької, а попередньо з латинської та використовується в лінгвістиці на позначення певного типу тексту [5, с. 77]. Також зустрічаємо визначення жанру в лінгвістичному словнику Т. В. Матвєєвої, де жанр – це тип текстів (висловлень), які відображають історично складену стійку модель духовної діяльності людей. Жанр як текстотип має ту ж природу, що й функціональний стиль, характеризується екстралінгвістичною обумовленістю мовлення, але рівень абстракції у них інший [4, с. 99-100]. У руслі наукової парадигми феномен «тип

тексту» трактувався як «мовленнєвий жанр» (А. Вежбіцка, М. М. Бахтін, Т. М. Шмельова, Ст. Гайда та ін.), згодом його описали на основі ситуативних параметрів (М. Дівальд), ще пізніше поняття «тип тексту» трактувалося як одиниця, детермінована комунікативною функцією (У. Гроссе, В. Мотш, Д. Фівергер).

Опираючись на будь-яке з цих визначень, пряме мовлення (ПМ) можна вважати текстотипом художньої оповіді та характеризувати як найпоширеніший самостійний спосіб об'єктивації дискурсної зони персонажа [2, с. 141-142]. Текстова сутність ПМ визначається за різних методологічних засад, за якими воно є або дослівним передаванням мовлення персонажа зі збереженням усіх граматичних і лексичних особливостей, або опріч відтворення безпосереднього висловлювання – передаванням думок, почуттів. Тобто, ПМ відтворює або внутрішнє мовлення від тієї особи, якій воно належить, або репрезентує власне озвучене мовлення.

Пряме мовлення персонажів в художній оповіді зображає безпосереднє спілкування людей, воно діалогічне – це обмін репліками. Поряд із зовнішньою формою прямого мовлення в художній оповіді часто зустрічаємо звернення автора до внутрішнього мовлення персонажів [3, с. 250]: це або «розмова» з самим собою, або з уявним співбесідником. І. А. Бехта пропонує свою типологізацію прямого мовлення за характером та способом реалізації [2, с. 173-175]: зовнішнє (екзофазне) та внутрішнє (ендофазне).

Пряме мовлення у тексті – двоскладова конструкція, у якій воно начебто відтворює зміст й мовні засоби враховуючи їх емоційні, інтонаційні та низку інших особливостей висловлювання особи, як один голос, і супроводжується нараторськими словами введення, які творять інший голос партитурного способу нарації, тобто, по суті під загальномовний термін пряме мовлення підводимо три групи неоднорідних факторів, що мають статус: а) мовної одиниці; б) мовленнєвої одиниці; в) одиниці тексту [1, с. 22].

Пряме мовлення – прийом мовної організації художньої прози, один із способів репродукції мовлення поряд із непрямым та невластиво-прямим мовленням. Воно є текстотипом художньої оповіді, який розмежовує дві мовленнєві партії (наратора і персонажа), зберігаючи при цьому емотивний зміст і стиль мовлення персонажів.

Література:

1. Бехта І. А. Сутність прямого мовлення в текстовій комунікації. «Другі Каразінські читання: два століття харківської лінгвістичної школи» / І. А. Бехта // Матеріали Всеукр. наук. конф. – Харків : ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2003. – С. 22–23.2. Бехта І. А. Авторське експериментаторство в англomовній прозі ХХ століття / І. А. Бехта. – Львів : ПАІС, 2013. – 268 с. 3. Валгина Н. С. Теория текста / Н. С. Валгина. – Москва : Логос, 2003. – 280 с. 4. Матвеева Т. В. Полный словарь лингвистических терминов / Т. В. Матвеева. – Ростов н/Д, 2010. – 562 с. 5. Baker P. A Glossary of Corpus Linguistics / P. Baker, A. Hardie, T. Mcenery. – Edinburgh : Edinburgh University Press, 2006. – 192 p. 6. Bussmann H. Lexikon der Sprachwissenschaft / H. Bussmann. – Stuttgart : Kröner, 1990. – 640 s.

ФРАНЦУЗСКИЙ БЛАГ

Дмитренко Ю. А. (Франция)

Юмор – это подмеченный
с улыбкой абсурд жизни.

Blague в переводе с французского – шутка. Во Франции благ существует как в устной (речевой жанр, телевизионные и радиопрограммы, телесериалы по мотивам анекдотов), так и в письменной форме (печатные издания, в том числе авторские сборники, пресса, Интернет). Жанр блага интересует специалистов в трех направлениях: он служит практическим материалом при изучении таких проблем, как остроумие, юмор, комическое, смех, эмоции (А. Sauvy, L. Perrin, D. Noguez); психологические аспекты рассматривают в своих работах Н. Bergson,

R. Escarpit, O. Coron, Ch.-A. Tijus, C. Rigamey. Благы использовались в дидактических целях: изучение изотопии (A.-J. Greimas), семантические и прагматические противоречия (A. Petijean), противоположный смысл и подтекст (Kerbrat-Orrechioni). По нашим наблюдениям, французский юмор отличается особым шармом, остроумием и искрометностью. Игра слов занимает в нем престижное место (Ср. – *Почему Наполеон не знал проблем с жильем? – Потому что он имел хорошие апартаменты.* Здесь наблюдается игра слов bonapart – хорошие апартаменты и фамилия известного полководца Бонапарта). Для французской юмористической традиции характерны благи-шарады, благи-анекдоты, а превалируют в них, как правило, обобщенные персонажи (муж-жена, француз-бельгиец, врач-пациент). Чувство юмора французов отличается язвительностью. Французский юмор часто называют "петушиным" (по-латыни слово "петух" и "галл" (т.е. француз) звучат одинаково – galli). Французам принадлежит фраза: «Смешное убивает». Поэтому галлы часто используют черный юмор, при этом переходя на личности. Объектом мрачных шуток нередко становятся слабые и убогие, правда, сами французы говорят, что их шутки по поводу инвалидов направлены лишь на то, чтобы напомнить об их существовании.

Юмор Франции скорее злой, чем добродушный. Тем не менее, большинство современных шуток – веселые, озорные, насмешливые.

Париж. Раннее утро. Девушка просыпается между двумя мужчинами, закуривает сигарету, потягивается и мечтательно произносит: «Интересно, что бы сказала моя мама, если бы узнала, что я курю...»

Игра слов, двусмысленность, несоответствие нормам (языковым, онтологическим, валоративным) – распространенное явление во французских благах, где все переворачивается с ног на голову. Вот почему очень многие благи труднопереводимы. Неслучайно символом Франции является пресловутый петух, т.к. по высказываниям самих французов, «это единственное живое существо, способное петь, стоя по колено в дерьме». Данная фраза хорошо говорит о

самоіроничності французів. Это, то качество, без которого трудно представить себе галльский юмор.

Французский благ запоминается своей богатой образностью и конкретизацией. Французский менталитет отличается тем, что во Франции с незапамятных времен смеялись над богатыми и знаменитыми – королями, министрами, ведь «от великого до смешного – один шаг».

Экскурсовод:– В этой кровати спали Людовик XII, XIII, XIV, XV и Наполеон!– Боже, – вздыхает сердобольная туристка, – как же им был тесно!

Острое слово, смешной, остроумный сюжет, внутренняя драматургия – вот отличительные черты французских благов. Пародирование – один из распространенных приемов (ср. шутки-пародии на отдельных политических лидеров, на черты их характера, поведения). Конечно, весьма популярны так называемые пикантные шутки, которые не вызывают гомерического смеха, но создают хорошее настроение. Акселерация по-французски:

Шестимесячный малыш говорит матери: – Мама, приготовьте к вечеру вторую грудь, я буду ужинать не один.

Французский писатель Жюль Ренар сказал: «...единственный шанс посмеяться у нас есть только в этом мире – в чистилище или в аду будет не до смеха, а в раю смеяться неприлично».

ЯК НАСЛІДОК ПОРУШЕННЯ ЛІНГВАЛЬНИХ НОРМ

(на матеріалі англомовного кінодискурсу)

Дубцова О. В. (м. Харків)

1. Метою роботи є виявлення й опис причин комунікативних невдач, які пов'язані з багатозначністю мовних форм й супроводжуються комічним ефектом.

2. Під комунікативною невдачею (КН) розуміємо «ситуацію комунікації, в якій має місце нерозуміння або неадекватне розуміння одним з комунікантів

мовленнєво-поведінкового акту іншого й факт нерозуміння / неадекватного розуміння есплікується вербальними / невербальними діями комуні кантів» [1, с. 61].

3. КН другого типу представляють собою мовленнєво-поведінкові акти, у яких вербальний вираз або невербальна дія активує у свідомості адресанта та адресата різні концепти (ментальні образи певної сутності або цілої ситуації позалінгвальної дійсності), відсилаючи їх до різних референтів. Концепт визначаємо як одиницю «ментальних чи психічних ресурсів нашої свідомості й тієї інформаційної структури, що відбиває знання та досвід людини, й оперативну змістовну одиницю пам'яті, ментального лексикона, концептуальної системи й мови мозку, усієї картини світу, відбитої в людський психіці» [2, с. 90].

4. Мовну норму розглядаємо як «узаконене правило, визнаний обов'язковим порядок, устрій будь-чого» [3, с. 911]; «границі, у межах яких явища, природні й соціальні системи, види людської діяльності та спілкування зберігають свої властивості, функції, форми відтворення» [4, с. 579].

5. Лінгвальна інконгруентність, яка призводить до КН другого типу, виникає внаслідок актуалізації мовцем й інтерпретатором різних значень потенційно багатозначного мовного виразу – слова або конструкції.

6. Неоднозначність лексичних одиниць, що складає підґрунтя КН, забезпечується їх полісемічними, омонімічними й паронімічними зв'язками.

7. Неоднозначність конструкцій виникає внаслідок: буквальної інтерпретації фразеологізмів, евфемізмів, перифразів, конвенціональних етикетних виразів, метафоричної інтерпретації буквальних виразів.

8. Відхилення від норми, зокрема лінгвальної, як правило, призводить до появи комічного ефекту, який у даному випадку є результатом мовної гри.

Література:

1. Дубцова О. В. Комунікативна невдача як об'єкт лінгвістичного дослідження / О. В. Дубцова // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Сер. : Романо-германська філологія. – 2011. – № 972. – С. 57–

62. 2. Краткий словарь когнитивных терминов / [Е. С. Кубрякова, В. З. Демьянков, Ю. Г. Панкрац, Л. Г. Лузина ; под общей ред. Е. С. Кубряковой]. – М. : Моск. гос. ун-т, 1996. – 245 с. 3. Советский Энциклопедический Словарь. – М. : Советская энциклопедия, 1981. – 1600 с. 4. Современный философский словарь / [С. А. Азаренко, В. М. Андрианов, Д. В. Анкин, К. Ю. Багаев ; под общ. ред. В. Е. Кемерова]. – М. : Академический проект, 2004. – 863 с.

СИНЕРГИЯ ГИПОТЕЗ, АЛЬТЕРНАТИВНЫХ ГИПОТЕЗ Н. ХОМСКОГО О «ВРОЖДЕННОЙ ГРАММАТИКЕ»

Ейгер Г. В., д.ф.н. (г. Хамельн, Германия)

В настоящее время появился ряд новых данных, позволяющих в разных аспектах рассмотреть феномен быстрого усвоения языка ребенком, не привлекая гипотезы знаменитого американского ученого.

Первоначальное усвоение речи рассмотрим на основе общей модели восприятия И. М. Тонконового [3, с. 238]. В соответствии с этой моделью каждому этапу соответствует свой функциональный блок. 1. Выделение речи из шума. Здесь взаимодействуют два механизма: механизм фокусирования на релевантном (отбрасывающий всё несущественное) и механизм интеграции — объединяющий разные признаки. Этот механизм рассматривается нами как результат экстраполяции данных офтальмогеометрии (изучающей взгляд человека на основе психолого-математических методов) на речь: для создания образа человека или его идентификации используются отраженные на его лице различные сложные геометрические параметры; подкорковые узлы мозга перерабатывают эту информацию мгновенно и передают ее в кору в виде образов, ощущений и прочих ментальных чувств [2, с. 16, 17, 23]. Аналогичные процессы можно предположить и при речевом восприятии: образы слов, грамматических структур, интонационных моделей и т.п. Рассмотренный блок является основным

(и, возможно, единственным) на данном этапе и лишь позже входит в общую систему.

2. Блок кодирования информации – сначала простых признаков, затем сложных и сжатие их при помощи различных трансформаций в комплексы, удобные для передачи в долговременную и оперативную память; характер этих трансформаций неизвестен, возможно, они как-то коррелируют с трансформациями, описанными Н. Хомским.

3. Блок принятия решений. Здесь путём сравнения с накопленным опытом и определения ответных реакций принимается решение о значении высказывания, а позже возникает устройство сравнения – важнейший компонент механизма контроля речевой и смысловой правильности [1]. В памяти формируются внутренний лексикон, грамматикон и прагматикон. Последний возникает на основе интонационных и грамматических структур, но позже опережает их в развитии. Единицы этих хранилищ языковых средств организованы, как можно судить по исследованиям А. Залевской и ее школы, а также по обучающим экспериментам на кафедрах немецкой и английской филологии ХНУ (лексико-грамматические поля), особым образом, на разных принципах, делающих возможным их быстрое извлечение из памяти. Оптимизации языковой памяти способствуют также такие факторы, как участие в процессе запоминания в стандартных ситуациях тактической модальности, связанные с речью простые движения, восприятие речи по губам матери, наличие в мозгу отдела, ответственного за хранение услышанных интонационных образцов собственной речи (Klangvorlage).

Быстрому развитию речи – порождению и восприятию в целом способствуют недавно открытые зеркальные нейроны с широким спектром действия – эмпатия, сопереживание, запоминание, подражание и др. Можно предположить, что в своей совокупности указанные факторы действуют особенно эффективно. Все вышеизложенное не опровергает гипотезу Хомского, а скорее должно

способствовать как дальнейшему исследованию этой проблемы, так и всей проблемы о врожденных способностях в целом.

Литература:

Ейгер Г. В. Механизмы контроля языковой правильности высказывания / Г. В. Ейгер. – Харьков : Основа, 1990. – 384 с. 2. Мулдашев Э. Р. От кого мы произошли / Э. Р. Мулдашев – М. : Принт, 2000. – 446 с. 3. Тонконогий И. М. Введение в нейропсихологию / И. М. Тонконогий – Л. : Наука, 1973. – 238 с. 4. Нейропсихологические и психологические факты, приводимые в сообщении, основываются также на обобщении данных, полученных из журналов Nature, PLOS ONE, Journal of Neuroscience, DW-Zeitung, Spiegel, Die Zeit и др. (1997 — 2013).

МЕТАФОРИКА ДОМЕНА «ЗДРАВООХРАНЕНИЕ» В СОВРЕМЕННОМ АМЕРИКАНСКОМ ПРЕЗИДЕНТСКОМ ДИСКУРСЕ

Еременко А. А. (г. Харьков)

Проблема исследования концептуальной метафоры политического дискурса не раз привлекала внимание современных отечественных и зарубежных лингвистов [2, 4.] Теория концептуальной метафоры нацелена прежде всего на выявление глубинных переносов концептов, лежащих в основе обыденного употребления языка, которое воспринимается нами уже как буквальное, а не фигуральное. [3, с. 137] Метафоры широко используются в публичных выступлениях политических лидеров.

Президентский дискурс представляет собой сложное многомерное речевое образование. В выступлениях президентов наблюдается пересечение признаков: по форме – устная (спонтанность, необратимость, многоканальность) / письменная речь (четкая структура содержания и формальной организации, вычленение отрезков, планирование текста), по содержанию – книжный стиль

(официальный характер, самостоятельность текста, тщательная предварительная подготовка) / разговорная речь (зависимость от ситуации). Элементы разговорной речи (разговорная лексика, разрыв синтаксических связей) на фоне книжного текста ощущаются как проявление личностного начала. Они несут контактоустанавливающую функцию, усиливая речевое воздействие на адресата. [1, с. 150].

Концепт ЗДРАВООХРАНЕНИЕ – центральный объект исследования современной медицины. В американском обществе вся система здравоохранения базируется на обязательном медицинском страховании. Здоровье людей проживающих в США на прямую зависит от политики государства, и следовательно президент США уделяет должное внимание этому аспекту. На материале данного исследования нами были выделены следующие когнитивные метафоры. Концепт ЗДРАВООХРАНЕНИЕ показан, как СУЩНОСТЬ, которая в состоянии возложить тяжелейшее бремя на налогоплательщиков, в то время, как радикальные перемены, которые могут «разрушить» систему здравоохранения:

(1) *Finally, our **health care system** is placing an unsustainable burden on taxpayers* [4].

(2) *I have to say that there are arguments to be made for both these approaches. But either one would represent a radical **shift that would disrupt the health care** most people currently have* [3].

В свою очередь ЗДРАВООХРАНЕНИЕ может подвергнуться атаке при рассмотрении в правительстве, и в этом случае мы имеем дело с СУЩНОСТЬЮ, на которую можно напасть:

(3) *Now, my **health care proposal** has also been attacked by some who oppose reform as a "government takeover" of the entire health care system* [1].

В дискурсе Барака Обамы мы находим концептуальные метафоры, которые показывают концепт ЗДРАВООХРАНЕНИЕ как СУЩНОСТЬ, которую можно извести, замучить.

(4) *But the problem that **plagues the health care** system is not just a problem of the uninsured. Those who do have insurance have never had less security and stability than they do today* [5].

В следующем примере концепт ЗДРАВООХРАНЕНИЕ показан, как военная концептуальная метафора, т.е. в прошлом американское руководство **боролось против** системы ЗДРАВООХРАНЕНИЯ, но в настоящее время Барак Обама твердо намерен защищать эту систему:

(5) *Folks who are spreading these tall tales have **fought against Medicare in the past**, and just this year supported a budget that would have essentially turned Medicare into a privatized voucher program. That will never happen on my watch. **I will protect Medicare*** [2].

Президентский дискурс насыщен множеством метафор, что обуславливает перспективу их дальнейшего изучения.

Литература:

1. Гаврилова М. В. Когнитивные и риторические основы президентской речи (на материале выступлений В. В. Путина и Б. Н. Ельцина) / М. В. Гаврилова. – СПб. : Филологический факультет СПбГУ, 2004. – 296 с. 2. Лакофф Дж., Джонсон М. Метафоры, которыми мы живем / Дж. Лакофф, М. Джонсон. Теория метафоры. – М., 1990. – 256 с. 3. Кобозева И. М. Семантические проблемы анализа политической метафоры / И. М. Кобозева // Вестник МГУ. Филология. № 6, 2001. – с. 132-149. 4. Чудинов А. П. Россия в метафорическом зеркале: когнитивное исследование политической метафоры / А. П. Чудинов (1991-2000): Монография / Урал. гос. пед. ун-т. – Екатеринбург, 2001. – 238 с.

Список источников иллюстративного материала:

5. Barack Obama. Press Conference by the President at the Nuclear Security Summit, 13.04. 2010. Режим доступа: <http://www.whitehouse.gov/issues> 6. Barack Obama. Remarks by the President at the First Meeting of the Fiscal Commission Режим доступа: <http://www.whitehouse.gov/issues> 7. Barack Obama. Remarks by the President in a Discussion on Jobs and the Economy in Charlotte, North Carolina.

Режим доступа: <http://www.whitehouse.gov/issues> 8. Barack Obama. Remarks by the President at Naturalization Ceremony for Active-Duty Service Members April 23, 2010. Режим доступа: <http://www.whitehouse.gov/issues> 9. Barack Obama. Remarks by the President at a Meeting with the President's Economic Recovery Advisory Board. Режим доступа: <http://www.whitehouse.gov/issues>

ПРЕДТЕЧИ ФЕМИНИСТСКОЙ УТОПИЧЕСКОЙ ЛИТЕРАТУРЫ

Жаданов Ю. А., к.ф.н. (м. Харьков)

Вся история утопической литературы – это, прежде всего, история мужского взгляда на проблемы совершенного государства. Только во второй половине двадцатого века мощно, во весь голос заявила о себе так называемая феминистская литература, достижения которой сейчас уже никто не станет оспаривать. Но у современной женской утопической литературы оказывается более длительная история, незнание которой обедняет наше представление о специфике женского видения идеального жизнеустройства.

Рассматривая предтечи современной феминистской утопической литературы, можно выделить два основных этапа развития:

1. Женская утопия XVII – XVIII веков – появление первых образцов «немужской» утопической мысли (М. Кэри, М. Кавендиш и С. Скотт).

2. Конец XIX – начало XX в.в. – эпоха качественного прорыва, выведения женской утопии на уровень мировой (Ш. Гилман).

Начало эры женской утопии почти совпадает с традиционной (томасоморовской) точкой отсчета литературной утопии.

Романы М. Кэри, М. Кавендиш и С. Скотт представляют собой специфический (женский) вариант утопической литературы, который во многом отходит от традиционного образца жанра позитивной утопии, сложившегося к этому времени в мировой литературе (Платон, Мор, Кампанелла). Каждая из

женщин-писательниц в повествовании акцентирует внимание на важнейших для них утопических аспектах возникающих миров: М. Кэри создает *религиозную утопию* путем: введения в произведение утопических элементов религиозного дискурса, созданием образа женщины-пророка, утопическим описанием тысячелетнего царства Христа; М. Кавендиш генерирует *элитарную утопию* с женщиной-правителем, женщиной-аристократкой, женщиной-писательницей, женщиной-ученой в главе, имеющей практические познания во всех сферах жизни; С. Скотт рисует *феминистическую утопию*, отражающую экономическую и социальную независимость женщин. Женские утопии вложили свой вклад в развитие поэтологических особенностей жанра: введением новых образчиков повествователя: женщины-пророка с чертами мужского стиля (М. Кэри), дамы из высшего света (М. Кавендиш), намеренно дискуссионного образа мужчины-повествователя, не приемлющего феминистский мир (С. Скотт); созданием специфического хронотопа в виде тысячелетнего царства Христа в Новом Иерусалиме (М. Кэри); идеального государства на Северном полюсе (М. Кавендиш); совершенного мира «здесь и сейчас» или утопии внутри старого мира – отсутствие путешествий в отдаленные места и времена, а создание, по сути, одного из первых вариантов практопии (С. Скотт); намеренно обязательным отсутствием или минимизацией мужского начала в повествованиях.

Трилогия Ш. Гилман стала очередным, значительным этапом развития женского утопического романа, выведшим последний на уровень лучших достижений этого жанра и только (по нашему глубокому убеждению) извечная мужская снисходительная недоверчивость ко всему «женскому» как изначально второстепенному (по отношению к полновесному и самодостаточному «мужскому») не позволила в свое время занять роману «Herland» подобающее ему место. После размытых (в жанровом отношении) произведений М. Кэрри, М. Кавендиш и С. Скотт, роман Ш. Гилман достиг уровня развития утопического романа к XIX – н. XX в.в. и с полным правом может быть поставлен в ряд с произведениями Ж. Верна, У. Морриса, Э. Беллами, Г. Уэллса.

Література:

1. Brown S. Margaret Cavendish : Strategies Rhetorical And Philosophical Against the Charge of Wantonness, Or Her Excuses for Writing so Much / S. Brown // Critical Matrix. – 1991. – № 6. – P. 20–45.
2. Cranny-Francis A. Feminist Fiction : Feminist Uses of Generic Fiction / A. Cranny-Francis. – Oxford : Polity Press, 1990. – 240 p.
3. Goodwin S. W. Feminism, Utopia and Narrative / S. W. Goodwin, L. F. Jones . – Knoxville : U of Tennessee P, 1990. – 248 p.

ОПОЗИЦІЯ «СВІЙ» – «ЧУЖИЙ» ЯК МЕХАНІЗМ ГРУПОВОЇ САМОІДЕНТИФІКАЦІЇ У ДИТЯЧОМУ ДИСКУРСІ СІБЛІНГІВ

Зверева О. Г. (м. Харків)

Виходячи з ролі поняття родини та внутрішньогрупової самоідентифікації, для сіблінгів головною цінністю є саме спорідненість та належність до однієї групи, що знаходить вираз в опозиції категорій «Свій» та «Чужий» з позитивною репрезентацією «свого» та негативною «чужого».

Опозиція «Свій» – «Чужий» є базовою категорією, яка дозволяє члену соціокультурної спільноти структурувати комунікативний простір та відчужувати об'єкти оточуючого середовища чи зіставляти їх із собою [1]. Оскільки ця опозиція є центральною для диференціації за критерієм належності / неналежності до кола, визначеного мовцем, вона складає провідний механізм членування комунікативного простору дискурсивної особистості на зони. Семіотичний принцип розподілу світу на «Своє» – «Чуже» найяскравіше відображається в цій категорії саме як у комунікативній одиниці, що актуалізується на всіх рівнях комунікації [2].

З метою створення групової ідентичності брати та сестри відмежують свою групу від зовнішніх груп, надаючи їм атрибуцію «Чужий» й збільшуючи дистанцію між власною групою та членами інших груп. Розмежування «Своїх» та

«Чужих» відбувається, перед усім, за рахунок дейктичних засобів, які протиставляють ці категорії через вказування на наявність чи відсутність приналежності до особового простору мовця. Крім того, категорія «Чужий» лежить в основі прийому пейоративного відчуження, яке втілюється у наданні позитивної оцінки власним діям та негативної – членам інших груп та реалізується у вживаннях лексичних одиниць відповідно з позитивною чи негативною конотацією. Відмежування своєї групи також знаходить прояв у використанні фаміліаризованих вокативів, що актуалізують родинний зв'язок (*Sister/Sis, Brother, Kid, Twinnies* тощо), і пестливих скорочених імен, прийнятих у родині. Через вживання таких вокативів досягається протиставлення братів та сестер усім іншим, що дозволяє виокремити групу сіблінгів у комунікативному просторі як найближчих людей.

У той же час, наявність об'єктивної різниці між сіблінгами на основі віку, гендеру та особистісних характеристик приводить до внутрішньогрупового розмежування на «Свій» та «Інший». Якщо сприйняття «Чужого» характеризується високим ступенем ворожості та неприйняття, образ «Іншого» викликає певний інтерес та залишає підґрунтя для комунікації [1, с. 90]. Так, наявність інтересу до «Іншого» сіблінгу зумовлює скорочення міжособистісної дистанції між братами та сестрами й включення їх до ядерної зони комунікативного оточення. Отже, опозиція «Свій» – «Інший» стає одним із засобів визначення меж групи та припустимої різниці між її членами.

Таким чином, завдяки відмежуванню групи сіблінгів від «Чужих» актуалізується центральне для дискурсу сіблінгів поняття «спорідненості», що зумовлює включення братів та сестер до ядерної зони комунікативного оточення. Наявність об'єктивної різниці між ними не перешкоджає груповій ідентифікації завдяки інтересу до комунікативного партнера.

Література:

1. Иссерс О. С. Языковые маркеры этнической ксенофобии (на материале российской прессы) / О. С. Иссерс, М. Х. Рахимбергенова // Политическая

лингвистика. – Екатеринбург, 2007. – Вып. 3(23). – С. 90–96. 2. Матковська М. В. Категорії «СВОЄ – ЧУЖЕ» та «МИ – ВОНИ» в англomовному політичному дискурсі / М. В. Матковська // Наукові записки. Серія «Філологічні науки». – Кіровоград: Кіровоградський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка. – 2010. – Вип. 89 (5). – С. 202–206.

УПОТРЕБЛЕНИЕ ФРАЗЕОЛОГИЧЕСКИХ ЕДИНИЦ В ЗАГОЛОВКАХ ФРАНЦУЗСКИХ ГАЗЕТ

Ульфет Закир оглу Ибрагимов, к.ф.н. (г. Баку, Азербайджан)

В период коренных, революционных преобразований, происходящих сегодня в нашем обществе и затрагивающих все сферы его жизни, ведущую роль в изменении языка играет не несколько определенных факторов, а целая парадигма. Все эти кардинальные события в жизни общества нашли яркое отражение на страницах газет.

Именно поэтому на страницах газет раньше всего формируются и новые понятия, и новые слова, и новые выражения. Именно в языке газеты легко прослеживаются все малейшие изменения в семантике слова, в его стилистической окраске.

Язык газеты представляет собой постоянный живой источник развития, и в связи с этим он вызывает несомненный интерес с точки зрения отбора и функционирования языковых средств, в том числе и ФЕ.

Следует отметить, что языку газеты свойственен определенный стандарт, речевые клише, знакомые и доступные читателю, которые используются в той или иной ситуации. Благодаря стандарту, авторам не приходится вновь и вновь изобретать особые средства для выражения своих мыслей. Стандарт является отражением исторического опыта, показателем богатства языка.

В заголовках могут употребляться ФЕ, имеющие самые различные стилистические окраски, те ФЕ, которые наиболее полно отражают оценку описываемого факта, события. Наряду с общепринятыми ФЕ, журналисты охотно и часто оперируют ФЕ из просторечно-фамильярного стиля и сленга. Эти ФЕ обладают большим экспрессивно-эмоциональным зарядом, что и определяет эффективность их использования в газете, позволяет экономить описательные средства языка. Просторечные ФЕ не изменяют сущности газетно-политического стиля, не превращают его в просторечно-фамильярный, они лишь вносят новый оттенок экспрессии и эмоциональной окраски и часто используются для отрицательной оценки явлений действительности.

Таким образом, использование ФЕ в заголовках и публицистике вызывается поисками экспрессии, яркости, убедительности, желанием внести оживление, способствовать усвоению того или иного положения.

При анализе статьи как речевого жанра, иллюстрирующего главные особенности газетно-публицистического стиля, следует заметить, что стиль жанра формируется во многом неязыковыми (экстралингвистическими) факторами. ФЕ, используемые в статье, резко разграничены по эмоциональной окраске, а их употребление для выражения положительной или отрицательной оценки закреплено традицией; именно в подобном употреблении фразеологизмов, для выражения отношения, находит свое отражение эмоционально-экспрессивная функция.

Употребление фразеологизмов в газетно-публицистическом стиле, их выбор определяется характером сообщения или выступления. С точки зрения тематической структуры, состав фразеологии статей, как и лексики, многообразен и определяется темой, содержанием, задачей статьи.

Подводя итог, нужно отметить, что язык прессы богат фразеологизмами. В современном французском языке фразеологизмы выступают в 2-х стилистических функциях: нейтральной и экспрессивно эмоциональной, имеющей несколько оттенков: иронии, юмора, отрицательного отношения, положительного

отношения, сатирического отношения и др. Каждый фразеологизм при этом обладает определенной стилистической функцией, зависящей от контекста, стиля автора, характера всего сообщения.

МОВНА ОБ'ЄКТИВАЦІЯ СТРАТЕГІЇ ЕМОЦІЙНОЇ АРГУМЕНТАЦІЇ В АМЕРИКАНСЬКОМУ ЕЛЕКТОРАЛЬНОМУ ДИСКУРСІ

Ільченко М. Л. (м. Харків)

Когнітивно-дискурсивна парадигма гуманітарного знання у другій половині ХХ століття дозволила досліджувати мовну реалізацію дискурсивних стратегій, що здійснюють регулятивний і формують стереотипи соціальної поведінки. До таких стратегій відноситься й емоційна аргументація. Актуальність теми обумовлена невизначеністю одиниці аналізу цієї стратегії й відсутністю одностайної класифікації засобів її мовної об'єктивації.

У дискурсивній взаємодії політиків з електоратом саме **переконання** виступає *інструментальною стратегією*, що забезпечує реалізацію глобальних *інтенціональних стратегій* електорального дискурсу: **стратегії позитивної (само)презентації** та комплементарної стосовно неї **стратегії дискредитації**. Переконання досягається за допомогою таких інструментів як: **раціональна аргументація**, що базується на логічному доведенні, **емоційна аргументація**, що базується на емоційному зараженні та **сугестія** (навіювання) [1, с. 160-161].

Емоційна (риторична) аргументація апелює до емоційної сфери свідомості адресата. Провідна роль емоцій у людській психіці ґрунтується на тому, що комунікативна компетенція в якості однієї з найважливіших її компонентів включає емоційну/емотивну компетенцію [3, с. 7]. В основі емоційної аргументації лежить теза у вигляді особистої думки адресанта, яку він намагається довести за допомогою аргументів-образів – риторичних фігур, яким властивий емоційний потенціал [2, с. 361; 1, с. 161].

Під час переконування емоційна аргументація, на відміну від доведення, що спирається на статистичні дані, переважно включає стилістичні засоби, які надають аргументам емоційного забарвлення переконливого мовлення, здійснюючи вплив на емоційно-психологічну сферу свідомості адресата [2, с. 361]. Емоційна аргументація співвідносна з концептом ЕМОЦІЙНЕ ЗАРАЖЕННЯ, що представляє перехід реципієнта в особливий психічний стан, який на мовленнєвому рівні задається вживанням емоційно забарвленої лексики та семасіологічних стилістичних засобів (тропів) [1, с. 160]. Емоційне зараження означає викликання емоції або пристрасті тобто певного емоційного стану в адресата, під час якого адресант впроваджує свої установки, таким чином передаючи власні переконання [2, с. 354].

В американському електоральному дискурсі емоційна аргументація втілюється на вербальному рівні **емотемами** – тобто лексичними або синтаксичними одиницями, що здатні викликати ефект емоційного зараження в адресата. Емотеми включають мовні засоби, що містять емоційну оцінку або експлікують емоційні стани, семантично пусті одиниці, вульгаризми, а також стилістично-семасіологічні прийоми – тропи [1, с. 160].

Отже, у досліджуваному електоральному дискурсі мовними засобами втілення стратегії емоційної аргументації є емотеми. Емотеми виступають потужним інструментом емоційного зараження електорату, що налаштовує його на позитивне ставлення та обрання відповідного кандидата.

Література:

1. Мартинюк А. П. Дискурсивний інструментарій аналізу англomовної реклами / А. П. Мартинюк // Лінгвістика ХХІ століття: нові дослідження і перспективи. – 2009. – Вип. 3. – С. 159–167. 2. Олянич А. В. Презентационная теория дискурса : [монография] / А. В. Олянич. – Волгоград : Парадигма, 2004. – 507 с. 3. Шаховский В. И. Эмоциональная / эмотивная компетенция в межкультурной коммуникации / В. И. Шаховский // Аксиологическая

лингвистика: проблемы изучения культурных концептов и этносознания. – Волгоград, 2002 – С. 3–10.

ЕТНОЛІНГВІСТИЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ЇХ ПЕДАГОГІЧНИЙ І ЛІНГВІСТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ

Карнаушенко Г. Н., к.ф.н., Панасенко Л. О. (м. Харків)

Етнолінгвістика вивчає мову в її відношенні до культури, а також взаємодію мовних, етнокультурних, етнопсихологічних факторів у функціонуванні й еволюції мови. Етнолінгвістику розуміють також як комплексну область дослідження на стику лінгвістики, етнології, фольклористики, міфології, культурології.

У становленні антропологічної парадигми в мовознавстві етнолінгвістика займає особливе місце: у 30-ті роки ХХ ст., коли була сформульована гіпотеза лінгвістичної відносності Е. Сепіра й Б. Л. Уорфа, вона зіграла «роль першопрохідника». Однак пізніше наука не одержала в цій парадигмі постійного місця. Статус цієї наукової області, за словами О. Л. Березович, одержував часом трактування, які виключали одне одне, що розмивали й перекроювали проблемне поле науки [1, с. 7]. Зараз у світовій лінгвістиці існують різні потрактування предмета й завдань етнолінгвістики. Про це пишуть О. Л. Березович, О. С. Герд, А. Ф. Журавльов, Г. І. Кабакова, А. Т. Хроленко, О. В. Юдін, А. Гудавичюс та інші.

М.І. Толстой відмічав, що допустиме різне сприйняття етнолінгвістики [3, с. 39]. Однак найбільш авторитетним варіантом цієї науки є той, який розробляється в сучасній славістиці (перш за все це Московська етнолінгвістична школа М. І. та С. М. Толстих, а також Люблінська етнолінгвістична школа Є. Бартмінського). Представники цього варіанту етнолінгвістики вважають своїм головним завданням вивчення етнокультурної своєрідності різних символічних

«мов», які транслують традиційну картину світу, серед котрих провідну роль відіграє природна мова [1, с. 8].

У Франції термін «етнолінгвістика» входив до наукового обігу поступово. Вже в 50-60-ті роки це слово з'являлось у працях деяких лінгвістів (Ж. Сегі, А. Шафф), але офіційна історія французької етнолінгвістики починається з 1969 року, коли був опублікований перший довідник (за редакцією А. Мартіне), де їй відведена окрема стаття. Втім, її автор, Ж. Шен, як зазначає Г. І. Кабакова, не визнає за нею статус самостійної дисципліни, а лише області знань, яка становить однаковий інтерес як для лінгвістів, так і для етнологів. Починаючи з 1970 р. різні періодичні видання присвячують числа проблемі взаємовідносин етнології й лінгвістики, мови й суспільства [2, с. 100].

Відмінною рисою французької етнолінгвістики дослідники вважають постійне звернення, по-перше, до американських джерел (як правило, до праць Делла Хаймса), а по-друге, використання методик, вироблених іншими гуманітарними науками [2, с. 106].

Важливою течією французької етнолінгвістики є «вивчення картини світу» (Б. Поттє, Ж. Калам-Тріоль). Найбільш розробленими областями виявились етнотологія, етнотаніка (й почасти пов'язана з нею народна медицина). Іншими важливими темами семантичних досліджень стали вираження просторово-часових уявлень, кольоропозначення, назви частин тіла, термінологія спорідненості, антропонімія [2, с. 108].

Етнолінгвістика має значний гуманітарний і педагогічний потенціал в умовах глобалізації. В останні роки в Росії окремим рядком у навчальні плани філологічних факультетів університетів включено етнолінгвістику [1, с. 8]. У Франції ця наука змогла утвердитись як самостійна галузь мовознавства, вона навіть викладається як окрема спеціальність у деяких французьких університетах. Питання французької етнолінгвістики висвітлюють такі спеціальні періодичні видання, як «Етнолінгвістичний журнал» і «Америндіа. Журнал з етнолінгвістики американських індіанців» [2, с. 112].

Етнолінгвістика має також значний лінгводидактичний потенціал. У зв'язку з тим, що ця комплексна наука пов'язана з вивченням мовного компонента традиційної культури й мовного відображення етнічного світобачення, використання результатів етнолінгвістичних досліджень може сприяти поглибленню знань про етнокультурну ауру мовних одиниць.

Література:

1. Березович Е. Л. Язык и традиционная культура: Этнолингвистические исследования / Е. Л. Березович. – М. : Индрик, 2007. – 600 с. (Традиционная духовная культура славян. Современные исследования). 2. Кабакова Г. И. Французская этнолингвистика: проблематика и методология / Г. И. Кабакова // Вопросы языкознания. – 1993. – № 6. – С. 100–113. 3. Толстой Н. И. Язык и народная культура. Очерки по славянской мифологии и этнолингвистике / Н. И. Толстой. – М., 1995. 4. La linguistique : Guide alphabétique / Ed. par Martinet A. – Paris, 1969.

КОГЕЗИЯ У СУЧАСНИХ БРИТАНСЬКИХ ХУДОЖНІХ ТЕКСТАХ

Карп М. А. (м. Львів)

Дослідження мови у використанні є одним з перспективних аспектів її вивчення у сфері сучасної лінгвістики. Утім тут закономірно виникає запитання про розрізнення зв'язного тексту на протиположний незв'язному та плутаному тексту. Встановлення правил побудови зв'язних текстів є актуальним для когнітивної лінгвістики. У свою чергу зв'язність виступає однією з основних передумов успішної комунікації тексту.

Сучасний британський художній текст, мультимодальний або полікодовий за своєю суттю, складається з семіотично розрізнених одиниць, що об'єднані між собою різними типами зв'язку. Він володіє структурою, яка залежить від низки чинників, що пояснюються текстовою когезією (елементами його зв'язної

структури). Сам термін когезія «охоплює усі зв'язки та відносини, що існують у межах тексту. У текстовому дискурсі існує безліч таких зв'язків» [2, с. 307].

Особливістю мультимодальних текстів є використання у їхній текстовій фактурі різноманітних засобів подачі інформації одночасно. Серед сучасних британських художніх текстів фіксуємо нові текстові масиви із складною текстовою архітектурою та різними семіотичними компонентами. Важлива роль у цьому процесі власне й належить мультимодальним текстам, масштабність та різноманіття яких свідчить про їхнє чимале значення для сучасної читацької аудиторії. Такі художні тексти володіють мультилінгвальною (полікодовою) структурою, тобто складаються з тексту та образної інформації. Вони становлять новітній тип тексту, який комбінує слова, звуки, графіку, анімацію та відео, що й робить їх привабливими для сучасних комунікативно-орієнтованих мовознавчих досліджень.

Зв'язність розглядається лінгвістами як найважливіша текстова категорія, яка забезпечує цілісність (радше ціліснооформленість) будь-якого тексту. Відтак залежно від типу інформації, що актуалізується при сприйнятті, у нашому випадку, мультимодального (семіотично ускладненого) художнього тексту розрізняють різні типи зв'язності. Сама ж категорія зв'язності виникає на формальному та смисловому рівнях. Кожен компонент художнього тексту характеризується відносною смисловою завершеністю. Засобами членованості тексту на формальному рівні є абзац, параграф, частина, розділ тощо. На смисловому рівні художній текст членується на надфразні єдності та періоди.

У сучасні лінгвістиці надфразна єдність мультимодального художнього тексту тлумачиться як складна структурна єдність, що формується більше, ніж з одного самостійного речення, і якій притаманна цілісність у контексті зв'язного мовлення і яка виступає як завершена частина текстової комунікації. За специфікою організації надфразні єдності художнього тексту поділяються на статичні, переважно описового характеру; динамічні, переважно розповідного характеру; змішані, широко вживані при описі, розповіді та роздумах.

Відштовхуючись від художнього тексту як витвору мовленнєвого процесу, що визначається завершеністю та складається з низки мультимодальних одиниць, об'єднаних різними типами зв'язку, який має певну цілеспрямованість і прагматичну визначеність, треба визнати категорії зв'язності та цілісності першорядними, до яких прилягають інші текстові категорії.

Отже, когезія британського мультимодального тексту регулюється в синтагматичному розрізі і є категорією логічного плану, яка діє за логічними правилами. Зовнішні засоби когезії мають формальні показники (граматичні і лексичні засоби), але домінують внутрішні семантичні засоби зв'язності. Внутрішній зв'язок ґрунтується на спільності предмета опису, що є тим стрижнем, що проходить через текст і буцімто стягує його частини в єдине ціле.

Література:

1. Рибачок С. М. Когезія та її когнітивний потенціал / С. М. Рибачок // Мовні і концептуальні картини світу. – К. : Логос, 2000. – С. 307–312.
2. Селиванова Е. А. Основы лингвистической теории текста и коммуникации. / Е. А. Селиванова. – К. : Фитосоциоцентр, 2002. – 336 с.
3. Halliday M. A. K. Cohesion in English / M. A. K. Halliday, R. Hasan. – London : Longman, 1976. – 374 p.

ДО ПИТАННЯ ПРО ФУНКЦІЇ МІРКУВАННЯ В ОПОВІДАННІ АЛЬБЕРА КАМЮ «СТОРОННІЙ»

Клименко О. В., к.ф.н. (м. Мелітополь)

Оповідання є невеликим за обсягом літературним твором, і тому ми вважаємо, що дуже багато у процесі його сприйняття залежить від того місця, яке міркування як структурна одиниця посідає у його композиційній побудові. На нашу думку, виконання міркуванням його функцій залежить насамперед від того, яке місце воно займає у композиції твору.

Міркування, поряд з описом та повідомленням, представляє собою найпростішу одиницю композиції художнього тексту та служить для виконання композицією її головних функцій, тобто відображення реальних життєвих зв'язків та розкриття характеру [1, с. 128]. Такий комплексний підхід до вивчення композиції художнього тексту ми визначаємо у загальному як комунікативний. Завдяки використанню комунікативного підходу до вивчення композиції твору «малого жанру» ми можемо визначити місце та роль міркування у його композиційній побудові, оскільки міркування, на нашу думку, це єдиний засіб «зазирнути» у свідомість людини, пізнати її думки, наміри та почуття. Тому ми вважаємо за цікаве «зазирнути» у свідомість Мерсо, головного героя повісті Альбера Камю «Сторонній».

Оповідання – дуже гнучкий жанр, і ця гнучкість зумовила його багатогранну композиційну структуру. Воно не має постійних композиційних стандартів чи схем. Однак, оскільки французька новелістика другої половини ХХ століття більше тяжіє до психологізму, то цілком природнім представляється те, що головними елементами композиції твору стають не самі події, а сприйняття їх персонажами, головним є не сюжет, а психологічний аспект оповіді, психологічний стан героя, його внутрішня боротьба чи криза у житті. Світ у новелі зображується через героя, через його сприйняття та відчуття, а також через його думки та міркування.

Виклад матеріалу в оповіданні «Сторонній» відбувається від особи мовця як від стороннього спостерігача. Він просто перераховує дії, що виконав, без будь-яких емоцій та почуттів. Сторонній спостерігач не може розмірковувати над окремими подіями, виявляти їх причини чи передбачати наслідки. Тому поява міркування в тексті оповідання є завжди несподіваною і неочікуваною. Такі міркування немов зривають з головного героя маску стороннього спостерігача і оголюють його душу, що страждає. Саме тому роль міркування в побудові тексту оповідання представляється нам надзвичайно важливою. Міркування

допомагають читачеві зрозуміти головного героя та поступово розкрити для себе його сутність.

Міркування в тексті твору бере безпосередню участь у реалізації таких текстових категорій, як перспекція, ретроспекція, модальність, тобто воно є одним з елементів текстотворення. Міркування виконує функцію введення нової інформації, підбиття підсумків, функцію узагальнення, що є одним з показників завершеності тексту. Воно бере участь у розкритті ідеї та наданні характеристики персонажів або формує певну установку на сприйняття тексту художнього твору. Міркування як внутрішній компонент композиційної побудови твору бере участь у зародженні, розгортанні та розв'язанні конфлікту новели [2, с. 67].

Таким чином, роль міркування у побудові композиції оповідання А. Камю «Сторонній» полягає насамперед у тому, що міркування, з'являючись подекуди в окремих частинах оповідання, допомагає читачеві краще зрозуміти героя, побачити в ньому живу людину, що страждає, любить, мріє.

Література:

1. Клименко О. В. Дискурсивний акт «міркування» в композиції новели / О. В. Клименко // Нова філологія. Збірник наукових праць. – Запоріжжя : ЗНУ, 2006. – Вип. 24. – С. 119–129. 2. Клименко О. В. Міркування у процесі розкриття ціннісних аспектів новели / О. В. Клименко // Мова і культура. – К. : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2011. – Вип.14. – Т. V (151). – С. 66–67.

ФРЕЙМОВА МОДЕЛЬ СИТУАЦІЇ ПОПЕРЕДЖЕННЯ

Клименко Ю. В. (м. Харків)

Когнітивна лінгвістика вивчає мову як основний засіб відображення рис та властивостей людського розуму, а, отже, і мислення [3, с. 117]. Саме за допомогою мови ми інформуємо, змінюємо, спонукаємо, закликаємо і попереджаємо. І саме до поняття попередження ми звертаємось [2, с. 52],

намагаючись розкрити семантичні та конструктивні особливості його вираження у мові та мовленні, з метою виділити ключові складові його фреймової структури.

Аналізуючи дані 26 словників, ми виділили 4 основні значення дієслова «to warn»:

1. *to notify or make (someone) aware of danger, actual or potential harm, problem, evil, risk, anything unfavourable* (повідомити про небезпеку, потенційно можливі збитки, проблеми, неприємності або ризикування певними цінностями); 2. *to advise or admonish, counsel, exhort (someone) as to action, conduct, manners, behaviour, to advise (someone) about the possible consequences of a particular action* (давати пораду, консультацію, наставлення, щодо дій, поведінки, манер або щодо можливих наслідків певних дій); 3. *to inform (someone) in advance, to notify or apprise in advance; to make ware or aware; to give previous information to; to give notice to, to make aware of something that requires attention* (проінформувати, повідомити заздалегідь, донести до відома, про те, що вимагає уваги); 4. *to give notice to go away, be off, to keep at distance* (проінформувати про необхідність піти геть, триматися на відстані) [4, с. 1516].

Відповідно до головних семантичних дефініцій словників ми виділяємо базові складові фреймової структури поняття «попередження» взагалі:

1) агент (каузатор, власник, ідентифікатив); 2) власність (інформація про: небезпеку, несприятливу ситуацію, негативні наслідки, збитки для пацієнса); 3) власність (прагнення – бажання – мета (попередити); 4) «обізнаність»; 5) «небажання бачити когось в певному місці»; 6) ідентифікатор; 7) сірконстант; 8) пацієнс (фактив); 9) пацієнс (афектив); 10) «необізнаність»; 11) «некоректна поведінка»; 12) «негативні наслідки»; 13) власність (має значну цінність для власника-пацієнса); 14) небезпечне становище цінної власності; 15) «направленість дії на теперішній чи майбутній час»; 16) «завчасне інформування» [1, с. 5].

Фрейм поняття «попередження» полягає у наступному: Агент (1) – є особою, що володіє інформацією (2) про небезпеку, несприятливу ситуацію або збитки для

пацієнса (9), а також має прагнення попередити пацієнса (9) про це. Агенс може мати наступні характеристики: обізнаність в ситуації (4) або небажання бачити (5) пацієнса (9) на певному місці. Агенс може набувати ролі ідентифікатива. Агенс інформує пацієнта (9), попереджаючи, чи за допомогою пацієнса (8) – надаючи попередження. Пацієнс – афектив (9) має характеристики «некоректної поведінки», «необізнаності» або можливості отримати негативні наслідки. А також є власником (13) – що має значну цінність для нього (14).

Навіть частковий опис фрейму поняття попередження підкреслює нетиповість модельної організації досліджуваного об'єкту та значущість його вивчення для подальшого розкриття потенціалу фреймового моделювання з метою розширення лінгвістичного арсеналу. Перспективним вбачається семантичний аналіз усіх лексичних одиниць категорії попередження, а саме синонімічних лексем та конструкцій.

Література:

1. Жаботинская С. А. Концептуальный анализ: Типы фреймов / С. А. Жаботинская // Вісник Черкаського університету. – Черкаси, 1999. – Вип. 11. – С. 3–17.
2. Клименко Ю. В. Метамови опису комунікативного акту попередження / Ю. В. Клименко // Вісник Харк. нац. університету. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2006. – № 741. – С. 52–54.
3. Evans V. Cognitive linguistics: An Introduction / V. Evans, M. Green. – Edinburg : Edinburg University Press, 2006. – 830 p.
4. Hornby A. S. Oxford Advanced Learner's Dictionary of Current English / A. S. Hornby. – Oxford : Oxford University Press, 1995. – 1430 p.
5. Lakoff G. Women, fire, and dangerous things: What categories reveal about the mind / G. Lakoff. – Chicago : The University of Chicago Press, 1987. – 614 p.

ВТІЛЕННЯ ПОСТМОДЕРНІЗМУ У РОМАНІ ДЖОНА ФАУЛЗА

“ЖІНКА ФРАНЦУЗЬКОГО ЛЕЙТЕНАНТА”

Коноваленко Т. В., к.п.н. (м. Мелітополь)

Світова література другої половини ХХ століття ознаменувалась розквітом постмодернізму, представником якої був Джон Фаулз. Цей британський письменник вважається таким, що сприяв відновленню роману як літературного жанру. Звісно ж роман його мав специфічні постмодерністські ознаки. Фаулз виступав представником особливого способу світосприйняття і оцінки можливостей людини, її пошуку свого “я” та її відносин зі світом.

Творчості Фаулза властиві інтертекстуальність, протиріччя, фрагментарність оповіді, комунікативне утруднення та інші ознаки постмодернізму. Досить яскравим втіленням вказаних характеристик є роман “Жінка французького лейтенанта”, у якому письменник виводить на перший план не раціональну, логічно оформлену думку, а глибоко емоціональну і внутрішньо відчуту реакцію людини на оточуючий світ. Зображується ця реакція у межах образу Сари Вудраф, яка є не просто відірваною від людського суспільства вікторіанського періоду, а протиставляється йому. І це протиставлення не є випадковим, оскільки її образ втілює кінець вікторіанської епохи, свідчить про неприпустимість подальшого існування цього наскрізь фальшивого суспільства, де кожній маріонетці відведена своя роль. Чарльза ж показано як людину, яка займає проміжну позицію між усім вікторіанським і невікторіанським. Проте неможливість його вчасно відірватись від звичного способу життя відкидає його від Сари на недосяжну відстань. На можливість воз’єднання Сари і Чарльза вказує запропонований автором перший фінал роману. Проте, напевне, автор вважає, що його головний герой не є досить зрілим, щоб порвати зі своїм звичним оточенням так легко і швидко, тому пропонує інше завершення роману, яке все ж таки вважається не зовсім правдоподібним. Таким чином, перед читачем постає третій варіант закінчення, який не залишає навіть сподівань на хепі-енд.

Такою є одна із оповідних тактик постмодерністської літератури, яка виражає певним чином деперсоналізацію та епістемологічну невпевненість одночасно, адже у фіналі роману спостерігається явище на зразок “кризи індивідуальності” та хаотичного устрою світу. Звичайно ж упродовж роману спостерігається і наявність постмодерністської чуттєвості, яку Фаулз показує крізь скептичне ставлення до усіх існуючих раніше цінностей. Не позбавлений роман і такої характерної риси постмодернізму як нон-селекція, адже фрагментарність оповіді створює враження деякої “мозаїчності” твору, дещо ускладнюючи сприйняття.

Стиль художнього зображення подій Фаулза не був би цілковито вираженим, якби не наскрізна інтертекстуальність роману, яка виявляє себе в епіграфах до кожного розділу та використанні певних текстів всередині розділів. Кожний епіграф перед розділом перегукується з його змістом, а там, де ми маємо справу з двома епіграфами (18 розділів мають по два епіграфи), один містить сухий виклад історичних подій, а другий являє собою фрагменти поетичних творів, що підтверджує погляд постмодерністів на те, що, як стверджує О. Міхільов, “усе є текстом (література, культура, суспільство, сама людина), а світ є нічим іншим, як величезним текстом, в якому все вже колись було сказаним” [2, с. 74].

Звичайно ж, у постмодернізмі літературознавці вбачають як “посягання на фундаментальні основи природи мистецтва” [2, с. 75], так і позитивний вплив на сучасне суспільство, оскільки, згідно з позицією М. Липовецького, він являє собою “не тільки чисту і красиву гру, але ще й продуману соціальну та етичну позицію” [1]. Отже, явище постмодернізму та творчість таких письменників як Фаулз вимагає значної уваги з боку дослідників літератури.

Література:

1. Липовецкий М. Что такое постмодернизм? (ликбез) [электронный ресурс] / М. Липовецкий // Литература. – Режим доступа : <http://os.colta.ru/literature/events/details/36830/?print=yes>.
2. Михилев А. Литературно-эстетические ориентации XX века в исторической перспективе / А. Михилев // Избранные

работы : сб. науч. трудов / [сост. А. Д. Михилев]. – Х. : ХНУ имени В. Н. Каразина, 2012. – 412 с.

ОБ ОСОБЕННОСТЯХ РАБОТЫ С ТЕКСТАМИ ЛИТЕРАТУРНЫХ СКАЗОК НА ЗАНЯТИЯХ ПО ДОМАШНЕМУ ЧТЕНИЮ

Кононенко Н. В., Тимонин А. М., Уткина Г. Ф. (м. Харьков)

Домашнее чтение является неотъемлемой составляющей учебного процесса на языковых факультетах, но имеющей заметное отличие от других аспектов в том плане, что здесь происходит в основном не накопление языковых знаний, а их применение на речевом уровне, приближающемся к реальной коммуникации. В данной работе нас интересует проблема развития устных иноязычных навыков на начальном этапе обучения – второй язык и «нулевые» группы.

В начале обучения иноязычному общению особо важную роль играет мотивация, ибо студенты, чьи языковые знания и речевой опыт невелики, зачастую уклоняются от самостоятельных высказываний. Проблема мотивации до сих пор еще не решена окончательно [1]. Существует множество определений этого понятия, но, думается, для практической работы в аудитории можно условно принять, что существует мотивация учебно-профессиональная, т.е. практическая, рациональная, и чисто человеческая, эмоциональная. Роль эмоций в обучении общеизвестна, и мы стремимся создать у студентов в первую очередь именно этот вид мотивации.

В рамках неформального общения коммуниканты обсуждают то, что их интересует, в первую очередь, проблемы, общие практически для всех [2] (заработок, карьера, выбор брачного партнера, отношения с окружающими и т. д.)

Все эти явления находят свое отражение в сказках (например, Ш. Перро) и сконцентрированы буквально на нескольких страницах, что расширяет возможности организации дискуссий в рамках одного и того же занятия. При этом

язык текстов сказок, как правило, проще, чем у текстов реалистического характера, и это позволяет уменьшить языковые трудности, которые приходится преодолевать студентам наравне с речевыми. Фантастический же характер сказочных текстов вносит дополнительное разнообразие в виды аудиторной и домашней работы и придает ей положительную эмоциональную окраску [3].

Аудиторная работа четко этапирована: I этап – пересказ (индивидуально); II этап – ответы на вопросы (может участвовать и группа); III этап – обсуждение (участвует вся группа). Также, на протяжении семестра 2-3 раза проводятся семинары (подготовленные сообщения по заданиям проблемного типа и обсуждения, иногда в сочетании с докладами).

Итоговый контроль осуществляется в форме устного зачета в конце семестра. Мы предпочитаем обучающий вид контроля, поэтому зачетные задания носят тот же характер, что и на аудиторных занятиях, в первую очередь, ответы на вопросы по одной из сказок, «отталкиваясь от текста», зачастую фантастического, шутливого или «каверзного» характера. Этот методический прием нами условно определяется как «немедленный ответ на неожиданный вопрос», что, по сути, повторяет реальную речевую ситуацию: диалогическая речь всегда спонтанна, и реакция должна следовать незамедлительно и по существу.

Отношение студентов, даже тех, которые не любят сказки, к данной методике обычно положительное, так как уже через несколько занятий они замечают явный прогресс и в плане содержания своих высказываний, и в плане их языкового оформления.

Литература:

1. Рябих М. В. Нові виміри мотивації навчання / М. В. Рябих // Методичні та психолого-педагогічні проблеми викладання іноземних мов на сучасному етапі : V міжнар. наук.-метод. конф., 22 листопада 2012 р. : тези доп. – Харків, 2012. – С. 178-179. 2. Кононенко Н. В. Социоречевые предпочтения студентов языковых факультетов в устном общении неофициального характера / Н. В. Кононенко, Е. А. Сергеева // Современные проблемы науки и образования : 9-я междунар.

дисциплін. конф., 2009 г.: тезиси докл. – Харьков, 2009. – С. 250-251.

3. Кононенко Н. В. О возможностях повышения мотивации в обучении устной речи на иностранном языке при работе с текстами сказочного характера / Н. В. Кононенко, А. М. Тимонин, Г. Ф. Уткина. – В печати.

ВЕРБАЛЬНАЯ ЭКСПЛИКАЦИЯ ОЦЕНОЧНЫХ СОСТАВЛЯЮЩИХ КОНЦЕПТА «MULTICULTURALISM»

Костина Н. И, Костина Д. М. (г. Белгород)

Концепт «multiculturalism» представляет сложную содержательную структуру, характеризующуюся в ряде случаев многослойностью, и несет в себе возможность самых различных реализаций. Отметим также, что нарушения логической стройности содержания понятия «multiculturalism» приводит к появлению различных созначений и обертонов, которые способствуют расширению и - в ряде случаев - нарушению («размыванию») содержательных границ стоящего за данным понятием концепта.

Исключительно важным аспектом репрезентации концепта «multiculturalism» на языковом уровне является оценочная составляющая, репрезентируемая на уровне контекста. Рассмотрим ряд примеров, позволяющих выявить наиболее существенные дискурсивные факторы, обуславливающие данный процесс.

Обратимся к материалу. Репрезентанты концептуальной структуры «multiculturalism», которые реализуются на вербальном уровне, содержали в себе в разные исторические периоды как негативные, так и положительные оценочные свойства. В целом ряде случаев эмоциональный аспект проанализированных нами высказываний имеет характер обусловленного фактом британской сдержанности сожаления, которое выражено при помощи реализации конструкций с глаголами «to blame», «to fail», «to exhort»): «*We do not blame immigrants for failing to*

integrate: the blame lies at the feet of our rulers for failing to set clear boundaries by requiring them to learn English, respect British culture and obey the house rules. Instead, the British have been exhorted to change the rules to accommodate the newcomers» [1].

Определенное количество вербальных репрезентаций концептуализированной области “multiculturalism” актуализируется в контекстах, содержащих номинации этнической принадлежности граждан Великобритании, выраженные посредством цветообозначений в соответствии с цветом кожи.

Основная дихотомия реализуется на уровне соположения в дискурсивном пространстве концептуализированных областей “white” – “non-white” (“coloured”). В то же время целый конгломерат значений, выступают как содержательно близкие актуализации, сопоставимые в пределах двух основных групп. Приведем пример: «We *«non whites»* are living in Britain because we are British whether you like it or not. You have to understand that what it means to be British is in a state of constant flux [2].

Ярко выраженная оценочная характеристика распределяется по двум основным направлениям (“white”, etc - позитивно либо негативно; “black”, “non-white”, “coloured”, etc - позитивно либо негативно) и только незначительное количество содержащихся в нашем материале контекстов характеризуется нейтральной оценочностью.

Среди лексем, репрезентирующих концепт “multiculturalism”, широкое распространение получила единица “different” (“non-white”), имеющая четко выраженную положительную характеристику, как, например, в следующем случае, где реализуется оценочное слово (“good”): It's good to be different' might be the motto of our times.

Анализ особенностей вербальной репрезентации концепта “multiculturalism” в британском дискурсивном пространстве позволил выявить целый ряд существенных характеристик, регламентирующих специфику языкового выражения содержательных структур, процесс экспликации которых в

значительной мере обусловлен идеологическими ориентирами общественно-политического характера.

Литература:

1.URL: www.telegraph.co.uk/news/.../Who-is-to-blame-for-fractured-Britain.html

2.URK: http://www.kenanmalik.com/essays/against_mc.html

**ОСОБЛИВОСТІ КОНСТРУЮВАННЯ СМISЛУ У
МІЖКУЛЬТУРНОМУ ДИСКУРСІ: ІНТЕГРОВАНА МОДЕЛЬ
СМISЛОТВОРЕННЯ**

Котов М. В. (м. Харків)

Варіативність комунікативного репертуару, до якого вдається полікультурна дискурсивна особистість у процесі міжкультурного спілкування, зумовлює необхідність акцентувати увагу на особливостях конструювання смислу як ключових складових комунікативної діяльності особистості.

У рамках актуального дослідження для прояснення особливостей реконструкції смислу ми пропонуємо інтегровану модель конструювання смислу, яка поєднує у собі елементи динамічної моделі значення (Dynamic Model of Meaning) [1; 2] та моделі продукування мовлення (Speech Production Model) В. Левелта [3], умовно поділяючи її за функціональною приналежністю на системи смислотворення та смисловираження.

Система смислотворення відповідає за (ре)конструкцію смислу. Ми спираємось на твердження І. Кечкеша, що (ре)конструкція складається із двох підсистем – “конструювання” (meaning construction) та “підказування” (meaning prompting) [1].

До елементів системи смислотворення відносимо особистісний комунікативний досвід (ОКД), особистий контекст мовця, а саме його частину, яка представлена Концептуалізатором, а також актуальний ситуаційний контекст.

До елементів системи смисловираження відносимо Формулятор, Артикулятор і Візуалізатор (останній уведений нами для адекватної презентації ролі паравербального коду на основі каналу сприйняття над- та невербального компоненту).

Концептуалізатор відповідає за формування інтенції, планування змісту висловлення, формування довербального повідомлення (preverbal message). Формулятор відповідає за вербалізацію концепту та граматичне оформлення висловлення, у випадку усвідомленого уживання над-, невербального коду, формулятор виступає логічним попередником візуалізатора. Артикулятор відповідає за фонетичне оформлення висловлення – просодичний компонент. Нарешті, візуалізатор – за репрезентацію невербальної та надвербальної складової культурного коду, яка сприймається адресатом саме через візуальний канал (окрім просодичної, про яку згадували вище). Візуалізатор, у випадку неусвідомленого уживання невербальної та надвербальної складових, безпосередньо поєднаний із концептуалізатором.

У рамках актуального ситуаційного контексту відбувається спілкування, перспективи мовця і слухача пов'язуються і змагаються в процесі комунікації. Особистий контекст мовця, який закодовано у лексичних одиницях, вимовляється в актуальному ситуаційному контексті. Результат цього процесу – висловлення, що має актуальне комунікативне значення (смысл). З точки зору слухача, за І. Кечкешем, актуальне комунікативне значення (смысл) виражається наступним чином. Особистий контекст мовця інтерналізується слухачем і змагається з його особистими контекстами. Актуальне комунікативне значення (смысл) виникає в результаті зіткнення особистого контексту мовця і особистого контексту слухача в актуальному ситуаційному контексті.

Отже, у рамках комунікативного акту відбувається зіткнення старого з актуальним. Актуальне комунікативне значення (смысл) породжується внаслідок зіткнення закодованих в лексичних одиницях "старих", попередніх контекстів і актуального ситуативного контексту, в якому це висловлення вживається [1].

Таким чином, запропонована модель конструювання смислу у міжкультурному дискурсі дозволяє аналізувати не тільки роль вербальної складової, але і невербальних компонентів комунікації, що у контексті міжкультурного спілкування набуває більшої значущості через володіння виключно невербальним кодом комунікантом на етноцентричній стадії розвитку полікультурної дискурсивної особистості.

Подальші перспективи вбачаємо у детальному дослідженні процесів конструювання смислу у ситуації міжкультурної взаємодії комунікантів, які знаходяться на різних стадіях адаптації до «чужого» лінгвокультурного середовища.

Література:

1. Kecskes I. Lexical merging, conceptual blending and cultural crossing / I. Kecskes // *Intercultural Pragmatics*, 2004 – №1 (1) – P. 1–21.
2. Kecskes I. Situation-Bound Utterances in L1 and L2 / I. Kecskes. – Berlin/New York: Mouton de Gruyter, 2003 – 228 p.
3. Levelt W. J. M. *Speaking: From Intention to Articulation* / W. J. M. Levelt. – Cambridge, MA : MIT Press, 1993. – 556 p.

CHARACTER IN THE FILM NARRATIVE: TERMS OF THE RESEARCH

Kotova I. A. (Kharkiv)

A feature film may be regarded as a narrative similar to that of fiction in literature, yet operating at both verbal and visual levels. Film is best known as a dramatic art that is also strongly pictorial. However, its narrative element is quite strong in comparison with other dramatic arts [2, p. 29]. The strongest bond of the film narrative is not with painting or even drama, but with the novel. The similarity lies in that both kinds of narrative tell long stories with numerous details and from the perspective of a narrator.

Any story told in print in a novel can be told or roughly pictured in a film. The differences, however, are not limited to the obvious ones pertaining to the pictorial and

linguistic modes of narration. First, films are limited in duration to approximately two hours. Consequently, an average screenplay is 125 to 150 pages long, novels being considerably longer. Simultaneously, films have pictorial possibilities that novels do not have, resulting in shorter narration. Also, images on the screen make the film narrative quite dynamic, forcing the viewers to redirect their attention continually [ibid., p. 45]. These features are likely to influence the process of characterization.

Our research focuses on the character as one of the most crucial elements of the narrative, which is true of both novels and films.

Whereas the language of a character has been traditionally studied in stylistic analysis, it might appear useful to look at how readers form impressions or conceptions of characters. Cognitive stylistics (alternatively referred to as cognitive poetics) provides tools that may be used for this purpose. It is a rapidly expanding field that employs perspectives from linguistics, literary studies and cognitive science. The cognitive stylistic approach aims at “combining linguistic analysis with cognitive considerations in order to shed light on the construction and comprehension of fictional characters”, since a truly comprehensive account of characterization addresses both linguistic and cognitive aspects [1, p. 125].

In fiction, writers tend to withhold pieces of information to be inferred about a character, meaning more than is actually said. The greater part of a reader’s impression is not presented in the text but is inferred (the so-called “iceberg” phenomenon in characterization) [ibid., p. 130]. Viewing a film as a particular kind of text with verbal and non-verbal signs and taking into account the abovementioned similarities of fiction and feature film narratives, it is possible to assume that the “iceberg” phenomenon is a typical feature of characterization in film texts as well. Though not all readers make the same assumptions as to what is below the waterline, similarities in their interpretations can be explained with the help of the schema theory [ibid., p. 130].

Schemata are relatively complex clusters of concepts with a network of relationships holding them together which are assumed to be building blocks of the long-term memory [ibid., p. 128]. Since our research focuses on the character as an

essential element of the film narrative, schemata composed of knowledge about people, or social schemata (also referred to as “cognitive stereotypes”) [ibid., p. 128] arguably hold strong implications for characterization. They may be regarded as the basis for the construction of prototypical images of heroes and antiheroes, whereas a prototype is viewed as an idealized representative of a category possessing the maximum number of its characteristic features [3, p. 37]. Prototypes can be considered as core elements of the corresponding concepts formed around them. Therefore, it is possible to assume that characterization of heroes and antiheroes in the film narrative relies to a considerable extent on the viewers’ expected perception, whereas the latter is based on culture-specific social schemata that find reflection in the language.

References:

1. Culpeper J. Reflections on a cognitive stylistic approach to characterization / J. Culpeper // *Cognitive Poetics: Goals, Gains and Gaps*: [ed. by G. Brone & J. Vandaele]. – Berlin, 2009. – P. 125–160. – (Series “Application of Cognitive Linguistics, vol. 10).
2. Monaco J. How to Read a Film: The World of Movies, Media, and Multimedia. Language, History, Theory / James Monaco. – [3rd edn.]. – New York: Oxford University Press, 2000. – 672 p.
3. Rosch E. Principles of Categorization / E. Rosch // *Cognition and Categorization*; [ed. by E. Rosch, B. Lloyd]. – Hillsdale, New Jersey : Lawrence Erlbaum, 1978. – P. 24–47.

ФУНКЦІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ КОНЦЕПТУ «ІСТОРІЯ» В РОМАНАХ ДЖ. АПДАЙКА

Кравець О. М., к.ф.н. (м. Харків)

Концепт «історія» виявляється на рівні архітектоніки романного диптиху Дж. Апдайка «Іствікські відьми», «Іствікські вдови». Основа поняттєвого складника концепту «історія» включає такі ознаки «все, що відбулося у минулому», «пізнання подій минулого», «розвиток суспільства, нації, людства». Ключову

позицію в авторській концептуалізації історичного процесу займає розуміння поняття історії як творчого процесу, що характеризується переосмисленням подій минулого в результаті зіставлення його з міфологічним світосприйняттям (категоріями). Для історії і міфу характерні різні моделі часу й, відповідно, різне співвідношення минулого, теперішнього і майбутнього у цих часових моделях. Історії притаманна лінійна модель часу, з неповторюваністю та незворотністю подій. В основі циклічної міфологічної моделі покладено ідею вічного повернення [2].

У романній структурі простежуються дві моделі художнього часу: лінійна й циклічна. Історичний час продукує лінійну модель: автор відтворює історію континенту (США) в основних подіях – заселення Америки європейцями та полювання на відьом у XVII столітті. В оповіді роману формується циклічна модель художнього часу, відповідна календарному природному річному циклу: події починаються у вересні і закінчуються в серпні наступного року. Така підпорядкованість аграрному циклу є цілком природною для Іствіка, заснованого як фермерське місто.

Неоміфологічний рівень концепту «історія» актуалізується в романному хронотопі: Дж. Апдайк відбирає такі ключові хроноси та локуси, які дозволяють навантажити їх додатковою міфологічною семантикою. Художній простір роману – штат Род-Айленд і місто Іствік [4]. Історично склалося, що найменший штат США – Род-Айленд нарівні зі штатами Мен, Нью-Хемпшир, Вермонт, Массачусетс, Коннектикут належить до території так званої Нової Англії. Це північно-східна територія Атлантичного узбережжя США, звідки почався історичний розвиток держави. Хоча Род-Айленд – це найменший провінційний штат США, але в аспекті історичного значення – це ядро заселення американського континенту, це первісна Америка. Саме тому Дж. Апдайк обирає Род-Айленд місцем подій для свого роману, апелюючи до хронотопу «початку початків», самих основ творення нової держави – США.

Отже, в основі неоміфологічного компонента концепту «історія» лежить міфологічне розуміння започаткування історії держави як первісного ядра, джерела, початку життя. Штат Род-Айленд і місто Іствік є визначальними у хронотопі роману, позначаючи одночасно і місце подій, і, символічно, історичний процес. Неоміфологічний компонент концепту «історія» виявляє асоціативну складову, що актуалізує поняття національної ідентичності, яка бере свій початок з історичної пам'яті, що складає фактуальну основу романів Дж. Апдайка. Фактуальна основа роману «Іствікських відьом» пов'язана з історією заснування штату Род-Айленд, створенням його майбутньої столиці Провіденс, побіжне введення в текст імен відомих історичних особистостей, актуалізує ініціативний міф переселенців, пов'язаний з освоєнням нових земель і міф про культурних героїв.

Таким чином, за допомогою функціонування в тексті концепту «історія», письменник вписує історію вигаданого неоміфологічного міста Іствік в реальну історію становлення держави Америки і, глибше, пов'язує його виникнення з історією Британії. Концепт «історія» реалізується у назві міста (Іствік), яка, з одного боку, виявляється фактуальною, а з іншого – містить міфологічні потенції. Тобто у назві міста закладено три можливі шляхи розгортання міфосюжету: 1) мотив селища (*wick*) як моделі всесвіту; 2) мотив Сходу (*East*) як землі Обітованої для шукачів істини; 3) мотив зла (пор. омофонне *wick* (селище) – *wicked* (злий, грішний), яке протидіє цим пошукам). Асоціативна складова концепту «історія» актуалізує також поняття національної ідентичності, яка бере свій початок з історичної пам'яті, що складає фактуальну основу романів Дж. Апдайка.

Література:

1. Воркачев С. Г. Любовь как лингвокультурный концепт / С. Г. Воркачев. – М. : Гнозис, 2007. – 284 с.
2. Воробйова О. П. Когнітивна поетика: здобутки і перспективи / О. П. Воробйова // Вісник Харківського нац. ун-ту. – 2004. – № 635. – С. 18–22.
3. Еліаде М. Священне і мирське ; Міфи, сновидіння і містерії ;

Мефістофель і андрогін ; Окультизм, ворожбитство та культурні уподобання : пер. з нім., фр., англ. / Мірча Еліаде. – К. : Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2001. – 591 с. 4. Updike J. The Widows of Eastwick / John Updike. – N.-Y. : Knopf, 2008. – 310 p. 5. Updike J. The Witches of Eastwick / John Updike. – N.-Y. : Knopf, 1984. – 307 p.

СУБ'ЄКТИВНИЙ ХАРАКТЕР ОЦІННИХ СУДЖЕНЬ

Кривенко В. П., к.ф.н. (м. Харків)

Науковці виділяють шість типів оцінки, які мають інтонаційні, лексичні, граматичні засоби виразу [Бірюлін, Корді 1990]: 1. оцінка адресантом змісту висловлювання з погляду реальності/нереальності (гіпотетичності і т. ін.), що експлікується за допомогою форм способів і часу дієслова, а також деяких союзів, часток і інших елементів структури речення; 2. оцінка висловлювальної ситуації з точки зору її необхідності, можливості і бажаності, що виражається модальними дієсловами й модальними словами; 3. оцінка адресантом ступеня його впевненості у вірогідності того, що повідомляється, котра може реалізуватися модальними прислівниками, вставними словами, складнопідрядними реченнями з підрядним з'ясувальним, де головне речення містить модальну оцінку того, що виражено у підрядному; 4. цільова постанова адресанта або комунікативна функція висловлювання. За цією ознакою всі речення розподіляються на оповідальні, питальні, спонукальні, й оптативні. Засоби виразу цих значень – морфологічні, синтаксичні, просодичні; 5. значення ствердження/заперечення, що відображають наявність/відсутність об'єктивних зв'язків між предметами, ознаками, подіями, про які мова йде в реченні. Перший член опозиції (ствердження) не маркується, другий – маркується граматичними, словотворчими і лексичними засобами і т. ін.; 6. емоційна оцінка змісту висловлювання, що виражається лексично, просодично, а також за допомогою вигуків. Крім того, це значення може бути представлене

або складнопідрядними реченнями, що містять у їх головній частині оцінний модус, або конструкціями з уставними словами й оборотами.

Найважливішою особливістю оцінки є те, що в ній завжди є присутнім суб'єктивний фактор який взаємодіє з об'єктивним. Оцінне висловлювання, навіть якщо в ньому прямо не виражений суб'єкт оцінки, має на увазі ціннісне відношення між суб'єктом судження і її об'єктом. Вираження або приписування оцінювання є встановленням певних відносин між суб'єктом або суб'єктами оцінок і її об'єктом. Суб'єктивний компонент припускає позитивне або негативне відношення суб'єкта оцінки до її об'єкта. Протиставлення суб'єкта/об'єкта в оцінній структурі і суб'єктивності/об'єктивності в семантиці оцінки – не те й саме. І суб'єкт, і об'єкт оцінки припускають існування обох факторів – суб'єктивного й об'єктивного. Так, суб'єкт, оцінюючи предмети або події, спирається, з одного боку, на своє відношення до об'єкта оцінки, а, з іншого боку, – на стереотипні уявлення про об'єкт і шкалу оцінок, по якій розташовані ознаки, властиві об'єкту. В той же час, в оцінному об'єкті сполучаються суб'єктивні (відношення суб'єкт-об'єкт) і об'єктивні (властивості об'єкта) ознаки. У структурі оцінки кореляція суб'єкт/об'єкт і суб'єктивне/об'єктивне перебувають у складній взаємодії.

Оцінні судження мають певну специфіку. Суть її полягає в тому, що вони стоять на «краю» безлічі когнітивних процесів. З одного боку, в оцінних судженнях використовується все те, що придбано на первинних етапах обробки інформації – сенсорному і перцептивному; з іншого боку – саме оцінними судженнями завершується процес інформаційної підготовки дії, саме на їхній основі і під їхнім безпосереднім впливом розгортаються так звані регулятивні процеси: приймаються рішення, визначається мета і планується поведінка. У силу зазначеної специфіки оцінні судження в більшому ступені, ніж, скажімо, відчуття і сприйняття, «прив'язані» до мотиваційних і емоційних процесів. В оцінних судженнях відбивається не тільки (а іноді і не стільки) реальність, але і потреби самого індивіда.

Еволюція концепту ЗНАМЕНИТІСТЬ

Кукушкін В. В., к.ф.н. (м. Харків)

Еволюцію вербалізованого концепту пов'язують із семантичним розвитком його імені, що обумовлюється специфікою когнітивної діяльності індивіда. Етапи розвитку концепту ЗНАМЕНИТІСТЬ генетично пов'язані з формуванням змісту основних компонентів семантичної структури імені концепту, лексеми *celebrity*.

М.Ф. Алефіренко виділяє чотири основних етапи еволюції концепту: утворення образу-етимона, формування поняттєвого ядра концепту, метонімічна та/або метафорична концентрація образу й народження символу.

На першому етапі вербалізації концепту проходить співвіднесення його змісту з етимомом відповідного слова у свідомості індивіда.

Ім'я концепту ЗНАМЕНИТІСТЬ, лексема *celebrity*, походить від латинського *celebritas – multitude, fame, festival celebration* [6] (велика кількість, слава, відзначання свята), однокорінного з *celeber – often repeated, famous* [6] (часто повторюваний, відомий). З огляду на те, що хронологічно першим значенням номінації *celebrity*, яка датується 14 сторіччям [3], є *a solemn ceremony; a celebration; due observance of ceremonies; pomp, solemnity, the state of being celebrated* [4] (урочиста релігійна служба; святкування; точне дотримання ритуалу; помпезність, урочистість, стан перебування об'єктом урочистої релігійної церемонії), можна припустити, що етимомом концепту ЗНАМЕНИТІСТЬ є образ церемонії/ритуалу.

На другому етапі має місце формування поняттєвого ядра концепту; він із сукупності аморфних ознак, що існують у вигляді аморфного образу предмета або ставлення до предмета, "туманного дещо", перетворюється у структуроване утворення, а слово, що його вербалізує, набуває термінологічного статусу [1, с. 148].

Припускаємо, що первинною диференційною ознакою концепту ЗНАМЕНИТІСТЬ, породженою аморфним образом церемонії/ритуалу, є

"перебування об'єктом церемонії/ритуалу". Ця ознака і лягає в основу формування поняття про знаменитість. Підтвердженням такого припущення слугує той факт, що ця ознака міститься в словосполученнях з дієсловом *to celebrate* у значенні *to perform (a sacrament or solemn) ceremony publicly and with appropriate rites* [5] (брати участь у (релігійній) публічній церемонії).

На третьому етапі вербалізації концепту ЗНАМЕНИТИСТЬ продовжується процес нарощування його змісту на рівні образного втілення. Конкретна, дана індивіду у чуттєвому досвіді подія – "перебування об'єктом церемонії/ритуалу" – метафорично переосмислюється як абстрактне відношення – "перебування у центрі уваги", що може характеризувати будь-яку іншу подію. При цьому зберігається позитивна оцінність цього абстрактного відношення: "перебування у центрі уваги" пов'язане з урочистістю, піднесеністю, радістю та іншими позитивними емоціями, які супроводжували релігійні церемонії причастя, вінчання тощо. Відтак онтологічна ознака "перебування у центрі уваги" доповнюється аксіологічною "позитивна оцінність."

На четвертій стадії вербалізації концепту з'являється настанова на міф, тобто дія символу у парадигмі культури. Слова-символи становлять собою так звані "чуттєві знаки", що інформують про "дещо таке, що не може бути повідомленим за допомогою розсудку < ... > не про те, що "являє собою" світ, а про те, що він означає для істоти, яка у ньому живе" [2, с. 324].

Міфологічне начало вербалізованого концепту відіграє важливу роль у структуруванні лексичного значення слова, оскільки власне структура міфу має креативну силу, здатну породжувати знакові структури. Міф являє собою своєрідну тканину-матрицю, вузлами на якій слугують міфопороджувальні знаки, найбільш суттєвими властивостями яких є символізм, синкретизм, полівалентність (полісемантичність), амбівалентність та ізоморфізм.

Символу бракує образної конкретності й поняттєвої структурованості, його можна лише тлумачити. Так, припускаємо, що лексема *celebrity* в її абстрактному варіанті символічно репрезентує агресивну прагматичну масову культуру,

підпорядковану владі грошей, а у конкретному – рольову модель соціального успіху. Концепт-символ генерує у лексичному значенні засобів його вербалізації різні етнокультурні смисли, і ці смисли можуть бути різними для представників різних соціальних груп. Виявлення цих смислів і складає одне із завдань цього дослідження.

Таким чином, концепт ЗНАМЕНИТІСТЬ становить собою складне ментальне утворення, що містить образний, поняттєвий та символічний зміст, які знаменують собою різні стадії його формування й вербалізації. Опосередковано поєднання образу, поняття й символу, дозволяє осмислити концепт на завершальній стадії його вербалізації, оскільки в семантичній структурі слова втілюються смислові компоненти усіх етапів розвитку концепту.

Література:

1. Алефиренко Н. Ф. Спорные вопросы семантики / Алефиренко Н. Ф. – М. : Гнозис, 2005. – 326 с.
2. Шпенглер О. Закат Европы / Шпенглер О. – М. : Прага, 1923. – 324 с.
3. Merriam Webster's Collegiate Dictionary. – Springfield, Mass. : Merriam-Webster, 1994. – 1557 p.
4. The New Shorter Oxford Dictionary on Historical Principles. – N.Y. : OUP, 1993. – Vol. I. A-M. – 1876 p. – Vol. II – N-Z – 3801 p.
5. New Webster's Dictionary and Thesaurus of the English Language. – Lexicon Publications, Inc., 1993. – 1216 p.
6. Webster's Encyclopedic Unabridged Dictionary of the English Language. – N.Y. : Gramercy Books, 1996. – 1694 p.

WHAT IS ENGLISH FOR ACADEMIC PURPOSES?

Kutoyan A., PhD (UK)

English for Academic Purposes, usually referred to as EAP, is a specialized area of English language training dedicated towards inculcating in learners the specific skills required to undertake academic study in a Native English-speaking country or to publish articles or books to be read by an Anglo-Saxon audience. It is sometimes further sub-

divided into English for General Academic Purposes (EGAP) and English for Specific Academic Purposes (ESP), but for the purposes of this introduction it is unnecessary to make such distinctions seeing as the fundamental principles are easily transferrable. Furthermore, EAP relates to all skills areas, but we will here only concern ourselves with essay writing, which is arguably the most important aspect.

This article will focus specifically on why knowledge of academic writing could be of immense usefulness for Ukrainian students in a British university context. It might also be worthwhile to mention here that, contrary to common belief, Academic IELTS is simply a measure of a learner's ability to function within the medium of English and is insufficient in preparing students for the expectations of British higher education.

Throughout the last decade, the number of Ukrainian students wanting to enter the British education system has dramatically increased, and with this the need to support learners in their academic writing has become increasingly evident. The reason why perfectly competent Ukrainian speakers of English frequently find themselves struggling in their postgraduate studies at British universities is rarely a reflection of their ability and usually because they are unfamiliar with the British essay- and research-based approach to assessment, which differs fundamentally from that to which they are used in Ukraine. There is no tradition of essay writing in Ukrainian higher educational establishments. In fact, the essay genre has a weak tradition in Ukrainian and Russian education overall and usually involves short, creative compositions with the purpose of expressing personal opinions. This is in marked contrast to the British system in which students are trained to critically appraise texts and to formulate new knowledge by incorporating the opinions and ideas of others to support their own line of reasoning.

The difference between the British method of finding and using evidence in support of an idea and the more individualistic Slavic approach underscores why Ukrainian learners have to make a conceptual leap in their understanding of what constitutes acceptable writing in a British university. The average 3,000-word postgraduate essay will be considered of poor quality unless it contains varied

references to the work of myriad academics and researchers specializing in its respective field. Even with the presence of good referencing, if the sources are being used ineffectively or wrongly, or merely being included for cosmetic effect as opposed to contributing towards an argument, an essay might still be of an unsatisfactory standard.

However, training learners to develop their critical thinking is not the only aspect of EAP. Academic writing by Native English speakers also has very specific, and frequently strict, structural and stylistic nuances that make it quite distinct not only from writing styles in other languages, but also from other forms of writing in English itself. Such differences include frequent use of the passive voice and linking constructions, excision of phrasal verbs and idiomatic and informal language, embedding citations and the structuring of paragraphs.

Overall, EAP should be of interest to anyone considering a course of study in the UK, or elsewhere in the English-speaking world, and academics wishing to publish in internationally recognized journals. It is remarkable how little is known in Ukraine about this area of English which, although it may only be of actual interest to a limited number of people, is certainly an important one.

WAYS OF CONCEPTUAL VERBALIZATION OF THE WORLD PICTURE

Kuzmenko A. O. (Dnipropetrovsk)

World picture generating is provided by functions of elements of "language of mind". These elements are an universally-subjective code, logical and conceptual base of a man, certain totality of mental universals that have positional character [3, p. 24]. Such elements are images, charts (frames), imagination, suggestion, picture, symbols, formulas, diagrams, words, and also concepts that function in the certain type of discourse [1, p. 89]. "Concept" is a "ligamentary link between a language and thinking;

a unit of consciousness and informative structure that represents human experience"(O. S. Kubriakova). A concept is a difficult formation, which structure is differently presented by linguists. O. S. Kubriakova, comparing concept with the categories of prototypes' semantics, distinguishes the central and peripheral zone of concept [4, p. 173-189].

S. G. Vorkachev distinguishes such components: 1) all communicative meaningful information, paradigmatic, syntagmatic and word-formational concept connections; 2) whole pragmatic information of the language sign; 3) "cognitive word memory" [2, p. 67-83].

It is distinguished linguistic, cognitive, culturological, psychological constituents and national specificity in the structure of concept [1, p. 93].

A. M. Prihodko and V. I. Karasik define a concept as "multidimensional" mental formation which characteristic is imaginal, perceptive and valued sites [6, p. 21].

In connection with a difference in look on the nature and functions of concept, linguistic researches are taken to two directions – cognitive linguistics and cultural linguistics.

Concepts are presented by frames. Frames are hierarchically organized structures that contain basic, typical and potentially possible information about them.

So, a concept is a unit of mental and psychical resources of our consciousness, a structure which reflects knowledge and experience of a man and it is a unit of conceptual picture of the world. Every concept is organized by an inherent frame structure.

Scientists mark the presence of the certain stages that are passed by a concept on the way of verbalization. N. Meh gives classification of M. F. Alefirenko, which includes four stages of verbalization: 1) comprehension; 2) forming internal form of a word; 3) metonymic concentration of a character; 4) setting on a myth [5, p. 23]. Linguists enumerate twelve principal items: 1) direct concept nominations; 2) derivative nominations of concept; 3) paronymous words; 4) similars; 5) contextual synonyms; 6) occasional individually-authorial nominations; 7) word-combinations, synonymous

with a keyword; 8) phraseological connections with the name of concept; 9) pemiaes; 10) metaphorical nominations; 11) comparison with the keyword; 12) free word-combinations, that name signs which characterize a concept.

Література:

1. Венжинович Н. Концепт і його лінгвокультурологічна природа / Н. Венжинович // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Філологія». – 2006. – Вип. 14. – С. 89 – 94.
2. Воркачев С. Г. Сопоставительная этносемантика телеономных концептов «любовь» и «счастье» (русско-английские паралели) / С. Г. Воркачев. – Волгоград : Перемена, 2003. – 164 с.
3. Голубовська І. О. Етнічні особливості мовних картин світу : [монографія] / Ірина Олександрівна Голубовська. – К. : Київський університет, 2002. – 293 с.
4. Кубрякова Е. С. Эволюция лингвистических идей во второй половине XX в. / Е. С. Кубрякова // Язык и наука конца 20 в. – М., 1995. – С. 173 – 189.
5. Мех Н. О. Наскрізні концепти слово, мова, думка у філософсько-релігійній та мовній картинах світу Григорія Сковороди [Текст] / Н. О. Мех ; відп. ред. С. Я. Єрмоленко ; НАН України, Інститут української мови, Переяслав-Хмельницький держ. педагогічний ун-т ім. Г. С. Сковороди. – К. : [б.в.], 2005. – 237 с.
6. Приходько А. Н. Концепт как трехмерное ментальное образование / А. Н. Приходько // Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна. – Харків, 2006. – № 726. – С. 20 – 25.

ОПТИМИЗАЦИЯ ПРОЦЕССА ОБУЧЕНИЯ СТУДЕНТОВ ЗАОЧНОГО ОТДЕЛЕНИЯ (ВТОРОЕ ВЫСШЕЕ ОБРАЗОВАНИЕ) НА ЗАНЯТИЯХ ПО АНАЛИТИЧЕСКОМУ ЧТЕНИЮ

Кузьмина В. С. (г. Харьков)

Обучение студентов заочного отделения имеет ряд особенностей, которые необходимо учитывать при выборе форм работы, заданий и упражнений.

Студенты-заочники приходят на занятия два раза в год с выполненным домашним заданием по всем аспектам, следовательно, во время занятия мы не начинаем обучение со знакомства с каким-либо текстом, а проверяем то, насколько хорошо студенты поняли прочитанный текст и насколько хорошо усвоили активную лексику. Задача преподавателя в данной ситуации заключается в первую очередь в том, чтобы проверить выполненные студентами лексико-грамматические переводные упражнения и подготовить карточки с предложениями, в которых были допущены ошибки. Во время занятия в аудитории студенты делятся на группы или пары и пытаются найти и исправить ошибки. Такая работа особенно важна и полезна для студентов именно заочного отделения, поскольку многие из них или уже работают учителями в школах или на курсах иностранных языков, или связывают свою дальнейшую жизнь с преподаванием. При выборе упражнений и видов работы в аудитории следует также помнить, что мы в данном случае имеем дело со взрослыми людьми, уже имеющими высшее образование и обладающими определенным жизненным опытом. Поэтому больше внимания необходимо уделять таким заданиям, выполняя которые студенты будут иметь возможность использовать свой опыт, выразить свое мнение по тому или иному вопросу.

Учитывая все вышеизложенное, мы предлагаем следующие виды заданий и упражнений для работы со студентами в аудитории и для домашних заданий.

А. Работа с текстом.

- То, насколько хорошо студенты поняли текст, можно проверить с помощью задания на True/ False, а также ответов на вопросы к тексту или обсуждения краткого изложения содержания текста, в котором допущены фактические ошибки. В первый раз текст такого изложения составляет преподаватель, а в дальнейшем такие виды работы можно давать студентам в качестве домашнего задания.

- Студентам дается задание придумать другой конец истории (смешной, драматичный, неожиданный и т.д.).

- Студенты выступают в роли режиссера фильма по данному произведению. Их задача - подобрать актеров и рассказать, какой они представляют первую сцену своего фильма.

- Если в тексте есть диалоги, то можно предложить студентам задание «Что он сказал - и что он при этом подумал» - т.е. студенты анализируют реплики героев рассказа и делают свои предположения о том, насколько искренне они говорят и что в действительности могут думать при этом.

В. Работа со словарем.

Разбейте активные слова на логические группы по какому-нибудь общему признаку, объединяющему их. Это может быть что угодно, кроме алфавита.

- Составьте реальные предложения о себе, используя активную лексику урока.

- Подберите синонимы/антонимы к активным словам и выражениям.

- Заполните таблицу недостающими частями речи, имеющими один корень с указанным словом.

- Угадайте слово по его определению. Данный вид заданий также может выполняться в виде соревнования. Студенты делятся на команды, выбирают несколько слов из текста, составляют их описание или дают им определение. Студенты по очереди пытаются угадать задуманное слово и принести очки своей команде. В этом виде работы учитывается и правильность написания загаданного слова.

В группах, где большую часть студентов составляют учителя, можно дать в виде домашнего задания подготовку презентации своего варианта работы с текстом и активной лексикой.

Все эти виды заданий хорошо подходят для работы с 1-3 уроками учебника под редакцией Аракина, который является базовым учебником на данном курсе, и дополняют упражнения, которые есть в учебнике.

На наш взгляд, использование таких видов работы позволяет оптимизировать

учебный процесс, создает творческую атмосферу на занятии и способствует лучшему усвоению материала.

Литература:

1. Практический курс английского языка. 3 курс. Под ред.. В. Д. Аракина – М., Владос, 2000 – 431 с.

АМЕРИКАНСЬКИЙ КОМІЧНИЙ КОГНІТИВНО-КОМУНІКАТИВНИЙ СТИЛЬ У ПОЛІТИЧНІЙ КОМУНІКАЦІЇ

Ластовка К. І. (м. Харків)

Досліджуючи мовленнєвий аспект комунікативної поведінки, багато вчених відмічають притаманність певного стилю спілкування тому чи іншому народові, використовуючи різну термінологію для виявлення сутності цього феномену: комунікативний/мовленнєвий стиль лінгвокультури (К. Helmond, J. House), національний стиль комунікації (Л. В. Куликова), комунікативний етностиль (Т. В. Ларина) тощо.

Ускладнення нашого завдання полягає у "територіальній, етнічній та культурній диференціації американського суспільства" індивідуалістичного за своєю природою; "різноманіття релігійних та політичних уподобань" [3, с. 18, 19]. Розглядаючи саме американський політичний дискурс та його жанри на предмет комічного та його вплив на масового реципієнта, необхідно відмітити специфіку почуття гумору американців як рису їхнього національного характеру та менталітету, що виражають соціокультурні особливості нації, головним чином, за допомогою вербальних засобів організації міжособистісної взаємодії. Цей факт дає можливість говорити про комічний когнітивно-комунікативний стиль спілкування американських політичних діячів, який розглядається нами як загальна манера побудови та подачі політичної інформації у гумористичній тональності за допомогою певних мовленнєвих

засобів, притаманних окремому мовленнєвому жанру, з метою досягнення комічного ефекту у масового реципієнта.

Американський оратор або лектор повинен постійно відпускати жарти та гостроти, інакше його виступ не запам'ятається слухачеві та не буде визнаний успішним [3, с. 112]. Услід за В.О. Самохіною, вважаємо, що внаслідок "прагнення до зменшення формальності в комунікативній культурі сучасної Америки" [1, с. 194], американському гумору властивий демократизм, свобода висловлювання, висміювання, передражнювання, грубувата фамільярність, і, як наслідок, така комунікативна особливість американської культури як "вільне вживання лихослів'я, або обсценної лексики, що спостерігається в жартах" [там само, с. 194-195], які при дотриманні відповідних умов, місця й часу не є порушенням мовної норми [там само, с. 196]. Емпіричний матеріал продемонстрував, що вищенаведені властивості спостерігаються і у політичному дискурсі США, внаслідок чого підвищується його експресивність і емоційність, досягається основна мета політичної комунікації – завуальоване маніпулювання свідомістю адресата. У жартах, що продуцуються політичними діячами, зустрічаються також реалії, феномени національного рівня прецедентності (імена, власні назви, ситуації), комунікативна успішність яких зумовлена відповідними фоновими знаннями реципієнта. Американському політичному гумору властива і самоіронія – невід'ємна риса чинного президента США, що нерідко демонструється ним на щорічному заході The White House Correspondents' Dinner, який передбачає вкраплення гумористичних висловлювань від політичних діячів. Взагалі, прагматична американська політична комунікація пронизана атмосферою кепкування одного політика над іншим [2], що також визначає певний національний когнітивно-комунікативний стиль спілкування.

Отже, комічний когнітивно-комунікативний стиль уперше розглядається на основі виявлення специфіки дискурсивних характеристик різних мовленнєвих жанрів політичного дискурсу США у зв'язку з чим, дослідження цього феномену вважаємо перспективним напрямком у вивченні політичної комунікації.

Література:

1. Самохіна В.О. Жарт у сучасному комунікативному просторі Великої Британії і США: текстуальний та дискурсивний аспекти : дис. ... докт. філол. наук : 10.02.04 "Германські мови" / Самохіна Вікторія Опанасівна. – Київ, 2010. – 518 с.
2. Сідак О.О. Роль комічного ефекту в реалізації конфронтаційної стратегії англомовної політичної образи : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : 10.02.04 "Германські мови" / О. О. Сідак. – Харків, 2013. – 20 с.
3. Стернин И. А. Американское коммуникативное поведение : Научное издание / Под ред. И. А. Стернина и М.А. Стерниной. – Воронеж : ВГУ-МИОН, 2001. – 224 с.

ІДІОМИ, ПРИСЛІВ'Я ТА ПРИКАЗКИ ЯК ПРИКЛАД ІНТЕГРОВАНОГО ФОРМУВАННЯ ГРАМАТИЧНОЇ, СОЦІОЛІНГВІСТИЧНОЇ ТА СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

Лановий О. Г., Лановий Г. М. (м. Харків)

Ідіоми, прислів'я, приказки є необхідним мовленнєвим і мовним матеріалом будь-якого курсу іноземної мови. Вони необхідні як для розвитку рецептивних умінь усної і письмової мови, так і для розвитку умінь говоріння і письма. Від того, наскільки великий засвоєний репертуар ідіоматичних засобів досліджуваної мови, багато в чому залежить обсяг розуміння не тільки змісту, але і змісту мови співрозмовника. Використання прислів'їв і приказок у власних висловлюваннях може значно підвищити образність і виразність мови, додати їй велику глибину, елемент філософського осмислення ситуації.

Проте ідіоми прислів'я і приказки на уроці іноземної мови можуть використовуватися не тільки з метою їхнього запам'ятовування і правильного тлумачення вживання в мові, але і як засіб розвитку і контролю цілого комплексу

комунікативних навичок і умінь: лексичних і граматичних, говоріння і письма, читання й аудіювання та перекладу.

У рамках філологічного і лінгвістичного утворення необхідно також формувати знання про існуючі джерела інформації з того чи іншого питання, зв'язаного з мовною культурою мови, уміння самостійно знаходити ці джерела; готовність і потреба до постійного відновлення і корекції наявних мовних знань і мовних умінь.

Використання ідіом прислів'їв і приказок при викладанні іспанської мови

На заняттях іспанської мови прислів'я і приказки можна використовувати для рішення найрізноманітніших задач. З їхньою допомогою можна активізувати лексику, граматику, формувати і контролювати різні види читання, розвивати уміння монологічного і діалогічного усного мовлення і письма.

Розвиток навичок перекладу та мовленнєвої практики

Використання ідіом прислів'їв і приказок відкриває багато можливостей для розвитку продуктивних умінь усної і письмової мови. Дані завдання можуть мати різний рівень складності і різний ступінь лінгвістичної, комунікативної, філологічної виправданості. Однак завдання, зв'язані з інтерпретацією прислів'їв, їхнім коментуванням практично завжди багатofункціональні, сприяють комплексному формуванню і розвитку мовних, соціокультурних, лінгвістичних знань, умінь і навичок.

En parejas comenten los refranes siguientes expresando su nocion:

La letra con sangre entra

Quien siembra vientos recoge tempestades

Componer monologos o dialogos basandose sobre los refranes:

No hay atajo sin trabajo

Con paciencia y trabajo se termina el tajo

Escogen la mejor variante y la argumenten:

La almohada es buena consejera

La noche es buena consejera

Прислів'я і приказки добре сполучаються з використанням різних текстів, у тому числі філософських, художньо-літературних, історичних, наукових, професійних, тобто текстів з різних предметних галузей.

Метафоричність прислів'їв дозволяє успішно використовувати їх у різних ситуаціях і стосовно до рішення різних проблемно-комунікативних задач.

ЛІТЕРАТУРА І КІНО: ПРОЦЕС АДАПТАЦІЇ ЯК ДІАЛОГ МЕДІУМ-СЕРЕДОВИЩ

Легейда А. В., к.ф.н. (м. Харків)

Порівнюючи постмодернізм з калейдоскопом, П. Слаттері відзначає [5, с. 83], що “калейдоскоп створює постійно мінливі образи, завжди симетричні щодо нього самого”, тоді як телескоп складає карту того, що сприймається як стійкий і незмінний всесвіт. Таким чином, постмодернізм для дослідника – це калейдоскоп, що постійно змінюється та стає чимось новим. З іншого боку, образи залишаються взаємопов'язаними: “постмодернізм проголошує багатоваріантне і комплексне розуміння кожної конкретної ситуації”.

Настання епохи постмодернізму ознаменувалося виникненням і розвитком цілої низки нових синтетичних видів мистецтв або медіум-середовищ [2; 3; 4; 5]. Подібно до людського організму, внутрішня структура системи мистецтв приводиться в рух, реагує і змінюється з появою кожного нового виду медіум-середовищ; при цьому взаємодія між наявними видами медіум-середовищ також модифікується. На передній план у цьому випадку незмінно виходить питання про форми, художньої взаємодії, мови та техніки різних видів мистецтв у процесі смислотворення. Представляється, що симбіоз літератури і кіно в ході *екранізації* літературних творів є яскравим прикладом взаємодії подібного роду.

Традиційно процес адаптації літературного твору в кіноверсію визначається дослідниками як “повторення без дублювання” [цит. по [5, с. 15]].

Парадоксальність аналізу полягає в тому, що, незважаючи на той факт, що екранізація не передбачає, що глядацькій аудиторії неодмінно відоме літературне першоджерело, лише при виконанні даної необхідної умови екранізація може розглядатися як форма *адаптації*. Це змушує замислитись над коректністю загальноприйнятого терміна “адаптація”. Адже літературне першоджерело і подальша екранізація можуть розглядатися як “певний текст, що володіє більшим рівнем складності, ніж кожен з двох компонентів, що його складають, взятих окремо” [цит. по [5, с. 11].

У межах сучасної теорії адаптації пропонуються різні підходи до трактування екранізації літературних творів. Згідно підходу, що одержав назву “comparative reading” (порівняльне трактування) у фокусі уваги дослідників знаходяться взаємовідносини між літературним першоджерелом (що вважається пріоритетнішим) і наступною екранізацією: так, досліджується ступінь достовірності відображення літературного твору у кіноверсії, їх внутрішні інтертекстуальні взаємозв’язки та ін. Вважаємо, що подібний підхід виключає з поля аналізу, по-перше, цілу низку зовнішніх культурологічних чинників, які постають при прочитанні і перегляді за умови розуміння останніх як єдиного процесу, та не передбачає співіснування літературного першоджерела та екранізації як спільного *культурологічного конструкту*; по-друге ж, згідно зазначеного підходу ігнорується той факт, що художня форма літературного оригіналу підлягає модифікації у іншому гетерогенному медіум-середовищі кіно, де трансформована мова оригіналу взаємодіє з іншими семіотичними системами, що неминує привносить свої специфічні для цього медіуму можливості та обмеження. Пропонуємо підхід, що наголошує на *специфічності* співіснуючих медіум-середовищ (літератури та кіно) із відповідними різними техніками аналізу, що потребує створення міждисциплінарної методології [3; 4] у ході дослідження екранізацій.

Це дослідження присвячене аналізу процесу адаптації літературних творів та їх трансформування в кіно- і телеверсії (включаючи римейки), інтерпретації

відмінностей між ними, дослідженню внутрішніх і зовнішніх інтертекстуальних взаємозв'язків між літературним твором (-ами) і кіноверсією (-ями), об'єднаними у єдиний культурологічний конструкт. Припускається, що літературне джерело не є домінуючою і визначальною формою у процесі адаптації, навпаки, пропонується аналізувати «мову літератури» та «мову кіно» в аспекті їх *діалогічної* взаємодії [1] як двох медіум-середовищ смислотворення.

Розуміння процесу екранізації літературних творів у цьому дослідженні базується на сучасному принципі диференціального трактування усіх складових адаптаційного процесу та наголошенні на їх взаємодії у процесі смислотворення.

Література:

1. Бахтин М. М. Слово в романе / М. М. Бахтин // Вопросы литературы и эстетики. Исследования разных лет. – М. : Худож. лит., 1975. – С. 76226. 2. Инишев И. Н. Взаимосвязь материального и смыслового в иконическом опыте / И. Н. Инишев // Вестник Томского государственного ун-та. – 2011. – № 4(16). – С. 86–93. 3. Пшеничных А. М. Реперспективізація предметної ситуації в англomовному діалогічному дискурсі (на матеріалі мультимедійних ігрових кінотворів) : дис. ... кандидата філол. наук : спец. 10.02.04 “Германські мови” / Анастасія Миколаївна Пшеничных. – Харків : Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, 2011. – 201 с. 4. Marmaridou S. Reviewing Linguistic Thought. Converging Trends in the 21st Century (Trends in Linguistic Studies and Monographs) / S. Marmaridou. – Walter de Gruyter, 2005. – V. 161. – 436 p. 5. Slattery P. Curriculum Development in the Postmodern Era / P. Slattery. – New York : Garland Publishing, 1995. – 243 p.

КОНЦЕПТ ЄВРОПИ У ТВОРЧОСТІ МАЛКОЛМА БРЕДБЕРІ

Лихожон О. О. (м. Харків)

Європа сьогодні – це те, про що йде мова всюди і завжди. Але для кожного вона різна, хтось сприймає її винятково як політичне утворення, для когось вона є

втіленням раю, а хтось взагалі її сварить. Саме тому актуальним є дослідження концепту Європи в межах літератури, адже саме остання є найшвидшим вираженням реакції соціуму. У зв'язку з тим, що немає єдиної відповіді на питання: «Що саме є Європою», доцільним є дослідження саме концепту, а не образу, символу або міфологеми. Об'єктом цього дослідження є творчість англійського письменника, філософа та літературознавця Малколма Бредбері (1932 – 2000), а зокрема такі його романи «Обмінні курси» (1983), «Навіщо приїздити до Слаки?» (1986), «Доктор Кримінале» (1992), «В Ермітаж» (2000).

Найяскравіше концепт Європи виявляється в центрально-східноєвропейській літературі, адже ці країни сприймають Європу як «міленарний міф», як те місце, де їм було добре за часів Австро-Угорської імперії, а потім відбувся наступ агресивного Сходу і їх штучно відділили від місця їхнього «споконвічного» перебування. Саме тому письменники цих країн намагаються «звернути увагу «старенької» Європи на свої країни», до таких письменників відносимо М. Кундеру, А. Стасюка, Ю. Андруховича, Д. Масловську, М. Гретковську та інших. Через все вищезазначене нас зацікавило виявлення концепту Європи в межах тієї Європи, про яку мріють перелічені вище письменники. Велика Британія завжди відрізнялася певним дистанціюванням від проблем європейської ідентичності, тому що її більше цікавило поняття «британскості», і, загалом, вона відрізняється своєрідним «нарцисизмом», проте процес переділу світу наприкінці 90-х років XX століття не лишив її осторонь, тому сам Малколм Бредбері в своїй монографії «Британський роман Нового часу» зазначає: «Стривожена, темна Східна Європа була темою, що періодично повторювалась у романах від «Кольору крові» (1987) Брайана Мура до дивного «Утца» (1988) Брюса Четвіна та «Під жабою» (1992) Тібора Фішера. В епоху «Європи» європейська тематика стала ще більш виразною у творах Ієна Мак'юєна й Аніти Брукнер, Джуліана Барнса й Пенелопи Лайвлі» [1, с. 389].

Та й сам Бредбері не став осторонь цієї теми, про що свідчать вищезазначені романи та сценарії до низки телефільмів «The Gravy Train» та «The Gravy Train

Goes East» (1990 – 1991). В цих роботах автор використовує гумор як засіб дослідження [2, с. 141]. В романах «Обмінні курси» (1983) та «Навіщо приїздити до Слаки?» (1986) автор сатирично змальовує вигадану країну «Слаку», яка розташувалась в Центральній Європі і є сукупним образом всіх центральноєвропейських країн соціалістичного блоку з бюрократією, шпигунством, переслідуваннями та ангажованим мистецтвом. Проте, це та країна, яка була місцем усіх найкривавіших битв, була центром культури й торгівлі, а потім розкрадалась загарбниками, які приходили звідусіль [2, с. 138]. Роман «Доктор Кримінале» показує Центральну Європу після здобуття країнами соц. блоку незалежності та їхньої ідентичності в стадії розвитку, автор подорожує разом з нами як Центральною, так і Східною Європою. В романі «В Ермітаж» перед нами вже постає Швеція та Росія як Європа в своїх крайніх виявах. Тож все вище зазначене дозволяє говорити про важливість дослідження концепту Європи в творчості Малколма Бредбері, адже лише через дослідження інших ідентичностей, можна нарешті порозумітись зі своєю.

Література:

1. Бредбері М. Британський роман нового часу / М. Бредбері ; [пер. з англійської Віктора Дмитрука]. – Київ : Ксенія Сладкевич, 2011. – 480с.
2. Nixon P.G. A Never Closer Union? The Idea of the European Union in Selected Works of Malcolm Bradbury / P.G. Nixon // The Idea of Europe in Literature / edited by S. Fendler and R. Wittlinger. – USA : Palgrave Macmillan, 1999. – P. 138–155.

БІЛІНГВІЗМ ЯК ВІДОБРАЖЕННЯ САМОІДЕНТИФІКАЦІЇ У ЛІТЕРАТУРАХ ГАЛІСІЇ ТА КАТАЛОНІЇ (ІСПАНІЯ)

Лукашов А. Ю. (м. Харків)

Іспанські регіони Галісія та Каталонія мають схожі проблеми, пов'язані з мовними та культурними питаннями. Схожість спостерігається і в історії розвитку

їх мов та літератур. Обидва регіони мають свої власні мови, але, внаслідок історичних факторів, іспанська продовжує відігравати там значну роль і саме вона є рідною для багатьох мешканців як Галісії, так і Каталонії [4].

У Галісії існує чотири погляди на власну самоідентифікацію: 1) Галісія та її мова і культура є абсолютно самостійними одиницями, які не належать до “зони впливу” ані Іспанії, ані Португалії (ця точка зору відстоюється, в основному, лівими інтелектуалами, як, наприклад, А. Фігероа [3]); 2) Галісія і її мова є частинами португальського світу – lusofonia, з яким вони мають спільну історію та спільні культурні концепти (у XX столітті цих ідей дотримувалися Шоан Роф Карбальо, Отеро Педрайо, Даніель Кортесон та ін. [1, с. 225-231]); 3) Галісія, незважаючи на відмінності, складає невід’ємну частину Іспанії (такі погляди сповідували, наприклад, письменники Р. М. Вальє-Інкалан та К.Х. Села); 4) Галісія, Іспанія, Португалія, Каталонія у будь-якому випадку належать до одного і того ж культурно-історичного континууму — Несраїа (цю думку сповідують, як ультраправі “імперці”, так і люди з лівими поглядами, такі як, португальський письменник Жузе Сарамгу, або Шосе Кастелао, зміст головної праці якого “Завжди у Галісії” [2] можна звести до: “Галісія -це така ж Іспанія, як і Кастилія”).

У Каталонії автентичність мови, культури, їх відмінність від іспанських вже майже не підлягає сумнівам, але дискусія йде чи є Каталонія повністю самостійною у гуманітарному плані одиницею, або вона органічно вписується зі своїми відмінностями до картини сучасної, плюралістичної Іспанії. Це обговорюється на телебаченні, в засобах масової інформації та в літературі. Наприклад, у творах Х. Марсе “Двомовний коханець”, “Чари Шанхаю”, К. Казажуани “Остання людина, що розмовляла каталонською” та ін.

Серед письменників-білінгвів у сучасній Каталонії можна згадати : Едуардо Мендосу (нар.1943), Нурію Аамат (нар.1950), Педро (Пере) Жімфере (нар. 1945 р.), Теренсі Мош (1942–2003), Хуана Марсе (нар. 1933). У всіх них тим чи іншим чином використовуються обидві мови: видаються книги як каталонською, так і іспанською, твори пишуться то однією, то іншою мовою, до книг, написаних

загалом однією мовою вводяться відрізки іншою.

У Галісії письменників, що писали б виключно галісійською дуже мало, тож, майже всі є білінгвами. Серед найзначніших у XX — XXI ст. ми можемо навести такі імена, як: Альваро Кункейро (1911-1981), Антон Ріско (1926- 1998), Шосе Фернандес Феррейро (нар. 1931), Марія Майораль (нар. 1942), Мігель-Аншо Мурадо (нар. 1965).

Слід зазначити, що багато іспанців, ба навіть самих галісійців, ще не позбулися стереотипу галісійської, як мови непрестижної, “сільської”. Звідси йде різна тематика, якої пишуться твори на мовах, що розглядаються. Якщо твори каталонською охоплюють безліч тем, то твори галісійською все більше зводяться до тем села, провінції та протистояння з центром, з містом.

Література:

1. Braz Teixeira A. Їtica, filosofia e religiro : estudos sobre o pensamento portuguks, galego e brasileiro / A. Braz Teixeira. — Yvora : Pendor, 1997. — 247 p.
2. Castelao X. Sempre en Galiza / X. Castelao. — Buenos Aires : As Burgas, 1944 . — 422 p.
3. Figueroa A. Diglosia e texto / A. Figueroa // Vigo : Edicións Xerais de Galicia, D. L. — 1988. — 108 p.
4. Usos linguistics. Llengua inicial, d'identificaciy i habitual. —

Режим

доступу:

www.idescat.cat/dequavi/?TC=444&V0=15&V1=2&VA=2008&x=13&y=12

GRAMMAIRE DES EXPRESSIONS SITUATIONNELLES

Marque-Pucheu, Christiane (Paris, Université Paris-Sorbonne)

Certaines expressions semblent difficiles à classer, à tel point que vouloir les décrire, peut sembler déraisonnable. Syntaxiquement, elles n'entrent pas dans le schéma de la phrase canonique, constituant souvent des phrases averbales. Ainsi en va-t-il par exemple de *Quelle question !* ou de *Y'a des fois, franchement*. Leur prosodie est particulière [I. Fónagy 3]. Sémantiquement, elles ont un sens « atténué ». I. Fónagy [2,

p. 135] ou décalé : rien n'est totalement transparent dans *De quoi aurais-je l'air ?* ou *Y'a des fois, franchement*. Leur interprétation est convenue dans une situation qui les déclenche [M. Martins-Baltar 5] : ainsi, *De quoi j'aurais l'air ?* est associé à une situation (type) où l'on peut perdre la face et sous-entend *d'un idiot*. De même, le motif d'énonciation de *Tu as perdu ta langue ?* est le mutisme de l'interlocuteur.

Il semblerait donc possible d'analyser ces énoncés. Une première manière de le faire est de donner leur source, car elles sont devenues elliptiques parallèlement au processus d'autonomisation. Du même coup cela leur confère un statut grammatical : ainsi, *Tu veux que je te dise ?* suppose *ce que je pense*. Une deuxième manière consiste à étudier le figement énonciatif en précisant comment, par exemple, l'expression *Un point, c'est tout* a bifurqué de son interprétation littérale (*Un point, c'est tout, et son omission peut entraîner un procès*) à son usage conclusif (*J'ai refusé, un point c'est tout*). Une troisième manière consiste à étudier la portée d'une expression sur tel ou tel segment de discours : *je te raconte pas* fonctionne comme intensif modifiant *une des ces manifs*, dans *je te raconte pas, il y avait une de ces manifs*. Enfin, une quatrième propriété à prendre à compte est l'ordre de profération : la place de *à la fin !* est relativement contrainte (*Tu es embêtant, à la fin ! / ? A la fin, tu es embêtant !*). Certaines expressions obéiraient à un ordre d'introduction dans le discours.

Autant de propriétés qui méritent d'être étudiées pour dresser un tableau de l'ensemble de ces expressions.

Les expressions liées à une situation sollicitent donc plusieurs plans. Le plan linguistique, en raison de leurs particularités formelles (expressions réduites, prosodie particulière, etc.) et des difficultés d'interprétation qu'elles posent (atténuation du sens). Le plan sociolinguistique, car elles font intervenir des normes de conduite et, si tant est qu'on puisse le distinguer avec le précédent, le plan anthropologique, puisqu'elles mettent en jeu un sens commun, des stéréotypes. Enfin, le plan psycholinguistique qui suppose, lors de la mise en discours, l'intentionnalité (le vouloir-dire).

Références:

1. Fónagy I. Situation et signification, Amsterdam/Philadelphie : John Benjamins

Publishing Company (Pragmatics & Beyond III :1). – 1982. 2. Fónagy I. « Figement et changements sémantiques », in *La locution entre langue et usages*, textes réunis par M. Martins-Baltar. – Paris : ENS Éditions. – 1997. – P. 131 – 164. 3. Fónagy I. Dynamique et changement, Louvain/Paris/Dudley, Peeters (Bibliothèque de l'Information Grammaticale 58). – 2006. 4. Marque-Pucheu C. « Les énoncés liés à une situation : mode de fonctionnement et mode d'accès en langue 2 », *Hieronymus* I. – 2007. – P. 25 – 48. 5. Martins-Baltar M. Analyse motivationnelle du discours, Paris : Hatier/Didier. – 1994.

ПОНЯТИЕ И ОСОБЕННОСТИ ПОЛИТИЧЕСКОГО ДИСКУРСА СОВРЕМЕННОСТИ

Матвийчук О. Н. (г. Харьков)

Политический дискурс находится в центре внимания, как лингвистики, так и таких смежных дисциплин, как когнитология, социология и политология и многих других [1, 2, 3, 4, 6]. Политический дискурс многогранен, как и любой другой тип дискурса. Лингвистические подходы к изучению политического дискурса сводятся к трем основным типам – дескриптивному (риторический анализ языкового поведения политиков), критическому (выявление социального неравенства, выраженного в дискурсе) и когнитивному (анализ фреймов и концептов политического дискурса). Дискурс понимается как “система коммуникации, имеющая реальное и потенциальное (виртуальное) измерение”. В реальном измерении – это текущая речевая деятельность и возникающие в результате этой деятельности тексты, в потенциальном измерении – семиотическое пространство: 1) вербальные и невербальные знаки, ориентированные на обслуживание этой коммуникативной сферы 2) тезаурус прецедентных текстов 3) типичные модели речевого поведения, а также 4) система речевых актов и жанров политического дискурса [5, с. 13].

Политический дискурс трактуется как институциональное общение, которое, в отличие от лично-ориентированного, использует определенную систему профессионально-ориентированных знаков, т.е. обладает собственным подязыком (лексикой, фразеологией и паремиологией). С учетом значимости ситуативно-культурного контекста, политический дискурс представляет собой феномен, суть которого может быть выражена формулой “дискурс = подязык + текст + контекст” [5, с. 15].

Необходимо заметить, что семиотическое пространство политического дискурса включает три типа знаков: специализированные вербальные (политические термины, антропонимы и пр.), специализированные невербальные (политические символы) и неспециализированные, которые изначально не были сориентированы на данную сферу общения, но вследствие устойчивого функционирования в ней приобрели содержательную специфику. Особенность языка политики в настоящее время состоит в том, что средой его существования является массовая информация, и в силу ориентации политического общения на массового адресата этот язык лишен корпоративности, присущей любому специальному языку. Политический дискурс пересекается с другими типами дискурса – юридическим, научным, массово-информационным, педагогическим, рекламным, религиозным, спортивно-игровым, бытовым и художественным, что представляет перспективу для дальнейшего анализа [5, с. 23].

Литература:

1. Гаврилова М. В. Когнитивные и риторические основы президентской речи (на материале выступлений В. В. Путина и Б. Н. Ельцина) / М. В. Гаврилова – СПб. : Филологический факультет СПбГУ, 2004. – 296 с.
2. Карасик В. И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс / В. И. Карасик – Волгоград : Перемена, 2002. – 477 с.
3. Макаров М. Л. Основы теории дискурса / М. Л. Макаров – М. : ИТДГК «Гнозис», 2003. – 280 с.
4. Шейгал Е. И. Структура и границы политического дискурса // Е. И. Шейгал // Филология – Philologica № 14. – Краснодар, 1998. – С. 22–29.
5. Шейгал Е. И. Семиотика политического

дискурса : Монографія / Е.И. Шейгал – М. – Волгоград : Перемена, 2000. – 368 с.

6. Jamieson K. H. Deeds done in words: Presidential rhetoric and the genres of governance / K. H. Jamieson Chicago, 1990; Dorsey L.G. (Ed.). The presidency and rhetorical leadership. College Station : Texas A&M University Press. 2002. – 286 p.

РЕАЛІЗАЦІЯ ФАТИЧНОЇ ФУНКЦІЇ У ВІРТУАЛЬНОМУ ДИСКУРСІ

Матюхіна Ю. В., к.ф. наук (м. Харків)

В даний час у світі існує досить багато засобів і форм спілкування, чимала частина яких пов'язана з сучасними технічними можливостями, які представлені використанням глобальної комп'ютерної мережі – Інтернет. Об'єктом дослідження є віртуальний дискурс – текст, занурений у ситуацію спілкування у віртуальній реальності. Оскільки функція Інтернет-спілкування є більш комунікативною, ніж інформаційною, існування і функціонування мови в Інтернеті потребує особливої уваги. Віртуальний дискурс відрізняється від дискурсу об'єктивної реальності не тільки специфічним каналом зв'язку, а й рядом параметрів, що впливають з поняття віртуальної реальності. Так, у віртуальному дискурсі насамперед звертає на себе увагу домінування фатичної тональності над інформативною.

Незважаючи на те, що Інтернет сприймається користувачами в першу чергу як джерело інформації, інформативна тональність не стає провідною, а притаманна лише тим контекстам, в яких панує функція повідомлення нової інформації, тоді як фатична тональність характерна для контактоустановлення і підтримки з партнером по комунікації певних відносин. Крім того, залежно від контингенту учасників, без обмежень використовуються всі засоби мови. Спілкування йде переважно в розмовному стилі мови, але жорстких рамок тут немає. Цілями можна вважати отримання учасниками різних знань, досвіду спілкування, а також отримання якоїсь істини у суперечках щодо того чи іншого

явища або індивідуальних переваг. Цінностями віртуального дискурсу є анонімність, демократичність спілкування, встановлення контактів і зав'язування знайомств без урахування вікових, соціальних, расових, статевих характеристик комунікантів.

У результаті використання різноманітних і специфічних прийомів мовної виразності при встановленні контакту нерідко виявляється феномен мовної гри. Оскільки гра, розвага виступають однією з основних цілей віртуального дискурсу, то і несерйозне спілкування, метою якого є скорочення дистанції між партнерами по комунікації, також має місце в даному типі дискурсу. Наявність почуття гумору, вміння в потрібний момент пожартувати, розрядити обстановку забавним висловлюванням високо цінуються серед учасників віртуального дискурсу. Ігровий принцип спілкування (як правило, у чаті) виявляється в тому, що користувачи Інтернету порушують умовності, характерні для природного писемного мовлення. Ламається звичний образ слова, фрази, і це надає тексту гротескний характер. Наприклад, у даному випадку жартівливій манері користувач намагається зав'язати контакт з дівчиною, але безуспішно:

– *Any1 wana chat?*

– *Any northwest girls up for a chat? any girl there for a naughty boy? any ladies chat?*

– *No one is talking to me. Right i'm off outta here.*

В описаному прикладі порушені норми орфографії – *wana* замість *want*, *outta* замість *out*, одиниці замість слова *one* (*every 1, any1*), скорочення допоміжних дієслів – *I'm* замість *I am* або повне опускання їх – *any girl there for a naughty boy* замість *Is any girl there for a naughty boy*.

Ігрова та гумористична тональність дозволяють скоротити дистанцію між комунікантами, а також надають можливість вільно користуватися будь-якими фатичними засобами форм письмової та усної розмовної мови, що є важливим для успішності спілкування в ситуації взаємодії з абсолютно незнайомими людьми у віртуальному дискурсі.

ДО ПИТАННЯ АСПЕКТІВ ГРУПОВОЇ ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ

Миргородова А. В. (м. Харків)

Рівень ефективної навчальної діяльності студентів у значній мірі залежить від форми її організації. Зважаючи на тенденції інтеграції освіти, все частіше прослідковується частковий відступ від традиційних загальноприйнятих методик та введення нових елементів до організації занять. Акцент у підготовці майбутніх спеціалістів переноситься на поєднання індивідуальної та групової навчальної діяльності.

Остання стала важливою частиною культури освітн. Під груповою роботою розуміємо форму організації навчання у малих групах студентів, об'єднаних спільною навчальною метою. За такої форми навчання викладач керує роботою кожного студента опосередковано, через завдання, якими він спрямовує діяльність групи. Групове навчання відкриває для студентів можливості співпраці зі своїми одногрупниками, дозволяє реалізувати прагнення людини до спілкування, сприяє досягненню студентами вищих результатів у засвоєнні знань та формування умінь.

Стосунки між викладачем та студентами набувають характеру співпраці, оскільки викладач залучається до процесу роботи груп лише у тому разі, коли у студентів виникають труднощі та запитання, які вони не можуть вирішити самостійно.

Спільне навчання доцільно залучати майже до кожного аудиторного заняття, проте інколи у викладачів можуть виникати труднощі із таким видом організації навчального процесу. Існує низка факторів, які призводять до цього, серед них – необхідність розробки спеціальних ефективних типів завдань і, окрім цього, складнощі в оцінюванні індивідуальної праці кожного окремого студента [2]. Саме тому розуміння, як само навчати груповій роботі стає актуальним питанням для викладача.

Успішна робота у групах характеризується наявністю наступним:

- чітко-сформована ціль. Група повинно чітко уявляти конкретну мету, якої вони бажають досягти у процесі роботи за певний проміжок часу;
- покрокова структура досягнення результату (results-driven structure);
- відповідність матеріалу, що вивчається, рівню володіння студентів матеріалом;
- узгодження. Члени групи мають спрямовувати зусилля на досягнення спільної мети, а не індивідуальної;
- єдність. Мікроклімат роботи в групі базується на чесному, відкритому та поважливому відношенні до усіх її членів;
- заохочення за підтримка групи, яка сприяє підвищенню мотивації студентів;
- розподіл ролей та керівництво. Лідер групи спрямовує її діяльність, слідкує за виконанням запланованої роботи та розподіляє завдання між її членами [1].

Таким чином, очевидними перевагами роботи у групі є отримання базових навичок, що асоціюються із роботою у колективі із досягненням спільної мети. Даний тип роботи відкриває можливість для отримання різноманіття таких навичок як компромісність, колективна єдність та уміння спілкування, які стануть цінними для студентів у їх професійній діяльності.

Література:

1. Maxwell John C. The 17 Indisputable Laws of Teamwork: Embrace Them and Empower Your Team / John C. Maxwell. – Thomas Nelson Inc., 2001. – 288 p.
2. Teamwork in the classroom [Electronic resource]. – Access: <http://www.ndt-ed.org/TeachingResources/ClassroomTips/Teamwork.htm>.

ВІДЕОІЛЮСТРАЦІЇ ДО КУРСУ ЛЕКЦІЙ З ЛІНГВОКРАЇНОЗНАВСТВА ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ

Морозова І. І., к.ф.н. (м. Харків)

Викладання лінгвокраїнознавства поза межами країни, мова якої вивчається, передбачає обов'язкове ілюстрування змістовної частини лекції: адекватність розуміння повідомлення досягається при виникненні однакових образів у свідомості мовця (лектора) і слухача (студента), а це, у свою чергу, створює спільність фонових знань, заснованих на спільності попереднього досвіду. Крім того, педагог «не повинен забувати, що навчання, яке позбавлено усякого інтересу і взате тільки силою примушення, вбиває в учня бажання до навчання, без якого він далеко не піде» [2, с. 147], а відеоілюстрація являє собою таку наочність, яка вважається сучасними студентами практично єдиною прийнятною з усіх існуючих медійних джерел ілюстративного матеріалу [3] на лекції.

Останні вимоги до проведення лекцій передбачають звернення до медійних ресурсів як до таких, що належать до потенціалу нових комунікативних та інформаційних технологій, з метою підтримки плюрилінгвізму у пан-європейському контексті [1, с. 18]. Зазначається, що преса, а також індустрія кіно, радіомовлення та звукозапису традиційно розглядалися разом як «засоби масової інформації» з моменту їх виникнення в кінці XIX – початку XX ст. Проте, з плином часу медійні засоби почали включати в себе такі об'єкти, як популярна/масова література, комікси, реклама, фотографія, театр, танець і мовлення. Зростаюче значення сучасних засобів комунікації в повсякденному житті привело до збільшення вивчення ролі засобів масової інформації у сфері виробництва та відтворення популярної культури. Інтерес до участі ЗМІ в ряді культурних заходів та організації дозвілля був поштовхом для розвитку багатьох сучасних досліджень [3, с. 65]. Нижче розглянемо варіанти застосування медійної відеопродукції для ілюстрації положень, що надаються на лекції з

лінгвокраїнознавства Великої Британії на третьому курсі факультету іноземних мов Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна.

Найбільш «легким» з точки зору викладача є використання країнознавчих відеофільмів, наприклад, *Opportunities. In Britain* видавництва *Longman* або *Window on Britain* від *Oxford University Press*. Ці відеофільми розподілені на тематичні відрізки – географія, освіта, свята, тощо, – кожен з яких супроводжується вправами саме країнознавчого характеру, наприклад, обрати твердження, що найкраще характеризують тематику даного відеоепізода, вписати статистичні дані, встановити, чи є певні твердження вірними/невірними, тощо. «Недоліком» цих матеріалів, на нашу думку, є те, що ці вправи розраховані на володіння англійською мовою на рівні A2/B1, проте студенти третього курсу факультету іноземних мов набувають рівня C1, і з лінгвістичної точки зору відеоматеріали і завдання до них є «простими», що змушує викладача шукати більш «цікаві» фрагменти серед медійних ресурсів.

Логічним продовженням пошуку ілюстративного матеріалу є документальні фільми: вони створені, перш за все, для носіїв мови, тому рівень їхньої складності відповідає потребам студентів, по-друге, продукція державних або приватних телемовних компаній, таких як *BBC* або *ITV*, озвучується стандартною англійською мовою, що також є важливим для факультету іноземних мов; викладачеві залишається тільки відібрати необхідні для лекції відрізки фільму.

Отже, серед розмаїття медіаматеріалів у якості ілюстрацій рекомендуємо найбільш придатні для рівня володіння англійською мовою C1 документальні фільми. Перспективою подальших розвідок є створення низки вправ країнознавчого спрямування до цих фільмів, а також виокремлення інтернет-ресурсів для застосовування на лекції.

Література:

1. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання. – К. : Ленвіт, 2003. – 273 с. 2. Ушинский К. Д. Проблемы русской школы / К. Д. Ушинский. – М. : Педагогика, 1974. – Т.2. – 438 с. 3. Baran S. J.

Introduction to mass communication: media literacy and culture / Stanley J. Baran. – NY : McGraw-Hill, 2004. – Pp. 65-342.

ЛИНГВОКОГНИТИВНЫЕ МЕХАНИЗМЫ И ДИСКУРСИВНЫЕ ЭФФЕКТЫ ДИСТАНЦИРОВАНИЯ

Морозова Е. И., д.ф.н. (г. Харьков)

Каждое высказывание характеризуется своим способом «конструирования» (construal), т.е. тем, как субъект формирует образ ситуации, соответствующей содержанию высказывания. Так, он может представлять / воспринимать эту ситуацию в деталях или в общих чертах, непосредственно или с привлечением к ее осмыслению другой сущности, рассматривать ее с той или иной точки в пространстве (реальном или символическом), под тем или иным углом зрения и т.п. Способ конструирования зависит от множества факторов, в частности, от ситуации, в которой непосредственно происходит общение. Последняя может быть формализована как «Я • СООБЩАЮ • НЕЧТО • ТЕБЕ • ЗДЕСЬ • СЕЙЧАС».

Отклонения от этого эталона связаны с изменениями в способе конструирования содержания высказывания участниками коммуникации. Одним из видов отклонения является дистанцирование говорящего, при котором он может увеличивать или уменьшать психологическое расстояние между собой и собеседником, отстраняться от содержания своего высказывания или, наоборот, подчеркивать свою причастность к нему и т.п. Для этого он определенным образом организует передаваемую вербально и / или невербально информацию. Целью дистанцирования является оказание говорящим влияния на интерпретацию слушающим сообщаемой ему информации и, в конечном счете, на его поведение.

В ходе исследования установлено, что дистанцирование представляет собой разновидность когнитивной операции перспективизации. В дискурсивной деятельности дистанцирование коррелирует с когнитивной операцией

схематизации / спецификации, влияя, таким образом, на вторичное конструирование (оценка, эмотивность, эвиденциальность и пр.). Данная корреляция, имеющая перцептивную основу, является сильным риторическим ресурсом, позволяющим говорящему, в частности, манипулировать собеседником.

МИФ И РИТУАЛ КАК ОСНОВА ЯПОНСКОЙ ЛИТЕРАТУРНОЙ ТРАДИЦИИ

Мотрохов А. И. (м. Харків)

Мифопоэтический мир древней Японии может быть описан на основе четырех групп сохранившихся древних текстов: 1) мифологические своды («Кодзики», «Нихон сёки», отчасти «Когосюи») и историко-географические описания разных земель древней Японии (*фудоки*), 2) тексты специально ритуального назначения, исполняемые при дворе в рамках официальных церемоний, к которым относятся молитвословия *норито*, возносимые богам Неба-Земли, и указы древних императоров *сэммё*, а также песни, исполняемые в рамках ритуалов «увеселений богов» (песни *кагура*, *саибара* и др.), 3) раннее поэтическое творчество, и прежде всего песни разных жанров, зафиксированных в первой поэтической антологии «Манъёсю», о которой мы подробнее скажем ниже, 4) ранние трактаты о поэтике.

Обычное представление о божествах в мифах развивается от животных божеств в следующем порядке: божества в облике животного → божества в облике получеловека–полузверя → человекоподобные божества, и оригинальные божества→всеобщие божества. Однако, несмотря на то, что в мифах, сохранившихся благодаря историческим хроникам «Кодзики» и «Нихон сёки», остаются только следы божеств в облике животного и божеств в облике получеловека–полузверя, и, несмотря на то, что племена, контролировавшие

районы Ямато и Идзумо прошли через каменный век, перепрыгнули через бронзовый век и продвинулись в своём развитии в железном веке, всё предполагают, что эти мифы сформировались в эпоху с достаточно высоким уровнем развития культуры.

«Приходящее» божество-*марэбито*, которое искало в качестве жертвы провинциальных девушек, умирялись героями и отступали от своих владений. Позднее они сами выступили в качестве новых героев, искоренив свою нечеловеческую сущность. Именно их появление было обусловлено заменой дикой природы (божеств в облике животного) культурой (божествами в облике человека), потому что люди занимались поисками божественности даже после устранения божеств в нечеловеческом и необычном облике. В «Фудоки» всех провинций показано, как культурный герой во время объезда божеств совершает обряд «строительства страны» (国造り *кунидзукури*), развивает сёла, определяет название той или иной местности, раздаёт злаки, учит обрабатывать землю и др.

Новый культурный герой Яматотакэру символичен. Это очевидно объясняется тем, что божество, олицетворяющее дикую природу, было заменено культурным героем. Отличительный характер поступков Яматотакэру заключается в следующем:

1. Совершение объездов страны.
2. Причастность к воде.
3. Восхождение на возвышенность.
4. Осмотр местности во всех направлениях.
5. Благословление местности.
6. Присвоение название местности.

Можно сказать, что он имеет облик культурного героя, который обнаруживает воду, с холма благословляет местность восхвалением её и устанавливает контроль над новой территорией.

Церемония объезда страны императором уже существенно отличается от объезда своих владений божеством, олицетворяющим дикую природу, как

например, ежегодное прибытие змея Ямата-но ороги. Появление героя нового типа предполагало особые цели совершения объездов, а именно, через благословение дать людям огонь и воду, составляющие основу повседневного быта или технологии. Как раз такой герой и является культурным героем ¹. Названия местности в «Кодзики» были даны такими культурными героями (божествами), потому что в их основу положены идеи естественной истории. Как видно по «Шань хай цзин», фундаментальные идеи естественной истории положили в свою основу географические объяснения и названия. Ещё одной отличительной особенностью объездов божества являлось предложение провинциальной девушке выйти за него замуж. Это относится к старым обычаям (нравам), согласно которым посещающее божество искало девушку в качестве жертвы, но на следующем этапе, когда появился культурный герой, этот обычай был в некоторой степени унаследован. Полагают, что причиной этого обычая была его тесная связь с основанием того или иного рода (клана). Этот обычай лег в основу древней брачной системы, при которой мужчина навещает женщину у неё дома лишь по ночам (妻問いゝ *цумадои*).

ДРУЖНЯ БЕСІДА У ТЕРМІНАХ ДИСКУРСОЛОГІЇ

Мусаєва Р. Ш. (м. Харків)

Проблема типології належить до основних у дискурсологічних студіях: серед чисельних класифікацій, що сьогодні наявні, не всі характеризуються логікою побудови. Відтак, важливим є випрацювання класифікаційних критеріїв, які б дозволяли окреслити обриси того чи іншого дискурсу. Із розуміння дискурсу як мисленнєво-комунікативної сутності слідує необхідність аналогічної природи цих критеріїв. Такими є параметри, надані в працях мовознавців, а саме: сфера

---

¹ Культурный герой являет собой «такое бытие, которое несёт людям пользу или влечёт за собой важные изобретения и открытия, а также вносит вклад в установление культурного порядка» [4: 141].

комунікації та характер комунікації, де останній кореспондує з комунікативною метою або роллю учасника. Усі ці критерії мають розумово-комунікативну суть, бо поєднують у собі знання та комунікативні наміри. При цьому під час визначення якогось дискурсу релевантним може ставати більш ніж один з цих критеріїв, бо людина вступає у дискурсивний простір у певній ролі, яка включає або передбачає певну сферу спілкування і мету.

Послугуючись викладеними думками, визначимо дискурсивний статус об'єкта нашого дослідження – дружньої бесіди.

Дружня бесіда є комунікативною подією, що не пов'язана з якимось суспільним інститутом, а відтак належить до сфери особистісно-орієнтованого спілкування. Проте, це не означає, що дружня бесіда не має соціальної природи: адже дружба є різновидом міжособистісних стосунків, котрі встановлюються між суб'єктами в процесі їх соціальної діяльності.

Дружбу визначають як стійкі індивідуально-вибіркові міжособистісні відносини, які характеризують взаємну прихильність їх учасників, взаємні очікування відповідних почуттів та віддання переваги.

Ментальною основою дружньої бесіди є концепт ДРУЖБА/FRIENDSHIP, який є базовим для цього різновиду дискурсу.

Базовий концепт актуалізується у дискурсі у різний спосіб: він може бути тематизованим, може втілюватися в стратегії дискурсу або ж може реалізовуватися через стереотипну роль/стереотипні ролі учасників.

Для дружньої бесіди властивий саме останній спосіб актуалізації базового концепта: у процесі соціалізації людина розумово освоює та засвоює різні комунікативні події/комунікативні ситуації, тобто концептуалізує їх, а також категоризує або розподіляє їх на різні типи. У такий спосіб у свідомості людини формується типовий образ – ідеальний зразок, котрий дозволяє ідентифікувати певний фрагмент спілкування як дружню бесіду. Підставою ідентифікації можуть служити різні чинники, зокрема тематика спілкування, його стратегії, ролі його учасників тощо.

Тематика дружньої бесіди, хоча й певною мірою обмежена, але досить різноманітна. У змісті спілкування друзів переважають новини особистісного характеру або власні думки з приводу того, що відбувається у навколишньому світі; для розмов вибираються такі теми, які є цікавими і значимими для кожного з друзів.

Так само і цілі дружньої бесіди можуть бути різними: діловими, спрямованими на досягнення високих результатів у спільній праці; емоційними, пов'язаними із задоволенням від спілкування з другом; раціональними, заснованими на взаємному інтелектуальному збагаченні друзів; моральними, орієнтованими на взаємне моральне удосконалення. Оскільки в реальному житті цілі дружби взаємопов'язані й доповнюють одна одну, дружбу слід розглядати як багатоцільове явище.

У той же час, сталим чинником дружньої бесіди є фактор учасників: фрагмент спілкування стає дружньою бесідою у тому випадку, коли учасники актуалізують/інтерпретують стереотипну роль ДРУГ. Це дає підстави стверджувати, що саме ця стереотипна роль виступає організувальним чинником дружньої бесіди як різновиду дискурсу.

АКТУАЛІЗАЦІЯ ЕТАЛОННОГО ЗМІСТУ КОНЦЕПТУ *ПЕРША ЛЕДІ* В АНГЛОМОВНОМУ ГАЗЕТНОМУ ДИСКУРСІ (ГЕНЕАЛОГІЧНА МОДЕЛЬ)

Набокова І. Ю. (м. Харків)

З результатів дефінітивного аналізу імені концепту ПЕРША ЛЕДІ та опорної номінації «леді» впливає, що типова перша леді має аристократичне походження / походить із заможних кіл суспільства [1, 3]. Однак результати когнітивно-дискурсивної інтерпретації 73 дискурсивних контекстів, що тематизують походження перших леді, свідчать про еволюцію соціокультурних уявлень

американської лінгвокультурної спільноти, що формують ГЕНЕАЛОГІЧНУ МОДЕЛЬ радіальної категорії ПЕРША ЛЕДІ.

До другої половини ХХ століття перші леді США дійсно були представницями якщо не аристократичних, то принаймні заможних та впливових кіл суспільства, наприклад: *Martha Washington <...> was the eldest daughter of John Dandridge, a wealthy landowner, and his wife, Frances Jones Dandridge, both of whom came from established New England families* (Daily Telegraph, July 12, 2008). Мовні засоби, вжиті для кваліфікації Марти Вашингтон, актуалізують концепти БАГАТСТВО (*wealthy*) та СТАТУС (*established*). Опис високого соціального походження Марти Вашингтон є нейтральним в оцінному аспекті, що свідчить про те, що такий стан речей сприймається як ординарний факт, який повною мірою відповідає очікуванням суспільства. Відтак, із пропозиційного змісту фрагмента випливає, що еталонними приписами моделі ПОХОДЖЕННЯ того часу були **багатство** і **високий соціальний статус**.

Ситуація радикально змінюється після другої світової війни. В результаті процесів демократизації суспільства в Білий Дім потрапляють як аристократки Меймі Ейзенхауер, Жаклін Кеннеді та Барбара Буш, так і голлівудська актриса Ненсі Рейган, бібліотекарка Лора Буш, представниця середнього класу Гіларі Клінтон та Мішель Обама, предки якої були рабами. Походження першої леді стає об'єктом оцінки. Наприклад: *It also hints at one of the secrets to a first lady's success, and an oft-neglected explanatory device in modern political culture: that dirty five letter word that still defines much of American life, "class."* *It is no coincidence that the three most consistently popular first ladies in the postwar era—Mamie Eisenhower, Jackie Kennedy, and Barbara Bush – were the three most blue-blooded inhabitants of that post* [2, с. 591]. Метафоризований атрибут *blue-blooded* виконує подвійну функцію – тематизації і кваліфікації: метафора 'блакитна кров', як правило, вживається на позначення аристократичного походження людини. Відтак, атрибут *blue-blooded* актуалізує концепт АРИСТОКРАТИЗМ. Пропозиційний зміст аналізованого фрагмента імплікує схвальну оцінку аристократичного походження перших леді,

оскільки стверджується, що саме воно є одним із ‘секретних інгредієнтів’ успішного виконання ролі першої леді, оскільки класова належність все ще впливає на формування соціокультурних очікувань американців.

В наступному фрагменті тематизується і піддається оцінці походження першої леді Мішель Обама: *It's true she comes from a black, working-class Chicago family <...> Michelle was admitted not only to Princeton, the Ivy League university known for its beautiful campus and elegant dining clubs, but also to Harvard Law School, the training ground for America's elite lawyers and politicians* (Daily Telegraph, July 12, 2008). Актуалізація концептів НИЗЬКЕ ПОХОДЖЕННЯ, НАЛЕЖНІСТЬ ДО НЕГРИТЯНСЬКОЇ РАСИ (*comes from a black, working-class Chicago family*) і ЕЛІТАРНІСТЬ (*America's elite lawyers and politicians*) в одному дискурсивному контексті створює підґрунтя для інференції стосовно бажаності, але необов’язковості, для першої леді належати до вищих кіл суспільства.

Література:

1. Longman Dictionary of Contemporary English. – Pearson Education Limited. – 2001. – 1668 p. 2. Troy G. Mr. and Mrs. President? The Rise and Fall of the Co-presidency / G. Troy // The Social Science Journal. – 2000. – V. 37. – Pp. 591 – 600. 3. Webster's New World College Dictionary. – Webster's New World. – 2000. – 1716 p. 4. The Daily Telegraph [Electronic resource]. – Access : <http://www.telegraph.co.uk/>.

ПОВТОР ЯК КОМУНІКАТИВНА СТРАТЕГІЯ ГУМОРИСТИЧНОГО ДИСКУРСУ

Найдіна Є. С. (м. Харків)

Гумористичний дискурс являє собою текст, занурений у ситуацію сміхового спілкування. Характерними рисами такої ситуації є наступні моменти: 1) комунікативний намір учасників спілкування уникати серйозної тональності, 2) гумористична тональність спілкування, тобто намір зменшити дистанцію та

критично переосмислити в м'якій формі актуальні явища та дії, 3) наявність певних моделей сміхової поведінки, прийнятної в певному лінгвокультурному середовищі [2, с. 363-364]. Такий тип дискурсу може функціонувати у вигляді окремих висловлювань у структурі іншого дискурсу. За думкою В. А. Самохіної, «гумористичний дискурс не можна прирівнювати до типів дискурсів (за сферами комунікації) в силу того, що він може виникнути в будь-якому з них, за рамками кожного з них може з'явитися гумористична тональність, щоб реалізувати у певному місці свою мету» [3, с. 194-195]. В свою чергу С. Н. Плотнікова звертає нашу увагу на те, що «комічний дискурс слід визнавати більш складним за своєю природою, ніж усі інші типи дискурсів, що було виокремлено до цього моменту. З одного боку, комічний дискурс реалізується в певному наборі ідеальних текстів, що зближує його з функціонально-прагматичними різновидами дискурсу. З іншого боку, даний дискурс має наскрізний, «поперечний» характер і має можливість інтегруватися в якості складника у будь-яке інше дискурсне утворення» [1, с. 170-171].

Об'єктом нашого дослідження є повтор як одна з комунікативних стратегій комічного дискурсу. Це навмисне повторення слів або словосполучень задля привертання уваги реципієнта, щоб посилити їх роль у мовленні; він надає зв'язності, посилює емоційний вплив та призводить до гумористичного ефекту. В діалогічному мовленні повтор однієї лексичної одиниці в репліці три рази або більше може спровокувати у відповіді іншого співрозмовника використання тієї ж самої одиниці. Гумористичний потенціал висловлювання-відповіді з повтором може бути розкрито просто механічним повтором його фрази або з використанням творчого підходу через зміну конструкції, що повторюється. Таким чином, повтор призводить до зміни сенсу того, що сказав перший мовець, адже в устах співрозмовника слова з новою інтонацією стають карикатурним та саркастичним коментарем, що виражає сумніви стосовно вагомості слів першого мовця. Крім того, повтор під час розмови допомагає жартівнику виділити з діалогу те, що здається йому неприйнятним змістовно або лінгвістично.

В діалогах мовці часто навмисно обирають тон та стиль, які, на їх думку, неприйнятні в даному контексті. Використовуючи відповідний термін Хаймза, мовець говорить у певному *ключі/тональності (key)* – серйозному чи фальшивому, поверхневому чи сумлінному, та саме він може призвести до комічного ефекту [4]. В деяких діалогах безперервний повтор та свідомо зміна тон, яка абсолютно не відповідає ситуації, вказує на те, що обидва мовця обрали жартівливу тональність спілкування. Таким чином повтор як комунікативна стратегія сприяє досягненню комунікативних цілей мовців: вони мають змогу з'ясувати, що є прийнятним у розмові, та тим самим, досягають взаємодії, яка зветься «спілкуванням однією мовою».

Вищевикладене доводить, що вживання повтору в діалогах допомагає надати гумористичну тональність спілкуванню, що характеризується дружнім ставленням учасників спілкування один до одного. Жартування дозволяє покращити взаєморозуміння, сприяє невимушеній бесіді та пожвавлює динаміку спілкування, що вказує на те, що співрозмовників приваблює не стислий, беземоційний обмін фактами, а живе, приємне спілкування, що супроводжується жартівними зауваженнями та спонтанними відхиленнями від основної теми.

Література:

1. Антропологическая лингвистика: Концепты. Категории [Ю. М. Малинович, М. Г. Виноградова, М. В. Малинович]. – Москва-Иркутск : Институт языкознания РАН и Иркутский государственный лингвистический университет, 2003. – 265 с.
2. Карасик В. И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс / В. И. Карасик. – Волгоград : Перемена, 2002. – 477с.
3. Самохина В. А. Современная англоязычная шутка : монография / В. А. Самохина. – Х. : ХНУ имени В. Н. Каразина, 2008. – 350с.
4. Hymes D. Models of interaction of language and social life / Dell Hymes. – New York : Holt, Rinehart and Winston, 1972. – P. 35-71.

СУЧАСНИЙ ПОГЛЯД НА СТАНОВЛЕННЯ ВІТЧИЗНЯНОЇ ФРАЗЕОЛОГІЇ

Негрич Н. Д. (м. Чернівці)

Дослідження фразеології у вітчизняній науці починається ще із праць О. О. Шахматова, Ф. П. Фортунатова, О. О. Потебні та інших науковців XIX ст. Хронологічно ж становлення фразеології починається із перших друкованих праць академіка В. В. Виноградова, на які однозначно мали вплив роботи Ш. Баллі. Впродовж наступної чверті століття фразеологія пройшла цікавий період класичного розвитку, пов'язаного з діяльністю цілої плеяди вчених-фразеологів, які відносили себе до школи В. В. Виноградова (1946 – середина 60-х років XX ст.): В. Л. Архангельський, А. В. Кунін, А. Г. Назарян, Л. І. Ройзензон, А. І. Смирницький, І. І. Чернишова, М. М. Шанський та ін. “Основним завданням цієї школи було виявлення лексико-синтаксичних відмінностей фразеологізмів та вільних сполучень слів – з одного боку, а з іншого – відмінність значень фразеологізмів як номінативних одиниць мови від значення слова. На цій структурно-семантичній основі і здійснювалося виділення та класифікація одиниць фразеології” [1, с. 7]. Завдячуючи працям В. В. Виноградова та його послідовників до середини 60-х років XX ст. фразеологія набула достатньо чітких контурів саме як лінгвістична дисципліна.

На кінець 50-х років XX ст. припадають перші спроби систематизації фразеологічного матеріалу у спеціальних словниках, більша частина з яких, залишаються дієвими та не мають собі аналогів і досі. Утім з 1960 року актуальними стали фразеологічні вчення І. А. Мельчука, основним об'єктом уваги якого є комбінаторні властивості лексичних одиниць, де він намагається використовувати дескриптивні методи, описуючи фразеологізми [3, р. 714], а згодом, вводить поняття лексико-граматичної парадигми стійких словосполучень усіх типів. Тож, постулати, висунуті І. А. Мельчуком, розширюють наукову проблематику фразеологізму та є альтернативою виноградівській теорії.

Саме на середину 60-х років XX ст. припадає становлення двох підходів до визначення обсягу фразеології: широкого та вузького. Нині між науковцями вже досягнуто консенсусу: “фразеологія об'єднує обширну палітру лінгвістичних явищ та понять” [3, с. XII]. Окрім того, з'являються праці “класичного періоду”, результатом яких стало те, що

корпус фразеології повністю сформовано, окреслено чимало постулатів, але існує брак нових ідей.

У посткласичний період фразеологія все ще є об'єктом уваги багатьох вчених, але вона поступово починає розглядатися з інших аспектів. Проте з середини 70-х – початку 80-х рр. XX ст. стала усвідомлюватися криза структурно-семантичної парадигми. Усе помітніше почала виявлятися тенденція розглядати фразеологічний матеріал у його функційно-мовному вживанні. Усвідомлення потреби вивчення фразеологізмів у їх животворному мовному вживанні й пошук методів їх опису, відповідно до яких можна моделювати ці процеси, становлять суть цього “некласичного” періоду розвитку фразеології [2].

Для вітчизняної лінгвістики кінця XX ст. властивим є розгляд фразеологізмів як: комплексного мовного знака – І. І. Чернишова, Я. А. Баран, М. І. Зимомря, О. М. Білоус; у культурологічному та у лінгвокраїнознавчому аспектах – В. М. Телія, Д. О. Добровольський, В. Г. Гак, у психокогнітивному та когнітивному аспектах – О. О. Селіванова. Тут фіксуємо переломний етап у розвитку фразеології, бо лінгвісти поступово відмежовуються від структуралістського підходу до фразеологізмів і віддають перевагу функційному.

Отже, вже з початку “класичного” періоду простежуються значні розходження у поглядах лінгвістів відносно типології фразеологізмів, об'єму фразеології, методів дослідження та термінологічного апарату, що можна помітити і на сучасному етапі. Посткласичний період приніс свої плоди для фразеологічного фонду – систематизацію фразеологічного матеріалу за структурним, семантичним, граматичним та стилістичним параметрами. Вже з 90-х років XX ст. і аж дотепер чітко прослідковується вплив антропоцентричної парадигми на фразеологію, що виявляються у прагматичному, культурологічному, ідеографічному та інших аспектах досліджень.

Література:

1. Телія В. Н. Русская фразеология. Семантический, прагматический и лингвокультурологический аспекты /В. Н. Телія – М : Языки рус. культуры, 1996. – 286 с.
2. Ужченко В. Д. Фразеологія сучасної української мови. Навч. посіб.// В. Д. Ужченко, Д. В.

Ужченко. – К. : Знання, 2007. – 494 с. 3. Burger Harald Phraseology: an international handbook of contemporary research / ed. by Harald Burger ... [et al.]. – Germany : Braunschweig, 2007. – 1183 p.

КОДОВІ СИСТЕМИ ЯК ПРЕЦЕДЕНТНИЙ ТЕКСТ ДЛЯ ТВОРІВ АНГЛОМОВНОЇ ФЕНТЕЗИ

Нефьодова О. Д., к.ф.н. (м. Харків)

Реалізація категорії інтертекстуальності є умовою існування будь-якого тексту, зокрема творів фентезі, які утворюють синтетичний жанр деміургічного дискурсу масової літератури [2], що з'явився у Великій Британії на перетині жанрів літературної казки, лицарського роману, філософської притчі, роменсу [5, с. 464], міфу та ін. в 1930-1950-ті роки 20-го століття.

Через свою синтетичну природу твори фентезі виступають осередком інтенсивної реалізації інтертекстуальних відносин, установлення яких обумовлюється наявністю в окремій лінгвокультурній спільності тезаурусу прецедентних текстів, які 1) мають ціннісне, пізнавальне та емотивне значення для окремої мовної особистості, 2) добре відомі лінгвокультурній спільноті даної мовної особистості та 3) неодноразово згадуються у дискурсі членів такої спільноти за принципом метонімії [1, с. 107; 3, с. 216; 6, с. 150-152].

Прецедентні тексти є концептуальними одиницями тезаурусу окремої лінгвокультурної спільноти, матеріалом для формування яких є а) вербальні; б) креолізовані; в) невербальні тексти; г) соціоісторичні та культурні феномени та ситуації; д) кодові системи: архетипи, жанри, мови [7, с. 4].

В основі фентезі лежить реалізація архетипів втраченого раю та подорожі головного героя для виконання складного завдання (*quest*); практично облігаторними елементами є також жорстка дихотомія "добро-зло", концепти фатуму, дива, нагороди за подвиг (див. [2]). Іншою базовою складовою творів

фентезі є створення деталізованого художнього світу, включаючи народи, які в ньому мешкають та розмовляють різними (зазвичай вигаданими) мовами (див., зокрема [8, 9]). Такі інтертекстуальні включення мов можна класифікувати за їхнім 1) субстратом (наприклад, латиною, використаною для створення заклять у творах Дж. Роулінг та А. Гарнера), 2) будовою, здебільшого синтетичною (ельфійські мови Дж.Р.Р. Толкіна), 3) фрагментарністю (іменники У. Ле Гуїн) та 4) функціями (характеризуюча та поетична у К. Паоліні).

Один інтертекстуальний елемент може здійснювати посилення одночасно на декілька прецедентних текстів [4, с. 62], будуючи багатовимірний вертикальний контекст. Так, уведення до тексту твору фентезі мови, створеної на основі готської, актуалізує асоціації з героїчним минулим германських народів та водночас будує міжтекстові зв'язки з іншими творами фентезі, в яких є інтертекст мов, для яких готська стала субстратом (наприклад, з творами Дж.Р.Р. Толкіна).

Вигадані мови, як кодові системи, прецедентні для творів фентезі, поширюють своє функціонування за межі окремих текстів і часто стають засобом комунікації в окремій мікролінгвокультурній спільноті, як це трапилося, зокрема, з клінгонською мовою, створеною М. Окрандом для серіалу "Зоряний шлях".

Література:

1. Баженова Е. А. Интертекстуальность / Е. А. Баженова // Стилистический энциклопедический словарь русского языка. – М. : Флинта, Наука, 2006. – С. 104-108.
2. Єшкілев В. Фентезі / В. Єшкілев // Лексикон загального та порівняльного літературознавства. – Чернівці: Золоті литаври, 2001. – С. 592.
3. Караулов Ю. Н. Русский язык и языковая личность / Ю. Н. Караулов. – М. : ЛКИ, 2007. – 264 с.
4. Лушникова Г. И. Интертекстуальность художественного произведения. – Кемерово: КемГУ, 1995. – 82 с.
5. Маркова О. Фентези / О. Маркова // Энциклопедический словарь английской литературы XX века. – М. : Наука, 2005. – С. 464-468.
6. Прохоров Ю. Е. Действительность. Текст. Дискурс / Ю. Е. Прохоров. – М. : Флинта, Наука, 2004. – 224 с.
7. Черновол-Ткаченко Р. С. Прецедентный текст як основа лінгвостилістичної реалізації категорії

інтертекстуальності: Автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04 / Р. С. Черновол-Ткаченко. – Х., 2007. – 20 с. 8. Tolkien J. R. R. A Secret Vice / J. R. R. Tolkien // The Monsters and the Critics and Other Essays. – L. : HarperCollins, 1990. – P. 198-223. 9. Yaguello M. Les Langues Imaginaires / M. Yaguello. – P. : Seuil, 2006. – 356 p.

ПЕРСОНАЖ З ПОЗИЦІЙ ПОСТКЛАСИЧНИХ НАРАТОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Ніжнік Л. І. (м. Чернівці)

В сучасній наратології актуальним є вивчення дискурсної зони персонажа. Когнітивні наратологи приділяють поняттю персонажа значну увагу, наслідуючи наратологічну традицію, що починається з відомого дослідження Д. Кон «Transparent Minds» [2]. Підхід Кон полягає у прирівнюванні типів передачі наратором думок персонажа до основних типів передачі чужого мовлення (пряме мовлення, непряме мовлення та невласне-пряме мовлення).

Інший провідний дослідник у цій сфері А. Палмер займається проблемами репрезентації свідомості в розповідних текстах, обстоює думку, що “у реальному житті ми конструємо свідомості тих, хто нас оточує, на основі їхньої поведінки та мовлення, так само й читач робить висновки про фікційні свідомості та їхнє функціонування зі спостережень за поведінкою й мовленням персонажів” [3, с. 11]. Він пропонує використання своєрідного “фрейму тривання свідомості” [continuing-consciousness frame], який допомагає збирати в одне ціле окремі компоненти свідомості персонажа, розпорошені в розповіді.

Розвиває такий даний підхід в наратології і український мовознавець І. Бехта, що зазначає, що аналіз способів мовлення у дискурсній зоні персонажа в художньому тексті потребує диференціації понять: “пряма мова”, “непряма мова”, “невласне-пряма мова” та “пряме мовлення”, “непряме мовлення”, “невласне-пряме мовлення.” Перші дослідник уживає, коли йдеться про

лінгвальну структуру цих мовних форм – їхню прономінальну систему, дієслова, модальну лексику, синтаксичні конструкції; інші – коли розглядається взаємозв'язок мовлення персонажів художнього твору та їхні індивідуальні психологічні, образні й експресивні засоби мовної реалізації у тексті [1].

Ці підходи до вивчення персонажа були, на нашу думку, зумовлені літературною традицією сучасного постмодернізму. Постмодерністський герой часто виступає автором оповіді. Свідомість, жести, вчинки персонажа в літературі цього напрямку виявляють свою “інтертекстуальну” природу, при чому процес розмивання твердих рис героя доходить до свого логічного підсумку: образ конкретної людської особистості, індивідуальної долі або замінюється маскою, завжди з багатозначною культурною семантикою, або “розпливається”, перетворюючись в пучок суперечливих культурологічних асоціацій. Його буття відображено таким чином є достовірним, складним і правдивим, оскільки фактично герой не імітує позатекстову реальність, а є живою словоформою.

Тому при аналізі тексту ідентичність мовця у художньому творі мусить бути реконструйована на основі текстових даних. Кожен персонаж має ознаки як якогось дійсного факту, так і артефакту, бо передбачає наявність у змісті і формі художнього зображення створеного ним автора-письменника. Дискурс персонажів художніх творів дає можливість аналізувати як зовнішнє, екстеріоризоване мовлення, так і внутрішнє, інтеріоризоване та слідкувати за роботою свідомості й розумовим процесом. Крім того, як правило, у творі подається психологічна характеристика персонажа, яка слугує своєрідним орієнтиром при аналізі дискурсу.

Отже в літературі постмодернізму при вивченні дискурсної зони персонажа аналізуємо його мову та мовлення, що часто переплітаються з розповіддю наратора, який виступає головним героєм твору.

Література:

1. Бехта І. А. Актуалізація дискурсної зони персонажа в англomовному літературному постмодернізмі / І. А. Бехта // Вісник Київського національного

лінгвістичного університету. Серія «Філологія». – Том 14. – 2011. – № 2. – С. 22 – 30. 2. Cohn D. *Transparent Minds : Narrative Modes for Presenting Consciousness in Fiction* / D. Cohn. – Princeton : Princeton University Press, 1978. – 334 p. 3. Palmer A. *Fictional Minds* / A. Palmer. – London : University of Nebraska Press, 2004. – 276 p.

КЛАССИФИКАЦИЯ ДИНАМИЧЕСКИХ ПРЕДИКАТОВ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА С УЧЕТОМ ПОЛИСЕМИИ

Носолевская В. Л. (м. Харьков)

Предлагаемые современными исследователями классификации предикатов (З. Вендлер, О. Н. Селиверстова, Ю. С. Степанов и т.д.) строятся на основе учета лишь основных значений глагола. Обращение к полисемантическому слову как «комплексной ментальной репрезентации» [1, с. 38] позволяет создать классификацию предикатов, где таксономическим основанием служит не отвлеченное от контекста значение, а выраженный с помощью предиката и актуализированный в конкретном контексте смысл.

В настоящем исследовании внимание сосредоточено на динамических глагольных предикатах как канонических представителях категории предиката. Они описывают ситуации изменения состояния субъекта во времени. В качестве иллюстрации осуществим дифференциацию предикатов, образованных английским глаголом *to go*. В исследованном нами массиве эмпирического материала (сплошная выборка из учебной литературы по авиастроению объемом 560 стр.) этот глагол зарегистрирован в следующих значениях: (1) перемещаться из одного места в другое (например, *The galvanometer needle goes back to the center* (AAS, с. 29); (2) приступать к исполнению действия / действий (например, *The aircraft goes into regular operation* (там же, с. 24); (3) переходить в определенное состояние (например, *The temperature goes below critical* (там же, с. 25); (4) функционировать (об оборудовании) (например, *Probably only two or three will*

go on-line (там же, с. 43); (5) покрывать некое расстояние (например, *A spongy coating of lead goes over some of the grids* (там же, с. 19). Толковые словари английского языка дают следующие определения глагола *to go* первыми в словарной статье: «to move or travel to a place that is away from where you are now» (Macmillan), «to move or proceed, esp to or from a point or in a certain direction» (Collins), «to travel or move to a place that is away from where you are or where you live» (Longman), «move from one place to another; travel» (Oxford). Общей для них частью определения является *to move* – передвигаться, которую принимаем в качестве прототипического значения, не учитывая направления движения, поскольку данные словарей в этом отношении отличаются. Значение леммы *to go* в (1) является ближайшим к прототипическому, а в сочетании с предлогом *back* вносит дополнительный аспект – направленность движения. Значения (2, 3) представляют собой метафорическое переосмысление исходного значения (физическое (наблюдаемое) движение => ненаблюдаемое движение, переход в процесс (2) или состояние (3)). Значение (4) образовано по аналогии со значением (1) (физическое движение => движение деталей => функционирование техники). Пример (5) указывает на метафорическое употребление предиката, при котором физическое движение превращается в фиктивное (*fictive motion*) [2, с. 99-175], выполняемое концептуализатором, который перемещает фокус своего внимания вдоль структуры в своем воображении.

Вышерассмотренные примеры свидетельствуют о том, что полисемичный глагол *to go* может реализовать настолько разные значения, что его нельзя безоговорочно отнести только к классу «действий». Рассмотрение полисемии с когнитивных позиций позволяет принять во внимание механизмы образования производных значений при создании классификации предикатов. Таким образом, предикаты в примерах (2-5) можно вынести в отдельный класс и, учитывая способ их образования, назвать этот класс «абстрактные предикаты».

Литература:

1. Боярская Е. Л. Концептуальное моделирование процесса разрешения полисемии с использованием корпуса / Е. Л. Боярская // Вестник Балтийского федерального университета им. И. Канта. – 2013. – №2. – с. 35 – 44.
2. Talmy L. Toward a Cognitive Semantics / Leonard Talmy. – Cambridge, Mass. : MIT Press, 2000. – Vol. 1. – 565 p.
3. AAS – Lombardo D. Advanced Aircraft Systems. – USA : McGraw Hill Professional, 1993. – 368 p.

COGNITIVE AND CONCEPTUAL ASPECTS OF LANGUAGE AND SPEECH

Owoeye Samuel Oluwatimileyin (Kharkiv)

DEFINITIONS OF LANGUAGE

- Communication of thoughts and feelings through a system of arbitrary signals, such as voice sounds, gestures, or written symbols.
- Such a system including its rules for combining its components, such as words.
- Such a system as used by a nation, people, or other distinct community; often contrasted with *dialect*.
- A system of signs, symbols, gestures, or rules used in communicating: *the language of algebra*.
- The manner or means of communication between living creatures other than humans: *the language of dolphins*.
- Verbal communication as a subject of study.

DEFINITIONS OF SPEECH

- The faculty or act of expressing or describing thoughts, feelings, or perceptions by the articulation of words.
- Something spoken; an utterance.

- Vocal communication; conversation.

Cognitive development is a field of study in neuroscience and psychology focusing on a child's development in terms of information processing, conceptual resources, perceptual skill, language learning, and other aspects of brain development and cognitive psychology compared to an adult's point of view. In other words, cognitive development is the emergence of the ability to think and understand.[1] A large portion of research has gone into understanding how a child imagines the world. Jean Piaget was a major force in the discovering of this field study, forming his "theory of cognitive development". Piaget had four stages of cognitive development which consisted of the following : *Sensorimotor*, *preoperational*, *concrete operational* and *formal operational*.

Speculated core systems of cognition Empiricists study how these skills may be learned in such a short time. The debate is over whether these systems are learned by general-purpose learning devices, or domain-specific cognition. Moreover, many modern cognitive developmental psychologists, recognizing that the term "innate" does not square with modern knowledge about epigenesis, neurobiological development, or learning, favor a non-nativist framework. Researchers who discuss "core systems" often speculate about differences in thinking and learning between proposed domains. Researchers who posit a set of so-called "core domains" suggest that children are innate sensitivity to specific kinds of patterns of information. Those commonly cited include:

Language acquisition

A major, well-studied process and consequence of cognitive development is language acquisition. The traditional view was that this is the result of deterministic, human-specific genetic structures and processes. Other traditions, however, have emphasized the role of social experience in language learning. However, the relation of gene activity, experience, and language development is now recognized as incredibly complex and difficult to specify. Language development is sometimes separated into learning of phonology, morphology, syntax, semantics, and discourse or pragmatics. However, all of these aspects of language knowledge—which were originally posited by

the linguist Noam Chomsky to be autonomous or separate—are now recognized to interact in complex ways.

Concepts and Words

The term ‘word’ is usually used to refer to the meaningful basic elements of a language. Words can be spoken or written. When they are written the boundaries of a word are clear because words are separated from each other by spaces. When words are spoken the boundaries are less clearly marked – we must draw on our knowledge of the language to segment the speech we hear into meaningful units. That this is not a trivial task is evident if a comparison is made between the tasks of counting the number of words written in a language we do not understand and counting the number of words spoken in the same language. The former task is extremely easy and the latter extremely difficult. This consideration of words is important to the language acquisition process. Children must segment the speech they hear into the appropriate-sized units in order to learn a language. If we were to say that a child learning language has heard words when what has been heard was a continuous stream of speech that was not understood, then, clearly, we would not have provided a good description of the stimulus input that the child has received. Accordingly, we need a term for a continuous period of speech that does not carry with it presumptions about the decomposition of the speech.

Children understand what is spoken through two methods. First, input to children is simplified by comparison with speech among adults. Adults talk to children more slowly, in shorter utterances, with repetition of key words, and in higher pitch than when they talk to other adults. This makes it easier for children to identify the units (i.e. words) that make up the utterance. Second, in conjunction with this environmental help, children selectively attend to stressed elements of the adult utterance and, to a large extent, ignore the rest. Since the referential words of an utterance are typically the ones that are stressed (and repeated) in adult speech to children, this means that children will extract the major content words initially from a sentence. It is because of this selective filtering of the input that children’s own initial utterances are composed largely of content words and lack the functor words (such as articles and prepositions) that are

unstressed in adult speech. It is this that gives children's speech its characteristic 'telegraphic' character in the early stages of word combination.

The Memory System

Memory is involved at each level of concept attainment – concrete, identity, classification, and formal. At any point in time, the type of information that is stored in memory and the form in which it is stored are related to the level which the individual has attained, to the individual's unique mode of storing information, and also to the external conditions of learning the individual has experienced related to the particular concept.[20]

Concrete Level

Attaining a concept at the concrete level involves attending to something – an object, event, quality, or relation – discriminating it from other objects, events, qualities, or relations, forming a representation of it, and storing it in secondary memory. Then, when the same object is experienced again, the stored representation is retrieved from secondary memory and used to test the incoming phenomenal representation as being the same or different. The concrete level representation of the object is presumed to be constructed by the individual, rather than being an automatically produced literal copy, photograph, or template.[20]

Identity Level

To attain the same concept of an object as in the identity level as the concrete level for the first time requires having the concrete level image stored in secondary memory. Then, when the same object is experienced again but from a different spatiotemporal perspective, in a different context, or in a different sensory modality, the phenomenal image, held briefly in working memory, is tested against the earlier concrete-level image. According to Cognitive Learning and Development (CLD) theory, personas are able to move from the concrete to the identity level as they become able to generalize across spatiotemporal perspectives, sensory modalities, and contexts. This ability emerges with maturation and learning. The maturing child becomes able to test, for example, the incoming phenomenal image of two triangles against a concrete-level

image and generalize that the forms are the same. The same individual also becomes able to discriminate either more properties of the triangular form or some of its less obvious properties and also to ignore orientation and other contextual information.

Classification Level

Attaining a concept at the beginning classificatory level, in comparison with the identity level, presumes that persons become able to attend to and discriminate more attributes and also attributes that are less obvious. They also are able to form more highly differentiated yet generalized representations and store and hold them in secondary memory. Further, they become able to generalize across at least two different examples of the same concept that necessarily have the same common defining attributes but that also have one or more different variable attributes. To do this, they must already have formed a concept of one of the examples at the identity level and must be able to do so for the other, so that each of the examples is recognized as the same across the different spatiotemporal orientations or contexts in which it may be experienced, or across the different sensory modalities, as the case may be. It is probable that concepts of at least two examples have been formed at the identity level before the beginning classificatory level is attained.

Children form many concepts at the beginning classificatory level before first grade, possibly before they have acquired the labels for the concept or any of its attributes. Many are still at the classificatory level years later, not having attained the formal level, at which time they may have some or all of the labels. When a label is available for a concept at the classificatory level, it may be stored initially as part of the trace along with image of a typical example and contextual information.

Formal Level

Attaining a concept at the beginning formal level has several prerequisites. The person will readily be able to categorize newly encountered instances as members of certain concepts and therefore as nonmembers of other concepts. Also, the person will be able to discriminate the defining attributes of the particular concept. Another prerequisite is that the person will have the names of the defining attributes and also of the

concept itself. The primary test of whether the concept has been attained at the formal level is whether the person, when encountering examples and nonexamples of the concept, can evaluate them as examples or nonexamples on the basis of the presence or absence of the defining attributes of the concept. This can be illustrated with the concept tree. When a person encounters two instances of a plant, one of which is a tree and the other a shrub, the person must first identify one properly as a tree, and then indicate why it is so categorized on the basis of the defining attributes of tree [20].

References:

1. Schacter Daniel L. *PSYCHOLOGY* / L. Daniel Schacter // Catherine Woods: ISBN 13-978-1-4292-3719-2 Check |isbn= value (help), 2009. – 429 p.
2. Schacter Daniel L. *PSYCHOLOGY* / L. Daniel Schacter // Catherine Woods: ISBN 13-978-1-4292-3719-2 Check |isbn= value (help), 2009. – 430 p.
3. Feigenson L., Dehaene S., Spelke E. Core Systems of Number. *Trends in Cognitive Sciences* / E. Spelke, S. Dehaene, L. Feigenson, 2004. – p. 307-314.
4. Simion F., Regolin L. & Bulf H. A predisposition for biological motion in the newborn baby / H. Bulf & L. Regolin, F. Simion // *PNAS* 105(2), 2003. – p. 809-813.
5. Gelman S. *The Essential Child: Origins of Essentialism in Everyday Thought* / S. Gelman // Oxford: Oxford University Press: ISBN 0-19-518198-0, 2003.

ФУНКЦИОНАЛЬНО-КОММУНИКАТИВНЫЙ ПОДХОД К ИССЛЕДОВАНИЮ КОМПОЗИТ

Омельченко Л. Ф., д.ф.н. (г. Киев)

В сфере нового направления лингвистики – функционально-коммуникативной стилистики текста – принцип коммуникативно-целевого отбора и комбинирования языковых единиц в конкретных типах текста и дискурсе. Этот подход требует системного рассмотрения взаимодействия коммуникативного и стилистического аспектов функционирования языковых единиц и текста [1, с. 3].

В этой связи важным представляется изучение функционирования словообразовательных моделей в живом общении, т.е. в аспекте их реализации.

Наряду с функциональной грамматикой "пробивает" себе дорогу функциональное словообразование, под которым понимается лингвистическое учение о функциях словообразовательного механизма, реализующихся в компонентах языковой деятельности: языковой способности, речевой деятельности, тексте, дискурсе. Следовательно, теоретическую основу композитологии должен составлять не отвлеченно-структурный, а функциональный подход, который предполагает изучение живого словоупотребления.

При анализе композит мы исходим из предположения, что в семантическую структуру слова (помимо дифференциальных сем, рассматриваемых как принадлежность денотативно-сигнификативного компонента) могут также входить коннотативные семы оценочности, эмоциональности, экспрессивности (дерогативная оценка, мелиоративная оценка). Мы рассматриваем коннотативный аспект лексического значения композиты как единство эмоционального, экспрессивного и функционально-стилистического компонентов, находящихся в тесной связи и взаимодействии.

Исчерпывающее описание семантического варьирования композитных единиц во всей динамике и многообразии их функционирования ориентировано на их углубленное изучение в номинативном, структурном и семантико-стилистическом аспектах. Исследование последнего аспекта является в настоящее время, несомненно, одним из ведущих лингвистических направлений.

Семантические процессы в композите имеют многосторонний характер. В них отражаются явления, происходящие в словарном составе языка и способствующие его совершенствованию и непрерывному развитию как полифункциональной системы. Например, семантическое варьирование композиты — одна из характерных черт номинативной единицы и одно из неотъемлемых условий существования любой динамической системы —

пронизывает деривационный механизм языка о всех его проявлениях. Динамичность и вариативность определяют сущность лексико-семантического варьирования композит.

Возникновение композит, эволюция их семантики обусловлены не только возможностями языковой системы, но и экстралингвистическими факторами. Функционально-коммуникативные исследования невозможны без учета последних, поскольку речь идет не только о собственно системно-структурном аспекте, но и функциональной стороне анализа композитологии. Изучение экстралингвистических факторов помогает вскрыть и объяснить закономерности функционирования системы словосложения, определить речевую системность стилей. Эмотивно-оценочный и социально-речевой характер композит является основной причиной появления в современном английском языке новых единиц подобного типа, что свидетельствует об их коммуникативной релевантности и функционально-семантическом потенциале.

Литература:

1. Самохіна В. О. Жарт у сучасному комунікативному просторі Великої Британії і США: текстуальний та дискурсивний аспекти: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра філол. наук: спец. 10.02.04 "Германські мови" / Самохіна В. О. – Київ, 2010. – 36 с.

НЕВЛАСНЕ-ПРЯМЕ МОВЛЕННЯ КРІЗЬ ПРИЗМУ НОВІТНІХ ФІЛОЛОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН

Орищук Є. С. (м. Чернівці)

Невласне-пряме мовлення (далі – НПМ) привертає увагу дослідників починаючи з XIX-го ст., а спроби його класифікації за різних наукових парадигм є актуальними й досі. Роль у визначенні феномену НПМ зіграли концепції і теорії європейських лінгвістів, представників різних шкіл, таких як А. Тоблер,

Т. Калепки, К. Фосслер, Г. Лерх, Е. Лорк, Л. Шпітцер, Ш. Баллі, М. Ліпс, Д. Бертоні, О. Єсперсен, К. Мейер, М. М. Бахтін, В. М. Волошинов, В. В. Виноградов.

Упродовж ХХ ст. в якості критеріїв типологізації НПМ виступали структурний і семантичний підходи. Утім, починаючи з другої половини ХХ ст. аж дотепер подибуємо новітні підходи аналізу НПМ. Цей лінгвістичний феномен розглядається як різновид способів передачі прямого або непрямого мовлення, як комунікативне явище і як літературно-стилістичний прийом. Ці підходи уможливлють розгляд цього феномену з позицій когнітивної та дискурсної лінгвістики. Так, розмежування НПМ на засадах формально-структурної організації можна зустріти у працях А. А. Андрієвської, Л. О. Соколової, К. Я. Кусько [4], Н. Г. Бабалікашвілі та інших. Свій подальший розвиток теорія невластивого мовлення знайшла у дослідженнях представників вітчизняної англістики: Г. М. Чумакова, М. С. Поспелова, О. С. Полташевської, В. І. Кодухова, Т. М. Васильєвої, А. А. Андрієвської, І. А. Бехти, В. Я. Рінберг, Г. Г. Інфантової, М. К. Мілих, М. І. Близнюка, С. В. Коростової.

В сучасному мовознавстві немає єдиного погляду на суть досліджуваного феномену, він тлумачиться як “модифікація прямого мовлення”, “форма непрямого мовлення”, “своєрідне змішення прямого і непрямого мовлення”, “особливий спосіб викладу змісту мовлення”, “самостійний спосіб передання мовлення” і так далі. Якщо розглядати НПМ як спосіб передачі чужого мовлення, то можна зробити висновок, що з точки зору стилістики НПМ є стилістичним засобом, прийомом. Стилiстичну природу НПМ (НПМ як стилістичний прийом) визначають її лінгвальною структурою, котра (НПМ як спосіб передачі чужого мовлення) в художньому творі набуває стилістичного змісту, стає стилістичним засобом, лінгвальною базою стилістичного прийому. Отже, НПМ – предмет дослідження і синтаксису і стилістики. Поняття НПМ багатогранне, і, відтак, неминучими є його різні тлумачення, які виникли ще при перших спробах дослідження цієї лінгвістичної конструкції в кінці ХІХ ст. Ознайомившись з

різними трактуваннями цього поняття, можна зробити висновок про те, що існують два основні напрями у вивченні НПМ: структурний і стилістичний. Треба зазначити, що вивчення цього феномену і досі залишається актуальним.

Отже, можна зробити висновок, що невласне-пряме мовлення як спосіб передачі мовлення, як стилістичний прийом і синтаксична конструкція володіє невичерпними естетичними можливостями, воно широко використовується в літературі різних методів і напрямків, стало невід'ємною рисою літератури XX і початку XXI ст., тому цілком зрозуміло звернення дослідників до вивчення теоретичних проблем невласне-прямого мовлення, його стилістичного потенціалу, естетичних можливостей.

В перспективі подальшого дослідження плануємо проводити напрацювання проблеми НПМ на основі та в межах теорії метатекстуальності (А. Вежбицька, Ю. Лотман, Р. Барт, Ж.-Ф. Ліотар, Х. Кім), яка уможливить розкриття специфіки функційних та комунікативно-прагматичних аспектів невласне-прямого дискурсу у британських постколоніальних романах початку XXI століття.

Література:

1. Бахтин М. М. Вопросы литературы и эстетики. Исследования разных лет. – 4-е изд., испр. – М. : Художественная литература, 2001. – 502 с. 2. Бахтин М. М. Эстетика словесного творчества. М. : Искусство, 1979. – 424 с. 3. Ковтунова И. И. Проблема несобственно-прямой речи в трудах В.В. Виноградова // Вопросы языкознания – 2002. – № 1. – С. 65-71. 4. Кусько К. Я. Проблемы языка современной художественной прозы. НПР в литературе ГДР. – Львов : Вища школа, 1980. – 208 с.

ОСОБЕННОСТИ ВОСПРИЯТИЯ ПОЛИТИЧЕСКОГО САЙТА КАК МЕДИАТЕКСТА

Павлова Л. В. (м. Харьков)

Коммуникация в сети Интернет расширила границы текста, добавив к его традиционному пониманию как *«объединённой смысловой связью последовательности знаковых единиц, основными свойствами которой являются связность и целостность»* новое измерение. В отличие от такого линейного толкования текст в рамках новой информационной среды (медиасреды) расширяет свои границы, приобретает черты объёмности и многослойности, что происходит за счёт совмещения вербальной части текста с медийными свойствами среды [1, с. 35]. В начале 2000-х гг. в лингвистику вошло понятие «медiateкста», концепция которого была впервые сформулирована Т. Г. Добросклонской [1, с. 40]. *Медiateкст* представляет собой интегративный многоуровневый знак, объединяющий в единое коммуникативное целое разные семиотические коды (вербальные, невербальные, медийные), демонстрирующий принципиальную открытость текста на содержательно-смысловом, композиционно-структурном и знаковом уровнях и обладающий такими ведущими признаками как *медийность, массовость, поликодовость* [2, с. 32].

Медiateксты в Интернете существуют в формате интернет-сайтов, которые благодаря возможностям Сети обладают высокой степенью эмоционально-психологического воздействия на целевую аудиторию, что является чрезвычайно важным для политической сферы. Сегодня в политике происходят изменения, требующие переосмысления тех областей деятельности, которые тесным образом связаны и существенно влияют на формирование общественного мнения. Таковую область представляет и политический интернет-дискурс, в широком диапазоне форм которого находится персональный сайт политика (ПСП).

Проведённый анализ условий функционирования медiateкста позволил выделить следующие компоненты ПСП, определяющие его *мультимедийный*

параметр: высокая степень информативности стартовой страницы (панель меню, приветственное обращение, ссылки на пресс-релизы); фото- и видеоматериалы, слайд-шоу с опцией управления воспроизведением.

Поликодовость сайта как медиатекста определяется интегрированием в его коммуникативное пространство различных семиотических кодов.

Интерактивность или открытость сайта реализуется через возможность присоединиться к социальным сетям (*Facebook, Twitter*); отправить сообщение по электронной почте; подписаться на обновление через e-mail (*newsletters*) и др.

Массовость ПСП как медиатекста определяется целевой аудиторией, на обширность которой указывают ссылки (*Kids's page, Veterans Affairs, Students*).

Гипертекстовый характер определяется расширенной навигацией по сайту, ссылками на внешние источники, функциями внутреннего (архив записей) и внешнего (по Сети) поиска, возможностью ознакомления с релевантными материалами (*Related Links*) и др.

Таким образом, исследование показало, что медийные свойства Интернета (интерактивность, гипертекстуальность, нелинейность и использование новых нарративных стратегий, мультимедийность, модульность, конвергенция, приводящая к созданию гибридных форм текстов и интеграции различных технологий [3, с. 163]) определяют новую форму существования и восприятия текста, который приобретает новые смысловые оттенки, вбирая в себя черты, присущие этой информационной-коммуникативной среде.

Литература:

1. Добросклонская Т. Г. Медиалингвистика. Системный подход к изучению языка СМИ: учебное пособие / Т. Г. Добросклонская. – М. : Флинта, 2008. – 264 с.
2. Казак М. Ю. Специфика современного медиадискурса / М. Ю. Казак // Современный дискурс-анализ. [Электронный журнал]. – 2012. – № 6. – С. 30-41. Режим доступа: www.discourseanalysis.org
3. Чичерина Н. В. Типология медиатекстов как основа формирования медиаграмотности / Н. В. Чичерина //

Известия Российского гос. пед. ун-та им. А. И. Герцена. Серия: Общественные и гуманитарные науки. – СПб., 2007. – № 9(47). – С. 159-166.

МОВЛЕННЄВІ АКТИ ЯК ЗАСІБ РЕАЛІЗАЦІЇ АРГУМЕНТАТИВНО-ПЕРСУАЗИВНОЇ СТРАТЕГІЇ В ЦИТАТНОМУ ДИСКУРСІ

(на матеріалі англомовної преси)

Паповянц Е. Г., к.ф.н. (м. Харків)

Сучасні мовознавчі студії характеризуються спрямованістю на дослідження мови як інструмента переконання та впливу на масову свідомість. Вищезгадане зумовлює актуальність дослідження, що присвячене аналізу особливого комунікативного типу цитації, яка реалізує стратегію переконуючого впливу, в сучасному англомовному газетному дискурсі.

Мета роботи – виявити роль мовленнєвих актів у створенні аргументативного фокусу в цитатних фрагментах на матеріалі британської та американської преси

Переконуючий вплив на адресата є стратегічним завданням аргументації як процесу. В прагмалінгвістичному аспекті аргументацію можна визначити як засіб реалізації прагматичної настанови адресанта з метою реального або потенційного керування процесом прийняття рішень адресатом.

Однією з форм втілення стратегії переконуючого впливу в газетному дискурсі є особливий комунікативний тип цитації, що реалізує аргументативно-персуазивну функцію. Аргументативно-персуазивна цитація, як елемент впливу, є особливим ціннісно-орієнтованим макротипом мовленнєвого акту, що має специфічні умови реалізації, іллокутивну мету, характеризуються значним структурним обсягом і складним семантико-прагматичним змістом.

Реалізацію аргументативної стратегії у цитатному дискурсі забезпечує низка мовних засобів та прийомів аргументації. Значну роль у створенні аргументативного фокусу в цитатних фрагментах відіграє система мовленнєвих

актів різних іллокутивних типів, об'єднаних головною метою – доказу обґрунтованості певної світоглядної орієнтації.

Аналіз співвідношення іллокутивного потенціалу мовленнєвих актів з цільовою орієнтацією аргументування дозволив виявити чотири групи мовленнєвих актів, найбільш характерних для досягнення впливу на адресата.

Перша група представляє сугестивні мовленнєві акти, діапазон значень яких включає попередження, пропозицію, рекомендацію та пораду. Аналіз сугестивної цитації дозволив виділити декілька різновидів імплікацій, виведених зі змісту внетекстової інформації: 1) висновок про факт близької погрози; 2) висновок про готовність до співробітництва; 3) прогноз потенційно негативних змін ситуації, що стимулює інтелектуальну діяльність адресата в напрямку аналізу можливого розвитку подій або орієнтує на здійснення конкретних немовленнєвих дій.

Друга група мовленнєвих актів, реалізуючих аргументативно-персуазивну стратегію, представлена констативними мовленнєвими актами, що здатні модифікувати "картину світу" адресата, здійснюючи вплив через інформування. Основною метою констативних мовленнєвих актів, представлених двома функціональними варіантами – інформативом та декларативом – є подання актуальної інформації (констатація факту або підтвердження певної інформації).

До третьої групи мовленнєвих актів, що реалізують аргументативно-персуазивну стратегію, належать мовленнєві акти з іллокутивною функцією експлікації, доказу, екземпліфікації, визначення, що забезпечують зміну онтологічного статусу знання. В процесі комунікації відбувається процес інтеграції або введення нових знань в модель світу адресата, на основі чого останній може змінити своє ставлення до дійсності.

У статтях, що висвітлюють різні суспільно-політивні проблеми, також зустрічається цитація, представлена мовленнєвими актами зобов'язання, обіцянки або погрози, які ми відносимо до четвертої групи. Характерною особливістю аргументативно-персуазивної цитації у таких випадках є те, що вона

є частиною маніпуляційної стратегії, орієнтованої на агітацію і досягнення стабільності влади.

Складна взаємодія мовленнєвих актів різних іллокутивних типів продукує різні аргументативно-персуазивні смисли, що свідчить про суттєву комунікативну роль цитації в аргументативному процесі.

КОНСТРУКЦІЇ ЕКСПРЕСИВНОГО СИНТАКСИСУ У ХУДОЖНЬОМУ ТЕКСТІ

Паров'як І. І. (м. Чернівці)

Вивчення конструкцій експресивного синтаксису, з точки зору стилістики, в художньому тексті, загальна спрямованість сучасних мовознавчих досліджень та відсутність в германістиці всебічного опису цієї лінгвістичної проблеми, зумовлює **актуальність** нашого дослідження.

Мета дослідження полягає в комплексному вивченні конструкцій експресивного синтаксису у сучасному німецькомовному художньому тексті.

Художній текст є ідеальною формою передачі авторської свідомості. В слові та через слово автор висловлює не тільки свою художню волю, не тільки своє суб'єктивне бачення, розуміння та тлумачення складного, суперечливого і неоднозначного в своїй суперечливості світу, але й своє знання цього світу [3, с. 60]. Зараз ми безпосередньо підходимо до постмодерністського художнього тексту, який і є **об'єктом** нашого дослідження. Як провідний соціокультурний феномен сучасності постмодернізм виникає в умовах постіндустріального інформаційного суспільства, формується на теоретичній базі постструктуралізму й використовує – залежно від національної своєрідності – різні художні стратегії попередніх культурних епох. Для німецького постмодерністського роману пріоритетним художнім „підґрунтям” є модернізм і романтизм. Постмодернізм представляє собою культурну ситуацію, базовану на боротьбі з канонами

логоцентричної традиції. Намагаючись запровадити панування письмового мовлення, він створює особливий стиль, заснований на презумпції інтертекстуальності, хаотичного набору цитат, ігрового переосмислення дійсності.

Синтаксис постмодернізму на мікро- та макрорівнях характеризуємо традиційно [4, 5, 6,] як очевидну перевагу паратаксисту над гіпотаксистом.

Кваліфікація синтаксичних конструкцій, які є **предметом** нашого дослідження, з погляду експресії як спеціального прийому залежить: 1) від форми мовлення; 2) функційної спрямованості мовлення (функційних стилів сучасної німецької мови). Емоційне як вияв експресивного найповніше притаманне усно-розмовному мовленню, у писемному мовленні воно постає опосередкованим усно-розмовною стихією, поза введенням якої в писемну форму неможлива потужна емоція. Введення вигуків, часток, окремих нечленованих речень емоційно насичує текст. Б. О. Серебренников вважає, що джерела експресивності містяться у певному викривленні дійсності мовою [2]. Експресія в синтаксисі спостерігається в текстах художнього плану, і зорієнтована на навмисний вплив на читача. Експресивне в синтаксисі та його тлумачення сьогодні є неоднозначним. Одні лінгвісти пов'язують експресивне з поняттям суб'єктивної модальності. У цьому розрізі суб'єктивна модальність тлумачиться нерідко як факультативна ознака речення. Деякі конструкції розглядаються як спеціальні носії експресії. Інші лінгвісти опрацьовують проблему експресивного в синтаксисі у світлі теорії В. В. Виноградова [1].

Отже, експресивна зображальність у синтаксисі була сприйнята і витлумачена як певний художній прийом, властивий певній прозі і виражений на формально-граматичному рівні.

Література:

1. Виноградов В. В. Проблема автора в художественной литературе / В. В. Виноградов. О теории художественной речи. – М. :1971. – 118 с. 2. Серебренников Б. А. О материалистическом подходе к явлениям языка /

Б. А. Серебренников. – М. : 1983. – 247 с. 3. Художественный текст: аспекты изучения (сборник материалов). – Житомир. – 1997. – С. 60. 4. A Glossary of Contemporary Literary Theory. – 4th Edition // J. Hawthorn, L. : Arnold, OUP, 2000. – 400 p. 5. Fokkema D. W. The semantic and syntactic organization of postmodernist text / D. W. Fokkema. Approaching postmodernism. – Amsterdam : John Benjamins Publishing Company : 1986. – P. 81-98. 6. McNale B. Constructing Postmodernism / B. Mchale. – L.; N. Y. Routledge: 1992. – 342 p.

БАЗОВІ КОМПОНЕНТИ ПРОЦЕСУ СПІЛКУВАННЯ

Пасинок В. Г., д.п.н. (м. Харків)

Успішність людини в будь-яких сферах її діяльності залежить переважно від здатності грамотно організувати процес спілкування, який складається з трьох компонентів: перцепції, комунікації, інтеракції.

1. Перцепція пов'язана з процесом сприйняття й пізнання іншої людини та спрямована на визнання індивідуальних особливостей людини, особливостей її поведінки. У процесі спілкування відбувається процес сприйняття його учасниками один одного. Результатом цього є створення певного цілісного образу іншої людини, який формується на основі її оцінювання. У свою чергу, під час оцінювання людини враховуються не тільки її особистісні якості, але й соціокультурні фактори (соціальний статус, роль у суспільстві та ін.). У процесі спілкування використовуються такі основні механізми міжособистісного пізнання: ідентифікація, стереотипізація, емпатія й рефлексія.

Ідентифікація та стереотипізація є достатньо ефективними засобами пізнання й оцінювання учасниками спілкування один одного. Однак у комунікативній практиці не доцільно обмежуватися використанням тільки цих механізмів, адже результати такого оцінювання можуть мати значну погрішність. Організувати ефективне спілкування можливо лише за умови, якщо його учасники не

перебільшуватимуть значущість першого враження про свого партнера та прикладатимуть зусилля, щоб краще пізнати один одного, більш чітко зрозуміти його позицію. Зокрема, цьому сприяє сформованість у людини емпатії. Значну роль у процесі спілкування має і феномен рефлексії, яка спрямовується на самопізнання, самоаналіз людиною внутрішнього стану, власних характерних особливостей (емоцій, когнітивних процесів, дій, поведінки, досвіду, станів, здібностей, характеру, ставлення до себе та інших людей, свого призначення й цілей тощо), а також пізнання ставлення до себе з боку інших людей.

Перцептивна функція спілкування передбачає також сприйняття-оцінювання людиною ситуативного контексту спілкування загалом. Ще один психологічний механізм, який використовується під час перцепції, отримав назву атракції.

2. Ефективна комунікація є однією з найважливіших передумов успішного спілкування. Комунікація виявляється в обміні інформацією між співрозмовниками, в передачі та прийомі знань, думок, почуттів, оцінок, пропозицій стосовно певного питання.

За типом відносин між їхніми учасниками ці процеси поділяються на: міжособистісні; публічні; масові.

Міжособистісна комунікація зорієнтована на встановлення комунікативного зв'язку між окремими учасниками спілкування. У публічній комунікації бере участь група людей. Масова комунікація реалізується за допомогою поширення спеціально підготовлених повідомлень з використанням різних технічних засобів серед великої анонімної аудиторії.

3. Інтерактивний аспект спілкування забезпечує взаємодію між людьми, безпосередню організацію їх сумісної діяльності. Інтеракція виявляється також у прагненні кожного учасника вплинути на інших співрозмовників, стимулювати в їхній поведінці бажані для нього зміни. Необхідними умовами для цього є не тільки використання єдиної мови спілкування, зрозумілої для всіх партнерів взаємодії, але й забезпечення цілеспрямованого узгодження їхніх позицій, які вони займають стосовно сутності визначеної проблеми та способів її розв'язання.

Якщо спільна діяльність організована на принципах співробітництва, взаємоповаги і толерантності, то між учасниками спілкування відбувається активний взаємобмін не тільки ідеями, але й певними діями, а це, у свою чергу, сприяє ефективному відпрацюванню загальної стратегії стосовно визначення шляхів досягнення поставлених цілей, а в подальшому – й успішному впровадженню цієї стратегії на практиці.

РОЛЬ КОМУНІКАТИВНИХ ВПРАВ ПРИ ВИВЧЕННІ ІСПАНСЬКОЇ МОВИ

Пашкова А. В. (м. Харків)

Сучасний стан міжнародних зв'язків України, вихід її до європейського та світового простору зумовлюють розглядати іноземну мову як важливий засіб міжкультурного спілкування.

Оволодіння іноземною мовою сприяє розвитку здібностей використовувати її як інструмент спілкування в діалозі культур і цивілізацій сучасного світу, вона розглядається як засіб між особистісної взаємодії в умовах багатонаціонального і полікультурного світового простору.

Сучасний розвиток міжнародних зв'язків між державами слугує передумовою для активізації знань про культурні особливості країн і народів, мова яких вивчається. Цьому сприяє міжкультурний підхід до вивчення іноземної мови. Вона є суттєвим елементом культури народу – носія цієї мови і засобом передачі її іншим, допомагає пізнати духовне багатство іншого народу, краще розуміти власну культуру і культуру свого народу, підвищує рівень гуманітарної освіти, сприяє входженню у світову спільноту.

Загальна стратегія навчання іноземних мов визначається потребами сучасного суспільства та рівнем розвитку лінгвістичних, психолого -педагогічних та суміжних наук. Цією стратегією є комунікативний підхід, який зумовлює

практичну межу навчання і вивчення іноземних мов, а саме: оволодіння іншомовним, міжкультурним спілкуванням, шляхом формування і розвитку вмінь навичок усного спілкування.

Для навчання усного мовлення, слід зазначити особливості комунікативного підходу до навчання іншомовного спілкування. Серед них зазначимо наступні:

Мова розглядається як засіб спілкування. Перевага віддається оволодінню поняттями та функціями.

Мова вивчається через особисту діяльність студентів. Вони є головними автономними суб'єктами навчання, які володіють когнітивними й метакогнітивними стратегіями та прийомами оволодіння мовою й іншомовним спілкуванням та відповідають за свої успіхи і невдачі.

Основними цілями є соціальна відповідність та прийнятність.

Заняття іноземної мови розглядається як діяльність спілкування. Це означає відмову від домінування на уроках формальних мовних вправ на користь діяльнісно й інтелектуально-орієнтованих завдань, які дають змогу вивчати іноземну мову як основний засіб міжкультурного спілкування в процесі цього спілкування.

Навчання видів мовленнєвої діяльності відбувається інтегровано.

Типовими завданнями є заповнення інформаційних програм, розв'язання проблем, рольова гра, симуляція.

Типовими формами інтерактивності є групова і парна робота.

Змінюється роль викладача в процесі навчання. Він сприяє спілкуванню, допомагає студентам досягти автономії у визначенні цілей та шляхів вивчення іноземної мови, оволодіти мовленнєвими, мовними, невербальними засобами комунікації.

Змінюється ставлення до помилок. Вони неминучі і розглядаються, як свідчення процесу навчання.

Рідна мова використовується зрідка, де необхідно, коли це виправдано складною ситуацією.

Література:

1. Беляев Б. В. Очерки по психологии обучения иностранным языкам / Б. В. Беляев – М. : Просвещение 1965. – 227с.
2. Пронина О.П. Особенности обучения диалогическому общению / О.П.Пронина – М. : Наука, 1990. – 157с.
3. Рахманов И. В. Обучение устной речи на иностранном языке / И. В.Рахманов – М. : Высш. шк., 1980. – 120с.
4. Скалкин В. Л. Обучение диалогической речи / В. Л.Скалкин – К. : Рад.шк., 1989. – 158с.

ПРОБЛЕМА ИСТИННОГО/ЛОЖНОГО В ЗАПАДНОЕВРОПЕЙСКОМ ФИЛОСОФСКОМ ДИСКУРСЕ: ГЕНДЕРНЫЙ ПОДХОД

Песоцкая Д. Л., к.філос.н. (г. Харьков)

Дискурс истинного/ложного в системе традиционного мышления имплицитно содержит целый пласт знания, касающийся механизмов контроля, запрета, исключения, насилия, которые оказываются задействованными властными стратегиями общества. В результате внешне лишённые гендерных характеристик понятия истина/ложь оказываются включёнными в процесс, который оказывал влияние на конституирование идентичности гендерных субъектов в западном мышлении и культуре в целом.

Диалектика соотношения истинного/ложного не сводится только к диалектике противоречий между истиной и ложью, а включает в себя оценочные критерии – идеалы, нормы, стереотипы, правила, за которыми скрываются приоритеты патриархатной культуры. Данная логика позволяет мыслить мужское и женское в терминах позитивности и негативности, тождественного и иного, что конституирует женскую субъективность как отличающуюся от мужской. Опираясь на принцип тождества и противоречия, лежащего в основе дискурса истинного/ложного, традиционная мысль рассматривала женское начало как источник всего негативного, в том числе и ложного.

В традиционной эпистемологии ложь не получила статуса автономного понятия и объекта исследования, наделенного собственным позитивным значением. Поэтому ложь всегда рассматривалась с позиции истины, превращаясь, таким образом, из объекта познания в некое средоточие негативных характеристик, служивших лишь для подчеркивания позитивной сущности истины. Сам феномен лжи в системе традиционного знания оставался непроясненным.

Традиционные философские концепции в осмыслении мира исходят из принципа изначальности подобия, сходства и опираются на соотношение истина/ложь, действующие как механизм отрицания различий, понимаемых в качестве противоречий, и утверждения тождества и подобного. В то же время постмодернистская философия исходит из признания изначальной разнородности мира, где сходство понимается как сходство различий. В результате истина/ложь перестают полагаться как принципы тождества и противоречия. Негативность больше не означает отрицания, а наоборот, выражается как утверждение, как власть того, что способно к отличию.

Использование постмодернистской методологии (Фуко, Делеза) позволяет современным феминистским исследовательницам осуществить собственные философские проекты по производству новых типов женской субъективности, основанных на различии без иерархии и многоуровневости репрезентации в противовес классической модели универсального и рационального субъекта. В соответствии с такой интерпретацией женской субъективности, она легитимируется на основе признания собственного партикулярного опыта вне приписываемых ей патриархатным порядком негативных характеристик, в том числе и особой лживости. С другой стороны, приписываемую женщине патриархатной традицией лживость, в частности Вейнингером, можно рассматривать как специфическую форму женской активности. В этом случае ложь-симуляция выражается как форма интенсификации реального женского опыта.

УЧЕБНИК ПО ИНОСТРАННОМУ ЯЗЫКУ НОВОГО ПОКОЛЕНИЯ КАК ИНТЕГРАТИВНОЕ ЕДИНСТВО ЛИНГВОДИДАКТИЧЕСКОГО И КОМПЬЮТЕРНОГО КОМПОНЕНТОВ

Попова Н. В. (г. Санкт-Петербург)

Создание модели типового учебника нового поколения является попыткой *отфильтровать* существующее многообразие электронных ресурсов, применимых для изучения иностранного языка, выбрать наиболее опробованные из них и порекомендовать в качестве возможной траектории обучения иностранному языку в вузе. Подобная фильтрация необходима для того, чтобы привести неоспоримые достижения компьютерной лингводидактики к некоему «общему знаменателю», наметить умеренно инновационный *средний путь* для удобства вузовских преподавателей иностранных языков, сохраняя при этом и традиционный лингводидактический аппарат учебника по иностранному языку.

Предвидя критику нашего ограниченного подхода к использованию арсенала средств компьютерной лингводидактики, мы, однако, считаем, что он может принести некоторую пользу, поскольку является попыткой ликвидации существующего сейчас *цифрового неравенства* как в среде преподавателей, так и студентов. Если увлеченные преподаватели регулярно предлагают студентам работать с новыми информационно-коммуникационными технологиями (ИКТ), то большинство преподавателей, примерно 90% в России и 70% в Европе, работают «по-старинке», честно зарабатывая свой «хлеб» на обычных языковых *дрилах*.

Для эффективного проведения актуализации изучаемой темы посредством использования поисковых лингвокомпьютерных заданий учебников нам необходимо четко представлять, какие именно компетенции будут формироваться при выполнении этих заданий. Поскольку компетентностное по своей сути задание должно иметь не только учебную, но и жизненную подоплеку, нужно рассмотреть предлагаемые задания в компетентностном ракурсе и задуматься об их жизненном обосновании. Осознавая при этом, что нами исследуются проблемы

высшей школы, и понятие *жизнь* для нас означает, прежде всего, *профессиональная сфера жизни обучающихся*, мы можем скорректировать наше понимание *жизненного* аспекта компетентностного задания и считать его *профессиональным* аспектом.

Предлагаемые для формирования информационной компетенции виды учебной деятельности включают, в частности, поиск и сбор информации в сети Интернет, обработку и передачу информации по назначению, а также участие в таком комплексном виде деятельности как *учебно-исследовательская работа*. Проведение поиска и сбора информации в профессиональном контексте представляет собой, как правило, задачу со многими неизвестными, поскольку специалисту бывает необходимо справиться с избытком информации или с ее недостатком, отделить значимую информацию от лишней по известным ему критериям.

Кроме этого, обучающимся необходимо научиться упорядочивать собранную информацию в хронологическом или причинно-следственном планах, интерпретировать ее для определенных целей, уметь использовать различные формы наглядности (диаграммы, схемы, таблицы, графики и т.п.) для подготовки презентаций или коллажей по проведенному поиску. Если учесть то, что все перечисленные виды деятельности проводятся на иностранном языке, нельзя не согласиться с тем, что они являются более трудоемкими, чем на родном языке.

С введением новых стандартов третьего поколения ФГОС, акцентирующих формирование современных интегративных компетенций, каждый российский вуз обязан вводить в обучение элементы ИКТ, поэтому разработка соответствующих ориентиров в рамках изучаемых дисциплин становится особенно насущной. Учебник нового поколения – это ключ к сбалансированному преподаванию иностранных языков с учетом современных ИКТ. Именно учебник необходим для обеспечения стабильности и контролируемости вузовского учебного процесса, что фактически гарантирует определенный уровень качества преподавания.

МОВНЕ ВТІЛЕННЯ КОНЦЕПТУ *НІЧ* В ПОЕТИЧНОМУ ДИСКУРСІ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ 16-18 СТ.

Попельнух Д. А. (м. Харків)

Вивчення базових понять картини світу людини у світлі когнітивної теорії походження та функціонування мови висуває проблему дослідження часу в різних мовних середовищах (дискурсах) на одне із чільних місць [1, с. 8]. Дієвим інструментом вивчення часу вважається концепт як «оперативно-змістова одиниця пам'яті, ментального лексикону, концептуальної системи та мови мозку (*lingua mentalis*), усієї картини світу, що відображена в людській психіці» [4, с. 6-8].

Особливі характеристики концепту спостерігаються в середовищі поетичного дискурсу. Він визначається як комунікативне естетично значуще утворення, що виникає в акті читання як подія зустрічі конкретного поетичного тексту і читацької свідомості, це процес актуалізації естетично значущої цілісної сукупності функціонально організованих текстових елементів [3, с. 30]. Лінгвокогнітивна структура дискурсу передбачає наявність пропозиційних зв'язків між концептами, які створюють специфічну когнітивну структуру дискурсу [2, с. 6]. В науковому середовищі верифікується припущення, що концептуальна мережа, яка створюється концептом в поетичному дискурсі, має національну специфіку. В якості такого концепту аналізується концепт НІЧ, що втілюється в поезії Великої Британії в 16-18 ст. В концептуальній міжфреймовій мережі концепт НІЧ займає центральне місце та знаходиться в пропозиційних зв'язках з іншими концептами [2, с. 9]:

- *Кваліфікативна схема «ХТОСЬ / ЩОСЬ TAKE є-якість»*: НІЧ є БЕЗКІНЕЧНА: *He who torments the Chafer's sprite weaves a Bower in endless night* (W. Blake, p. 3); ТИХА: *Silent, silent night, quench the holy light of thy torches bright* (W. Blake, p. 4).

- Схema класифікації «ХТОСЬ/ЩОСЬ-ідентифікатор є ХТОСЬ/ЩОСЬ-класифікатор»: НІЧ є ЗМІНА: *So had your body her morning, hath her noon, and shall not better; night is her next change* (John Donne, p. 4); НІЧ БЕЗХМАРНА СВЯТА: *When the still night is unclouded saint is walking on her way.* (Henry Kirke White, p. 2)

- Схema подоби «ХТОСЬ / ЩОСЬ-компаратив є наче ХТОСЬ / ЩОСЬ-корелят»: НІЧ є ЯК ЖИВА ІСТОТА: ПРИХОДИТЬ: *And such as all posterity could never equal nor night came* (Samuel Butler, p. 4).

Тож, концепт НІЧ виявляє характеристики, які зумовлюють специфічні зв'язки цього базового поняття картини світу з іншими поняттями в середовищі поетичного дискурсу.

Література:

1. Арутюнова Н. Д. Дискурс / Н.Д. Арутюнова // Лингвистический энциклопедический словарь. – М. : Сов. энциклопедия, 1990. –300 с. 2. Жаботинская С. А. Концептуальный анализ: типы фреймов / С. А. Жаботинська // Вісник Черкаського університету. – 1999. – Вип. 11. – С. 3-17. 3. Карасик В. И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс / В. И. Карасик. – Волгоград: Перемена, 2002. – 300 с. 4. Кубрякова Е. С. Начальные этапы становления когнитивизма: лингвистика, психология, когнитивная наука / Е. С. Кубрякова // Вопросы языкознания. — 1994. — №4.

Джерела ілюстративного матеріалу:

1. Blake W. Poems. [Електронний ресурс]: поетичний дискурс. – Режим доступа: <http://www.poemhunter.com/william-blake/> 2. Butter S. All the poems of Samuel Butter. [Електронний ресурс]: поетичний дискурс. – Режим доступа: <http://www.poemhunter.com/samuel-butler/> 3. Donne J. Poetry. [Електронний ресурс]: поетичний дискурс. – Режим доступа: <http://www.poemhunter.com/john-donne/> 4. White Henry Kirke. Poems. [Електронний ресурс]: поетичний дискурс. – Режим доступа: <http://www.poemhunter.com/henry-kirke-white/>

К ВОПРОСУ О ЛЕКСИЧЕСКОЙ ИНТЕНСИВНОСТИ

(на материале современного итальянского языка)

Путивцева Н. К. (г. Харьков)

Понятие “интенсивность” является далеко не новым термином в современных лингвистических исследованиях. Этот и ряд других терминов часто встречаются в исследованиях, посвященных вопросам экспрессивной стилистики, эмоциональности текста, категории оценочности и оценочным характеристикам предмета речи. Изучение обозначенных категорий как феноменов, неразрывно связанных с человеком, его деятельностью и языком, видится чрезвычайно актуальным.

Современному итальянскому языку свойственна особая экспрессивность и выразительность, он характеризуется огромным множеством лексических единиц с высокой степенью интенсивности, а также наличием большого количества средств, способных менять лексическую интенсивность в ту или иную сторону. Например, повышение интенсивности прилагательного **“contento”** – “довольный” достигается путем добавления наречия *molto* – наиболее употребляемого, но не единственного интенсификатора итальянского языка, или же путем добавления суффикса превосходной степени *-issimo*: **“moltocontento”**, **“contentissimo”** – “очень довольный”. Такую же степень интенсивности можно выразить, не прибегая к использованию вышеуказанных интенсификаторов, а просто употребив прилагательное **“felice”** – “счастливый”, которое само по себе обладает большей интенсивностью, чем **“contento”**, хотя и оно допускает добавление *molto* и *-issimo*: **“moltofelice”** и **“felicissimo”** – “очень счастливый”. Еще более высокая степень интенсивности достигается благодаря метафоричным выражениям **“sonoalsettimocielo”** – “я на седьмом небе от счастья”, **“nonstoinmedallagioia”** – “я вне себя от радости”, интенсивность которых уже не может быть дополнительно усилена, поскольку они являются устойчивыми словосочетаниями.

Различной может быть также лексическая интенсивность глаголов: **“loamomolto”** – “я его люблю” или даже **“loamomoltissimo”** – “я очень его люблю” гораздо слабее с точки зрения интенсивности, чем **“vadopazzaperlui”** – “я от него без ума”, также как **“hovoglia”** или **“hotantaomoltavogliadiandareaMilano”** – “я хочу” или “я очень хочу поехать в Милан” менее сильные, чем **“nonvedol’ora”** – “я не могу дождаться” и **“muoioidallavogliadiandarci”** – “я умираю от желания туда поехать”.

Зачастую лексические единицы с высокой степенью интенсивности являются устойчивыми словосочетаниями. Так, чтобы усилить интенсивность выражения **“è moltobuio”** – “очень темно”, используется устойчивое словосочетание **“è buiopesto”** – “крошечная тьма”, а для усиления **“famoltofreddo”** – “очень холодно” употребляется **“faunfreddocane”** – “собачий холод”. Но никогда не употребляется **“unfreddopesto”** – “крошечный холод”, ни **“unbuiocane”** – “собачья тьма”. Помимо этих случаев, которые не допускают вариантов, следует отметить, что прилагательным с высокой степенью интенсивности свойственна более узкая сочетаемость, чем их менее сильным эквивалентам: прилагательное **“caldo”** или **“caldissimo”** – “жаркий, горячий” можно употребить с существительными **“minestra”** – “суп”, **“clima”** – “климат” или **“ferrodastiro”** – “утюг”, тогда как более сильные его эквиваленты употребляются в более узком контексте и не могут быть взаимозаменяемыми: **“minestrabollente”** – “горячий, обжигающий суп”, **“climatorrido”** – “жаркий, знойный климат”, **“ferrodastirorovente”** – “раскаленный утюг”.

Литература:

1. Ганич Д. І., Олійник І. С. Словник лінгвістичних термінів / І. С. Олійник, Д. І. Ганич – К., Вища школа, 1985. – 360 с.
2. Коновець С. П. Деякі національно-культурні особливості фразеології / С. П. Коновець // Київський національний університет імені Тараса Шевченка – Вісник. Серія: Іноземна філологія. Вип. 31. – К., 2002. – С. 47-49.
3. Черданцева Т. З. Итальянская фразеология и итальянцы / Т.З. Черданцева – М., ЧеРо, 2000. – 301 с.
4. Adamo G. Le parole del lessico italiano

/ G. Adamo – Roma : Carocci editore, 2012. – 112 p. 5. Colella G. Che cos'è la stilistica / G. Colella – Roma : Carocci editore, 2010. – 144 p. 6. Lavezzi G. Breve dizionario di retorica e stilistica / G. Lavezzi – Roma : Carocci editore, 2009. – 128 p.

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ХУДОЖЕСТВЕННЫХ ФИЛЬМОВ В ОБУЧЕНИИ ИНОСТРАННЫМ ЯЗЫКАМ

Пшеничных А. Н., к.ф.н. (г. Харьков)

Необходимость включения художественных фильмов, наряду с другими современными медиатекстами, в качестве материала анализа и изучения языка на филологических факультетах, объясняется следующими факторами. Во-первых, современный язык существует и развивается в современных медиа, которые объединяют вербальный компонент со звуковыми и визуальными составляющими. Во-вторых, современное поколение студентов представляет собой “коренных жителей цифрового общества” (digital natives), в отличие от предыдущих поколений студентов и преподавателей, которые являются “цифровыми иммигрантами” (digital immigrants) [2, с. 1-2]. В результате, мышление, рожденных в цифровом обществе, радикально отличается от того, которое формировалось в контексте традиционных медиа: первые оказываются физически не способны изучать предмет на материале исключительно печатных текстов и методологии, разработанной в до-цифровом обществе.

При разработке методологии изучения языка на материале художественного кино необходимо учитывать особенности данного типа текста, обусловленные его носителем. Художественное кинопроизведение характеризуется мультимодальностью (задействованы два канала восприятия: зрительный и слуховой) и гетерогенностью (вербальный компонент объединяется в единый текст с невербальными компонентами коммуникации и кинематографическими приемами создания ситуации на экране) [1, с. 35-40].

Одной из практик выработки общего языка между двумя поколениями может быть, например, анализ экранизаций классических произведений, которые традиционно преподаются в рамках курса “аналитическое чтение”. В случае киноверсий оказывается неэффективным анализ языка в отрыве от аудиовизуального образа, а приемы достижения образности, используемые создателями фильмов, отличаются от тех, которые разрабатываются мастерами пера.

Изучая язык на материале кино, как и на материале других современных медиатекстов, приходится столкнуться с той проблемой, что теоретического аппарата, применяемого для анализа печатного текста недостаточно для анализа языка в фильме. Скорее, процесс формирования смыслов в гетерогенных текстах является объектом внимания междисциплинарного толка (в случае художественного кино – как лингвистики, так и киноведения). Исходя из этого, возникает необходимость образованности в областях смежных с лингвистикой. В свете обсуждаемой проблемы – в области медиа коммуникаций, что поможет раскрыть особенности функционирования языка в гетерогенных текстах, разработать адекватную методологию их анализа и преподавания.

Таким образом, в эпоху, когда печатные гомогенные тексты вытесняются текстами гетерогенными, а язык воспринимается студентами в его взаимодействии с другими семиотическими системами, в системе образования оказывается естественным переход на тексты, соответствующие эпохе, а именно медиатексты, а также на методологию (междисциплинарную), соответствующую данным текстам.

Литература:

1. Пшеничних А. М. Реперспективізація предметної ситуації в англомовному діалогічному дискурсі (на матеріалі мультимедійних ігрових кінотворів) : дис. ... кандидата філол. наук : спец. 10.02.04 “Германські мови” / А. М. Пшеничних. – Харків : Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, 2011. – 201 с.
2. Prensky M. Digital natives, digital immigrants / M. Prensky // On the Horizon. –

2001. – Vol. 9, No 5 : MCB University Press. – Access : <http://www.marcprensky.com/writing/Prensky%20-%20Digital%20Natives,%20Digital%20Immigrants%20-%20Part1.pdf>. – Title from the screen.

СКЛАДНЕ СИНТАКСИЧНЕ ЦІЛЕ У КОРЕЛЯЦІЇ ФОРМИ ТА ЗМІСТУ

Руміга І. І. (м. Чернівці)

Сучасний стан вивчення речення актуалізує детальний розгляд складного синтаксичного цілого (*далі* ССЦ) як структурно-семантичної одиниці синтаксису, кожна з яких демонструє єдність між змістом та формою, між планом змісту та планом висловлення. Це твердження характерне для речення, що реалізує висловлення в мові, а також для ССЦ, оскільки співвідношення їх змісту та форми виражає взаємозумовленість мови та думки, закономірності яких досі залишаються неповністю дослідженні.

Поява ССЦ у другій половині ХХ ст. вимагає його вивчення як структурно-семантичної одиниці мови, засоби формування якої принципово відрізняються від засобів формування багаточленного складного речення. Багатогранність цього лінгвістичного явища уможливорює його вивчення зі сторони мови, тексту, комунікації тощо. Хронологічне введення ССЦ до синтаксичної системи таке: М. В. Ломоносов [1748] – виокремив одночленний та багаточленний періоди та його союзи; О.О. Потебня – використовував для цього поняття “мовлення” [1892]; О. М. Пешковський [1925] – визначення проблеми СС цілих.

ССЦ становить групу речень, що разом із наявною граматичною одиницею реалізовує єдине висловлення (Л. А. Булаховський, В. А. Звегинцев, Л. Блумфілд, Дж. Кьорм, А. Редфорд та ін.). У рамках дихотомії мови/речення ССЦ можна розглядати згідно аналогії про речення А. В. Карабикова [1, с. 12]: речення існує в єдиній мовній дійсності в двох станах: як одиниця мовної системи, що реалізується в мові, і навпаки, як факт мовлення.

Сучасний функціональний синтаксис розмежовує ряд синтаксичних одиниць: словоформа – словосполучення – речення (просте, складне) – складне синтаксичне ціле (І. Р. Вихованець, Г. А. Золотова, Ч. Філлмор, С. К. Дік, В. Матезіус). В. Є. Чернявська розглядає ССЦ як структурно-семантичне утворення, що співвідноситься із поняттям “текст” у вузьколінгвістичному аспекті [3, с. 12].

Текст та ССЦ існують у єдності, їх реалізація відбувається лише при поєднанні внутрішніх зв'язків, що відповідають основним рівням тексту: семантичному, лексико-граматичному, образному та прагматичному.

Семантику ССЦ становить семантичне наповнення мовних одиниць та значення, які визначенні цілеустановкою автора. Значення в його рамках набувають значимість, що визначається семантичним критерієм ССЦ і тексту. Семантичний зв'язок позиціонує як фундамент ССЦ.

Актуальним залишається питання щодо співвідношення ССЦ та абзацу. Принциповою є думка Л. М. Лосевої [2, с. 52], де зазначається, що можна віднести абзац до синтаксичних категорій, бо в синтаксичній структурі тексту ніяких інших одиниць, окрім словосполучень, сполучення слів, речень, ССЦ немає.

Проте, не кожне ССЦ охоплює усі зазначенні засоби міжфразного зв'язку. Організація не є стабільною, залежить вона від структури та цілі висловлювання. Сміслові об'єднання речень, що входять в ССЦ є її базовою умовою.

Отже, міжрівневий аналіз структури ССЦ уможливорює вивчення взаємозв'язку семантико-синтаксичного та функціонального аспекту, що диктується сприйняттям мови як системи, а його – як окремої одиниці. ССЦ як структурно-семантична одиниця відіграє важливу роль у структуруванні тексту. Незважаючи на схожість його характеристик із текстом, дискурсом та абзацом, різноманітні об'єкти дослідження уможливлюють виокремлення його за рахунок власних диференційних ознак, що автосемантизує це лінгвістичне поняття.

Література

1. Карабыков А. В. Проблема конститутивных признаков предложения в

отечественном языкознании XVIII–XXI веков : [автореф. дис. ... канд. филол. наук : (10.02.19) : Филологические науки] / А. В. Карабыков – Барнаул, 2004. – 21 с. 2. Лосева Л. М. Как строится текст : [Пособие для учителей / Под ред. Солганика Г. Я.]. – М. : Просвещение, 1980. – 96 с. 3. Чернявская В. Е. Интерпретация научного текста : [Учебное пособие] / В. Е. Чернявская. – М. : КомКнига, 2006. – 128 с.

ОБРАЗНА ТА ЦІННІСНА СКЛАДОВІ КОНЦЕПТУ ЧАС В АНГЛОМОВНОМУ ПІСЕННОМУ ДИСКУРСІ

Рябенська І. В. (м. Харків)

Поняття часу завжди було предметом пильної уваги мовознавців [1; 4]. Однак, ціла низка питань, що стосуються поняття часу, його символічної об'єктивації в мові та його ціннісного наповнення у різних типах мовної свідомості залишається відкритою [7]. Ключовим для їх вирішення є розуміння суті таких наріжних для когнітивної лінгвістики понять, як концепт та концептуальна метафора.

Концепт ЧАС, що розглядається в роботі, є однією зі складових семантичного поля темпоральності. В англійській мові іменем концепту ЧАС є лексема *time* [1].

Для вивчення дискурсу в цьому дослідженні послуговуємося його розумінням як “сукупності тематично співвіднесених текстів з притаманними їм мовними особливостями” [6, с. 144]. Його особливий різновид, пісенний дискурс, визначається як сукупність текстів пісень, що характеризується специфічними тематичними, лексичними, синтаксичними та іншими особливостями [5, с. 3]. Час у пісенному дискурсі розглядається у вигляді когнітивної структури – концепту, – який має тришарову структуру. В концепті розрізняються образно-перцептивний,

поняттєвий (інформаційно-фактуальний) компонент ціннісної складової (оцінка та норми поведінки) [3, с. 118].

Образна складова концепту – це зорові, слухові, тактильні, смакові характеристики предметів, явищ, подій, що відображені в пам'яті, це релевантні ознаки практичного знання. Ціннісна сторона концепту містить найбільш істотні для певної культури значення, ціннісні домінанти, сукупність яких і створює певний тип культури, що підтримується та зберігається в мові [2, с. 5].

Виходячи з розуміння національно-культурного концепту як тришарової структури, концепт ЧАСу сумізі значених складових може бути представлений таким чином. Поняттєва складова концепту ЧАС вербалізована у його словникових дефініціях [1, с. 179]. Не маючи ціннісної складової інгерентно, концепт ЧАСу пісенному дискурсу частіше за все втілюється у вигляді метафоричних словосполучень.

Так, ЧАС розглядається як ОБ'ЄКТ, ЩО РУХАЄТЬСЯ: *Ooh, well I travelled around the world / And found a brand new word for day / Ooh, watching the time mustn't linger behind / Pardon me I have to get away (Queen)* [8]. В межах образного розуміння часу спостерігається наявність ціннісного компоненту “затримка – це погано”, у контексті есплікується її небажаність: *the time mustn't linger behind*. Тут наявним є характерне для людської психології негативне ставлення до затягування часу [4].

ЧАС є РЕСУРС: *You think it's all been a waste of time / It's been a bad year / You start believing everything's gonna be alright / Next minute you're down and you're flat on your back (Queen); Yeah, you don't waste no time at all / Don't hear the bell but you answer the call / The bell that rings inside your mind (Queen)* [8]. Ціннісна домінанта “марнування часу – це погано” є свідомим наявності традиційно негативного ставлення до марнування часу в британській культурній традиції [7].

Тож, характерною рисою функціонування концепту ЧАС в пісенному дискурсі визначається збіг вербальних засобів втілення ціннісної та образної складових, які, втім, демонструють розбіжності в інтерпретаційній площині.

Література:

1. Бондаренко Е. В. ВРЕМЯ как лингвокогнитивный феномен в англоязычной картине мира / Е. В. Бондаренко : монография. – Харьков : ХНУ имени В. Н. Каразина, 2009. – 377 с.
2. Карасик В. И. О категориях лингвокультурологии / В. И. Карасик // Языковая личность: проблемы коммуникативной деятельности: Сб. науч. тр. – Волгоград : Перемена, 2001. – С. 3–16.
3. Карасик В. И. Языковые ключи / В. И. Карасик. – Волгоград : Парадигма, 2007. – 520 с.
4. Налимов В. В. Спонтанность сознания / В. В. Налимов, Ж. А. Дрогалина – М., 1989. – [Электронный ресурс] – Режим доступа : http://www.gramotey.com/?open_file=1269074526#ТОС_id1952694
5. Плотницкий Ю. Е. Лингвостилистические и лингвокультурные характеристики англоязычного песенного дискурса : автореф. дис. на соискание учен. степ. канд. филол. наук : спец. 10.02.04 “Германские языки” / Ю. Е. Плотницкий / Самарск. гос. пед. ун-т. – Самара, 2005. – 21 с.
6. Степанов Ю. С. Методы и принципы современной лингвистики / Ю. С. Степанов ; изд. 5-е стереотип. – М. : УРСС, 2005. – 312 с.
7. Kluckhohn F. R., Strodtbeck F. L. Variations in value orientations / F. R. Kluckhohn, F. L. Strodtbeck. – Evanston, Illinois : Row, Peterson, 1961. – 395 p.

Джерела ілюстративного матеріалу

1. Lyrics: Queen. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://lyrics.rockmagic.net/>.

ПОЗНАВАТЕЛЬНАЯ РОЛЬ ЮМОРА

Самохина В. А., д.ф.н. (г. Харьков)

Можно ли с помощью юмора познать мир? Ведь юмор – вещь субъективная. В нем эмоции преобладают над разумом, это несерьезное отношение ко всем сферам нашей жизни – политической, социальной, академической, бытовой. Возникнув в социальном мире, юмор развился у людей как универсальный способ

коммуникации и социального волнения, выполняющий разнообразные функции [2, с. 24]. Однако, ни у кого не вызывает сомнения тот факт, что с помощью юмора Homo Sapiens способен воспринимать мир, в том числе смешное и забавное. Значит, юмор – это действие когнитивной, психологической переработки информации, в результате которой происходит накопление определенного опыта, от которого адресат получает еще и удовольствие.

Мы смеемся и одновременно получаем знания, когда смотрим комедию по телевизору или читаем юмористические рассказы или обмениваемся шутками. Ибо в этих жанрах содержится информация о человеческой психологии, о свойствах языка, о культуре народа, о взаимоотношениях в семье. Мы узнаем о религиозных лидерах, телеведущих, актерах, о политических деятелях из комической игры. Пример: На светском обеде одна благородная дама упрекнула Уинстона Черчилля: "Сэр, Вы пьяны". "Да", – ответил Черчилль, – "а Вы уродливы. Но завтра я буду трезвым, а Вы и завтра все равно останетесь уродливой". Эта шутка дает представление о премьер-министре Великобритании Уинстоне Черчилле как об остроумной, саркастической личности, а обращение "сэр" – говорит о его благородном происхождении. На преувеличении построена шутка о популярном телеведущем Джонни Карсоне, который был женат несколько раз: Гость спрашивает Джонни: "Вы вообще были женаты?" Второй гость: "Он вообще не был не женат!"

Из шуток мы черпаем знания о той или иной нации, познаем культуру, менталитет народа. Юмор позволяет лучше понять человека: обладает ли он чувством юмора, является ли остроумным, имеет ли межличностную привлекательность, насколько он интеллектуально развит.

В основном, познание юмора приходит к человеку через средства массовой информации (телевидение предоставляет ситкомы, гэги, стендап-комедии, телешоу, политическую сатиру, юмористическую рекламу; газеты "информируют" нас с помощью комиксов). Профессиональные юмористы "поучают" нас о характере, традициях разных народов (ср. выступления

М.Задорнова об американцах, М. Жванецкого о русских, И. Маменко об украинцах), о непрофессионализме учителей (И. Христенко), о глупости политиков (М. Галкин, а также "95 квартал"), о корыстолюбии врачей (В. Моисеенко, В. Данилец). Все шутки, безусловно, гиперболизированы, но, несомненным есть высмеивание коррупции, бездарности, глупости в разных сферах общества. Таким образом, юмор поучает. Мы способны постичь психоментальную сферу человека (его способность к остроумию, иронии, сарказму), социо-культурное, политическое, историческое "бытие" Homo-Communicens, лингвальные аспекты Homo Lingualis и Homo Artifex, т.е. получить ответы на вопросы: что? где? когда? почему? Следовательно, можно говорить об информационной стороне смеха и рассматривать юмор как интеллектуальную игру. Кроме того, познавая с помощью юмора комические стороны бытия, Homo Ridens эмоционально на них откликается. Е. Ильин в этом смысле рассматривает чувство юмора как "ультрапарадоксальное видение / восприятие и осмысление) происходящего или воображаемого" [1, с. 15], способный научить, оценить, осмыслить, интерпретировать и понять.

Литература:

1. Ильин Е. П. Эмоции и чувства. – СПб.: Питер, 2002. – 752 с. 2. Мартин Р. Психология юмора / Р. Мартин / [пер. с англ. под ред. Д.В. Куликова]. – СПб.: Питер, 2009. – 480 с.

UN APPORT AU COMMENTAIRE DES *MISERABLES*

Inna Saranovska, Docteur ès lettres (Kharkiv, Paris)

«Vie amoureuse de Jean Valjean », paru en 1987, fait partie des contes que Pierre Gripari réécrit en donnant la forme d'une fiction à ses analyses des textes classiques. Cette manière de mettre en valeur l'héritage littéraire était assez fréquemment employée par l'auteur dans le même recueil *Contes cuistres* (« La Véritable histoire de

Pinocchio », « L'Assassin de M. Zola »), ainsi qu'ailleurs : *Le Musée des apocryphes* (« Lettre anonyme à Balzac », « Les Dernières aventures de Passepartout »). Dans tous ces contes, Gripari introduit une réflexion sur des titres connus tels que *Le Tour du monde en 80 jours*, *La Cousine Bette*, *L'Assommoir*..., et il fournit des informations historiques et littéraires. S'entretenant familièrement avec les écrivains et les personnages, Gripari mêle les mondes fictif et effectif, ce qui crée un hommage plus explicite renvoyant le lecteur aux œuvres originales. Cet hommage direct s'ajoute à un hommage moins affiché mais plus fréquent, sensible dans les multiples histoires fantastiques inspirées par les textes des autres que Gripari pratiquait régulièrement auparavant.

Le titre « Vie amoureuse de Jean Valjean » est annonciateur de rapports hypertextuels, et il fait tout de suite penser à une nouvelle parodie de Hugo auquel revient sans conteste « la palme de l'auteur le plus parodié », selon Daniel Sangsue [3, p. 82]. La transformation de l'original, promise comme une continuation, touche à un aspect négligé par Hugo de son personnage, devenu un symbole de chasteté. Chacun peut s'attendre à une histoire passionnante née de l'imagination érotique de Gripari. Mais le titre ne dévoile pas pleinement les subtilités créatives de l'œuvre, ainsi que la qualité des rapports hypertextuels. Le récit qui s'annonce comme une histoire inventée dans le cadre d'un recueil de contes fantastiques n'a rien en commun avec une continuation pure et simple. La réécriture des *Misérables* prend ici la forme d'une interprétation littérale, et tout au long du conte elle s'appuie sur l'intrigue de Victor Hugo de la manière la plus explicite.

Dès le début du conte Gripari révèle le propos officiel de sa réflexion : révéler « la vérité » sur la vie sexuelle de Jean Valjean pour prouver que celui-là n'était pas un personnage imaginaire ou une « projection » de l'auteur. A l'appui de cette idée, il tire argument des oppositions de personnalité entre Hugo et son personnage, où le contraste le plus parlant concerne l'hétérosexualité de l'un et l'homophilie de l'autre.

Dans le but de soutenir sa démonstration, Gripari parcourt les épisodes principaux du roman de Hugo qu'il présente comme « un témoignage » de celui-ci sur la vie de

Jean Valjean, avec les dates, les noms des lieux, le résumé et les commentaires des événements. Les épisodes sont restructurés selon une chronologie biographique, ce qui correspond le plus souvent à la succession des événements du roman-feuilleton. Les exceptions concernent l'entrée en scène des autres personnages qui apparaissent chez Gripari au fur et à mesure qu'ils apparaissent dans la vie de Jean Valjean hugolien. La transgression de l'ordre établi par Hugo se révèle au début de l'histoire que Gripari commence avec la naissance et la situation familiale du héros : « *Jean Valjean est né, entre 1765 et 1770, à Faverolles, dans le département actuel de l'Aisne* » [2, p. 129]. Ains, l'ordre des événements dans le conte est soumis à l'évolution du protagoniste.

Les cinq parties de Hugo sont condensées en quatorze pages chez Gripari. Sa sélection s'explique avant tout par le désir de s'arrêter sur les épisodes qui peuvent soutenir son propos et permettent un doute ou une ambiguïté au sujet de leur signification sexuelle. Gripari résume le texte en recourant souvent à une citation de l'original. Il le commente en donnant ses propres impressions et comble des lacunes narratives sans le moindre signe d'ironie. Le sérieux de cette attitude fait parfois oublier qu'il s'agit d'un conte de fiction, et non d'un article d'analyse critique.

Pourtant, le commentaire n'est qu'une manière de réécrire le roman classique, car aux faits authentiques empruntés au roman de Hugo se juxtaposent des arguments imaginaires, ajoutés sous prétexte que les premiers sont « incomplets », « naïfs » ou ambigus.

Alors que Genette exclut de l'hypertextualité les rapports de commentaire [1, p. 13], Gripari par cet exemple apporte une nuance notable dans la grille du philologue : la forme du commentaire peut contribuer elle aussi à la création d'une fiction à condition que l'interprète entrelace les faits inventés avec les faits réels, qu'il utilise sa subjectivité en la poussant un peu trop loin, qu'il exprime son jugement avec une poésie et un lyrisme d'écrivain et pas de critique sec.

Bibliographie:

1. Genette G. Palimpsestes, La littérature au second degré / G. Genette. – Paris : Seuil, 1982. – 573 p. 2. Gripari P. Contes cuistres / P. Gripari. – Lausanne : L'Age

d'Homme, 1987. – 160 p. 3. Sangsue D. La Parodie / D. Sangsue – Paris : Hachette, 1994. – 107 p.

ПОЕТИКА ТІЛЕСНОСТІ В ПРОСТОРОВІЙ СТРУКТУРІ РОМАНУ МАРГЕРІТ ЮРСЕНАР «СПОГАДИ АДРІАНА»

Сатановська Г. С. (м. Харків)

М. Юрсенар (1903–1987) є провідним представником інтелектуально-філософської прози Франції середини XX століття. Її авторству належать більше тридцяти творів різноманітних жанрів, серед яких романи «Спогади Адріана» (1951) та «Філософський камінь» (1968). Метою цієї розвідки є аналіз просторової структури роману «Спогади Адріана» на предмет виявлення ознак тілесності як характерних поетологічних рис хронотопу твору.

Проблемі хронотопу художнього тексту присвятили свої дослідження М. Бахтін [1], Ю. Лотман [3], Н. Копистянська [2], які вивчали формально-змістовні функції часо-простору твору.

Питання вивчення тілесності знаходиться на перехресті галузей культурології, філософії та літературознавства, до цієї проблеми звертались у своїх дослідженнях М. Мерло-Понті [4], В. Подорога [5], Є. Самоделова [6]. Визначається, що поетизація тілесності є частиною загальної поетичної структури твору, а метафоризація об'єктів є одним із рівнів її реалізації, при цьому саме тіло людини є моделлю навколишнього світу.

У просторовій структурі роману «Спогади Адріана» центральне місце займає хронотопний образ Риму. Простір міста заповнений великою кількістю людей та будівель. Останні є носіями ознак минулого, вони порівнюються з тілом людини похилого віку: «<...> з цеглинами кольору старого тіла» [7, с. 119] (тут і надалі переклад наш – Г. С.). Коли Адріан отримав титул імператора і йому дісталась держава в стані занепаду, він знову порівнює її з організмом старої людини:

«Світ, що я успадкував, нагадував літню людину, яка ще міцна... але тільки-но перенесла напад тяжкої хвороби» [7, с. 109].

За кілька років герой говорить про деталі будівництва, яким він захоплювався: «<...> порфір зернистий, як плоть» [7, с. 142]. Адріан акцентує позитивний результат своєї праці: «Циркуляція золота, невідчутний рух ідей, як життєва кров в артеріях, відновились всередині величезного організму світу; знову стало чутно биття пульсу землі» [7, с. 110].

Підсумовуючи наше дослідження, можна зробити висновок, що тілеснісні характеристики просторової моделі роману «Спогади Адріана» є невід'ємними рисами поетики твору. М. Юрсенар метафоризує об'єкти простору, надаючи їм ознак тіла людини, що підкреслює антропоцентричну спрямованість її світосприйняття та гуманістичний характер творчого пошуку.

Література:

1. Бахтин М. М. Формы времени и хронотопа в романе. Очерки по исторической поэтике / М. М. Бахтин // Вопросы литературы и эстетики. Исследования разных лет. – М : Худ. лит., 1975. – С. 234 – 407.
2. Копистянська Н. Жанр, жанрова система у просторі літературознавства: монографія / Н. Копистянська. – Львів : ПЛІС, 2005. – 368 с.
3. Лотман Ю. М. Структура художественного текста / Ю. М. Лотман. – М. : Искусство, 1970. – 384 с.
4. Мерло-Понти М. Феноменология восприятия / М. Мерло-Понти / Пер. с фр. под ред. И. С. Вдовиной, С. Л. Фокина. – Санкт-Петербург : «Ювента», «Наука», 1999. – 247 с.
5. Подорога В. А. Феноменология тела. Введение в философскую антропологию / В. А. Подорога. – М., 2002. – 450 с.
6. Самоделова Е. Антропологическая поэтика С. А. Есенина. Авторский житнетекст на перекрестье культурных традиций / Е. Самоделова. – М. : Языки славянских культур, 2006. – 917 с.
7. Yourcenar M. Souvenirs d'Hadrien / M. Yourcenar – P. : Editions Gallimard, 1974. – 364 p.

ІДІОСТИЛЬ ДЕЙВА БАРРІ В АСПЕКТІ ТЕОРІЇ РЕГУЛЯТИВНОСТІ

Самарська А. С. (м. Харків)

Антропоцентризм і текстоцентризм сучасного гуманітарного знання вплинули на характер сучасної лінгвістики. Збільшився інтерес учених до мовної особистості, «що стоїть за текстом» [4], і стимульований цим комунікативно-прагматичний підхід до тексту зумовили виникнення ряду нових наукових напрямків, що вивчають цей феномен як форму комунікації у зв'язку із загальною проблемою ефективності спілкування.

Сплеск наукового інтересу до функціонально-прагматичних аспектів текстової діяльності стимулював виникнення в рамках сучасної стилістики художнього мовлення наукових напрямів, які досліджують явище ідіостилю в новому ракурсі – з погляду унікальності авторського світогляду та комунікативної природи тексту. Закономірним наслідком цього стала тенденція поєднати аналіз специфіки ідіостилю зі спробами виявити різного роду універсалії, а також встановити деякі загальні принципи текстової діяльності, зумовлені особливостями мовної особистості комунікантів [5].

У комунікативній стилістиці тексту запропоновано новий комплексний підхід до дослідження ідіостилю, що визначило і відповідні напрями його аналізу в комунікативно-діяльнісному аспекті на основі теорії регулятивності [1]. Ідіостиль – це «індивідуально-авторські особливості світогляду та відображення в тексті як у формі комунікації, включаючи організацію діалогу з читачем» [2]. Кожна мовна особистість – унікальна, вона володіє власним когнітивним простором, власним знанням мови та особливостями її користування, а також власним стилем. Погляд на явище ідіостилю з точки зору теорії регулятивності, що передбачає відповідь на питання, як «конкретна мовна особистість автора організовує діалог з читачем, направляючи його мовленнєво-мисленнєву діяльність по певному шляху відповідно до комунікативної стратегії тексту і інтенції творця» [1], зумовлює необхідність і актуальність виявлення втілених у

лексичній макроструктурі тексту не тільки унікальних, але і універсальних (загальних) засобів і способів організації інтерпретаційної діяльності читача, що визначають регулятивні можливості тексту. У комунікативній стилістиці тексту розроблена теорія регулятивності, відповідно до якої художній текст аналізується з позиції впливу на читача і здібності направляти його пізнавальну діяльність [5].

Традиція вивчення ідіостильових особливостей автора художнього тексту з точки зору теорії регулятивності тільки починає складатися, між тим актуальність подібних наукових розвідок, що відкривають нові можливості в дослідженні неповторності творчої манери письменника є перспективою для нашого дослідження.

В аспекті ідіостилю для нас важливо, які засоби регулятивності домінують у текстах того чи іншого автору. Особистість письменника відбивається в неповторності та оригінальності асоціацій, вербально матеріалізованих у лексичній структурі тексту. Асоціативні переклички і паралелі, найбільш характерні для творчого «мислення» письменника, стають важливою відміткою його художнього ідіостилю [1]. Отже, ми можемо впізнати руку майстра за незвичайною композицією тексту, особливим мисленням, використанням специфічних для нього засобів та прийомів тощо.

Регулятивність найчастіше має комплексний характер, але можна також говорити і про переважання регулятивних засобів одного типу, своєрідну домінанту регулятивності. Під регулятивністю розуміємо системний *відбір та використання мовних засобів, комунікативних тактик і стратегій, композиційно-структурних компонентів у художньому тексті для досягнення цілей*, що виражається у здатності, «впливаючи на читача, направляти його інтерпретаційну діяльність», з *урахуванням лінгвальних та екстралінгвальних факторів*.

Перспективою нашого дослідження є детальне вивчення ідіостиля сучасного американського письменника-коміка Дейва Баррі та виявлення домінант регулятивності на різних рівнях.

Література:

1. Болотнова Н. С. Предисловие / Н. С. Болотнова, И. И. Бабенко, А. А. Васильева и др. // Коммуникативная стилистика художественного текста: лексическая структура и идиостиль. – Томск, 2001 а. – С. 6–9.
2. Болотнова Н. С. Коммуникативная стилистика текста: словарь-тезаурус / Н. С. Болотнова. – М. : Флинта, Наука, 2009. – 384 с.
3. Болотнова Н. С. Проблема изучения идиостиля в современной коммуникативной стилистике художественного текста / Н. С. Болотнова, И. И. Бабенко, А. А. Васильева и др. // Коммуникативная стилистика художественного текста: лексическая структура и идиостиль. – Томск, 2001 б. – 331 с.
4. Караулов Ю. Н. Русский язык и языковая личность / Ю. Н. Караулов. – М., 1987. – 263 с.
5. Тюкова И. Н. Коммуникативные универсалии и их лексическое воплощение в лирике Б. Л. Пастернака: дис. ... канд. филол. наук: 10.02.01 / Ирина Николаевна Тюкова. – Томск, 2005. – 260 с.

ЕКОКРИТИЧНИЙ ПІДХІД ДО ВИВЧЕННЯ ТВОРЧОСТІ ОРАСІО КІРОГИ

Світлична М. О. (м. Харків)

Актуальність теми зумовлена загостренням екологічних проблем в сучасному світі, з одного боку, і з іншого, – дедалі більшим інтересом в нашій країні до латиноамериканської культури та літератури. Новизна полягає в недостатній вивченості творчості Орасіо Кіроги в Україні, зокрема відсутністю уваги до екокритичного підходу.

Термін «екокритика» вживається на позначення критичного підходу до вивчення літературного твору в екологічному вимірі, який з'явився в 90-х роках в США, коли була заснована Асоціація з вивчення літератури та довкілля [1, с. 311]. Серед провідних екокритиків можна назвати:

Л. Бьюела, Ш. Глотфелті, Г. Фромма, В. Руекерта, П. Баррі [7, р. 72]. Принципи екокритичного підходу: акцентування на представлення світу природи в творі, нове потрактування ролі людини [1, с. 311]; дослідження впливу тексту, його художніх та стилістичних прийомів, на нашу екологічну свідомість та формування колективної етичної відповідальності, а також вивчення трансформації художнього тексту в умовах очікування екологічного апокаліпсису, засобів передачі його передчуття [4, р. 56].

Однією з головних тем творчості Орасіо Кіроги, аргентино-уругвайського письменника (1878–1937), майстра короткого оповідання, стала тема взаємодії людини і природи. До цієї теми письменник звертається в своїх творах «Анаконда», «Повернення Анаконди», в збірках «Казки сельви», «Вигнанці» [2, с. 8].

Твори Кіроги базується на відомій антиномії «варварство – цивілізація». Автор критикував цивілізацію та вбачав в ній етичне падіння й духовне зубожіння людства. Під «людиною» письменник розумів саме сучасний тип західної, «цивілізованої людини» [3, с. 202].

Кірогівське трактування проблеми цивілізації та природи унікальне в аргентино-уругвайській літературі своїм суто філософським характером. Кірога не протиставляє природу й людину. Він протиставляє цивілізацію природі й самій же людині, як невід'ємній частині цієї природи [5, р. 17].

Ідея про нищівність цивілізації для самої же людини є дуже передовою. Кірога писав свої твори, коли екологічна ситуація не була ще такою гострою. Він, як модерніст, передчув цю катастрофу. Такий смисл його творів стає зрозумілим лише в наш час [6, р. 25].

Кірога був першим у латиноамериканській літературі, хто поставив проблему природи й суспільства в її настільки актуальному в наш час екологічному аспекті [6, р. 33]. Дослідження творчості Кіроги в екокритичних засягах дозволить відкрити нові грані прочитання творів письменника та переоцінити значення його творчості в контексті сучасності.

Література:

1. Баррі П. Вступ до теорії: літературознавство і культурологія. – К. : Смолоскип, 2008. – 360 с.
2. Кірога О. Анаконда / Орасіо Кірога. – К. : Дніпро, 1989. – 349 с.
3. Кофман А. Ф. Латиноамериканский художественный образ мира. – М. : Наследие, 1997. – 318 с.
4. Glotfelty Ch. The Ecocriticism Reader. – Athens : U of Georgia P, 1996. – 97 p.
5. Gunnels B. An Ecocritical Approach to Horacio Quiroga's “Anaconda” and “Regreso de Anaconda” // Mosaic Winnipeg. – 2009. – № 1. – P. 12–28.
6. Kane A. T. The Natural World in Latin American Literatures: Ecocritical Essays on Twentieth Century Writings. – Jefferson : McFarland & Co. Publishers, 2010. – 252 p.
7. Rueckert W. Literature and Ecology: An Experiment in Ecocriticism // Iowa Review. – 1978. – № 1. – P. 71–86.

ЛИЧНОСТНО-ОРИЕНТИРОВАННЫЙ ПОДХОД В ПРОЦЕССЕ ГУМАНИЗАЦИИ ОБУЧЕНИЯ СТУДЕНТОВ ИНОСТРАННЫМ ЯЗЫКАМ

Сердюк В. Н., к.ф.н., Кобзарь Е. И. (г. Харьков)

В современном обществе личностно-ориентированный подход стремительно распространяется во всей системе высшего образования вместо авторитарного стиля обучения студентов. Под личностно-ориентированным подходом подразумевается такой подход к студенту, который помогает ему осознавать себя личностью, “проявлять возможности, стимулирующие самостановление, самоутверждение и самореализацию” [2, с. 231].

Современное высшее образование сегодня невозможно без обращения к личности студента. Личность как психолого-педагогическая категория рассматривается во многих работах [1, 3] и других. Личность является представителем общества, который свободно, независимо и ответственно определяет свою собственную позицию в обществе.

Личность формируется во взаимодействии с окружающим миром, системой общественных и человеческих ценностей, культурой. Человек становится личностью в сложном и длительном процессе социализации. В связи с гуманизацией учебно-воспитательного процесса понятие личности становится активно используемой категорией в процессе преподавания иностранных языков в высших учебных заведениях .

Личностно-ориентированное обучение предоставляет возможность студенту реализовывать себя в познании, в учебной деятельности с учетом склонностей и интересов, возможностей и способностей, ценностных ориентаций и субъективного опыта. Личностно-ориентированный подход несомненно является ведущим в организации и проведении учебно-воспитательного процесса преподавания иностранных языков в высших учебных заведениях на современном этапе развития общества. В отличие от индивидуального подхода, являющегося его частью, личностный подход требует знания структуры личности студента и ее составляющих, их связи как между собой, так и в целом.

Суть личностного подхода заключается в том, что студенты являются личностями со своим мировоззрением и мироощущением. Преподаватель иностранных языков должен знать и использовать такие методы и приемы, с помощью которых студент чувствует себя личностью. Не только теория, но и современная практика преподавания иностранных языков в высшей школе доказывают, что личностный подход реализуется при наличии гуманной системы обучения. Именно обращение к личности – главный показатель наличия и развития гуманной системы высшего образования.

Таким образом, личностно-ориентированный подход является важнейшим принципом обучения иностранным языкам. Его реализация предполагает изменение задач и содержания учебной программы иностранных языков, постоянное варьирование ее методов и форм с учетом личности студента и преподавателя для обеспечения гармоничного, целостного ее развития. Эффективность личностно-ориентированного подхода зависит от знаний

научных основ, конкретизации задач обучения и воспитания студентов, от гибкости методики, компетентности, профессионализма и педагогического мастерства преподавателя.

Литература:

1. Асмолов А. Г. Личность как предмет психологического исследования / А. Г. Асмолов. – М. : Изд-во МГУ, 1994. – 107 с. 2. Колеченко А. К. Энциклопедия педагогических технологий: Пособие для преподавателей / А. К. Колеченко. – СПб. : КАРО, 2002. – 368 с. 3. Петровский В. А. Личность в психологии: парадигма субъектности / В. А. Петровский. – Ростов- на-Д : Изд-во Факел, 1996. – 512 с.

АНГЛОМОВНИЙ КОМІЧНИЙ ПІСЕННИЙ ДИСКУРС

Сердюк О. Ю. (м. Харків)

Дискурс – не просто мовлення, а мовлення в контексті соціальної та мисленнєвої діяльності, тобто дискурс є вербалізованою діяльністю людини й описується як процесуальна категорія. Як інтегральний феномен, як мисленнєво-комунікативна діяльність, котра триває в широкому соціокультурному контексті, він є сукупністю процесу й результату, характеризується континуальністю й діалогічністю [5, с. 25, 28]. Виділяють два основні типи дискурсу: персональний і інституційний. Персональний дискурс існує у двох основних різновидах: побутовому і буттєвому спілкуванні. Інституційний дискурс ділиться на політичний, дипломатичний, адміністративний, науковий та ін. [1, с. 18].

Як самостійний тип дискурсу автори виділяють *пісенний дискурс* [Ю. В. Плотницький, 2005; І. С. Самохін, 2010, О. В. Шевченко, 2009]. Пісенний дискурс як креолізований тип дискурсу ділиться на інструментально-вербальні жанри (опера, оперета, арія, арієта, пісня, романс) і на вербальні, тобто без

музичного супроводу (пісня, акапела). Уперше англомовний *комічний* пісенний дискурс стає об'єктом дослідження.

Когнітивним механізмом створення комічного ефекту в комічному пісенному дискурсі є інконгруентність, що «створюється за допомогою прийомів і способів лінгвоситуативного й лінгвального рівнів, в основі яких – порушення норм, стандартів і способів вираження, прийнятих колективом. Лінгвоситуативний рівень представлений порушеннями мовних, мовленнєвих, логіко-поняттєвих, текстово-жанрових і дискурсивних норм» [4, с. 75].

Предметом дослідження англомовного пісенного комічного дискурсу є мовна гра на текстовому й дискурсивному рівнях. На текстовому рівні, зокрема, – це аналіз інтертекстуальних елементів, що беруть участь у створенні комічного ефекту, а на дискурсивному – вивчення інтердискурсивності з опертям на ситуацію, що в результаті створює комічний ефект.

Мовна гра – один із найважливіших інструментів при створенні текстів пісенного жанру й одна з основних форм прояву креативності людини. Вона має повсюдний характер, постаючи як один із проявів усеосяжного феномена гри [2, с. 7].

Отже, мета даного дослідження – аналіз прийомів і способів створення комічного ефекту в англомовному комічному пісенному дискурсі.

Література:

1. Карасик В. И. О типах дискурса / В. И. Карасик // Языковая личность: институциональный и персональный дискурс: Сб. науч. тр. – Волгоград : Перемена, 2000. – С. 5–20.
2. Мурашев Т. И. Языковая игра в текстах песенного жанра (на материале английского языка) : дис. на соискание уч. степени канд. филол. наук: спец. 10.02.04 "германские языки" / Т. И. Мурашев – Уфа, 2007. – 161 с.
3. Плотницкий Ю. Е. Лингвостилистические и лингвокультурные характеристики англоязычного песенного дискурса: дис. на соискание уч. степени канд. филол. наук: спец. 10.02.04 "германские языки" / Ю. Е. Плотницкий – Самара, 2005. – 183 с.
4. Самохіна В. О. Жарт у сучасному комунікативному

просторі Великої Британії та США : монографія / В. О. Самохіна. – Вид. 2-е. Перероб. і доп. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2012. – 360 с. 5. Шевченко І. С. Дискурс як мисленнєво-комунікативна діяльність / І. С. Шевченко, Е. І. Морозова // Дискурс як когнітивно-комунікативний феномен / Під загальн. ред. Шевченко І. С. : Монографія. – Харків : Константа, 2005. – 356 с.

ДИСКУРСИВНА ОСОБИСТІСТЬ У СВІТЛІ ТЕОРІЇ ДИСКУРСИВНОЇ ВЗАЄМОДІЇ РІЗНИХ КОДОВИХ СИСТЕМ

Солощук Л. В., д.ф.н. (м. Харків)

В епоху глобальних комунікативних процесів на всіх рівнях життєдіяльності людини, яким є початок III тисячоліття, збільшується кількість парадоксів мовленнєвого спілкування, коли людина відчуває нездатність до мовленнєвого спілкування з іншими членами мовного колективу. І проблема полягає не в “незнанні” мови, а у невмінні нею користуватися, у невмінні грамотно розташувати себе у тій чи іншій комунікативній ситуації. Включення людини та мовленнєвої ситуації до парадигми наукового лінгвістичного мислення призвело до справжньої революції у розумінні мови та її використанні [2]. Тому актуальним залишається визначення місця, ролі та комунікативних характеристик мовця у процесі спілкування.

Уведення мовної особистості у центр комунікативних досліджень є прогресивним кроком на шляху досліджень мовленнєвої діяльності людини. Поняття особистості, яке раніше належало до концептуального апарату філософії, психології, соціології, зараз уведено у лінгвістичний ужиток, що означає можливість говорити про те, що мова належить перш за все і головним чином особистості, яка усвідомлює себе і своє місце у світі, свою роль в практичній діяльності і мовному спілкуванні, своє ставлення до принципів і конвенцій ведення дискурсу, творчо використовує їх у своїх предметних та мовленнєвих

діях, тобто в особистості діалектично є взаємопов'язаними соціальне та індивідуальне, загальне і особистісне, природне і засвоєне, те, що відтворюється, і те, що створюється заново, об'єктивне та суб'єктивне [4]. Як результат, особистість у дискурсі виявляє себе по-різному. Дослідження функціональних властивостей мови вимагало моделювання та визначення мовної особистості, яка розуміється “як сукупність здібностей до створення та сприйняття мовленнєвих витворів (текстів), які розрізняються за ступенем структурно-мовної складності, точності та глибини відображення дійсності, певною цілеспрямованістю” [1, с. 245]. Це визначення мовної особистості, яке стоїть в ряду досліджень цієї проблеми одним із перших, розвивається і вдосконалюється завдяки пануванню антропоцентричної парадигми в сучасних лінгвістичних дослідженнях.

При формуванні особистісних смислів мовна особистість втілює їх не тільки у вербальних засобах, але й за допомогою засобів інших кодових систем, серед яких найбільш значущим невербальний код, що за комунікативним потенціалом і функціональними особливостями може дорівнювати коду вербальному. Залучення невербальних складових до кола лінгво-комунікативних досліджень вимагає розширення поняття мовної особистості. Тому функціональним для всебічного дослідження комунікативних механізмів є введення поняття дискурсивної особистості, яке є націленим на розширення поняття мовної особистості.

Дискурсивна особистість, поряд з мовним кодом, здатна до використання та трактування інших семіотичних кодів у залежності від типу дискурсивних відношень, у які вона є утягненою у певні моменти спілкування. Тобто поняття дискурсивної особистості відбиває індивідуальну здатність мовної особистості гнучко реагувати на дискурсивне оточення, ураховувати всі компоненти не тільки мовного, але й немовного характеру, які пов'язані одне з одним за певними принципами взаємодії вербальних та невербальних компонентів комунікації [3], тобто дискурсивна особистість здатна до переходу від одного типу дискурсивних відношень до іншого. З огляду на це перспективним вважаємо детальне

дослідження принципів діяльності дискурсивної особистості в залежності від типу діалогічного дискурсу.

Література:

1. Караулов Ю. Н. Русский язык и языковая личность / Юрий Николаевич Караулов. – М. : ЛКИ, 2007. – 261 с. 2. Ключев Е. В. Речевая коммуникация. Успешность речевого взаимодействия / Евгений Васильевич Ключев. – М. : РИПОЛ КЛАССИК, 2002. – 320 с. 3. Солощук Л. В. Вербальні і невербальні компоненти комунікації в англomовному дискурсі / Людмила Василівна Солощук. – Харків : Константа, 2006. – 300 с. 4. Сусов И. П. Личность как субъект языкового общения / И. П. Сусов // Личностные аспекты языкового общения : межвуз. сб. науч. тр. – Калинин : Калинин. гос. ун-т, 1989. – С. 9–16.

НАРАТИВНО-ЗОБРАЖУВАЛЬНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ПСИХОЛОГІЧНОГО ДИСКУРСУ В АНГЛОМОВНІЙ ПОСТМОДЕРНІСТСЬКІЙ ТА ПОСТМОДЕРНІЙ ПРОЗІ

Сушко С. О. (м. Краматорськ)

В сучасній англomовній літературі, системною рисою якої є безумовний вплив естетики й поетики постмодернізму, психологізм набув нової якості й нового виміру. До нових рис сучасної парадигми психологізму в англійській літературі відносимо: універсалізацію психологізму як засобу розбудови не лише внутрішнього світу персонажу, але й чималого спектру інших об'єктів художнього зображення; паралелізм, взаємопроникнення психологізму й наративу; розбудову інтертекстуально-алюзивного шару як продукту інтровертності, рефлексії героя; диверсифікацію форм внутрішньої мови; одномоментність різних часових вимірів і модусів існування у свідомості героя та ін.

Психологізм, психологічний дискурс є рушійною силою постмодерністської й постмодерної прози завдяки центральній ролі свідомості протагоніста у постмодерністському творі. Не можна погодитися з тиражованим твердженням про принциповий апсихологізм літератури постмодернізму: “... *постмодерністів цікавить не конкретна людина, а сам феномен людини. Звідси – оперування симулякрами, апсихологізм, деперсоналізація, створення "мерехтливих" гібридно-цитатних персонажів, використання авторської маски, ...*” [1]

До фундаторів постмодернізму в американській літературі відносять Вільяма Геддіса. Харольд Блум у своїй серії *Bloom's Modern Critical Views* у томі “William Gaddis” так узагальнює перший, і знаковий, роман письменника “The Recognitions”: “*Like Joyce's Ulysses, Gaddis's masterwork is less a narrative fiction than it is an epic of consciousness.*” [2, с. 2] “Епос свідомості” – саме так характеризує авторитетний літературознавець перший роман В. Геддіса. У Вступі Х. Блум визначає вплив В. Геддіса на відомих американських письменників: “*The influence of The Recognitions upon novelists from Thomas Pynchon to Jonathan Franzen's The Corrections is palpable, and not always fortunate, but Gaddis's outrageous first fiction bridges the long morass in the American novel from Faulkner's major phase to the full maturing of Philip Roth, Don DeLillo, and Cormac McCarthy, and to Pynchon's triumphant resurrection in Mason and Dixon.*” [2, с. 2]

До цього списку слушним буде додати Вільяма Гесса з його надзвичайно проблемним, й до певної міри провокаційним, романом “The Tunnel”. З низки доступних ресурсів та опрацьованих нами академічних джерел (на які ми посилаємося у статтях “Дихотомія “гуманізм-постгуманізм: чи існує вона у сучасній англомовній літературі?” та “Філологічний вимір роману В. Гесса ‘*The Tunnel*’: чинники впливу, лексична неосязність, дискурсивна палітра”) робимо висновок про недостатність, якщо не практичну відсутність, досліджень психологічного виміру і дискурсу цього роману, одному з ключових у реєстрі американської постмодерністської прози.

У масиві своїх наративно-зображувальних технік твори вказаних письменників-постмодерністів актуалізують широкий спектр засобів і форм психологізму, оновлюючи й збагачуючи парадигму останнього. Виникає актуальна й захоплююча проблема панорамного компаративного зіставлення корпусу форм психологізації в постмодерністському дискурсі американської й англійської літератури. Для фахівця очевидною є теоретична вага цієї проблематики, але практична значущість розвідок у сегменті психологізму постмодерністської прози є не меншою. Вона обумовлюється здатністю саме психологічних структур твору відтворювати вірний психологічний портрет героїв, персонажів, створювати психологічний паралелізм, слугувати – у своїй новій якості – вірогідним і доволі адекватним засобом розбудови наративу й художнього увиразнення у творі.

Література:

1. Постмодернизм. Энциклопедия [Електронний ресурс] / Сост. А. А. Грицанов, А. Можейко. – Режим доступа : <http://www.infoliolib.info/philos/postmod/ruspostlit.html>
2. Harold Bloom. Introduction. P. I / Harold Bloom. – William Gaddis. Chelsea House Publishers, 2004. – 289 p.

ПСИХОТЕРАПЕВТИЧНА ФУНКЦІЯ СУЧАСНОГО АНГЛОМОВНОГО МЕДИЧНОГО ДИСКУРСУ З ЕЛЕМЕНТАМИ КОМІЧНОГО

Тарасова С. О. (м. Харків)

Науковий керівник: д.ф.н., проф. Самохіна В. О.

Безсумнівною цінністю та невід'ємною частиною життя кожної людини є гумор. В підтвердження цього, А. Маслоу розглядав почуття гумору в якості однієї з обов'язкових ознак особистості, яка самоактуалізується, поряд із такими

важливими особливостями особистості, як особистісна автономія та здатність до творчості.

Проте гумор може виступати не лише як риса характеру, але й може розглядатися як засіб впливу на особистість. У такому випадку гумор слід розуміти як засіб психологічного впливу, в основі якого усвідомлення учасниками комунікації різного виду невідповідностей (між тим, що очікувалося та тим, що сталося; між тим, що вважається та тим, що є насправді тощо), пов'язаних із комічним ефектом, який знижує психологічну напругу, сприяє створенню доброзичливих взаємин. Вбачаємо наявність гумору як засобу психологічного впливу в медичному дискурсі, який є різновидом інституційного спілкування і виділяється на підставі двох системотворчих ознак: мети (надання кваліфікованої допомоги хворому) й учасників спілкування (лікар, медична сестра, пацієнт, родичі пацієнта тощо). В медичному дискурсі гумор як засіб психологічного впливу реалізується в психотерапевтичній (терапевтичній) функції.

Реалізація психотерапевтичної (терапевтичної) функції медичного дискурсу з елементами комічного можлива за умови підґрунтя саморефлексії, а тобто психоаналітичної розмови пацієнта з лікарем. Терапевтична функція медичного дискурсу присутня на всіх етапах лікування та представлена як невербальними, так і вербальними комічними елементами. Клоунада, фокуси та геги є основними способами втілення психотерапевтичної функції у невербальній сфері, вони спричиняють реакцію учасників: посмішка, сміх або аплодисменти.

Проаналізувавши транскрипти медичних діалогів, пов'язаних з реалізацією гумору, взятих з Інтернету, які були записані в клініках США американською дослідницею Петті Вутен, визначаємо основні типи гумору в реалізації психотерапевтичної функції сучасного англomовного медичного дискурсу: гумор-сподівання (hoping humor); гумор-підтримка (coping humor); гумор шибеника (gallows humor); жалісливий гумор (compassionate humor); їдкий гумор (caustic humor) [2]. Наприклад, звернімо увагу на гумор-підтримки:

A doctor told an insomnia sufferer, "Take one of these pills. You'll not only sleep tonight but you'll take a trip. You'll wake up in Paris." Next morning the patient called the doctor. "Doc, I slept. But no trip. I'm right here at home." "What colour pill did you take?" asked the doctor. "Yellow," replied the man. "Oh!" said the doctor. "I made a mistake. I gave you the round-trip pill" [1].

Комічний ефект досягається порушенням онтологічних норм, що реалізується стилістичним прийомом гіперболи (тобто здійснення кругосвітньої мандрівки за допомогою лише однієї таблетки).

Перспективу подальших досліджень убачаємо у дослідженні сучасного англomовного медичного дискурсу з елементами комічного в нетривіальних ситуаціях, що виходять за рамки інституту медицини.

Література:

1. Самохіна В. О. Жарт у сучасному комунікативному просторі Великої Британії та США: текстуальний і дискурсивний аспекти / В. О. Самохіна. – Київ, 2010. – 518 с.
2. Patty Wooten Compassionate Laughter: Jest for Your Health! – [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.jesthealth.com>
3. Медичний гумор [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.medindia.net/jokes/>

РАССЕКАЯ ГРАНИЦЫ

(к 125-летию со дня рождения Т. С. Элиота)

Ткаля И. А., к.ф.н., Волкова А. Г. (г. Харьков)

Данное сообщение посвящено 125-летию со дня рождения Томаса Стернза Элиота – человека, который по праву принадлежит всеобщей культуре. Вступая в некоторое противоречие с этимологией термина «полимаст», мы охарактеризовали бы Т.С. Элиота как универсального человека гуманитарной сферы. Его интеллектуальные способности, интересы и деятельность не ограничивались одной ипостасью. Ему удалось реализовать себя в качестве поэта, драматурга,

литературного критика, эссеиста, редактора, издателя.

Мы дали название нашему сообщению «Рассекая границы», основываясь на своем восприятии творчества, того, чем и как занимался Т.С. Элиот – выдающийся представитель мировой литературы. Т.С. Элиоту удалось преодолеть многие ограничения, пересечь границы, отделяющие одно состояние от другого, одну сущность от другой, один уровень от другого. Мы говорим о преодолении Т.С. Элиотом темпоральных, пространственных, социокультурных, языковых, литературных границ. В многообразном творчестве Т.С. Элиота можно выявить преодоление противопоставлений, касающихся личной и публичной сфер, высокого и низкого уровней культуры, разных возрастных групп, гендерной принадлежности, образования, религии.

Американец по происхождению, Т. С. Элиот стал доминирующей фигурой в английской литературной жизни. Причем это произошло, когда автору было немногим за двадцать. Прибыв в Англию в 1914 году, Элиот был совершенно неизвестен. А уже к 1922 году его творчество возымело определяющее воздействие на современную литературу. Его «Любовная песнь Дж. Альфреда Пруфрока», с представлением современных тем абсолютно новыми формами, считается шедевром литературного модернизма.

Творчество Т. С. Элиота доказывает, что литература отражает все многообразие человеческого опыта. Поэма «Бесплодная земля» обладает поистине планетарной глубиной. Она воплощает послевоенные настроения «потерянного поколения» и изобилует многочисленными аллюзиями на Библию и «Божественную комедию». К тому же, произведение являет собой великолепный пример использования самых разных, казалось бы несочетаемых, «языковых артефактов» и литературных форм. Автор использует многоголосье лингвистических средств и стилистических приемов. В завершающих строках поэмы, помимо английского текста, мы встречаем фразы на французском, немецком, итальянском языках, санскрите. Это иллюстрирует элиотовское видение того, что настоящая поэзия не знает границ. Приветствуется всякая

уместная вариативность, включая мультилингвальность.

В основе преодоления многообразия противопоставлений – личный опыт Т. С. Элиота: жизненный, интеллектуальный, духовный. Такие творческие личности помогают другим понимать и ценить жизнь во всем ее разнообразии. Томас Стернз Элиот являет собой феномен «многоликого героя», рассекающего границы, препятствующие отделению каких-либо аспектов выдающейся личности от потока литературного творчества, находящегося в постоянной динамике.

Объяснение кажущейся сложности элиотовского творчества можно попытаться найти, поняв, насколько нестандартны и многообразны были те поэтические проблемы, которые автор ставил и решал. Иное и не могло интересовать человека, получившего великолепное образование, который в своих литературных пристрастиях тяготел к Данте, Шекспиру, прославленным драматургам античности, французскому поэту Лафогру, американскому прозаику Генри Джеймсу, древнеиндийским «Упанишадам» и Библии. Элиота можно не только понимать, но и наслаждаться его литературным стилем, «прочтением» аллюзий и других стилистических фигур. И тут уже от читателя требуется преодоление границ между нежеланием и желанием, пассивностью и активностью с целью повышения своей грамотности, чтобы быть солидарным с Нобелевским комитетом, присудившему в 1948 году Томасу Стернзу Элиоту Нобелевскую премию «За приоритетное новаторство в становлении современной поэзии».

PARTIE II UKRAINIENS A L'ETRANGER : FRANCE

Utkina G. F., Libina O. E. (Kharkiv)

On estime aujourd'hui le nombre des Ukrainiens de souche à vingt-cinq/trente mille personnes, dont la majorité, née en France, est assimilée.

Ils sont présents sur l'ensemble du territoire français, notamment à l'Est (Thionville, Nancy, Metz, Strasbourg, Sochaux, Colmar, Mulhouse...), où ils étaient six

mille cinq cents au début des années 90, à Paris et dans le Centre (Bois d'Arcy, Saint-Germain-en-Laye, Sarcelles, Melun, Orléans, Reims: 6.000 personnes), le Sud-Est (Lyon, Saint-Étienne, Grenoble, Dijon: 5.800), le Nord (Lille, Roubaix, Lens, Amiens: 3.800), le Sud-Ouest (Bordeaux, Toulouse, Lourdes, Béziers: 2.200) et le Nord-Ouest (Rouen, Caen, Evreux: 1.500). Très peu d'Ukrainiens se trouvent dans l'Ouest et dans le Sud, c'est-à-dire, au bord de la Méditerranée et de l'Atlantique (environ 1000).

La présence ukrainienne en France remonte au XVIIIème siècle. Elle s'est enrichie et diversifiée à la faveur de différents flux migratoires [3].

La première vague d'émigration ukrainienne se situe au lendemain de la défaite de Poltava, en 1709, avec la venue en France d'un certain nombre d'officiers supérieurs et de partisans de Mazepa.

A partir de la fin du XIX siècle, les Ukrainiens ont traversé le monde. Selon la volonté des temps et des événements, ils se trouvèrent sujets de l'empire russe, avant 1917, firent partie de l'URSS, de la Pologne, de la Tchécoslovaquie, de la Roumanie ou devinrent réfugiés politiques. Se déplaçant sans nationalité, citoyens de circonstances, les Ukrainiens ont subi plusieurs complexités pour exister.

Au commencement du XX siècle, des milliers d'Ukrainiens sont venus en France, en tant que réfugiés politiques ou à la recherche du travail [4]. Les réfugiés politiques, mis dans des camps d'internement après les peines de la guerre de 1914 – 1918 et des révolutions de 1917 ont dû attendre beaucoup d'années qu'il y ait un pays qui accepterait de les recevoir.

Oubliés, parce que vaincus, ces soldats furent rejoints par les Ukrainiens de Pologne et de Tchécoslovaquie, eux aussi en quête d'une vie meilleure.

Cette situation se reproduisit presque identiquement aussitôt la Seconde Guerre mondiale éclata.

À la suite de la révolution de 1905, une deuxième vague d'émigration politique s'organisa en provenance d'Ukraine centrale et de Galicie. Les nouveaux arrivants créèrent la première association ukrainienne: le 'Cercle des Oukraïniens à Paris'. Ils se

dotèrent d'une chorale, mirent en place des cours de langue et publièrent des informations sur l'Ukraine en français.

Une troisième vague d'immigration ukrainienne eut lieu après la Première guerre mondiale. La chute de l'Etat ukrainien indépendant en 1920 provoqua le départ vers la France de dirigeants de la République Nationale Ukrainienne (UNR), ainsi que d'anciens soldats et officiers, libérés des camps d'internement en Pologne et en Russie, à partir de 1924. Toutefois, à partir de 1923, se mit en place le flux migratoire de plus important, avec l'arrivée en masse d'ouvriers ukrainiens venus travailler dans les mines, l'industrie textile, la métallurgie ou l'agriculture [2]. Originaires de Galicie, alors administrée par la Pologne, ces émigrés économiques partirent avec des passeports polonais et se confondirent avec l'émigration ouvrière de ce pays.

Pendant la Seconde Guerre mondiale, les milliers d'Ukrainiens qui avaient servi dans l'armée soviétique avant d'être faits prisonniers par les Allemands furent conduits en France pour des travaux forcés. Des Ukrainiens qui servaient dans les unités de l'armée allemande désertèrent pour passer à la Résistance française et créer leur propre détachements militaires.

Une nouvelle vague d'émigration eut lieu au lendemain de la Seconde Guerre mondiale, avec la venue de près de quatre mille Ukrainiens en provenance des camps de personnes déplacées d'Allemagne et d'Autriche. Confrontés aux difficultés économiques et au chômage, certains émigrèrent aux Etats-Unis et au Canada dans les années 50.

Depuis l'indépendance, les allées et venues entre les deux pays se multiplient. Il est, donc, plus convenable de ne pas parler d'émigration, mais de déplacement ou d'échange (notamment, des étudiants, des filles au pair, des travailleurs clandestins) [1]. Néanmoins, par le biais des mariages ou des contrats professionnels de longue durée, un certain nombre d'Ukrainiens s'établissent chaque années en France. Il s'avère, toutefois, utile de préciser que la France ne fut jamais le centre de l'émigration ukrainienne. Les Etats-Unis, avec une communauté de près de deux millions de personnes, le Canada (entre 800.000 et un million), l'Argentine ou le Brésil, furent des pôles beaucoup plus attractifs.

Littérature:

1. Boikiv Oleksandr. L'organisateur de la vie ukrainienne en France / Oleksandr Boikiv. – Paris, 1986. – 170 p. 2. Dupont-Melnyczenko Jean-Bernard. Les Ukrainiens en France, mémoires éparpillées / Jean-Bernard Dupont-Melnyczenko. – Paris : Edition Autrement, 2007. – 191 p. 3. Guichard Eric et Noiriél Gérard, Construction des nationalités et immigration dans la France contemporaine / Eric Guichard, Gérard Noiriél. – Paris : Presses de l'ENS, 1997. – 210 p. 4. Narijny Symon. Oukraïnska Emigratsja, 1919-1939 / Symon Narijny. – Kyïv, 1999. – 220 p. 5. Poselskyi Volodymyr. La communauté ukrainienne de France [Електронний ресурс] / Volodymyr Poselskyi. – COLISEE, 2003. – Режим доступу : www.colisee.org/article.php?id_article=1026 6. Zactavny F. Oukraïnska Diaspora / F. Zactavny. – Lviv, 1991. – 130 p.

ФОРМЫ И ФУНКЦИИ ИНТЕРТЕКСТУАЛЬНОСТИ В ПРОИЗВЕДЕНИЯХ ЖАНА ДЮТУРА

Фель Е. Л. (г. Харьков)

Жан Дютур (Jean Dutourd) (1920–2011) – крупнейший французский писатель, творчество которого охватывает всю вторую половину XX века и первое десятилетие XXI века. К сожалению, мало известен украинскому читателю и столь же мало зарубежному литературоведению. Творческое его наследие, которое поражает своим объемом, жанровым многообразием (десятки романов, драмы, сотни басен и коротких новелл-моралите, десятки эссе, нескольких сборников афоризмов, огромное количество литературно-критических и публицистических статей) и оригинальностью художественно-эстетических решений, безусловно, заслуживает самого пристального внимания.

Одним из интереснейших аспектов творчества Дютура является характер его интертекстуальности, поскольку художественное мышление Дютура пребывало в

напряженном диалоге не только с современностью, но и с прошлыми эпохами, преимущественно с эпохами античности, классицизма и просвещения, в культуре которых он находил множество аргументов в защиту духовности и подлинного величия человека.

В этом отношении безусловный интерес представляют многочисленные басни Дютура, перекликающиеся как с античными мифологическими образами и сюжетами, так и с китайскими притчами и поучениями. Понимая интертекстуальность как фундаментальное свойство литературного произведения, суть которого заключается в том, что любой художественный текст в принципе является перекличкой с другими художественными текстами и как таковой содержит или может содержать в себе следы этих текстов в виде аллюзий, ассоциативных фраз, скрытых или явных цитат, пародирования и даже плагиата (Ж. Женетт), обратимся к последнему сборнику дютуровских басен «Жемчужины и свиньи» («Les perles et les cochons» 2006). В сборник включены сорок басен, в тринадцати из которых содержатся те или иные элементы интертекстуальности. В трех случаях это сюжеты, связанные с баснями Эзопа в переработке Лафонтена: «Предрассудок тростника» («Préjugé du roseau») [1, р. 9–12]; «Не надо усердствовать» («Pas de zèle») [1, р. 29–34] – история мыши (крысы), спасшей льва от гибели, но имевшей неосторожность радостно сказать ему, что и великие иногда могут нуждаться в помощи слабых, и за это тут же убитой львом; «Протянутая рука» («La main tendue») [1, р. 35–40] – о стрекозе и муравье; «Закат волков» («Le crépuscule des loups») – известный сюжет о волке и ягненке, парадоксально переосмысленный Дютуром в духе современных реалий [1, р. 143–147].

Остальные басенные сюжеты, взятые из античности, связаны с именами Сизифа («Камень, который катится» – «Pierre qui voule» [1, р. 67–72], Пигмалиона (одноименная античная история о знаменитом скульпторе, влюбившемся в созданную им статую, которую якобы «по его просьбе оживила богиня любви и красоты Афродита») [1, р. 107–113], Сократа («Диалог между Сократом и

Дюпоном о смертной казни» – «Dialogue entre Socrate et Dupont sur la peine de mort») [1, p. 173–180] и античной красавицы Фрины, приговоренной к смерти за распутство, но оправданной судьями за свою изумительную красоту («Маленькая красавица» – «Une jolie petite fille») [1, p. 133–136].

Наличие большого слоя интертекстуальности в последнем сборнике Дютура охватывает широкое пространство культуры с временной вертикалью от античности до XVII века. Основные формы интертекстуальности, используемые писателем, – ассоциативные отсылки, парафразы, аллюзии и прямые упоминания известных мифологических или исторических лиц. Функциональная роль этих элементов – актуализация нравственно-этических смыслов через обращение к культурным символам прошлых эпох, расширение общекультурного пространства современности и его эстетизация.

Литература:

1. Dutourd J. Les perles et les cochons / Jean Dutourd. – P. : Plon, 2006. – 218 p.

STERNIAN ECHO IN JOYCE'S LANGUAGE

Fomenko Elena G., Doctor of Philology (Zaporizhzhya)

In Sterne and Joyce, language becomes the fictional world driven to the Shandean and Wakean extremes. Sternian love of verbal play, his “shared language of experience” [1, p. 92] and “hybridity of language practice” [3, p. 97] continue language use in Cervantes, Montaigne, and Shakespeare, on one hand, and are prerequisites for Joyce’s epiphanic model developed more than a century later, on the other. Sterne’s innovative language is clearly perceived from a Joycean perspective, namely, the linguistic-typological norms established in Joyce’s era. I argue that Joyce reconsidered Sternian experiments with language, borrowing from Sternian run-on sentences, doubling identities, and the act of writing as a space of literary discourse with a view of replacing

traditional macrostructural hierarchies of narrative categories by a space of literary discourse that renews by circularity of meanings.

Sterne is renowned for his early forms of a stream of consciousness technique, a marked feature of his unique style that makes him different from his epoch's idiostyles. His language of self-expression, in particular his language of the body, long rows of homogeneous members, chains of complete and root repetitions, many repetitions of the adverb "together" in *Tristram Shandy*, sentence fragmentation, and, above all, individual-authorial punctuation that creates a specific rhythm and contributes to the overall tonality of his texts – all these language findings would be developed by Joyce to the extremes. Joyce is involved in the play of words, similar to Sternian interplay of "gravity" and "grave" in his "rhapsodial work" *Tristram Shandy* [2, p. 31, 23]. Sterne uses close repetitions of verbalized concepts and builds local associative networks by putting together meanings rather than actions.

Yet, Sterne's influence is first and foremost linked to Joyce's attempt at deviating from the hierarchy of narrative categories with a view of building unconventional encounters on predicted but not depicted conventional events. In *Tristram Shandy* Sterne builds meanings on scenes and turns away from a conventional description of Tristram's life. Instead, he is involved in circularity ("free ingress, egress, and regress throughout <...> journey" [2, p. 34]) – the principle that is fundamental to Joyce's epiphanic model. Sterne's conceptualizations are grouped emotionally, with "unity" marked by verbalized "us all" and "our lives" [2, p. 59], with "action" coexisting with "non-action" and "non-unity" due to Sterne's movement across time and space within the mental space of Tristram Shandy's life journey.

Henceforth, Sterne's principles of circulatory, intertextuality, dialogical writing, interruption of hierarchical narrative categories by inferring different meanings from similar scenes, his recognizable individual-authorial repetition, and priority of conceptualized events that view "the soul stark naked" [2, p. 59] are developed further in Joyce's epiphanic art.

References:

1. Festa L. Sentimental figures of empire in eighteenth-century Britain and France / L. Festa. – Baltimore, Maryland : The Johns Hopkins University Press, 2006. – 305 p.
2. Sterne L. Tristram Shandy / L. Sterne. – Oxford : OUP, 2000. – 596 p.
3. Tadie A. Sterne's whimsical theatres of language: orality, gesture, literacy / A. Tadie. – Burlington, I : Ashgate, 2003. – 201 p.

ТЕОРІЯ ДІАЛОГІЗМУ ЯК ОСНОВА РЕФЕРЕНЦІЇ НА РІВНІ ТЕКСТУ ТА ДИСКУРСУ

Холмогорцева І. С. (м. Харків)

Більшість сучасних дослідників, які вивчають теорію та категорію інтертекстуальності та інтердискурсивності, спираються на розробки М. М. Бахтіна у сфері вивчення діалогічних відносин. Досліджуючи діалог, М. М. Бахтін ніколи не апелює до нього просто як до діалогу між двома людьми. Це більш глибоке поняття, і пов'язано воно із трьома явищами – мовленнєвими жанрами, карнавалом і амбівалентністю.

Описуючи діалогізм з позиції теорії мовленнєвих жанрів, дослідник виходить із взаємодії між певними жанрами і мовною системою, що стоїть за ними. З одного боку, будь-який текст несе у собі загальноприйнятну систему знаків, що можна назвати як таку, що належить до об'єктивної реальності, з іншого боку, «текст (як висловлення) є чимось індивідуальним, єдиним і неповторним» [1, с. 299]. Таким він виступає тільки при наявності інших текстів, з якими його можна порівняти, що і створює особливі діалогічні відносини між текстами, які належать або до одного, або до різних мовленнєвих жанрів. Другим явищем, що лежить в основі теорії діалогізму, є «карнавал», що найбільш точно описує «жанрову пам'ять» текстів. На мовному рівні це реалізується у взаємодії у діалозі парадигматичних зв'язків мови. Тобто, «жанрова пам'ять текстів» пов'язана

асоціативними відношеннями, коли для створення текстів певного жанру автору потрібно, використовуючи метод субституції, підібрати найбільш релевантні мовленнєві елементи. Зробити він це може, тільки орієнтуючись на попередній досвід. Крім того, «карнавал» не слід співвідносити із сучасними нам реаліями і розуміти як пародійну дію. Він є, скоріше, простором, де можуть народжуватися нові смисли, базуючись на порушенні норм і законів, які виступають об'єктивною реальністю, тобто монологічні за своєю природою, і реалізуючись у поліфонії нових реальностей, які мають діалогічний характер. Третє підґрунтя діалогізму, амбівалентність, яка трактується як здатність кожної культури «відсторонятись від самої себе, не співпадати із собою, бути діалогічною по відношенню до себе, а тому бути діалогічною по відношенню до інших культур» [2, с. 72], має гносеологічне значення для людини, що проявляється у пізнанні світу через систему опозицій, будь то логічна чи чуттєва. Зустрічаючись із новим текстом, людина постійно порівнює його із вже знайомими і, таким чином, формує свою власну думку.

Концепція діалогізму М. М. Бахтіна була покладена в основу постструктуралістського розвитку лінгвістичної теорії і є парасольковим терміном по відношенню до подальших напрямків розвитку. Вихідними поняттями «діалогізму» є взаємодія, яка може проявлятися на міждіалектовому рівні, та як діалог свідомостей носіїв культури. Так, теорія інтертекстуальності описує відношення, що відбуваються безпосередньо між текстами. Згідно цього підходу, кожен новий текст є «мозаїкою», яка складається з обривків культурних кодів, формул, ритмічних структур, фрагментів соціальних ідіоматичних висловів, тощо, і описується формулою $T_n \leftrightarrow T_1$. Більш глибоке розуміння інтертекстуальності вилилося у розробку відповідної текстової категорії, для якої «пам'ять жанрів» займає головне положення. Категорія інтертекстуальності, яку можна описати за формулою $T_n \rightarrow A \rightarrow T_n$, є своєрідною матрицею, яка сформувалася на основі ознайомлення індивіда із різноманітними текстами, і на основі якої індивід формує свої власні тексти. Третім напрямком, у якому

розвивалася теорія діалогізму, є інтердискурсивність. Цей підхід описує відношення як результат взаємодії двох різних/схожих світоглядів, які мають власну картину світу, при цьому основними сигналами їх розпізнавання стали прецедентні ім'я та подія, які викликають алузії на певну комунікативну ситуацію, що пов'язана із ними.

Література:

1. Бахтин М. М. Проблема поэтики Достоевского / М. М. Бахтин. – М. : Советская Россия, 1979. – 363 с. 2. Библер В. С. Михаил Михайлович Бахтин или поэтика культуры / В. С. Библер. – М. : Прогресс, 1991. – 169 с.

ФРАЗЕОСЕМАНТИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ УСТОЙЧИВЫХ СЛОВСОЧЕТАНИЙ С КОМПОНЕНТАМИ «ДЕНЬГИ» В СЛАВЯНСКИХ И ГЕРМАНСКИХ ЯЗЫКАХ

Чекулай И. В., д.ф.н., Прохорова О. Н., д.ф.н. (г. Белгород)

На современном этапе развития фразеологической науки на первый план постепенно выходит такая содержательная составляющая устойчивых словосочетаний и высказываний, как когнитивная. Её специфика состоит в том, что для описания значения фразеологической единицы уже недостаточно простого анализа составляющих сем и функциональных характеристик такой единицы. Необходим не только творческий синтез этих аспектов, но и анализ той культурной среды, в которой зародилось, развилось и устоялось значение и использование этой единицы.

В этом плане существенной проблемой, несколько затрудняющей такое исследовательское развитие, является проблема методов. На наш взгляд, одним из наиболее приемлемых методов является сравнительно-сопоставительный. Как известно, все сущности мира познаются в сравнении с другими, подобными или смежными сущностями, и такими сущностями становятся сами языки, которые в

условиях глобализации не только экономических, политических, культурных, но и просто человеческих отношений находятся в отношениях постоянного взаимодействия.

Следует отметить, что далеко не все сферы жизни находят отражение в таком взаимодействии. Поэтому в качестве объекта исследования в данном случае мы хотели бы предложить такую общую для подавляющего большинства человеческих социумов, независимо от степени их развития, сферу, как деньги и товарно-денежные отношения.

Анализ фразеологических единиц с компонентами, обозначающими в исходном сигнификативном значении такие сущности и отношения, в современных славянских и германских языках показывает наличие черт как изоморфизма значения, так и определённых дифференциальных оттенков в семантике таких языковых единиц. Изоморфизм во фразеологическом переосмыслении денежных отношений обусловлен общим пониманием денег как аксиологической по своей природе сущности. Ценностные характеристики денег при этом определяются не столько их универсальной функцией как эквивалента реальных ценностей, сколько тем, что деньги, как и любые иные представления о ценности, совмещают в себе как положительные, так и отрицательные оценочные коннотации. Далеко не всегда деньги во благо; когда из средства они становятся целью, может наступить беда. Поэтому практически во всех сравниваемых языках можно найти фразеологические единицы, передающие если не негативное отношение к этому предмету, то, по крайней мере, понимание, что деньги – это не абсолют благосостояния в полном смысле этого слова. Поэтому практически во всех ценностных сегментах сравниваемых фразеологических картин мира можно найти устойчивые паремии типа *Не всё то золото, что блестит*, *Не все те золото, що блищить*, *All is not gold that glitters*.

В этой сфере очень много единиц, интернациональных по происхождению. В частности, известный Евангельский факт предательства во всех сравниваемых

языках находит отражение в виде фразеологизма *продать за тридцать серебряников* *prodat za jidášský groš* и т. п.

В целом большое количество семантических моделей фразеологизмов в исследуемых языках совпадает, однако во многих случаях наблюдается и языковая специфика, обусловленная национальной картиной мира. В частности, прагматизм англосаксов находит выражение в подчёркивании денег как одной из главных ценностей (например, *Money makes the man*), в то время как русскому менталитету свойственно более фривольное отношение к этому (*Никаких бы денег не пожалел за...*).

Таким образом, фразеологизмы с компонентами «денежной» семантики проявляют как общие, так и специфические семантические характеристики в различных языках, что характерно для любых фразеологизмов, в основе значения которых находится ценность.

ПОЛІТИЧНИЙ ТА НАУКОВИЙ РІЗНОВИДИ ІНСТИТУЦІОНАЛЬНОГО ДИСКУРСУ

Чорновол-Ткаченко О. О., к.ф.н., Пешкова О. Г. (м. Харків)

Інституціональний дискурс представляє собою спілкування в поданих межах статусно-рольових відносин. У сучасному суспільстві можна виділити наступні види інституціонального дискурсу: політичний, науковий, дипломатичний, адміністративний, юридичний, військовий, педагогічний, релігійний, містичний, медичний, діловий, рекламний, спортивний, сценічний та масово-інформаційний. Основні стратегії інституціонального дискурсу визначаються характером і напрямком діяльності конкретного соціального інституту, а також типовими для даного інституту особливостями жанрових комунікацій.

Інституціональний дискурс виділяється на основі двох основних ознак: мети та учасників спілкування. Метою політичного дискурсу є завоювання та утримання влади, при цьому інтенціональну базу політичного дискурсу складає боротьба за владу, яка визначає основні його функції: 1) інтеграція і диференціація групових агентів політики; 2) розвиток конфлікту та знаходження консенсусу; 3) здійснення вербальних політичних дій та інформування про них; 4) здійснення «мовної реальності» поля політики та її інтерпретація; 5) маніпулювання свідомістю і контроль за діями політиків та електорату. Потрібно також зазначити, що основною метою політичного дискурсу є не описати, а переконати, або створити основу для переконання та примусити діяти.

В свою чергу, науковий дискурс характеризується наявністю наступних найпоширеніших цілей: 1) виділити предмет дослідження; 2) проаналізувати історію проблеми; 3) сформулювати гіпотезу та мету; 4) пояснити вибір методів та матеріалу дослідження; 5) побудувати теоретичну модель предмету дослідження; 6) викласти результати дослідження; 7) прокоментувати та обговорити результати дослідження; 8) дати експертну оцінку проведеному дослідженню; 9) визначити галузь практичного застосування отриманих результатів; 10) викласти отримані результати у формі, прийнятній для спеціалістів та неспеціалістів.

Основними учасниками інституціонального дискурсу є представники заданого інституту (агенти) та люди, які до них звертаються (клієнти). Таким чином, учасниками політичного дискурсу є політики як агенти та електорат як клієнти.

Учасниками наукового дискурсу є дослідники як представники наукового суспільства, при цьому характерною особливістю даного дискурсу є рівність всіх учасників наукового спілкування в тому сенсі, що жоден з них не має монополії на істину. Разом з тим, вчені відрізняються своїм прагненням встановлювати бар'єри для «сторонніх». Діада «агент-клієнт», що широко використовується для опису учасників інших видів дискурсу, як наприклад, політичного, в науковому

дискурсі потребує модифікації. Вчені виступають в декількох ролях, проявляючи при цьому різні статусно-рольові характеристики: вчений-дослідник, вчений-педагог, вчений-експерт, вчений-популяризатор.

Варто також зазначити, що політичний та науковий дискурс мають різні ступені відкритості: в той час як клієнти наукового дискурсу можуть зовсім не відрізнятися від агентів, в політичному дискурсі клієнти мають суттєві відмінності від агентів, знаходячись в чітко розмежованих границях спілкування. Крім цього, політичний та науковий дискурси відрізняються і за мірою співвідношення за статусним та особистісним компонентами. У науковому дискурсі особистісний компонент виражається менше, ніж в політичному, хоча останні тенденції наукового дискурсу вказують на те, що і науковий дискурс набуває певних ознак особистісного підходу.

СПІЛЬНІСТЬ ТВОРЧИХ ЗАСАД Л.-Ф. СЕЛІНА ТА А. БАРБЮСА

Шапарєва Н. О. (м. Харків)

Перший роман Л.-Ф. Селіна «Подорож на край ночі» (1932 р.) входить у контекст антивоєнної пропаганди, беручи за основу психологічний стан, переживання та відчуття героя. Майже 20 років відділяють написання роману від зображених у ньому подій, проте емоції є автентичними, щирими, оскільки особистий незгладимий досвід письменника майстерно викладено на папері. За ці роки світ побачив чимало літературних інтерпретацій Першої світової війни. Характерною ознакою роману Л.-Ф. Селіна є концентрація на психоемоційному стані свого героя, Фердінана Бардамю. У цьому сенсі Л.-Ф. Селін є послідовником світосприйняття героїв Анрі Барбюса в його романі «Вогонь» (1916 р.), в якому він відображає страждання простої людини, знищення її особистості. Той факт, що обидва автори провели чимало місяців в окопах на полі бою, об'єднує їхню концепцію світосприйняття та надає їм матеріал для зображення жахів, свідками

яких вони стали, бо найвірніше їх може передати тільки той, хто пережив їх на особистому досвіді. У той же час, письменники розставляють різні акценти: А. Барбюс, за висловом Л. Г. Андрєєва, описує людину, в якій через війну назріває гнів та пробуджується бажання боротися, яка із пригніченого ідеями та забобонами обивателя перетворюється на революціонера [1, с. 462]. У Л.-Ф. Селіна скоріш простежується невимовний жах перед війною, крайній песимізм, оскільки герой Л.-Ф. Селіна впевнений в абсурдності війни, у нерозумності її ідей. Жодний благий намір не виправдує безцільно знищені життя батьків, синів та й сторонніх осіб.

Позиція А. Барбюса відрізняється більш оптимістичним баченням майбутнього. На думку дослідниці І. Юдіної, «Барбюс вказує на вихід та вірить в нього, вірить посеред темряви ночі» [2, с. 24]. Обидва письменники акцентують увагу на знедолених прошарках населення, проте А. Барбюс вірить в їхнє торжество. Про віру в перемогу добра свідчить й заключний уривок роману: «Entre deux masses de nuées ténébreuses, un éclair tranquille en sort, et cette ligne de lumière, si resserrée, si endeuillée, si pauvre, qu'elle a l'air pensante, apporte tout de même la preuve que le soleil existe» [3, с. 15] («Між двох темних хмар з'являється спокійний просвіт, і ця вузька смужка, така скорботна, що здається задумливою, все ж таки є вістю, що сонце існує»).

А. Барбюс та Л.-Ф. Селін споріднені на лексико-семантичному рівні, адже у виборі лексичного наповнення своїх творів віддають перевагу розмовному стилю, щоб зобразити, як прості люди дійсно спілкуються у повсякденному житті, а особливо під час війни у польових умовах. Новаторство А. Барбюса здебільшого вбачається на лексичному рівні, зокрема у вживанні солдатських жаргонізмів, скороченні слів, надмірній суфіксації. Обидва автори не прикрашають дійсності, не вигадують літературні умовності для передачі смислу, а відтворюють безпосередню емоційність засобами мови. З тією лише різницею, що А. Барбюс, в силу обставин розповіді, вживає скоріш військовий жаргон, а Л.-Ф. Селін прибігає до мови вулиць, зрозумілій всім членам його оточення. Проте, А. Барбюс

вкладає розмовний стиль в уста своїх героїв, тоді як Л.-Ф. Селін наділяє ним вже самого наратора, підкреслюючи, що література взагалі повинна писатися тією живою мовою, якою люди розмовляють у буденних умовах.

Література:

1. Андреев Л. Г. История французской литературы / Л. Г. Андреев, Н. П. Козлова, Г. К. Косиков. – М. : Высшая школа, 1987. – 543 с. 2. Юдина И. Анри Барбюс / И. Юдина // Henri Barbusse. Le feu. – Moscou : Editions en langues étrangères, 1953. – Р. 3–18. 3. Barbusse Henri. Le feu / Henri Barbusse. – Moscou : Editions en langues étrangères, 1953. – 432 p. 4. Céline L.-F. Voyage au bout de la nuit / Louis-Ferdinand Céline. – Paris : Editions Gallimard, 1952. – 636 p.

ПРО ІНТЕНЦІЙНИЙ АНАЛІЗ ВИСЛОВЛЕНЬ-ПРИПУЩЕНЬ

Шенько М. М. (м. Чернівці)

У мовознавчих працях під інтенцією, зазвичай, розуміють комунікативний намір, ціль висловлення комунікантів. Мовленнєва інтенція – це намір здійснити дію з допомогою такого інструменту, як мова – мовлення, тобто виконати мовленнєву дію в комунікативній діяльності, взаємодії з партнером. Інтенція відноситься до ілокуції як значення до функції. Мовленнєва інтенція як психічний стан і когнітивний конструкт визначається мотивом і метою застосувати висловлення, тому, як задум мовця, моє вольову установку, планування впливу на адресата і подальшої взаємодії з ним, прогнозування можливого результату взаємодії [3, с.76].

Здатність виражати свої інтенційні стани, а також турбуватись про те, щоб інші впізнавали ці інтенційні стани, утворює форму мовленнєвого акту. Відтак, мова залишається вторинною по відношенню до інтенційності. Здатність до інтенційних станів більш фундаментальна, ніж мова [2, с. 123]. Ту саму ідею мав на увазі Т. ван Дейк, розглядаючи зміст повідомлення через призму сприйняття:

«Коли ми вимовляємо речення..., наша мета полягає в тому, щоб слухач зрозумів не тільки що ми йому говоримо, але й також і чому ми це говоримо» [1, с. 292].

З допомогою висловлень-припущень мовець може реалізовувати різноманітні комунікативні наміри.

Проілюструємо тільки деякі значення з допомогою таких дискурсних фрагментів:

а) позитивна оцінка здібностей адресата – комплімент, похвала:

„Du kennst dich aus hier“, sagte Max, „ich glaube, allein hätte ich es nicht auf Anhieb gefunden“ [4, с. 94].

„Du bekommst immer alles, was du möchtest, nicht wahr, Wolf?“

„Fast immer“, schmunzelte er und presste sie schnell an sich [5, с. 30].

б) бажання мовця приховати занепокоєння щодо ситуації, яка засмучує:

„Seit wann haben Sie das?“ fragte Stefan ruhig.

„Weiß ich nicht mehr. Ein halbes Jahr oder so. Aber natürlich nicht in diesem Maße. Erst seit zwei, drei Monaten sind die Dinger so auffällig, so grässlich geworden. Dagegen lässt sich doch etwas tun, Doktorchen, nicht wahr?“ [5, с. 6].

в) пом'якшення негативної оцінки ситуації, що склалася:

„Na, wenn es der letzte Tag ist heute, wird sich ja nun bald wieder alles normalisieren, nicht wahr?“

„Keine Ahnung. Ich weiß nicht mal, ob man ihnen das wünschen soll. Vielleicht nimmt Judit ja andere Tätigkeiten dieser Art an. Es scheint ihr sehr zu gefallen“ [5, с. 43].

Цей аналіз показує, що попри різнобічну ілокутивну спрямованість, висловлення-припущення мають спільну рису: вони, в більшості випадків, характеризуючись позитивною семантикою, надають судженням м'якого, некатегоричного характеру, що дає змогу мовцеві підвищити ефективність власних мовленнєвих дій, що передбачає пом'якшення мовленнєвої поведінки мовця відносно адресата з метою зниження ризику суперечки, згладжування

відмови, втрати обличчя, запобігання або усунення конфлікту й підвищення ефективності комунікативних дій.

Література:

1. Дейк Т. ван. Вопросы прагматики текста. / Т. ван Дейк // Новое в зарубежной лингвистике: Вып. 8. Лингвистика текста. – М. : Прогресс, 1978. – С. 259–336 . 2. Серль Дж. Природа интенциональных состояний / Дж. Серль // Философия, логика, язык. – М., 1987. – С. 96–126. 3. Формановская Н. И. Речевое взаимодействие. Коммуникация и прагматика / Н. И. Формановская. – М. : ИКАР., 2007. – 480 с.

Джерела ілюстративного матеріалу:

1. Hohler F. Der neue Berg / F. Hohler – Frankfurt am Main : Luchterhand Literaturverlag, 1989. – 380 S. 2. Frank S. Dr. Frank und schöne Verführerin / S. Frank. – Bergisch Gladbach : Bastei Verlag, 1999 – 225 S.

РАННЯЯ ДРАМАТУРГИЯ А. КАМЮ («КАЛИГУЛА», «НЕДОРАЗУМЕНИЕ»)

Шервашидзе В. В., д.ф.н. (г. Москва)

Творчество А. Камю, классика XX столетия, многогранно: философско-лирическое эссе, романы, публицистика, философское эссе, драматургия.

Увлеченность театром появилась еще в студенческие годы: Камю прошел путь от рабочего сцены, актера, режиссера до драматурга. Первая драма – «Калигула» (1938) представляла ремифологизацию истории римского императора Калигулы и создание экзистенциалистского мифа «верховного самоубийства». Парадоксалист Калигула беспощадно следует логике конечной черты. Сея ужас и смерть, он пытается заставить людей мыслить, придти к «прозрению», а значит, стать свободными. Муки раздвоенного сознания Калигулы, «героя» абсурда, – воплощаются А. Камю метафорой зеркала, создающего оптическую иллюзию

множественности двойников: в одних он видит «пророка правды», а в других, – «кровавого тирана». Вселенский бунт Калигулы – полярная противоположность мудрости Сизифа, «принимающего то, что есть, когда понимаешь, что это изменить нельзя».

Драма «Недоразумение»(1943) создавалась в мрачные годы оккупации, что обусловило стремление писателя к поиску положительных ценностей и попытку преодоления нигилизма/ имморализма в мире абсурда. В отличие от «Калигулы» в «Недоразумении» нет полярной контрастности «бездны» и «высшего предела неба». Здесь все выведено на уровень житейской банальности. Преступления, совершаемые матерью и дочерью, воспроизводятся как обычная, повседневная работа. Марта – наглядное воплощение заповедей Сизифа на житейском уровне. Деньги и преступления становятся для Марты единственным средством обретения свободы. Камю пародирует стоическую индифферентность Сизифа, раскрывая обратную сторону имморализма. Мотив «узнавания» в «Недоразумении» выполняет роль «пограничной» ситуации. Мать, узнав в последней жертве собственного сына, кончает жизнь самоубийством. Марта, в отличие от матери, не испытывает ни раскаяния, ни чувства вины, повторяя слова библейского Каина: «Я не обязана была стеречь брата моего». Аллюзии с библейским мифом раскрывают сущность этики имморализма, эквивалентность любого выбора которой содержит апологию насилия и убийства.

Драма «Недоразумение» – итоговое произведение А. Камю, завершающее цикл абсурда.

**Комунікативна категорія КОНТАКТ як ментальне підґрунтя
продукування ініціальних та завершальних висловлювань**

Шпак О. В. (м. Харків)

Об'єктом дослідження є ініціальні і завершальні висловлювання (далі ІВ/ЗВ)

у різних типах сучасного англомовного діалогічного дискурсу. Ці мовленнєві одиниці розглядаються з позицій дискурсології: їх продукування пов'язується із знанням та мисленням людини, її комунікативною практикою, з культурними, соціальними та ситуативними чинниками.

Вивчення комунікативної свідомості *Homo Sapiens* передбачає аналіз утворюючих її комунікативних категорій, оскільки комунікативна свідомість – це сукупність ментальних комунікативних категорій, які визначають прийняті у суспільстві норми та правила комунікації. Комунікативна категорія – це категорія мовленнєвого спілкування, що являє собою сукупність установок та правил мовленнєвої поведінки у певному суспільстві, організує і регулює комунікативний процес, має комунікативний зміст та різноманітні мовні та мовленнєві, у тому числі й невербальні засоби вираження цього змісту [1, с. 87], базовий стройовий елемент, одиниця комунікативної свідомості народу, концепт високого рівня абстракції, що визначає той чи інший аспект комунікативної поведінки та уміщує в себе найзагальніші комунікативні поняття, які упорядковують знання людини про спілкування та норми його здійснення [3].

Спираючись на вихідне визначення "...культура – це особливий тип знання, що віддзеркалює інформацію про рефлексивну самосвідомість людини в процесах її життєвих практик" [4, с. 18], науковці стверджують, що "типізована лінгвокультурна особистість виступає носієм прийнятих норм і цінностей, які домінують у певному суспільстві" [2, с. 136].

Комунікативна категорія КОНТАКТ (далі ККК), на нашу думку, належить до комунікативної свідомості народу, дозволяє простежити та виокремити себе за проявами у спілкуванні як категорію, що забезпечує й організує мовленнєве спілкування людей у суспільстві. Зміст ККК являє собою упорядковану сукупність суджень, установок, ментальних стереотипів, правил, що стосуються вступу/виходу з мовленнєвого спілкування. Реконструємо знання англомовців про ККК через аналіз значення номінативної одиниці *contact*, та споріднених з нею мовних одиниць.

Досліджуючи ціннісну складову ККК неважко помітити її амбівалентність – наявність як позитивного, так і негативного компонентів. Цікаво, що автори деяких словників убачають у номінативній одиниці *contact* зв'язок з *tact* [5] – уміння спілкуватися, делікатне тактовне ставлення до співрозмовника з метою запобігання образи: правила, що належать до принципу ввічливості (такту, великодушності, схвалення, скромності, згоди та симпатії), утворюють не тільки фундамент інформаційно-регулятивної компетенції, комунікативну норму, закорінену на категорії "гармонія", а й національну цінність англійців.

ККК демонструє багатий набір мовних засобів для реалізації різноманітних відтінків змісту, що знаходить своє вираження у різних (ординарних/неординарних/екстраординарних, емоційно нейтральних та емоційно позначених) ситуаціях та різних типах дискурсу. Залежно від форми комунікації, сфери, характеру спілкування, ступеню ритуалізації та типу ситуації спілкування виокремлюємо такі типи комунікативного контакту: побутовий, діловий, політичний та військовий. Засоби вираження ККК представляємо у вигляді комунікативно-прагматичного поля, в середині якого чітко виокремлюються ядерні, які демонструють велику стереотипність засобів контактовстановлення та контакторозмикання, та периферійні частково стереотипні та нестереотипні засоби експлікації.

Отже, описуючи ККК на рівні практичного виконання правил та приписів, тобто комунікативної практики – не «як треба», а «як насправді роблять», доходимо висновку, що встановлення/завершення спілкування не завжди репрезентовано стереотипними етикетизованими фатичними висловлюваннями; групові, ситуативні та тематизовані висловлювання, виявлені та досліджені як засоби вербалізації комунікативної категорії КОНТАКТ, також складають значний відсоток (ІВ: 75% у діловому дискурсі; 71% у військовому дискурсі; 69% у політичному дискурсі; 66% у побутовому дискурсі; ЗВ: 78% у військовому; 77% у діловому; 75% у політичному дискурсі; 67% у побутовому дискурсі).

Література:

1. Захарова Е. П. Коммуникативная категория чуждости и её роль в организации речевого общения / Е. П. Захарова // Вопросы стилистики : межвуз. сб. науч. тр. Саратов : Изд-во Саратов. ун-та, 1998. – С. 87-94. 2. Леонтович О. А. Русские и американцы: парадоксы межкультурного общения : [монография] / О. А. Леонтович – М. : Гнозис, 2005. – 325 с. 3. Стернин И. А. Проблемы формирования категории толерантности в русском коммуникативном сознании / И. А. Стернин // Культурные практики толерантности в речевой коммуникации: [коллективная монография] – Екатеринбург : Изд-во УрГУ, 2004. 4. Телия В. Н. Русская фразеология. Семантический, прагматический и лингвокультурологический аспекты / Телия В. Н. – М. : Языки русской культуры, 1996. – 288 с. 5. Webster's New World Dictionary of American English / [Ed. in Chief Victoria Neufeldt]. – USA : Macmillan, 1993. – 1570 p.

КОМПЛЕКСНЫЕ ИНДИКАТОРЫ ПРЕСУППОЗИЦИЙ

Юшина Т. С. (г. Полтава)

Доклад посвящен рассмотрению структурно-семантических свойств комплексных индикаторов пресуппозиций. Под индикатором (носителем) пресуппозиции мы понимаем единицы языка / речи, с которыми семантически связано определенное пресуппозиционное значение (обычно это приписывание объекту какого-либо свойства или постулирование совершения действия).

Среди пресуппозиционных индикаторов выделяем лексические, представляющие собой лексические единицы, и структурные, являющиеся синтаксическими структурами. Структурные пресуппозиционные индикаторы, в свою очередь, подразделяются на простые и комплексные. Простые структурные индикаторы представлены синтаксическими структурами одного вида, такими как специальные вопросы или придаточные предложения. Комплексные структурные

индикаторы представляют собой сложные речевые построения, элементами которых являются простые структурные индикаторы пресуппозиций.

К комплексным структурным индикаторам пресуппозиций относятся:

- специальный вопрос с включенным в него придаточным предложением дополнения: *Why can't we just have what we have now?* (1); это высказывание пресуппонирует а) *We can't have something*; б) *We have something now* и в) *We can't have what we have now*;
- придаточное предложение дополнения с включенным в него придаточным предложением времени: *Just think about what you went through the last time you quit* (2); это высказывание пресуппонирует а) *You went through something*; б) *You quit* и в) *You went through something the last time you quit*;
- сложное предложение, в котором два придаточных предложения определения относятся к одному и тому же члену главного предложения – предикативу: *You're the only person I knew who lived here in the city* (3); это высказывание пресуппонирует а) *I knew somebody*; б) *Somebody lived in the city* и в) *I knew somebody who lived in the city*.

Рассмотренные примеры демонстрируют, что две простые структуры, которые сочетаются в одном комплексном пресуппозиционном индикаторе, фактически пресуппонируют три пресуппозиции: две простые и одну сложную, объединяющую в себе значения обеих простых.

Вопросительно-придаточные комплексные структуры (1) выступают в дискурсе как риторические вопросы, т.е. реализуют не прямой речевой акт ассертив.

Источники иллюстративного материала:

1. Friends, Season 1, Episode 6. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.livesinabox.com/friends/season1/106butt.htm>. 2. Friends, Season 1, Episode 3. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.livesinabox.com/friends/season1/103thumb.htm>. 3. Friends, Season 1,

Episode 1. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.livesinabox.com/friends/season1/101pilot.htm>.

ЯЗЫКОВОЕ ПОРТФОЛИО В СОЦИАЛЬНЫХ СЕТЯХ

Яценко И. Н. (г. Харьков)

Не секрет, что учащиеся классических учебных заведений часто жалуются на пропасть между современными технологиями, использующимися вне школы (вуза), и устаревшими материалами, которые им предлагаются в аудитории. С другой стороны, преподаватель не может вносить кардинальных изменений в программу и учебный план, принятые в его академической среде. Однако существует масса возможностей сделать обучение более адекватным современным реалиям, привлекая в качестве дополнительных материалов увлекательные аудио, видео ресурсы, фрагменты новейших печатных изданий.

Удобным инструментом для распространения среди студентов такого контента является социальная сеть «ВКонтакте». Создав в ней свою группу, преподаватель имеет возможность:

- легко и быстро делиться интересными материалами на иностранном языке: фильмы, передачи, забавные картинки с подписями, текстовые материалы, внешние ссылки на полезные ресурсы (словари, статьи и т.д.);
- давать студентам письменные задания для выполнения в он-лайн группе и тут же править присланные работы, экономя бумагу и аккуратно сохраняя все работы в интернете;
- следить за прогрессом в письменных работах, имея под рукой все сочинения с начала учебного года (и прошлых лет);
- поддерживать удобную бесплатную связь со студентами;
- сохранять след пройденного материала с целью коррекции планирования, сбалансированной подачи медиа-контента;

- в случае необходимости, например, если нужно передать группу другому преподавателю, демонстрировать третьим лицам пакет проработанного материала.

В свою очередь, студентам предоставляется возможность быстро и удобно получить доступ к современным материалам, необходимым для подготовки домашнего задания; в привычной для себя и позитивно воспринимаемой форме коммуникации выполнить задания и наладить оперативный контакт с преподавателем: в любой момент задать вопрос, проконсультироваться, назначить или перенести встречу. Пример такого электронного портфолио: «ЯЕ14 et le français», <http://vk.com/feed#/club46046442>.

Этот ресурс рабочих материалов мы условно назвали «языковым портфолио», хотя он не включает оценочных суждений преподавателя о достижениях студентов. Тем не менее «портфель», несомненно, выполняет важные образовательные, социальные и педагогические функции, характерные для типичного портфолио: повышает мотивацию к изучению иностранного языка, позволяет анализировать динамику своего прогресса, информирует социум об опыте обучения группы, позволяет педагогу оценивать результат каждого учащегося, корректировать процесс преподавания. Кроме того, решаются задачи обеспечения практической ориентации и инструментальной направленности обучения, применения интерактивных и коммуникативных форм работы, развития навыков самостоятельной подготовки, обеспечения дифференциации и индивидуализации образовательного процесса, обеспечивает преемственность в процессе обучения [1, с. 233].

Наконец, отметим важный культурно-воспитательный аспект нашего портфолио: задания включают в себя фоторепортажи с комментариями из музеев, предполагают поиск страноведческой информации.

Литература:

1. Сунцова Е. Н. Выбор методов обучения иностранному языку в условиях ограниченности учебного времени / Е. Н. Сунцова // Молодой ученый. – 2011. – №1. – С. 232–234.